

כמוניא נשאר רב

תשורה

מזכרת משמחת הנישואין של החתן הרה"ת

אלעזר הכהן והודיה שי' כהן

אור לכ"ד טבת ה'תשפ"א

כפר חב"ד, אה"ק תובכ"א

”צריך לידע כל אחד, שכשם שרצונו שיבזבו את האוצרות בשבילו ויקרבו אותו, כך צריך גם הוא לעשות כן – לקרב עוד יהודי, וללמוד עמו תורת החסידות... ובמילא, אם בשבילו מבזבזים את האוצרות – הרי בודאי שיכול הוא וצריך להתנהג כן עם הזולת, לקרבו וכו’.

וכאשר עבודתו היא באופן של ”צדקה כו’ שפיזרן לבין האומות”, שיורד ממדריגתו ומכניס את עצמו לעסוק בטובת הזולת, אזי מתנהג גם הקב”ה עמו באופן כזה, ”צדקה עשה הקב”ה כו’” – שמבזבו את האוצרות בשבילו, ומוציאו מן המיצר אל המרחב בגשמיות וברוחניות.”

פתח דבר

אנו מודים לה' על כל הטוב אשר גמלנו ובחסדו הגדול זיכנו בנישואי צאצאינו, החתן הרב התמים אלעזר הכהן עב"ג הכלה המהוללה מרת הודיה שי' כהן.

התורה והברכה לכל קרובי המשפחה, ידידים ומכרים, אשר הואילו לבוא לשמוח אתנו מקרוב ומרחוק ביום שמחת לבנו, ולברך את החתן והכלה שיחיו, ואותנו כולנו, בברכת מזל טוב וחיים מאושרים בגשמיות וברוחניות.

על יסוד הנהגת כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע בחתונת כ"ק אדמו"ר והרבנית הצדקנית זי"ע, הננו בזה לכבד את המשתתפים בשמחתנו בתשורה מיוחדת זו (בנוסף לתשורה הנוספת שמתפרסמת בנפרד ובה מקבץ שיחות הרבי ערוכות לחומשי התורה ולחגי ישראל בשפה נאה ובסגנון השווה לכל נפש בעריכת החתן שי'), ובה 'פיזור האוצרות' של עניינים רבים מרבותינו נשיאנו אשר מתפרסמים פה בפרסום ראשון מארכיון החתן שי' וכן מגדיבות ליבם של כמה משלוחי רבינו מרחבי העולם אשר שיתפנו באוצרותיהם שקיבלו בשנות האור, זכות הרבים תלויה בהם ותורתנו הנפשית נתונה להם על כך.

תחילת התשורה הינה פרסום ראשון של הגהות יד קודשו של אדמו"ר הצמח צדק נ"ע על חומשי בראשית ושמות שלו, ובהן רשם מנין המצות לפי ספר החינוך (במיוחד ובשונה מרשימת מנין השמות בספרו 'דרך מצותיך!'), חומשים אלו נמצאים כעת עדיין באוסף שניאורסון אשר נמצא עדיין בגלות ובשביה במוסקבה ותקוותנו שפרסום הדברים יפעל את פעולת השחרור תיכף ומיד ממש למילוי רצונו הקדוש של הרבי לשיבתם של ספרים אלו אל מקומם האמיתי נאו ממש.

חלקה העיקרי בתשורה הינו פרסום ראשון מכתב יד קודשו המלא של עשרות דפי המכתב הארוך של הרבי הרי"ץ נ"ע אל ביתו הרבנית חיה מושקא ע"ה מחודש שבט תרצ"ה, בתוספת תמלול המכתב כפי המקור - באידיש וכן התרגום ללה"ק (ותודתינו להוצאת הספרים קה"ת על נתינת האישור להדפסת הטקסט האורגינלי וכן להוצאת הספרים חזק על נתינת הטקסט בלה"ק) ומבוא קצר אודות המכתב ומספר פרטים לגבי העריכה כפי שהשתדלנו להוציא לאור במתכונת ייחודית זו.

בהמשך התשורה לוקטו רוב עניינים מנשיאנו כ"ק אדמו"ר זי"ע: מכתבים, הגהות ומענות בכתב יד קודשו של אבינו רוענו, בנושאים שונים וממדינות שונות (חלק נכבד הינו ממדינת ארגנטינה אליה יצא החתן שי' בשליחות רבינו מהתלמידים השלוחים שם) וכולם בפרסום ראשון ובתוספת פענוח ככל האפשר, על מנת 'להחיות עם רב' ולהתוספת חיות באלו הימים האחרונים של השליחות לקבלת פני משיח צדקנו ולהזיזוק ההתקשרות באופן פנימי ונצחי כל הימים!

יהי רצון אשר תיכף ומיד ממש נזכה לקיום היעוד "עוד ישמע וכו' בערי יהודה ובחוצות ירושלים" . קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה", בגאולה האמתית והשלימה ומלכנו נשיאנו בראשנו!

משפחת אקבש

ירושלים תוכב"א

משפחת כהן

אשקלון אה"ק

תוכן עניינים:

7	שער בנתיב מצוותיך
14	שער המכתב הארוך
117	שער הגהות רבינו
135	שער אגרות ומענות קודש
145	שער מדינת ארגנטינה

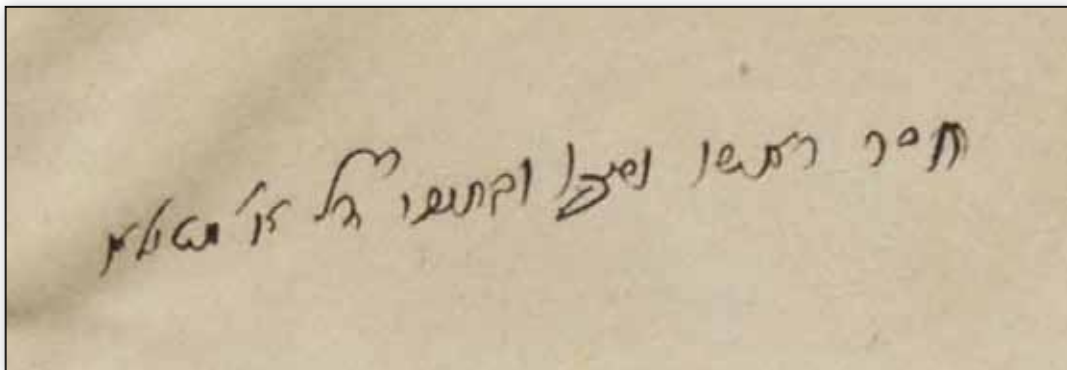
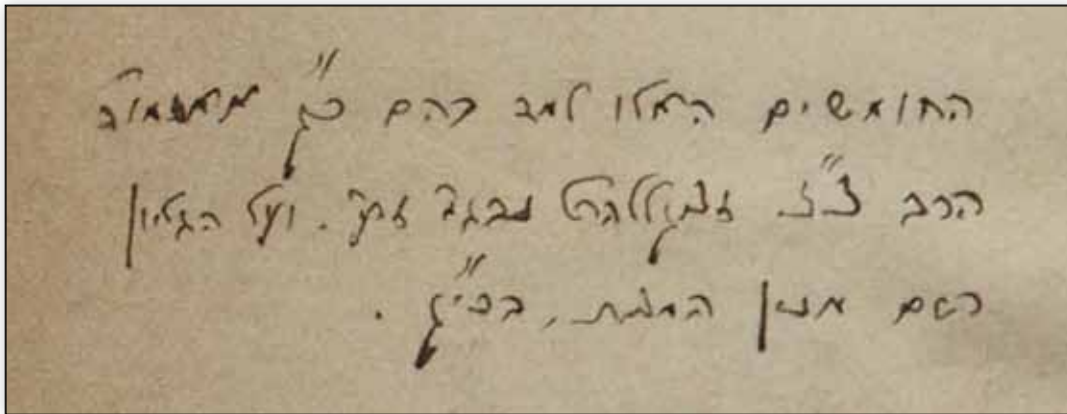
שער
בנת יב
מצוותיך

מניין המצוות בהגהות אדמו"ר הצמח צדק נ"ע על כרכי חומשי בראשית ושמות שלו

לפינו פרסום ראשון מהגהות אדמו"ר הצמח צדק על חומשי בראשית ושמות שלו, אלו נמצאים כעת באוסף שניאורסון אשר נמצא עדיין בגלות ובשביה במוסקבה ותפילתנו לשחרורם המהיר ולמילוי שליחות רבינו בעניין בקרוב ממש!
רשימה זו שונה ומיוחדת מרשימות מנין המצוות שנדפסו כהוספה לספר "דרך מצותיך" [עמ' רעז, א – רעט, ב] ונראה אשר כאן רשם אותן הרבי הצמח צדק את המניין לפי מניינו של ספר החינוך
לפנינו מספר צילומי מכתב היד וכן פענוח מלא של כל מניין המצוות מחומשים אלו, בתוספת פענוח בדרך אפשר.

חומש בראשית:

כריש הספר איתא בכתי"ק כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ:

פרשת בראשית:

[יז] י: מצוה ב' למול את הזכרים:

[א, כח: מצוה ראשונה לפרות ולרבות:

פרשת וישלח:

פרשת נח:

[לב, לג:] מצוה ג' שלא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה:

תולדות אהרן	אונקלוס	בראשית א בראשית	פסוק
ויברא	בצלמנא כדמותנא וישלטון בנוני	כדמותנו וירדו ברגת הים	ב
והים	וקא ובעופא דשמיא ובקערא ובכל	ובעוף השמים ובבהמה ובכל	ב
כחיות ח	ארעא ובכל רחשא דרחיש על ארעא	הארץ ובכל הרמש הרמש	ב
מנהרין לג	כו וברא יי ית אדם בצלמיה בצלמא	על הארץ: כו וברא אלהים	ב
ולג	דיי ברא יתיה דכר ונוקבא ברא	את האדם בצלמו בצלם	ב
גדה כב	יתרון: סי וברך יתחון יי ואמר להון	אלהים ברא אתו זכר ונקבה	ב
גלגל חלום	יי פושו ופגו ומלו ית ארעא ותקופו	ברא אתם: כח וברך אתם	ב
מרוסין יח	עלה ושרוטו בנוני ימא ובעופא	איהם ויאמר להם אלהים פרו	ב
ויברא אוחס	דשמיא ובכל חיתא דרחישא על	ורבו ומלאו את הארץ	ב
כח קא	ארעא: כט ואמר יי הא יהבית לכון ית	וכבשה ורדו ברגת הים ובעוף השמים	ב
יבשות סח	כל עשבא דכר ירעיה מודרע דעל	הרמשת על הארץ: כט ויאמר אלהים הנה נתתי לכם את	ב
גטין תב	אפי	כל	ב
קדושין לה			ב
ותלמי אה			ב
יבשות סח			ב
קדושין לה			ב
ורדו גנת			ב
מנהרין טג			ב
ובשוף			ב
הכרם			ב
מנהרין טג			ב
ובכל חיה			ב
מנהרין טג			ב

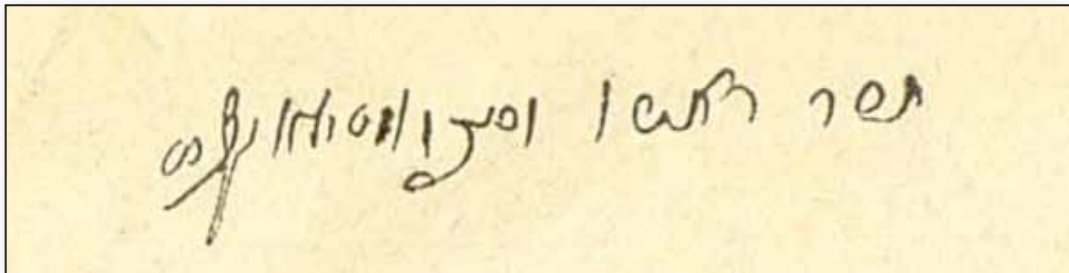
בגורח ערין פתגומא וכוונאמר קדישין סאלת' אף כאן צפנוליה
 שלו עגל רסו' א"ל ים בעלונג' כדמותי אס אין כדמותי בתחזוני'
 כתי ים קג' בונעם' בראשית' נעם' אדם' אע"פ שלא סייעוהו
 ציוריתו וים תק' לונגי' לרדות לא נונע הבתוב ויללמד דרך ארץ

תולדות אהרן	אונקלוס	בראשית רב לג וישלח	פסוק
על ס	מטלע עד ירביה: לג עד כן קא אכלין	צלע על ירכו: לג עד כן לא	ג
פסחים כג	בני ישראל יתגידיא דנשיא די על	יאכלו בני ישראל את גיד	ג
חולין ג	פתי ירכא עד יומא קדין ארי קריב	הנשה אשר עד כף הירך עד	ג
אשר על ס	בפתי ירכא דיעקב כגידיא דנשיא:	היום הזה פינגע בכף הירך	ג
חולין	א וזקף יעקב עינוהי וחזא והא עשו	יעקב כגידי הנשה: דג א וישא	ג
כריתות ס	אתי ועמיה ארבע סאה נברא ופליג	יעקב עינו וירא והנה עשו	ג
הרב	ית בניא על גאה ועל רחל ועל	כא ועמו ארבע מאות איש	ג
קדושין ט	תרתין לחינתא: כ ושוי ית לחינתא		ג
סודיות י	וית כגיהן קרמיתא וית לאה ובנהא		ג
חולין לא			ג
וקלב			ג

ג' יעקב א' ס' נעט' סוד'
 אלא יאכלו ג' רגל'
 כג' אלא
 אה' נג'
 ה' נשה:

חומש שמורת:

בריש הספר איתא בכתי"ק כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ:

חסר ראשו וסופו ומטולא קצתו

פרשת בא:

- [יב.] ב: מצוה ד' לקדש החדשים
- [יב.] ו: מצוה ה' לשחוט קרבן פסח בין הערבים:
- [יב.] ח: מצוה ו' לאכול אותו בליל ט"ו צלי אש:
- [יב.] ט: מצוה ז' שלא לאכול אותו נא ומבושל:
- [יב.] י: מצוה ח' שלא להותיר ממנו עד בקר:
- [יב.] טו[ו]: מצוה ט' להשבית החמץ בערב פסח:
- [יב.] יח: מצוה י' לאכול מצה בליל חמשה עשר בניסן:
- [יב.] יט: מצוה י"א שלא ימצא חמץ ברשותינו שבעת ימים:
- [יב.] כ: מצוה י"ב שלא לאכול תערובת חמץ
- [יב.] מג: מצוה י"ג שלא להאכיל מקרבן פסח למומר:
- [יב.] מה: מצוה י"ד שלא להאכיל ממנו לתושב ושכיר.
- [יב.] מו: מצוה ט"ו שלא להוציא ממנו מקום חבורתו:
- מצוה ט"ז שלא לשבור עצם ממנו:
- [יב.] מח: מצוה י"ז שלא יאכל ערל ממנו:
- [יג.] ב: מצוה י"ח לקדש כל בכור
- [יג.] ג: מצוה י"ט שלא לאכול חמץ:
- [יג.] ז: מצוה כ' שלא יראה חמץ ברשותינו ז' ימי:
- [יג.] ח: מצוה כ"א לספר ביציאת מצרים בליל ט"ו:
- [יג.] יג: מצוה כ"ב לפדות פטר חמור:
- מצוה כ"ג לערוף אם לא פדהו:

פרשת יתרו:

- [כ.] ב: מצוה כ"ה יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ממציא כל הנמצאי
 - [כ.] ג: מצוה כ"ו שלא יעלה במחשבה זולתו:
 - [כ.] ד: מצוה כ"ז שלא לעשות פסל וכל תמונה:
 - [כ.] ה: מצוה כ"ח שלא להשתחוות לע"ז
 - מצוה כ"ט שלא לעבדה במה שדרכה להעבד:
 - [כ.] ז: מצוה ל' שלא לישבע לשוא:
 - [כ.] ח: מצוה ל"א לקדש את יום השבת בדברים:
 - [כ.] י: מצוה ל"ב שלא לעשות בו מלאכה:
 - [כ.] יב: מצוה ל"ג לכבד אביו ואמו:
 - [כ.] יג: מצוה ל"ד שלא לרצוח:
 - מצוה ל"ה שלא לנאוף עם אשת איש:
 - מצוה ל"ו שלא לגנוב נפש מישראל
 - מצוה ל"ז שלא להעיד שקר:
 - [כ.] יד: מצוה ל"ח שלא לחמוד שום דבר של חבירו:
 - [כ.] כ: מצוה ל"ט שלא לעשות שום דמות או צורת אדם אפי' לנוי:
 - [כ.] כב: מצוה מ' שלא לבנות מזבח גזית:
 - [כ.] כג: מצוה מ"א שלא לעלות עליו במעלות:
- פרשת משפטים:**
- [כא.] ב: מצוה מ"ב לדון בקנין עבד עברי:
 - [כא.] ח: מ"ג ליעד אמה העבריה:
 - מ"ד לפדותה:

פרשת בשלה:

- [טז.] כט: מצוה כ"ד שלא לצאת בשבת חוץ לתחום:

- מ"ה שלא למכור אותה: ע"ז שלא ילמד חובה מי שלמד זכות בדיני נפשות:
- [כא, י: מ"ו שלא לגרוע ממנה שאר כסות ועונה וכן מכל בת ישראל:]
- [כא, טו: מ"ז שלא להכות אב ואם: מ"ח להרוג המחויב בחנק: [כא, יח: מ"ט לדון בדיני קנסות: [כא, כ: נ' להרוג המחוייב בסייף: [כא, כח: לה: נ"א לדון בנזקי בהמה: נ"ב שלא לאכול שור הנסקל: [כא, לג: נ"ג לדון בנזקי הבור: [כא, לז: נ"ד לדון בנזקי גנב תשלומין או במיתה: [כב, ד: נ"ה לדון בנזקי ההבער: [כב, ה: נ"ו לדון בנזקי האש: [כב, ו: נ"ז לדון בדיני שומר חנם: [כב, ח: נ"ח לדון בדיני הטוען ומודה וכופר: [כב, ט: נ"ט לדון בדיני שומר שכר והשוכר: [כב, יג: ס' לדון בדיני השואל: [כב, טו: ס"א לדון בדיני המפתה: [כב, יז: ס"ב שלא להחיות מכשפה: [כב, כ: ס"ג שלא להונות הגר בדברים: ס"ד שלא להונות הגר בממון: [כב, כא: ס"ה שלא לענות אלמנה ויתום: [כב, כד: ס"ו להלוות לעני ודל: ס"ז שלא יתבע חוב מעני שאין לו במה לפרוע: ס"ח שלא יתעסק בין לזה למלוה בריבית: [כב, כז: ס"ט שלא לקלל הדיינים: ע' לאו דברת השם: ע"א שלא לקלל הנשיא: [כב, כח: ע"ב שלא להקדים תרומה לבכורים: [כב, ל: ע"ג שלא לאכול טרפה: [כב, כג: ע"ד שלא לשמוע טענת בעל דין שלא בפני בעל דינו: ע"ה שלא יעיד בעל עבירות: [כג, ב: ע"ו שלא לנטות אחרי רבים בדיני נפשות בשביל יחיד
- ע"ח לנטות אחרי רבים במשפט: [כג, ג: ע"ט שלא לרחם על הכל בדין: [כג, ה: פ' לפרוק המשא מהנכשל בדרך: [כג, ו: פ"א שלא להיות משפט חוטא מפני רשעו: [כג, ז: פ"ב שלא לחתוך הדין באומד הדעת: [כג, ח: פ"ג שלא ליקח שוחד: [כג, יא: פ"ד להשמיט הארץ בשביעית: [כג, יב: פ"ה לשבות ביום השבת: [כג, יג: פ"ו שלא לישבע בשם ע"ז: פ"ז שלא להדיח אחרי ע"ז: [כג, יד: פ"ח לחוג בשלשה רגלים ולהביא קרבן: [כג, יח: פ"ט שלא לשחוט הפסח והחמץ קיים: צ' שלא להלין מן האימורים עד בקר: [כג, יט: צ"א להפריש בכורים ולהביאם למקדש: צ"ב שלא לבשל בשר בחלב: [כג, לב: צ"ג שלא לכרות ברית לז' עממין וכן לכל עובדי עכו"ם: [כג, לג: צ"ד שלא ישבו בארצות:
- פרשת תרומה:**
- [כה, ח: צ"ה לבנות מקדש [כה, טו: צ"ו שלא יסיר בדי הארון ממנו: [כה, ל: צ"ז לסדר לחם הפנים על השלחן:
- פרשת תצודה:**
- [כט, לג: ק"ב לאכול הכהנים קדשי קדשים במקדש: [ל, ז: ק"ג להקטיר קטרת בכל יום: [ל, ט: ק"ד שלא להקטיר במזבח הזהב חוץ מהקטרת:
- פרשת כי תשא:**
- [ל, יג: ק"ה לתת מחצית השקל בכל שנה: [ל, יט: ק"ו לקדש הכהן ידי ורגליו לעבודה: [ל, כה: ק"ז מצות משיחת כהן גדול ומלכי בית דוד בשמן המשחה:

שער

המכתב

הארון

המכתב הארוך - כתב יד קודשו של הרבי הריי"ץ נ"ע ממכתבו לרבנית היה מושקא ע"ה - - ופענוחו באידיש ובתרגום ללה"ק:

הרבי הריי"ץ הזכיר סיפור זה בכמה מאגרותיו ושיחותיו, אך באגרת זו בא הסיפור בארוכה ובפרטיות, והרי שכן כתב באגרת אחרת [ח' תמוז תרצ"ט] על כללות הסיפור:

"שלשה אנשים תלמידי ישיבת סמארנאן אשר היו הראשונים שהביאו תורתו והדרכתו של מורנו הבעש"ט נ"ע בשנת תק"י-י"ב בערך ברוסיא הלבנה, ואחד מהם הי' ר' מרדכי נ"ע אשר הוא הי' הראשון כיניהם אשר לסיבה מן הסיבות הלך לחבל וזאהלין ושם שמע את שמע מורנו הבעש"ט נ"ע והלך למעזיבוז.

בהיותו במעזיבוז משך זמן רב וכבר תודה לא-ל למד ארחות חיים בהדרכת הבעש"ט הנה באחד הימים שמע מאת הבעש"ט מאמר זה: 'א נשמה קומט אראפ אויף דער וועלט און לעבט אפ זיעבעציג אכציג יאהר צוליב טאן א טובה א אידין אין רוחניות ובפרט אין נשמות' (=נשמה יורדת לעולם וחי' שבעים-שמונים שנה כדי לעשות טובה ליהודי ברוחניות, וכפרט בגשמיות). דברי קדש מורנו הבעש"ט נ"ע עשו רושם אדיר על הר' מרדכי ויעזבו את מעזיבוז וילך לחפש את העילויים ר' ישכר דוב ור' חיים חבריו מלפנים בישיבת סמארנאן להודיעם את הדרך החדשה אשר קיבל בבית מדרשו של מורנו הבעש"ט נ"ע ואחר נודדים רבים מצא אותם ומהם - מהשלשה אלה - הושתו כרם החסידות ברוסיא הלבנה".

המכתב מסתיים באמצעו של הסיפור (ואין יודעים האם הרבי הריי"ץ כתב גם ההמשך או שמא נעצר במקום זה) אך לקראת סיומו, אך למרות כל זאת, לפנינו אוצר חסידי מיוחד במינו וכידוע עוד יותר משיחת רבינו בג' שבט תשנ"ב על מעלת לימוד כתבי הרבי הקודם ונתינת הכח מכך לזירוז ביאת משיח צדקנו בקרוב ממש!

המכתב הארוך (דער לאנגער בריוו) הינו הכינוי למכתב שכתב הרבי הריי"ץ נ"ע לבתו הרבנית היה מושקא ע"ה בשנת תרצ"ה, בו מסופר בעיקר על מסעו של רבי מרדכי הצדיק, מתלמידי הבעל שם טוב, לקרב את חבריו רבי יששכר בער מליובאוויטש, שלימים היה מרבתי של אדמו"ר הזקן, ורבי חיים הפרוש, שלימים קירב את רבי אברהם מקאליסק לחסידות, לרבו ולתורת החסידות.

בתשורה זו מפרסים אנו לראשונה את רוב כתב היד של המכתב בתוספת הפענוח באידיש ובתרגום בלה"ק, עלינו לציין אשר למרות העבודה הרבה להנגשת כתב היד בניקיון ובאיכות לקריאה, עדיין נותרו מספר כתמי דיו בודדים וכן לע"ע עדיין לא הגיעו לידינו עמודים מ"א ומ"ב וכן מעמוד פ"ז והלאה עד סיום המכתב, אמנם להשלמת העניין העתקנו כאן כל המכתב כולו בלשונו המקורי (מאגרות קודש כ"ק אדמו"ר מוהריי"ץ נ"ע כרך ג' עמ' קנו-רעט) וכן התרגום ללה"ק (משמועות וסיפורים ח"ג עמ' 1-186) ותקוותנו אשר פרסום המכתב בצורתו זו יעורר ה'קאך' במכתבים ושיחות אלו לחיזוק החום והרגש החסידי בע"ה.

בכלל, קריאת אגרת זו מציירת לפנינו 'תמונה חיה' מהמהפכה הגדולה שחוללה שיטת החסידות בהשקפותיהם ושאיופותיהם של בני תורה בדור ההוא. ככל שהקורא ממשיך לקרוא את האגרת הוא מתחיל להרגיש 'מהפכה הנפשית' של חסידי הבעל-שם-טוב הראשונים, ואת גודל התמסרותם להפיץ את דרך החסידות שנתגלתה על ידי מורנו הבעש"ט.

כפי שניתן לראות מדי כמה וכמה עמודים במכתב, הרי שהרבי הריי"ץ כתבו במדינת אוסטריה בחורף שנת תרצ"ה, על דפי בלאנק מבית ההבראה בעיירת הנופש פורקסדורף בו שהה אז בחודשים אלו (ובחלק מהשנים אף הגיע לשם חתנו הרבי נשיא דורנו לבקרו וכן התמונה הידועה של משחק השחמט המשותף הינה משם ככל הנראה) לצרכי בריאותו על פי הוראת הרופאים.

עמוד א

ב"ה א' ט"ז שבט רצ"ה

בתי יקירתי חביבתי מרת חי' מושקא תי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי.

דיין ליבין שרייבין טאכטער ליבע האב איך מיט פריידע ערהאלטין, איך דיינק פאר עבר און בעט אוף ווייטער מיר שרייבין.

יע, אזוי איז דאס יעדער מענטש וי גרייס ער זאל ניט זיין האט ער א מאניע, אויף דער אלטער היימישער שפראך הייסט דאס א ציאטעלע, עס איז נאך מעהר ואונדער, מי וייס אליין אז מי האט אזא מין מעשהלע וואס הייסט מאניע, און מי קאן זעך ניט העלפין.

די פאריגע ואך האב איך גישריבין א בריף צו אחותך היקרה בתנו שיינדעלע תי' וגיסק חתנינו היקר הרמ"מ שי' איז אין בריף איז גיקומען דערציילין א פאסירונג ואס האט גיטראפין אויף א חסידות'ן פארבריינגען בא דעם אלטען רבי'נס חסידים אין ליאזנא מיט ר' שמואל מונקס, אין דער מעשה ווערט דערמאנט איינער אין יענער צייט א יונגערמאן מרדכי האראדאקער.

דער מרדכי האראדאקער איז נאכדעם גיווען איינער פון די גיאכטע אברכים בא דעם מיטלן רבי'ן און איינער פון די גרייסע נכבדים בא דעם רבי'ן דער זיידע צמח צדק.

SANATORIUM WESTEND
PURKERSDOORF bei WIEN
Tel. (Winnw. Net.) U 23-6-05

PURKERSDOORF, am

Modernes Heilmittel für Lebere-, nervöse und Stoffwechsel-Krankheiten

ב"ה א' ט"ז שבט רצ"ה

בתי יקירתי חביבתי מרת חי' מושקא תי'

ת"ל בעד החוה"ש כה לחי

דיין ליבין שרייבין טאכטער ליבע האב איך מיט פריידע ערהאלטין, איך דיינק פאר עבר און בעט אוף ווייטער מיר שרייבין. יע, אזוי איז דאס יעדער מענטש וי גרייס ער זאל ניט זיין האט ער א מאניע, אויף דער אלטער היימישער שפראך הייסט דאס א ציאטעלע, עס איז נאך מעהר ואונדער, מי וייס אליין אז מי האט אזא מין מעשהלע וואס הייסט מאניע, און מי קאן זעך ניט העלפין. די פאריגע ואך האב איך גישריבין א בריף צו אחותך היקרה בתנו שיינדעלע תי' וגיסק חתנינו היקר הרמ"מ שי' איז אין בריף איז גיקומען דערציילין א פאסירונג ואס האט גיטראפין אויף א חסידות'ן פארבריינגען בא דעם אלטען רבי'נס חסידים אין ליאזנא מיט ר' שמואל מונקס, אין דער מעשה ווערט דערמאנט איינער אין יענער צייט א יונגערמאן מרדכי האראדאקער. דער מרדכי האראדאקער איז נאכדעם גיווען איינער פון די גיאכטע אברכים בא דעם מיטלן רבי'ן און איינער פון די גרייסע נכבדים בא דעם רבי'ן דער זיידע צמח צדק.

ב"ה א' ט"ז שבט רצ"ה

בתי יקירתי חביבתי מרת חי' מושקא תי'

תודה לא-ל בעד החיים והשלום כה לחי

את מכתבך הלבבי בתי האהובה קבלתי בשמחה, תודתי על העבר ובקשתי שתכתבי עוד להבא.

כן, כך הדבר ועד כמה שאדם יכול להיות גדול יש לו "מאניע" ובלשון עתיקה קראו לזה "ציאטעלע" ואין לאל ידם להושיע לעצמם.

בשבוע שעבר, כתבתי מכתב לאחותך היקרה בתנו שיינדל תחי' וגיסק-חתננו היקר, הרב מנחם מענדל שי' [הורנשטיין] ובמכתב סיפרתי אודות מאורע שקרה בעת התוועדות - אצל חסידי אדמו"ר הזקן בליאזנא - עם החסיד ר' שמואל מונקעס. בסיפור מוזכר אברך בשם מרדכי מהורודוק.

ר' מרדכי הנ"ל - נהיה אחר כך - אחד מהמהוללים אצל הסבא הצמח צדק.

עמוד ב

שייכענדיג האָב איך זעך דערמאָנהט די גאַנצע מעשה ואָס
 עס איז פאַרגיקומען מיט מרדכי האַראָדאַקער, לויט וי עס האָט
 דערציילט החסיד ר' שמואל דוב באַריסאָוער, ואָס ער - ר' שמואל
 דוב - האָט זעך באַ אים אויסגיהאָדעוועט.
 רש"ד פלעגט זאָגן אַז אַדיינק ר' מרדכי האַראָדאַקער איז ער
 ניט אַריין גיפאַלין אין מתנגדישע הענט און איז גיבליבן אַ חסיד.
 זייענדיק אַלט צועלף יאָהר - דערציילט רש"ד דעם טאַטין
 - האָט מען אים אועק גיפירט אין מינסק לערנען, און זייענדיק
 אַ גיראַטענער אינגל און אַ מתמיד האָט מען אָנגינומען אין דער
 ישיבה און גיגעבן טעג און בעשטעלט באַ איינעם פון די בעלי
 בתים אַ אַרט אויף שלאָפן.
 אין מינסק האָט ער גילערניט 4 יאָהר בהתמדה גדולה, און
 האָט גיהאַט אַ גוטן נאָמען אין דער ישיבה, אַז ער איז גיפאַרין אַ
 היים - אַ דאָרף נעבן באַריסאָוו - איז ער גיפאַרין איבער צאשניק,
 ואַיילע דאָרטין האָט ער גיהאַט אַ רייכען פעטער, דער מוטער'ס
 אַ ברודער פון דער היים האָט מען איהם מודיע גיווען אַז ער זאָל
 פאָהרין אין צאשניק און דאָרט פאַרבריינגען עטליכע וואָכן און
 עטליכע וואָכן אַרום ועהט דאָרטין - אין צאשניק - זיין אַ יריד,
 ועט דער פאַטער אַהין קומען, אַז ער ועט פאָהרין צוריק ועט ער
 אים מיט נעמען.
 החסיד רש"ד איז גיווען אַ פרייליכער איד - בכלל חסידים
 האָבן זעך אַלע מאָהל משתדל גיווען אויף זיין אופגילייגט - און
 זייער אַ קלוגער - דער פעטער רז"א פלעגט זאָגן, אַז ער האָט
 בטבע פיינט אַ שוטה און בטבע האַלט אַ קלוגין, באַ אים איז איינע
 פון די גרעסטע פּערגייניגנס פאַרבריינגען מיט רש"ד, זינער - ר'
 שמואל בער'ס - אַ וואָרט לאָזט זעך ניט פאַרגעסין - און האָט
 האַלט גיהאַט זאָגן אַ וויץ.
 ער - רש"ד - פלעגט זאָגן אויף דער נסיעה ואָס ער איז
 יעמולט גיפאַהרין פון מינסק אין צאשניק, אין גשמיות האָט
 דער זיידע יעקב איינגיהאַנדלט אין חרן בעסערע סחורה וי ער
 אין צאשניק - ער האָט אַריינגיהאַפּט אַ מצאיה דעם פעטערס
 טאַכטער - אָבער אין רוחניות האָט ער בעסערע סחורה ווי דער
 זיידע יעקב אין חרן איינגיהאַנדעלט.
 דער זיידע יעקב

תוך כדי הכתיבה נזכרתי בסיפור שקרה עם ר' מרדכי מהורודוק כפי
 שסיפר החסיד ר' שמואל דב מבוריסוב שגדל בביתו של ר' מרדכי
 מהורודוק.
 ר' שמואל דב היה אומר שהודות לר' מרדכי הוא לא נפל לידי
 המתנגדים ונשאר חסיד.
 בהיותו בן שתים עשרה שנה - מספר ר' שמואל דב לאבי [=הרש"ב
 ג"ע] - הביאו אותו לישיבה במינסק, וכיוון שהיה ילד בעל כישרונות
 ומתמיד, נתקבל מיד לישיבה, ונתנו לו "ימים", (בתקופה ההיא נשלחו
 הבחורים לאכול אצל בעלי בתים, ולכל פעם כוז קראו "ימים"). כמו כן
 קבעו לו אצל אחד מבעלי הבתים מקום לינה.
 במינסק למד בהתמדה רבה במשך ארבע שנים והיה לו שם טוב
 בישיבה. בדרכו חזרה לביתו - כפר שהיה ליד בוריסוב - נסע דרך
 העיירה צאשניק, כי שם היה לו דוד עשיר, אחי האם, ומהבית הודיעו לו

שיסע לשם, ויתעכב כמה שבועות, עד ימי היריד שיערך במקום, ולשם
 יגיע אביו, ובנסיעתו חזרה ייקחהו עמו.
 החסיד ר' שמואל דב היה יהודי שמח - בכלל השתדלו החסידים
 להיות תמיד שמחים - כמו כן היה מאוד פיקח - הדוד רז"א [=ר'
 זלמן אהרן] היה אומר שבטבעו הוא שונא שוטים ואוהב פקחים, ואחד
 התענוגות הגדולים שלו הוא להתוועד עם ר' שמואל דב, מלה של ר'
 שמואל דב אינה נשכחת - והוא נהנה להתבדח.
 הוא - ר' שמואל דב - היה אומר על נסיעה זו שנסע ממינסק
 לצאשניק:
 בגשמיות רכש זקננו יעקב בחרן סחורה טובה יותר ממה שאני רכשתי
 בצאשניק, כי הוא קנה את הבנות של דודו לבן, אבל ברוחניות יש לו
 סחורה טובה יותר מהסחורה ששחר הסבא יעקב בחרן.
 הסבא יעקב

עמוד ג

האט איינגעהאנדלט סעריא - ריי שטאָף - און איך האָב איינגעהאנדלט די ויסענשאַפט וי צו אויסאַרבעטן די סעריא.

קומענדיק אין צאָשניק - דערציילט רש"ד - האָב איך גיטראָפּן אַ עולם יונגע לייט און מיטעלע לייט, ואָס לערנען חסידות מיט אַ פאַרשטאַנד און התמדה, אַז איך בין גיקומען אַ פאַר מאָהל אין גרייסן בית מדרש לערנען גמ' און פוסק וי דער מינסקער סדר איז, איז מען צומיר צוגיגיינגען ריידן אין לערנען, פון מיין לערנען האָט נאָך יעמולט גישמעקט דער גאווה ריח און איך האָב זעך גיואַלט אַרויסווייזן מיט מיינע פּלפּולים, אָבער חברה האָט מיר באַלד גימאַכט אַ שוויץ באַד, מי האָט מיך מכבד גיווען מיט דעם אמת'ן נאָמען, און אין איין וואָך צייט האָט מען מיך אַזוי אויסגוואָשן אַז די גאַנצע גראָבע הויט ואָס איז אויף מיר אַנגיזאַקסין אין דער מינסקער ישיבה איז אַראָפּ.

יונגע לייט האָבן מיך מקרב גיווען און מי האָט אַנגייהיבן מיט מיר לערנען חסידות.

די ערשטע עטליכע וואָכן האָב איך גילערינט נאָר חסידות איך האָב גיהאַרעוועט מיט די גרעסטע טיפּסטע כחות, פאַר מיר האָט זיך גיעפינט אַ נאָיע ועלט, באַמיר איז גיווען טייער יעדער וואָרט, איך האָב זעך גיקלעפט צו יעדערין וואָס האָט מיך נאָהר צו גילאַסט, ביז איך בין גיואַרין אַ מקורב צו ר' מרדכי משפּיע; ואס דער מיטעלער רבי האָט אים גישיקט אין צאָשניק, און האָט גייהייסן צאָשניקער חסידים אַז זיי זאָהלין מאַכען פאַר איהם - ר' מרדכי'ן - אַ מעמד 6 רוביל אסיגנאַציעס - דאָס איז 2 רוביל זילבער - אַ חדש, און ער זאָל זיין דער מנהל פון די חסידים.

אין צאָשניק איז דאָך גיווען חסידי סטראַשעליע, און חסידי טשערנאַביל, הכלל עס איז גיווען פּריילעך, דעם אמת מוזין זאָגן אַז אַפּילו די אַנדערע חסידים האָבן גיהאַט דעם גרעסטן דרך ארץ פאַרין רבי'ן - דעם זיידן צמח צדק - און מי האָט שטאַרק מורא געהאַט פאַר ר' מרדכי משפּיע.

איך - דערציילט רש"ד - האָב אַזיפּיל נושא תן גיווען באַ ר' מרדכי משפּיע אַז ער האָט מיך גינומען צו זיך אין חדר, דאָס איז גיווען אַ אגיזומט חדרל פון חדר שני אין ליובאַוויטשער מנין, און באַ ר' מרדכי'ן בין איך אַפּגיווען אַ יאָהר מיט ניין חדשים.

נאָכדעם בין איך גיפאַרין אויף אַ פאַר חדשים אַהיים, און גיקומען צוריק אין צאָשניק, ער האָט חתונה גיהאַט פאַר בראַכט עטליכע חדשים, און איז גיפאַרין דעם ערשטן מאָהל אין ליובאַוויטש אין יאָהר תקצ"ו און האָט פאַרבראַכט כמעט אַ

האט אומגעגאנגען סעריא - ריי שטאָף - און איך האָב איינגעהאנדלט די ויסענשאַפט וי צו אויסאַרבעטן די סעריא. קומענדיק אין צאָשניק - דערציילט רש"ד - האָב איך גיטראָפּן אַ עולם יונגע לייט און מיטעלע לייט, ואָס לערנען חסידות מיט אַ פאַרשטאַנד און התמדה, אַז איך בין גיקומען אַ פאַר מאָהל אין גרייסן בית מדרש לערנען גמ' און פוסק וי דער מינסקער סדר איז, איז מען צומיר צוגיגיינגען ריידן אין לערנען, פון מיין לערנען האָט נאָך יעמולט גישמעקט דער גאווה ריח און איך האָב זעך גיואַלט אַרויסווייזן מיט מיינע פּלפּולים, אָבער חברה האָט מיר באַלד גימאַכט אַ שוויץ באַד, מי האָט מיך מכבד גיווען מיט דעם אמת'ן נאָמען, און אין איין וואָך צייט האָט מען מיך אַזוי אויסגוואָשן אַז די גאַנצע גראָבע הויט ואָס איז אויף מיר אַנגיזאַקסין אין דער מינסקער ישיבה איז אַראָפּ. יונגע לייט האָבן מיך מקרב גיווען און מי האָט אַנגייהיבן מיט מיר לערנען חסידות. די ערשטע עטליכע וואָכן האָב איך גילערינט נאָר חסידות איך האָב גיהאַרעוועט מיט די גרעסטע טיפּסטע כחות, פאַר מיר האָט זיך גיעפינט אַ נאָיע ועלט, באַמיר איז גיווען טייער יעדער וואָרט, איך האָב זעך גיקלעפט צו יעדערין וואָס האָט מיך נאָהר צו גילאַסט, ביז איך בין גיואַרין אַ מקורב צו ר' מרדכי משפּיע; ואס דער מיטעלער רבי האָט אים גישיקט אין צאָשניק, און האָט גייהייסן צאָשניקער חסידים אַז זיי זאָהלין מאַכען פאַר איהם - ר' מרדכי'ן - אַ מעמד 6 רוביל אסיגנאַציעס - דאָס איז 2 רוביל זילבער - אַ חדש, און ער זאָל זיין דער מנהל פון די חסידים. אין צאָשניק איז דאָך גיווען חסידי סטראַשעליע, און חסידי טשערנאַביל, הכלל עס איז גיווען פּריילעך, דעם אמת מוזין זאָגן אַז אַפּילו די אַנדערע חסידים האָבן גיהאַט דעם גרעסטן דרך ארץ פאַרין רבי'ן - דעם זיידן צמח צדק - און מי האָט שטאַרק מורא געהאַט פאַר ר' מרדכי משפּיע. איך - דערציילט רש"ד - האָב אַזיפּיל נושא תן גיווען באַ ר' מרדכי משפּיע אַז ער האָט מיך גינומען צו זיך אין חדר, דאָס איז גיווען אַ אגיזומט חדרל פון חדר שני אין ליובאַוויטשער מנין, און באַ ר' מרדכי'ן בין איך אַפּגיווען אַ יאָהר מיט ניין חדשים. נאָכדעם בין איך גיפאַרין אויף אַ פאַר חדשים אַהיים, און גיקומען צוריק אין צאָשניק, ער האָט חתונה גיהאַט פאַר בראַכט עטליכע חדשים, און איז גיפאַרין דעם ערשטן מאָהל אין ליובאַוויטש אין יאָהר תקצ"ו און האָט פאַרבראַכט כמעט אַ

לר' מרדכי משפּיע, אותו שלח האדמו"ר האמצעי לצאשניק, ובפקודת הרבי לחסידי צאשניק שידאגו לו ל"דמי מעמד" שני רובל כסף לחודש ושיהיה למנהל עדת החסידים. למרות שבצאשניק היו חסידי סטראשעליע, וחסידי טשערנאביל, והיה שמח, אך לאמיתו של דבר, מוכרחים לומר, שאפילו לחסידים האחרים היה דרך ארץ וכבוד כלפי הרבי - הסבא הצמח צדק - ומאד רעדו מר' מרדכי משפּיע. אני - מספר הרב שמואל דב - מצאתי מאוד תן בעיני ר' מרדכי המשפּיע, עד שהכניסני לחדרו, היה זה חדר מגודר בתוך מניין שני של חסידי ליובאוויטש ואצלו שהיתי במשך שנה ותשעה חדשים. אחר כך נסעתי לביתי למספר חדשים, והגעתי חזרה לצאשניק, שם נשאתי אשה וכעבור מספר חדשים נסעתי לליובאוויטש, היה זה בשנת תקצ"ז. שם - בליובאוויטש - התעכבתי כחצי שנה.

רכש חומר גלמי, ואילו אני רכשתי את הידע איך לעבד את החומר הגלמי. כאשר הגעתי לצאשניק - מספר הרב שמואל דב - מצאתי שם צעירים ואנשים בגיל העמידה, קהל שלומד חסידות בהתמדה. כאשר באתי מספר פעמים לבית המדרש הגדול כדי ללמוד גמרא ופוסקים כפי הסדר שהיה במינסק, נגשו אלי לשוחח בלימוד. בלימוד שלי הורגש עדיין ריח של גאווה ורציני להראות את גדולתי על ידי הפלפולים שלי. אבל החברה הכניסו אותי מייד ל"סאונה" ו"כיבוד" אותי ב"כינוי האמיתי", ובמשך שבוע אחד הצליחו לנקות אותי בצורה כזו, שכל העור הגס שצמח עלי בישיבה במינסק נשר ממני. האברכים קרבו אותי והתחילו ללמוד איתי חסידות. בכמה שבועות הראשונים למדתי רק חסידות ועמלתי בכוחות עצומים ופנימיים, לנגד עיני נגלה עולם חדש, כל מלה הייתה יקרה אצלי. נקשרתי לכל אחד שרק התיר לי להתקרב אליו, עד שנהייתי מקורב

עמוד ד

האלב יאהר.

דער חסיד ר' מרדכי איז גיווען דעם אלטין רבי'נס אַ חסיד, זייענדיק אַ יונגערמאן פון אַכצעהן ניינצען יאהר באַלד נאָך זיין חתונה איז ער גיקומען פון האַראָדאָק צו דעם אלטין רבי'ן אין ליאַזנא, די לעצטע עטליכע יאהר וואָס איידער דער רבי איז אַריבער פון ליאַזנא אין ליאַדי.

ר' מרדכי האָט אָנגעהייבן לערנען חסידות נאָך אין די יונגע בחור'שע יאהרין - און האָט גיהאַט אַ גוטן חסידות'שן חינוך, האָט ועך גיריבן צווישן חסידים, אָבער באַ אים איז גיווען אַ גימישטע חסידות דער פּאָטער זיינער ר' שמחה זיסל איז גיווען אַ קאָליסקער, און איז אַ משך יאהרין גיווען אַ תלמיד באַ דעם בעווסטין צדיק הרה"ח ר' אברהם קאָליסקער.

הרה"צ הרה"ח ר' אַ מקאָליסק איז גיווען דעם גרייסן מגיד'ס אַ תלמיד, און איז גיווען אין מעזריטש נאָך פּריער וי דער אַלטער רבי וי עס איז בעווסט האָט הצדיק ר' איהאט אַ גאנץ אַנדער סדר עבודה אין חסידות, באַ אים איז גיווען התפעלות הלב איינע פון די גרעסטע מעלות, אויך תנועות חיצוניות איז באַ אים גיווען אַ סדר אין עבודה, וי עס ווערט דערציילט פיל מעשיות אין דעם...

הרה"ק הרה"צ הרה"ח ר' מענדל מויטעבסק איז אין יענער צייט עפ"י ציווי פון דעם רבי'ן דעם מעזריטשער מגיד אריבער אין האַראָדאָק, און די אַלע יונגע לייט פון עגינד האָבן זיך צו אים אָנגעהייבן שטאַרק קלעפּין, דאָס איז גיווען אין די יאהרין פון תקכ"ח-תקכ"ט.

דער דרך אין חסידות פון הרה"ק הרה"צ הרה"ח ר' מענדל, איז גיווען גאָר אַ אַנדערער, באַ אים איז גיווען אַ דרך פון מוחין און אָהן התפעלות חיצוניות, דערפאַר איז באַ אים גיווען ניט קיין גרייסער עולם, זיינע תורות זיינען גיווען זייער טיפע אָהן הסבר, דאָגעגן באַ הרה"צ הרה"ח ר' אברהם עבודה פון התפעלות אַ

א ברכת יאהר.
צדק חסיד ל' אברהם איז גיין בעם חסידים רבי'נס
א חסיד, מייערען מייערען הויך אַלעין הייזער פּאָרען ערען ערען
חמור אַז ער אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין
די אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין
אין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין
יזנען בחור'שע יאהרין און האָט גיהאַט אַ גוטן חסידות'שן חינוך.
האָט אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין
מוסטע חסידות, צדק חסידים אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין
אויסזען, און איז אַ חסיד יאהרין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין
אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין
הייליג הרה"ח ר' אברהם אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין
חמור, און איז גיין און אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין
וי עס איז געווען האָט האָט האָט האָט האָט האָט האָט האָט האָט האָט האָט האָט האָט
עבודה און חסידות, באַ איז גיין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין
אין די גרעסטע מעלות, און אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין
א סדר אין עבודה, וי עס ווערט דערציילט פיל מעשיות אין דעם.
די יונגע לייט ווען זיינען אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין
האָבן חסיד אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין
און אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין
און אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין
און די יונגע לייט איז באַ אים גיין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין אַלעין
אין די יאהרין פון תקכ"ח-תקכ"ט.

החסיד ר' מרדכי היה מחסידי אדמו"ר הזקן, בהיותו אברך בגיל 19-18, תיכף לאחר חתונתו נסע מהורודוק לאדמו"ר הזקן בליאזנא, (זה היה שנים אחדות לפני שאדמו"ר הזקן עבר לליאדי).
עוד בגיל צעיר התחיל ר' מרדכי ללמוד חסידות - והיה לו חינוך חסידי טוב, התאבק בעפר רגליהם של חסידים, אך תורת החסידות שלו הייתה תערובת של סוגי חסידויות, אביו, ר' שמחה זיסל, היה מחסידי קאליסק ובמשך שנים, תלמידו של הצדיק הנודע הרב החסיד ר' אברהם מקאליסק.
הרב הצדיק הרב החסיד ר' אברהם מקאליסק היה תלמידו של המגיד הגדול, הוא היה במעזריטש לפני אדמו"ר הזקן.
כידוע, היה להרב הצדיק ר' אברהם סדר עבודה שונה לגמרי בחסידות. אצלו נחשבה התפעלות הלב לאחת מהמעלות הגדולות ביותר, גם תנועות חיצוניות תפסו אצלו מקום נכבד בסדר עבודתו, וכפי שמוספר

בוה רבות...

האברכים שהיו סביב הצדיק ר' אברהם קבלו מיד את סדר עבודתו, אך אצלם לא הייתה דרך זו על יסוד כזה כמו אצלו - אצל ר' אברהם - אצלו ההתפעלות ולהיות בטל ומבוטל היו רק אמצעי לעבודת השם יתברך, ואילו אצל האברכים הייתה זו עבודה ומטרה בפני עצמה. ובמילא היה זה מאוד פראי.

באותו זמן עבר הרב הצדיק הרב החסיד ר' מענדל מויטעבסק - על פי הוראת רבו המגיד ממעזריטש - להאראדאק, וכל האברכים הצעירים מהסביבה דבקו אליו בחזקה. היה זה בשנת תקכ"ח-ט.

דרך החסידות של הרב הקדוש הרב הצדיק הרב החסיד ר' מענדל הייתה שונה לגמרי, דרכו הייתה עבודת המוחין ללא התפעלות חיצוניות ולכן היה הקהל סביבו קטן, תורותיו היו עמוקות אך ללא הסבר.

עמוד ה

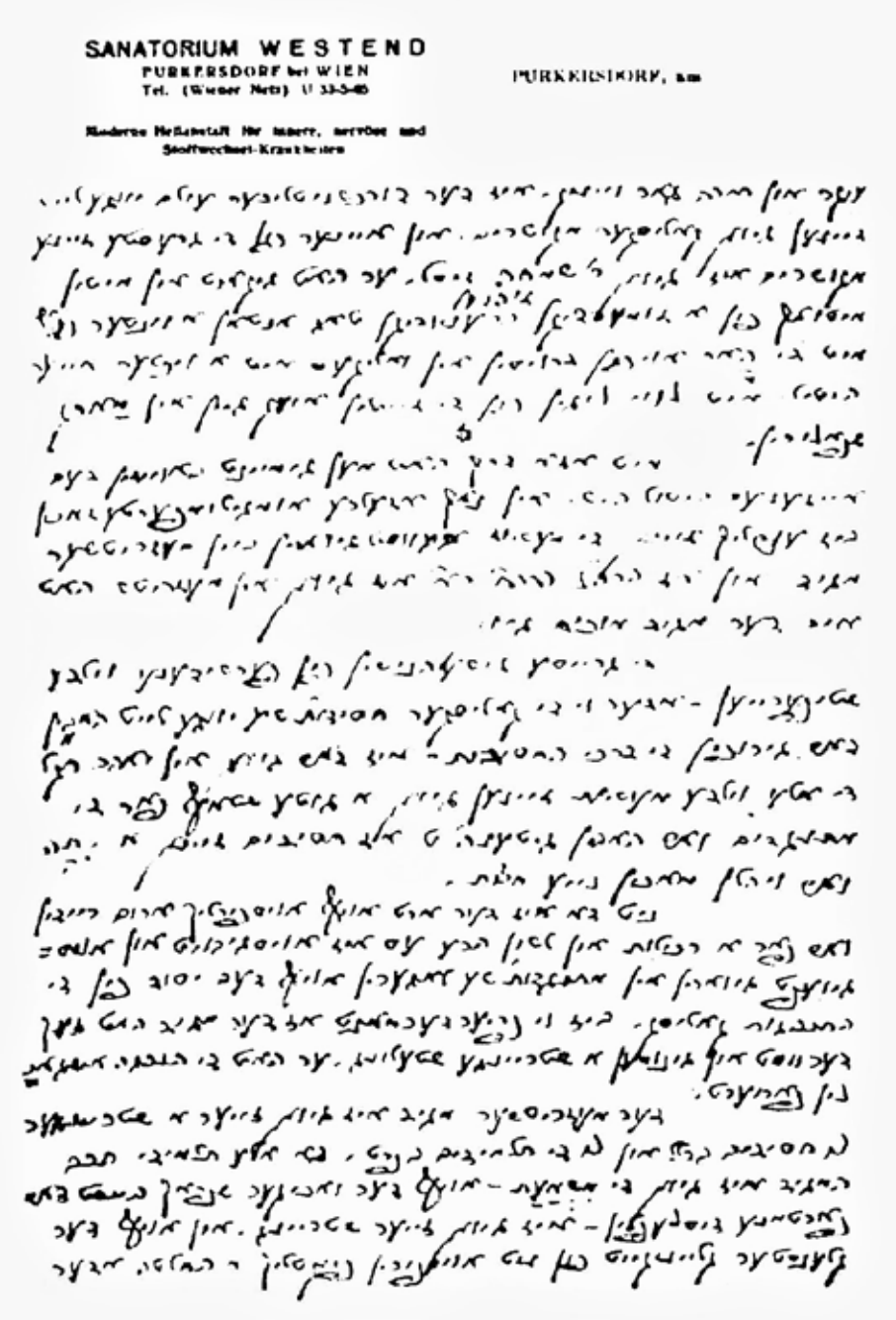
עיקר און תורה גאָר ווייניק, איז דער דורכשניטלעכער עולם יונגע לייט זיינען גיווען קאָליסקער מקושרים, און איינער פון די גרעסטע זיינע מקושרים איז גיווען ר' שמחה זיסל ער האט ניקאנט אין מיטן מיטואך פון א זומערדיקן זוהנען ברענינדיקן טאג אנטאן א וינטער פעלץ מיט די האר אויפן דרויסן אין וואליקעס מיט אליכטער אייער היטיל. מיט צווי ציגין פון די זייטן אועק גיין אין מארק שפאצירן.

מיט אזא דרך האט מען גימיינט באווייזן דעם אייגענע ביטול היש און נאך אזעלכע אומגילומפערטע זאכן ביז ענדליך זיינען די מעשיות בעווסט ניווארן ביין מעזריטשער מניד. און אז הרה"צ הרה"ח ר"א איז גיווען אין מעזריטש האט אים דער מניד מוכיח גיווען.

די גרייסע גישעהנישין פון פערשידענע וילדע שטיפערייען - אדער וי די קאליסקער חסידות-שע יונגעלייט האבן דאס נירופן דרכי החסידות - איז דאס גיווען אין יאהר תק"ל די אלע וילדע מעשיות זיינען גיווען א גוטע שטאף פאר די מתנגדים ואס האבן גיטענהט אז חסידים זיינען א קתה ואס ויהלן מאכין נייע מצות.

ניט דאָ איז דער אָרט אויף אויספירליך אַרום ריידן ואָס פאַר אַ רכילות און לשון הרע עס איז אויסגיבויט און אויסגיועפט גיִואָרין אין מתנגדות'שע לאַגערין אויף דעם יסוד פון די התנהגות קאָליסק, ביז וי פריער דערמאָנט אז דער מגיד האָט זעך דערווסט און גינומען אַ שטריינגע שטעלונג, ער האט די הנהגה איגאנצן פאַרוערט.

דער מעזריטשער מגיד איז גיווען זייער א שטריינגער צו חסידים בכלל און צו די תלמידים בפרט. בא אלע תלמידי הרב המגיד איז גיווען די משמעת - אויף דער ואכיקער שפראך הייסט דאס פארטיינע דיסצעפלין - איז גיווען זייער שטריינג. און אויף דער-ק לענסטער קלייניקייט פון ניט אויספירן פינקטליך. א החלטה אדער

המאורעות הללו, מעשי התעותעים האלו ודומיהם, (או כפי שחסידי קאליסק קראום "דרכי החסידות") הגיעו לשיאם בשנת תק"ל ונתנו פיתחון פה למתנגדים לטעון שהחסידים מתכוונים לעשות מצוות חדשות.

לא כאן המקום להרחיב את הדיבור אודות הרכילויות ודברי לשון הרע אשר נבנו ונרקמו במחנות המתנגדים על יסוד התנהגות חסידי קאליסק, ועד, כפי שכבר הוזכר, שנודע הדבר למגיד שנקט עמדה תקיפה ואסר את הדרך הזו לגמרי.

המגיד ממעזריטש היה קפדן ביותר לחסידים בכלל ולתלמידיו בפרט. אצל כל תלמידי המגיד הייתה משמעת - בשפת היום יומית זה נקרא "משמעת כיתתית" - קפדנית ביותר ועבור אי מילוי החלטה או

לאידך, עיקר העבודה אצל הרב הצדיק ר' אברהם הייתה בהתפעלות, אך תורה בעמקות הייתה אצלו במשורה, לכן, המון העם היה מקושר להרב הצדיק ר' אברהם.

אחד מגדולי מקושריו של הרב הצדיק ר' אברהם מקאליסק היה ר' שמחה זיסל [=אביו של ר' מרדכי], וביכולתו היה ללכת ולטייל בשוק ביום חול, יום קיץ שרבי, עם מעיל פרווה, והשער כלפי חוץ, על רגליו מגפי חורף, על ראשו כובע חורפי שאוזניו חבושות, עם שני עיזים המלווים אותו משני צידיו.

בדרך זו ומעשי תעותעים דומים רצו להראות את ביטול היש העצמי, עד שנודע הדבר למגיד ממעזריטש, וכאשר ביקר הרב הצדיק הרב חסיד ר' אברהם במעזריטש, הוכיחו המגיד.

עמוד 7

א פקודה איז גיווען די גרעסטע און א ארבסטע שטראף. דער רבי אין איינעם פון זיינע בריף צו הרה"צ ר' אברהם. איז מ רמוז אז ער - הרה"צ ר"א - זאל זעך דערמאנען זיין מסירת נפש בשעת ער האט זעך משתדל גיווען לטובתו - של הרה"צ ר"א - פאר דעם רבי'ן - דאס מיינט ער דעם מעזריטשער מגיד - אין דער מעשה הידוע.

עס האט יעמולט גיהאלטין אז דער מעזריטשער מגיד זאהל חלילה מדחה זיין הרה"צ ר"א פון חבריא. עס האט ווייניק גיהאלפין די בקשות פון אלע חברים. נאהר דער רבי מיט זיין אויסער גיווינליכע געטליכע שטארקייט האט זעך אין דעם שטארק אריינגלייגט און האט פועל גיווען באיין הרב המגיד א סליחה ומחילה פאר הרה"צ ר' אברהם'ן.

דער רבי רופט אן די השתדלות בשם מסירות נפש. דאס הייסט ער האט גישטעלט דעם נפש אין קאן. אבער ער האט די זאך דורכגיפירט. און יעמולט איז ארויס דער ווארט ואס איז בעווסט בא חסידים - "די ת-ל-ק'ר דרכי חסידות איז קיין טאלק ניט" - דאס הייסט אז די דרכי החסידים ואס עס איז גיווען אין יאהר ת-ק-ל איז דאס ניט קיין טאלק און ניט קיין דרך.

פון יעמולט אן האָט הרה"צ ר' אברהם אויפגיהערט פאַרנעמען זיך מיט דער הדרכה פון יונגע לייט, און איז גיוואָרין אַ מקושר צו הרה"ק הרה"צ ר' מענדל אַלעס חבר, גיקומען עפטער אין האַראַדאָק, און נאָך דעם מעזריטשער מגיד'ס הסתלקות איז ער גיוואָרין הרה"ק הרה"צ ר' מענדל'ס אַ חסיד, און נאָכדעם מיט אים אַפּגיפאַרין אין ארץ ישראל ת"ו.

ר' שמחה זיסל איז אויך וי אלע חסידים מקושרי קאליסק אריבער צו הרה"ק הרה"צ ר' מענדל, זייענדיק אַ האַראַדאָקער איידעם, האָט ער גיהאָט די מעגלעכקייט זיין כסדר נעבין הרה"ק הרה"צ ר' מענדלי, אָבער זייענדיק בטבע אַ בעל התפעלות און זייער אַ היציקער, און ניט קיין גרייסער בעל מוחין איז אים גיווען שווער פאַרשטיין הרה"ק הרה"צ ר' מענדל'ס תורות און איז פארט גיבליבן אויף דעם אלטין דרך. נאהר אן וילדקייט. און אן די דרכים ואס ער פלעגט א מאהל טאן. אָבער ער האָט זייער שטאַרק גילידין, ער האָט ניט גיהאָט קיין סדר קבוע אין עבודה.

ער האָט גיווסט אַז דער רבי פון זיינע רביים הרה"צ ר' אברהם און הרה"ק הרה"צ ר' מענדל - דאָס הייסט דער מעזריטשער מגיד - האָט פאַר - [המשך המילה בעמוד הבא].

פקודה וצו הכי קטן בצורה המדוייקת ביותר, הענישו קשות. באחד ממכתביו להרב הצדיק ר' אברהם [=מקאליסק] רומז לו אדמו"ר הזקן שייזכר במסירות הנפש שלו - של אדמו"ר הזקן - כאשר השתדל לטובתו - של הרב הצדיק ר' אברהם - אצל המגיד ממעזריטש וכמעשה הידוע. בעת ההיא היה המצב שהמגיד ממעזריטש ידחה חלילה את הרב הצדיק ר' אברהם מתוך החבריה, וכל הבקשות של כל החברים מהמגיד לא הועילו, ורק אדמו"ר הזקן בכוחות עילאיים ואלוקיים השתדל ביותר בזה עד שפעל אצל הרב המגיד סליחה ומחילה עבור הרב הצדיק ר' אברהם. אדמו"ר הזקן מכנה את ההשתדלות הזאת בשם "מסירת נפש", זאת-אומרת שהעמיד את נפשו בכף המאזניים, אבל יכול לו ופעל, ואז יצאה לאוויר העולם האמרה הידועה אצל החסידים: "דרכי חסידות תלק - אינם טאלק". זאת אומרת: דרך החסידות של שנת תק"ל אינה סדר

(באידיש המלה "טאלק" פירושה "סדר").

מאז הפסיק הרב הצדיק ר' אברהם לעסוק בהדרכת חסידים, והתקשר יותר אל הרב הקדוש הרב הצדיק ר' מענדל כחבר, והיה בא לעיתים קרובות להאראדאק, ולאחר הסתלקותו של המגיד ממעזריטש נהייה חסידו של ר' מענדל ואחר כך נסע עמו לארץ הקודש תיבנה ותכונן.

ר' שמחה זיסל, כמו יתר החסידים מקושרי קאליסק עבר אל הרב הקדוש הרב הצדיק ר' מענדל, היות והיה חתן לאיש מהורודוק, היה באפשרותו להיות לעתים קרובות אצל הרב הקדוש הרב החסיד ר' מענדל, אבל בהיותו בעל התפעלות בטבעו, חם מזג, ובעל מוחין לא גדול, התקשה להבין את תורות הרב הקדוש הרב הצדיק ר' מענדל, ונשאר בדרכו הקודמת, אך לא בפראות כזו, וללא התנהגות שנהג בעבר. אך סבל רבות כי לא היה לו סדר קבוע בעבודת ה'.

הוא ידע שהרבי של רבותיו הרב הצדיק ר' אברהם והרב הקדוש הרב הצדיק ר' מענדל - זאת אומרת המגיד ממעזריטש - אסר את -

עמוד ז

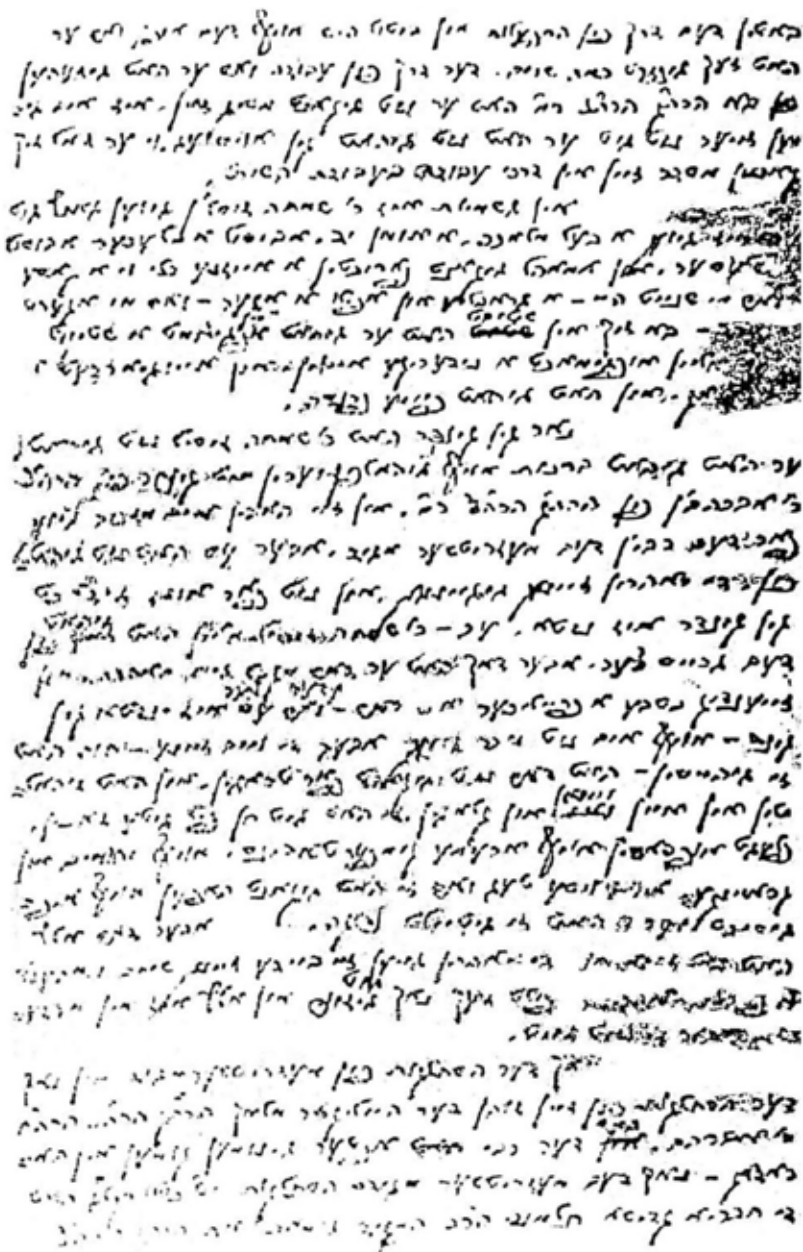
באטין דעם דרך פון התפעלות און ביטול היש אויף דעם אופן ואס ער האט זיך גיפירט כמה שנים, דער דרך פון עבודה ואס ער האט גיזעהען בא' הרה"ק הרה"צ ר"מ האט ער ניט גיקאנט משיג זיין. איז אים גיווען זייער ניט גוט ער האט ניט גיהאט קין אויסוועג, וי ער זאל זיך קאנען מסדר זיין אין דרכי עבודה בעבודת השי"ת.

אין גשמיות איז ר' שמחה זיסל'ן גיווען גאנץ גוט ער איז גיווען א בעל מלאכה, א אומן יד, אביסיל א בעלכער, אביסיל א שלעסער, און אמאהל גיקאנט פאריכטן א אייזנע כלי וי א קאסע - ואס מי שנייט היי - א גראבליע און אפילו א אקער - ואס מי אקערט די ערד - בא' זיך אין שטיביל האט ער גיהאט אפגיזומט א שטיקיל ארט, אליין אופגימאכט א נידעריקע אייוון, און איינגיאַרדעט א בלאז זאק, און האט גיהאט פיינע פרנסה.

נאָר קין קינדער האט ר' שמחה זיסל ניט גיהאט, ער האט גיהאט ברכות אויף גיהאָלפין ועהרין מיט קינדער פון הרה"צ ר' אברהם'ן פון הרה"ק הרה"צ ר"מ, און זיי האָבין אים מוזכיר גיווען פאַר דעם רבי'ן דעם מעזריטשער מגיד, אָבער עס האט ניט גיהאָלפין, די יאהרין זיינען גיגינגען, און ניט פאַר אונז גידאכט קין קינדער איז ניטאָ, ער - ר' שמחה זיסל - אליין האט גיהאט פון דעם גרייס צער, אָבער דאָך האט ער דאָס מקבל גיווען באהבה, און זייענדיק בטבע א פרייליכער איז דאָס - דער צער ואס עס איז ניטאָ קין קינד - אויף אים ניט ניכר גיווען, אָבער די וייב זיינע - חוה האט זי גיהייסן - האט דאָס ניט גיקאנט פאַר טראָגין, און האט גיהאָלטן אין איין ויינען און קלאָגן זי האט גיטאָן פיל גוטע זאָכן, פלעגט אופפאָסין אויף אָרעמע קימפעטאָרינס, אויף יתומים און קראַיינקע, אין גיויסע טעג ואס זי האט גיקאנט האָפן אויף אופגיריכט וערין האט זי גטיילט צדקה.

אָבער דאָס אַלץ האט ניט גיהאָלפין, די יאהרין גייען זיי ביידע זיינען שיים נאָהנט צו פערציג יאהר זי פילט זעך נאָך גוט גיוונד און אַלץ איז אין אַרדענונג אָבער די צייט גייט.

נאָך דער הסתלקות פון מעזריטשער מגיד און נאָך דער הסתלקות פון זיין זוהן דער הייליקער מלאך הרה"ק הרה"צ

שמח הרי זה - הצער שאין לו ילדים - לא היה ניכר עליו. אבל זוגתו - ששמה היה חוה - לא יכלה לעצור זאת בקרבה, וכל הימים מיררה בככי. היא עשתה הרבה מעשים טובים, עזרה לילודת עניה, ליתומים וחולים. בימים ידועים שיכלה לקוות שתיוושע, חילקה צדקה. אבל כל זה לא הועיל, השנים חולפות, שניהם מתקרבים לגיל ארבעים, נכון שעדיין מרגישה עצמה בטוב, אבל הזמן עובר. לאחר הסתלקותו של המגיד ממעזריטש ולאחר הסתלקות בנו המלאך הרב הקדוש הרב הצדיק הרב החסיד ר' אברהם, החל הרבי [=אדמו"ר הזקן] להגיע לעיתים קרובות יותר להורודוק. עם הסתלקות המגיד ממעזריטש ב"ט כסלו תקל"ג מינו החברייא קדישא תלמידי הרב המגיד את [=בנו] הרב הקדוש הרב הצדיק

דרך ההתפעלות ואת צורת ביטול היש בדרך שהוא התנהג כמה שנים, ואילו את סדר העבודה שראה אצל הרב הקדוש הרב הצדיק ר' מענדל לא יכל להשיג. ועל כן היה לו לא טוב, לא הייתה לו כל דרך, איך יוכל לסדר את עצמו בדרכי עבודה בעבודת השם ית'. בגשמיות היה לר' שמחה זיסל די טוב, הוא היה בעל מלאכה, אומן יד, עסק במסגרות ופחחות וכן ידע לתקן מגל לקצירת מספוא, מלוג ומחרשה. בביתו גדר לעצמו חדרון, בנה תנור חימום והוציא פרנסתו. אך בנים לא היו לו - לר' שמחה זיסל - היו לו ברכות להיוושע בזרעא חייא וקיימא מהרב הצדיק ר' אברהם ומהרב הקדוש הרב הצדיק ר' מענדל, והם גם הזכירו אותו בפני המגיד ממעזריטש, אך ללא הועיל. השנים חלפו, אך לא-עלינו, בנים לא היו לו, הוא עצמו - ר' שמחה זיסל - היה בצער גדול אך בכל זאת קבל זאת באהבה, ובהיותו בטבעו

עמוד ה

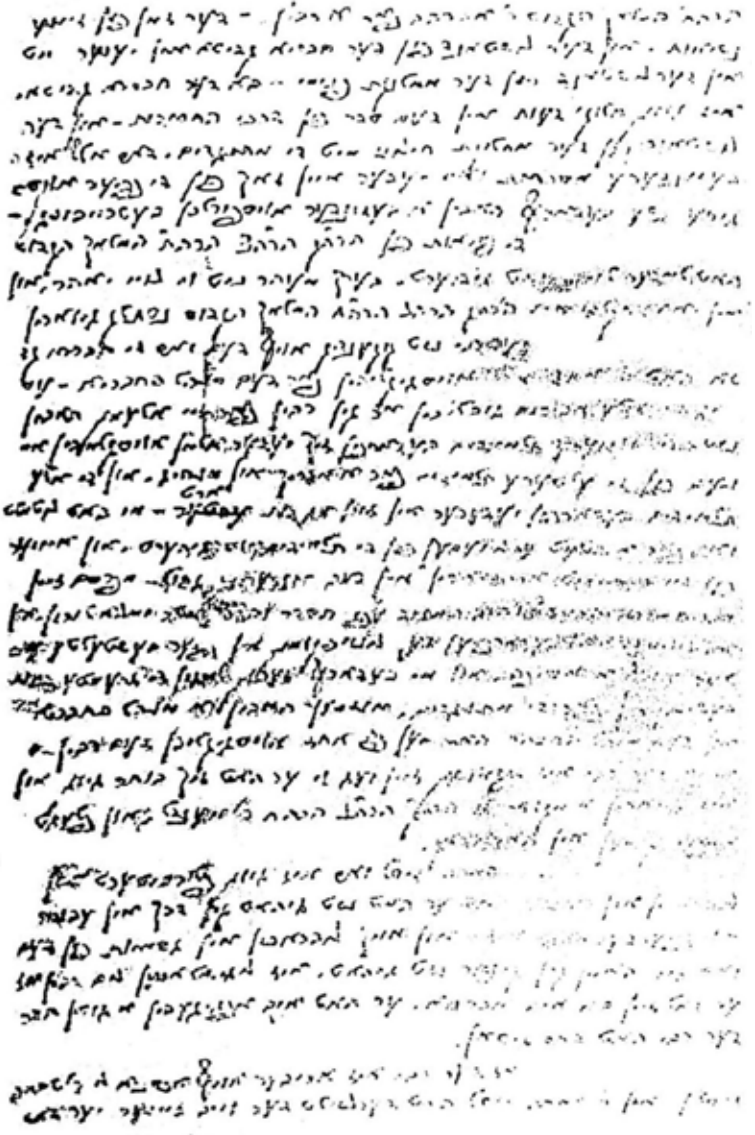
הרה"ח ר' אברהם, האט דער רבי (רבינו הזקן) אפטער גינומען קומען אין האַראַדאָק, נאָך דעם מעזריטשער מגיד'ס הסתלקות י"ט כסלו תקל"ג האַט די חבריא קדישא תלמידי הרב המגיד גימאכט את הרה"ק הרה"צ הרה"ח המלאך הקדוש ר' אברהם פאָר אַ רבי'ן - דער זמן פון זיינע נשיאות, און דער צושטאַנד פון דער חבריא קדישא אין יענער צייט, און דער צושטאַנד פון דער מחלוקת פנימי - באַ דער חבריא קדישא אין גיווען חלוקי דעות, אין דער סדר פון דרכי החסידות - און דער צושטאַנד פון דער מחלוקת חיצוני מיט די מתנגדים, דאָס אַלץ איז בעזונדערע מסכתות וואָס יעדער איין זאָך פון די פריער אויסגירעכנטע בעדאַרף האָבן אַ בעזונדער אויספירלעכן בעשרייבונג.

די נשיאות פון הרה"ק הרה"צ הרה"ח המלאך הקדוש האַט ליידער ליינג ניט געדויערט, בערך מעהר ניט וי צוויי יאָהר, און אין יאָהר תקל"ה איז הרה"ק הרה"צ הרה"ח המלאך הקדוש נסתלק גיואַרין.

דער רבי (רבינו הזקן) ניט קוקענדיק אויף דעם וואָס די חבריא קדישא האַט פה אחד אים אויסקלייבן פאַר דעם מנהל החבריא - עס איז באַ אַלע חברים גיליבין אַז קין רבי'ן פאַר זיי אַלעמען האָבן ניט, די יונגערע תלמידים בעדעאַרפן זיך יעדער אַליין אויסקלייבן איינעם פון די עלטערע תלמידים פאַר אַ מדריך און מנהיג, און די אַלע תלמידים בעדאַרפן יעדערער אין זיין מגידות אַרט - מי האַט צוטיילט וואָס פאַר אַ שטעט צו זעמען פון די תלמידים עס גיהערט, און איינער פון זיי טאָר ניט אַריינפאַרין אין דעם אַנדערענס גבול - מפרסם זיין תורתם של מורנו הבעש"ט והרב המגיד עפ"י הסדר והדרך אשר ימצא לנכון, און אין גיוסע צייטן בעדאַרפמען זעך צונויפקומען אין פריער בעשטעלטע ערטער אויף אַ אסיפה, און מי בעדאַרף זעהען לייגן די גרעסטע כחות בעשיצען זיך פאַר די מתנגדים, מוז מען האָבן אַ מנהל החבריא, און דער מנהל החבריא האַט מען פה אחד אויסקלייבן דעם רבי'ן, אָבער דער רבי (רבינו הזקן) איז גיגינגען זיין ועג וי ער האַט זיך בוחר גיוען, און איז גיואַרין אַ מקושר צו הרה"ק הרה"צ הרה"ח ר' מענדל, און פלעגט אַפטער קומען אין האַראַדאָק.

ר' שמחה זיסל וואָס איז גיווען פאַרביטערט און צובראָכן אין רוחניות וואָס ער האַט ניט גיהאַט קין דרך אין עבודה - וי פריער דערמאָהנט איז - און אויך צובראָכן אין גשמיות פון דעם וואָס זיי האָבן קין קינדער ניט גיהאַט, איז צוגיטשאַנען צום רבי'ן אַז ער זאָל זיין באַ אים [אין] אכסניא, ער האַט אים אַפגיגעבן אַ גוטין חדר, דער רבי האַט דאָס גיטאַן.

אַז דער רבי איז אַריבער אויף אכסניא צו ר' שמחה זיסל'ן, און ר' שמחה זיסל האַט דערציילט דער ווייב זיינער וער דאָס

[- לפרסם את תורתם של מורנו הבעל-שם-טוב והרב המגיד על פי הסדר והדרך אשר ימצא לנכון. ובזמנים ידועים צריכים להתאסף יחדיו במקומות שייקבעו מראש, וצריכים לראות להניח כחות חזקים על מנת להגן על עצמם מהמתנגדים [=ולכל זה] חייבים שיהיה לחברייה מנהל, ואת אדמו"ר הזקן הם בחרו פה אחד כמנהל החבריא -

אך הרבי [=אדמו"ר הזקן] הלך בדרכו הוא, ונהיה מקושר להרב הקדוש הרב הצדיק הרב החסיד ר' מענדל, והיה מגיע לעתים קרובות להאראדאק.

ר' שמחה זיסל שהיה ממורמר ממצבו הרוחני, כי לא הייתה לו דרך בעבודת ה', כנ"ל, וכן היה ממורמר ממצבו הגשמי, כי בנים אין לו, הפציר באדמו"ר הזקן שיתאכסן אצלו וגם ייחד לו חדר טוב, והרבי קבל זאת.

כאשר עבר הרבי לאכסניא של ר' שמחה זיסל, ור' שמחה זיסל סיפר לזוגתו על חשיבות האורח שהוא

הרב החסיד ר' אברהם לרבם. הזמן שבו היה נשיא, מצב החברייא קדישא באותו זמן, מצב המחלוקת הפנימית - בין החברייא קדישא היו חילוקי דעות, איך צריך להיות סדר ההנהגה בדרכי החסידות - ומצב המחלוקת החיצונית עם המתנגדים, כל אלו הם מסכתות נפרדות, ואשר כל דבר מהנושאים המנויים לעיל מצריך כתיבה מיוחדת ומלאה -

נשיאותו של הרב הקדוש הרב הצדיק הרב החסיד המלאך הקדוש לא נמשכה זמן רב, לצערנו, היא נמשכה בערך שנתיים ובשנת תקל"ה נסתלק הרב הקדוש הרב הצדיק המלאך הקדוש.

הרבי [=אדמו"ר הזקן] מבלי הבט על כך שהחברייא קדישא בחרה בו פה אחד כמנהלם - אצל החברייא קדישא נראה היה שרבי אחד עבור כולם [=עבור כל החברייא קדישא כמו שהיה עד עכשיו] אינו בנמצא. התלמידים הצעירים צריכים - כל אחד בנפרד - לבחור לעצמם מבין התלמידים המבוגרים יותר מדריך ומנהיג, וכלל התלמידים צריך כל אחד במקום כהונתו - [=את הערים חילקו לכל תלמיד ששם תהא כהונתו ואף תלמיד אסור לו לפלוש לאיזור שבו נמצא תלמיד אחר

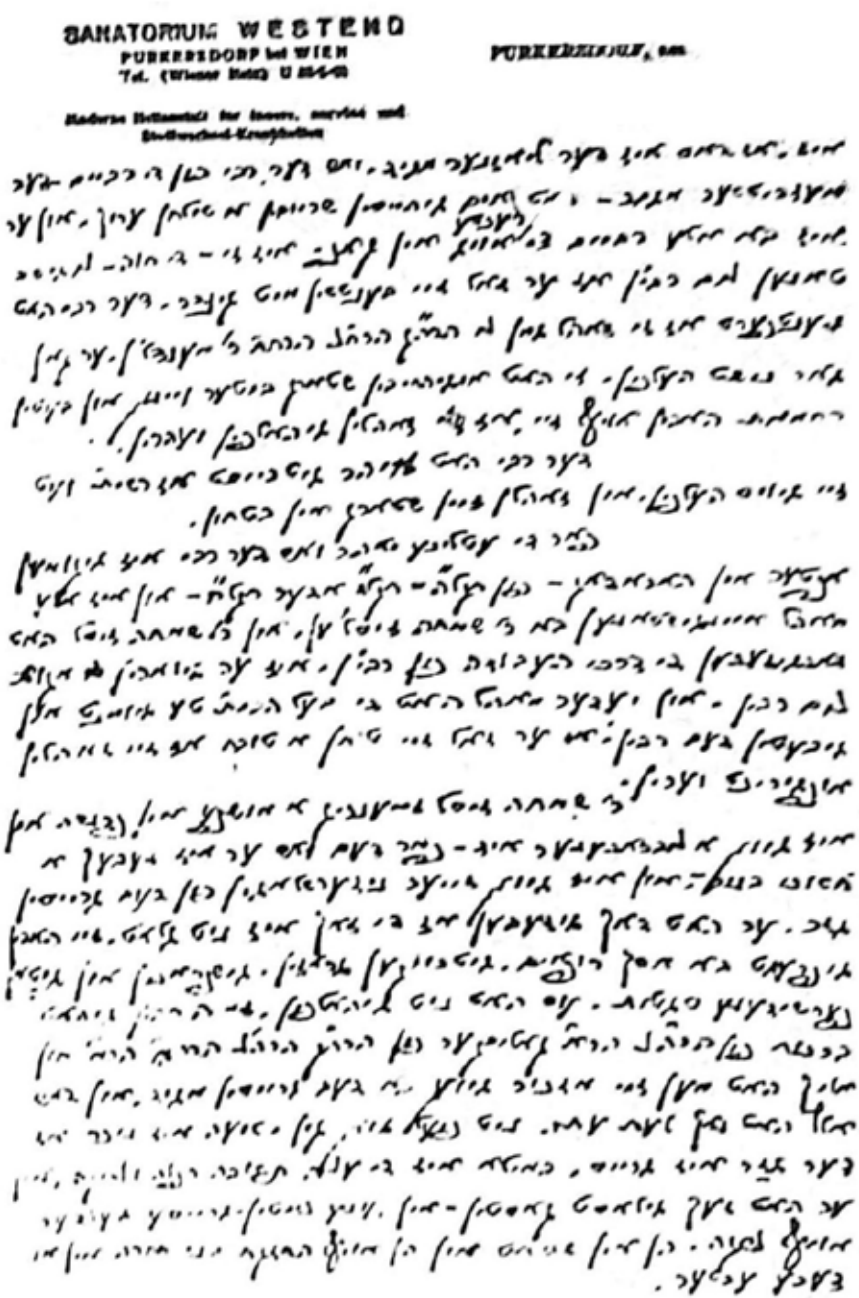
עמוד ט

איו, אז דאָס איז דער ליאָנער מגיד, ואָס דער רבי פון די רביים - דער מעזריטשער מגיד - האָט אים גיהייסן שרייבן אַ שולן ערוך, און ער איז באַ אַלע רביים די רעכטע אויג אין קאַפּ, איו זי - די חוה - צוגישטאַנען צום רבי'ן אז ער זאָל זיי בענטשן מיט קינדער, דער רבי האָט גענטפערט אַז זי זאָהל גיין צו הרה"ק הרה"צ הרה"ח ר' מענדל'ן, ער קאָן גאָר נישט העלפּין, זי האָט אַנגיהייבן שטאַרק ביטער וויינען און בעטן רחמנות האָבן אויף זיי, אַז זיי זאָהלין גיהאַלפּין וועהרין.

דער רבי האָט איר גיטרייסט אַז השי"ת ועט זיי גוים העלפּין, און זאָהלן זיין שטאַרק אין בטחון.

פאַר די עטליכע יאָהר ואָס דער רבי איז גיקומען אָפּטער אין האַראַדאָק - פון תקל"ה-תקל"ז אָדער תקל"ח - און איז אַלע מאָהל איינגישטאַנען באַ ר' שמחה זיסל'ן און ר' שמחה זיסל האָט נאָכגיזעהען די דרכי העבודה פון רבי'ן איז ער גיוואָהרין מקושר צום רבי'ן, און יעדער מאָהל האָט די בעל הבית'טע גיוויינט און גיבעטן דעם רבי'ן, אַז ער זאָל זיי טאָן אַ טובה אַז זיי זאָהלין אויפגייריכט ווערין.

ר' שמחה זיסל זייענדיק אַ מושפע אין פרנסה און איז גיווען אַ צובראַכענער איד - פאַר דעם ואָס ער איז געבען אַ חשוכי בנים - און איז גיווען זייער נידערשלאָגן פון דעם גרייסן גור, ער האָט דאָך גיזעהן אַז די זאָך איז ניט גלאַט, זיי האָבן גיפרעגט באַ אַסך רופאים, גיטרונקען גראַזין גישפּראַכין און גיטאָן פאַרשידענע סגולות, עס האָט ניט גיהאַלפּין, זיי האָבן גיהאַט ברכות פון הרה"צ הרה"א קאַליסקער פון הרה"ק הרה"צ הרה"ח הר"מ און אויך האָט מען מזכיר גיווען באַ דעם גרייסן מגיד, און דאָס אַלץ האָט נאָך לעת עתה ניט פועל גיווען קין ישועה איז ניכר אַז דער גור איז גרייס במילא איז די עצה תשובה תפלה וצדקה, און ער האָט זיך גילאָסט קאַסטן - אין יענע צייטן - גרייסע געלדער אויף צדקה, הן אין שטאָט און הן אויף החזקת בני תורה אין אַנדערע ערטער.

המגיד מליאזנא, וכי הרבי של הרביים - המגיד ממעזריטש - ציוה עליו לכתוב שולחן-ערוך, וגם עכשיו נחשב לבבת עינם של כל הרביים. החלה זוגתו של ר' שמחה זיסל - חוה - להפציר ברבי [=אדמו"ר הזקן] שיברכם בבן, ענה לה הרבי שתלך אל הרב הקדוש הרב הצדיק הרב החסיד ר' מענדל, הוא עצמו [=אדמו"ר הזקן] אינו יכול להועיל. פרצה בבכי מר ובקשה שירחם עליה שייפקדו בבן.

הרבי [=אדמו"ר הזקן] נחמה שהשם ית' בודאי יעזור להם ושיתחזקו בבטחון בה'.

במשך שנים שהרבי [=אדמו"ר הזקן] הגיע לעתים קרובות יותר להורודוק, משנת תקל"ה-ז או תקל"ח והתאכסן תמיד בביתו של ר'

עמוד י

פון צייט צו צייט פון מאהל צו מאהל ואָס דער רבי (רבינו הזקן) איז גיווען אין האַראַדאָק איז ר' שמחה זיסל גיוראָרין מעהר און מעהרער מקושר צום רבי'ן, ער האָט אָנגעהייבן פאַרשטיין די תורות ואָס הרה"ק הרה"צ הרה"ח ר' מענדל זאָגט, דאָס הייסט אַז ער הערט פון הרה"ק הרה"צ הרה"ח ר' מענדל'ען פאַרשטייט ער נישט, נאָהר נאָכדעם אַז ער הערט די זעלביקע תורה וי דער רבי (רבינו הזקן) זאָגט זי מיט זיין - דער רבי'נס - ביאור און הסבר יעמולט פאַרשטייט ער דאָס זיער גוט, און האָט אין דעם אַ גרייסן גישמאַק.

ער - ר' שמחה זיסל - האָט באַיי זיך אָפּגיטראַכט אַז ער זאָל וערין דעם רבי'נס אַ חסיד, נאָהר אויף וערין אַ חסיד בעדאַרף דאָך האַבן אַ געוויסע כּונה, יעמולט איז גיווען אַ דור דעה, מי האָט גיווסט ואָס הייסט אַ רבי, און וי דאַרף זיין אַ חסיד.

עס איז דורך אַ געוויסע צייט, און דער רבי איז נאָך אין האַראַדאָק נישט גיקומען, האָט ר' שמחה זיסל אָנגעהייבן ביינקען נאָך דעם רבי'ן, און פון טאָג צו טאָג האָט באַ אים די ביינקשאַפט צו דעם רבי'ן גואַלדיק גישטייקט, און ער האָט מחליט גיווען אַז ער זאָל גיין צו דעם רבי'ן אין ליאַזנא.

ער - ר' שמחה זיסל - האָט דעם ענין גוט בעטראַכט און באַ אים איז גיבליבן אַז דאָס - ואָס ער ויהל וערין דעם רבי'נס אַ חסיד - זאָהל ער איבער ריידן מיט הרה"ק הרה"צ הרה"ח ר' מענדל, און דערצייילן אים די גאַנצע מעשה וי עס איז אין דעם אַ שטיק צייט וי עס ציהט צו דעם ליאַזנער מגיד, און ועהן ער קומט און ער הערט פון אים די תורות ואָס דער רבי - הרה"ק הרה"צ הרה"ח ר' מענדל - זאָגט, און זעהט זיין - דעם רבי'נס - התנהגות אין עבודה וערט ער גאָר אַ אַנדער מענטש און ער ווט הערין ואָס ועהט ער אים אין דעם זאָגן.

אין איינעם פון די טעג ואָס ר' שמחה זיסל האָט זיך אַליין גיפונען אַז ער איז ראוי אין יענעם טאָג אַריין גיין צו דעם רבי'ן - הרה"ק הרה"צ הרה"ח ר' מענדל - אויף יחידות - יעמולט האָט מען פאַרשטאַנען אַז גיין צום רבי'ן אויף יחידות איז אַ חוץ דעם ואָס מען בעדאַרף פריער האַבן אַ געוויסע כּונה, אין צוויי זאַכן דערצייילן אלע גיויסע נפש'דיקע ווייטיקן, הן די מוחין ווייטיקן און די מדות ווייטיקן און מאַכן באַ זיך אַ הסכם חזק אַז מי זאָל מקיים זיין די עצות ואָס דער רבי ווט זאָגן, און מקיים זיין במסירות נפש ממש, און אַחוץ דעם איז דער עצם טאָג ואָס מי גייט אויף יחידות בעדאַרף זיין אַ יום הראוי, דאָס הייסט אַז פריער ערב דעם טאָג האָט מען גילייענט קריאת שמע שעל המטה מיט אַ חשבון הנפש, אויפגישטאַנען פראַווען תיקון חצות מיט אַ גיפיל, דאָס הייסט אַז דער הערין דעם חורבן המקדש און גלות השכינה, דער הערט מען אין זיך, וי דער אייגענער מקדש ואָס אויף דעם שטייט ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, איז דער בית המקדש איז רחמנא

פון צייט צו צייט פון מאהל צו מאהל ואָס דער רבי (רבינו הזקן) איז גיווען אין האַראַדאָק איז ר' שמחה זיסל גיוראָרין מעהר און מעהרער מקושר צום רבי'ן, ער האָט אָנגעהייבן פאַרשטיין די תורות ואָס הרה"ק הרה"צ הרה"ח ר' מענדל זאָגט, דאָס הייסט אַז ער הערט פון הרה"ק הרה"צ הרה"ח ר' מענדל'ען פאַרשטייט ער נישט, נאָהר נאָכדעם אַז ער הערט די זעלביקע תורה וי דער רבי (רבינו הזקן) זאָגט זי מיט זיין - דער רבי'נס - ביאור און הסבר יעמולט פאַרשטייט ער דאָס זיער גוט, און האָט אין דעם אַ גרייסן גישמאַק.

המגיד מליאזנא, וכאשר הוא [=המגיד מליאזנא-אדמו"ר הזקן] מבקר בהורודוק וחוזר על תורות שהרבי - הרב הקדוש הרב הצדיק הרב החסיד ר' מענדל - אומר, ורואה את הנהגתו בעבודת ה' של הרבי [=אדמו"ר הזקן] הופך ר' שמחה להיות איש אחר, וישמע מה יאמר לו הרב ר' מענדל.

באחד הימים, כאשר ר' שמחה זיסל הרגיש בנפשו שהוא יכול להיכנס באותו יום להרב הקדוש הרב הצדיק הרב החסיד ר' מענדל ליחידות.

- בתקופה ההיא הבינו שכניסה ליחידות אצל הרבי, הרי מלבד הכנה נפשית מסויימת בשני עניינים, צריך לספר לרבי את מכאובי הנפש הידועים הן במוחין והן במידות, ולעשות הסכם חזק בנפשו שחייבים לקיים דברי הרבי, ולקיים זאת במסירות נפש, הרי חוץ מזה צריך אותו יום להיות יום ראוי ליחידות. בערב שלפני אותו יום, קראו קריאת שמע שעל המיטה עם חשבון נפש. קמו לערוך תיקון חצות ברגש, זאת אומרת שהרגש זה על חורבן המקדש וגלות השכינה מורגש בו בעצמו, כבית המקדש הפרטי שעליו נאמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, הרי בית מקדש זה רחמנא

מפעם לפעם ומעת לעת שאדמו"ר הזקן מבקר בהורודוק, מתקשר ר' שמחה זיסל יותר ויותר לרבי, והוא מתחיל להבין דברי הרב הקדוש הרב הצדיק ר' מענדל. זאת אומרת: בעת שהרב הקדוש הרב הצדיק הרב החסיד ר' מענדל אומר דברי תורה, הוא אינו מבין עדיין. אך אחר כך, כאשר אדמו"ר הזקן חוזר על דבריו ומוסיף דברי ביאור והסבר, הוא מבין היטב ויש לו תענוג לשמוע זאת.

ר' שמחה זיסל מחליט להתקשר לרבינו ולהיות מחסידיו, אך כדי להיות חסיד צריך לזה הכנה, אז עדיין היה דור דעה וידעו מה זה רבי ואיך צריך להיות חסיד.

עברה תקופה בה לא בא הרבי לבקר בהורודוק, ור' שמחה זיסל החל מתגעגע ביותר לרבו, ומיום ליום צמאוונו מתגבר ועולה, עד שמחליט שברצונו ללכת אל הרבי לעיר ליאזנא.

ר' שמחה זיסל שוקל בדעתו אודות רצונו להתקשר אל הרבי האדמו"ר הזקן, והוא מחליט שעליו להתייעץ עם הרב הקדוש הרב הצדיק הרב החסיד ר' מענדל, ויספר לו שזה תקופה ארוכה שליבו נמשך אחרי

עמוד י"א

ליצלן חרוב און ויסט, דאָס וואָס דער אייבערשטער ב"ה האָט אים גיגעבן אַ נפש אלקית, איז דער נפש באַ אים אין גלות, און מיט אַזעלכע מחשבות זאָגט ער דעם תיקון חצות מיט אַ אמת'ע פאַרביטערטקייט און ויינט און קלאָגט מיט אַ אינערליכע מרירות פון דער טיפקייט פון טיפּינש פון האַרצין און נאָכדעם לערנט ער תורה, גייט לטהר עצמו במקוה, לערינט אַ שיעור קבוע חסידות פאַר דעם דאָוונען דאָוונד מיט קאָפּ און האַרץ, און בעט זיך בתחנונים באַ השי"ת אַז ער זאָל אים העלפּין תשובה טאָן, פאַסט דעם טאָג און איז זיך עוסק בתורה יעמולט איז דאָס אַ יום הראוי אויף גיין צו דעם רבי'ן אויף יחידות, און יעמולט קאָן זיין אַ האַפענונג אַז די יחידות זאָל העלפּין.

אַז ר' שמחה זיסל איז אריין צו הרה"ק הרה"צ הרה"ח ר' מענדל אויף יחידות האָט זעך אַ מישיגטאָן אין קאָפּ און פאַרקועצט די האַרץ, באַ אים איז אין יענער רגע דורכגילאָפּען אין מחשבה דאָס וואָס האָט זעך מיט אים אָפּגיטאָן במשך פון פינף און צוואַנציג יאָהר, יאָהרן לייגט איז ער גיווען אַ קאָליסקער מקושר, ער האָט זעך מוסר נפש גיווען אויף די דרכי החסידות, און נאָכדעם האָט ער דעם דרך גימוזט לאָזן וי שוער דאָס איז אים גיווען, נאָר דער רבי זיינער - הרה"צ ר' אברהם - אַליין האָט אים מכריח גיווען אַז ער זאָל דעם דרך לאָזן, עס איז שיים באלד זעכט יאָהר ווי ער איז אַ מקושר צו הרה"ק הרה"צ הרה"ח ר' מענדל, אין די אַלע זעכט יאָהר האָט ער נאָך קיין איין גוטע וואָך ניט גיהאָט, די תורות פאַרשטייט ער ניט, און דער אופן עבודה וי הרה"ק הרה"צ הרה"ח ר' מענדל לערינט עבודת המוח קאָן ער ניט משיג זיין, וואָס ועט פון אים וערין, ער לעבט אין כף הקלע, אַ אינערליכע חרפה און בושה מיט אַ אימה ופחד האָט אים אַרום גינומען, וואָס איז ער גיקומען צו הרה"ק הרה"צ הרה"ח ר' מענדל זאָגן אַז ער פילט ניט קיין טעם אין זיין עבודה און דערפאַר ויהלער ועהרין דעם ליאָנער'ס מגיד אַ חסיד, עם - ר' שמחה זיסל'ן - איז גיואָרין זייער זייער ניט גוט און האָט אויסגיבראָכן אין טיפהארצינדיקן גיווין.

הרה"ק הרה"צ הרה"ח ר' מענדל האָט גיואַרט אַ היפשע צייט ביז ר' שמחה זיסל איז גיקומען צו זיך און האָט אָנגיהייבן ריידן און אויסזאָגן זיין ביטער האַרץ וי עס איז שיים מעהר וי פינף און צוואַנציג יאָהר אַז ער איז זיך עוסק אין דרכי החסידות און האָט גאָר נישט אויף גיטאָן, נאָר די פאַר יאָהר וואָס דער ליאָנער מגיד האָט אָנגיהייבן אָפּטער קומען צום רבי'ן און ער הערט פון אים די תורה וואָס דער רבי זאָגט, דאָס הייסט אַז ער איז אים מבאר און מסביר וואָס דער רבי האָט גיזאָגט יעמולט פאַרשטייט ער און דאָרויך איז ער צו אים - צום רבי'ן - מקושר גיואָרין, און וואָלט ועלין וערין זיינער אַ חסיד, איז ער גיקומען פּרעגין באַ דעם הייליקן

אין חרוב און ויסט דאָס וואָס דער אייבערשטער ב"ה האָט אים גיגעבן אַ נפש אלקית, איז דער נפש באַ אים אין גלות, און מיט אַזעלכע מחשבות זאָגט ער דעם תיקון חצות מיט אַ אמת'ע פאַרביטערטקייט און ויינט און קלאָגט מיט אַ אינערליכע מרירות פון דער טיפקייט פון טיפּינש פון האַרצין און נאָכדעם לערנט ער תורה, גייט לטהר עצמו במקוה, לערינט אַ שיעור קבוע חסידות פאַר דעם דאָוונען דאָוונד מיט קאָפּ און האַרץ, און בעט זיך בתחנונים באַ השי"ת אַז ער זאָל אים העלפּין תשובה טאָן, פאַסט דעם טאָג און איז זיך עוסק בתורה יעמולט איז דאָס אַ יום הראוי אויף גיין צו דעם רבי'ן אויף יחידות, און יעמולט קאָן זיין אַ האַפענונג אַז די יחידות זאָל העלפּין.

אַז ר' שמחה זיסל איז אריין צו הרה"ק הרה"צ הרה"ח ר' מענדל אויף יחידות האָט זעך אַ מישיגטאָן אין קאָפּ און פאַרקועצט די האַרץ, באַ אים איז אין יענער רגע דורכגילאָפּען אין מחשבה דאָס וואָס האָט זעך מיט אים אָפּגיטאָן במשך פון פינף און צוואַנציג יאָהר, יאָהרן לייגט איז ער גיווען אַ קאָליסקער מקושר, ער האָט זעך מוסר נפש גיווען אויף די דרכי החסידות, און נאָכדעם האָט ער דעם דרך גימוזט לאָזן וי שוער דאָס איז אים גיווען, נאָר דער רבי זיינער - הרה"צ ר' אברהם - אַליין האָט אים מכריח גיווען אַז ער זאָל דעם דרך לאָזן, עס איז שיים באלד זעכט יאָהר ווי ער איז אַ מקושר צו הרה"ק הרה"צ הרה"ח ר' מענדל, אין די אַלע זעכט יאָהר האָט ער נאָך קיין איין גוטע וואָך ניט גיהאָט, די תורות פאַרשטייט ער ניט, און דער אופן עבודה וי הרה"ק הרה"צ הרה"ח ר' מענדל לערינט עבודת המוח קאָן ער ניט משיג זיין, וואָס ועט פון אים וערין, ער לעבט אין כף הקלע, אַ אינערליכע חרפה און בושה מיט אַ אימה ופחד האָט אים אַרום גינומען, וואָס איז ער גיקומען צו הרה"ק הרה"צ הרה"ח ר' מענדל זאָגן אַז ער פילט ניט קיין טעם אין זיין עבודה און דערפאַר ויהלער ועהרין דעם ליאָנער'ס מגיד אַ חסיד, עם - ר' שמחה זיסל'ן - איז גיואָרין זייער זייער ניט גוט און האָט אויסגיבראָכן אין טיפהארצינדיקן גיווין.

ליצלן חרב ושומם, וזה שניתנה לו נפש אלקית, הרי נפש זו נמצאת בגלות, ועם מחשבות כאלו הרי הוא אומר תיקון חצות מעומק נקודת לבבו המר ואחר כך לימוד תורה, הולך לטהר עצמו במקווה, לומד שיעור חסידות קבוע לפני התפילה מתפלל עם ראשו וליבו, מבקש מהשם ית' שיעזור לעשות תשובה, צם באותו יום ועוסק בתורה אז הרי זה יום הראוי ללכת לרבי ליחידות, ואז יש תקוה שאכן תועיל היחידות -

כאשר נכנס ר' שמחה זיסל להרב הקדוש הרב הצדיק הרב החסיד ר' מענדל ליחידות קיבל סחרחרות והתכווץ לבבו, באותו רגע עברה במחשבתו כל מה שקרה איתו במשך עשרים וחמש שנה, שנים ארוכות היה ממקושרי הרבי מקאליסק, הוא מסר את נפשו על דרכי החסידות ואחר כך הוכרח לעזוב דרך זו. זה היה לו קשה מאד, אך רבו הרב הצדיק ר' אברהם בעצמו הכריחו לעזוב דרך הזו. זה קרוב לשש שנים שהוא ממקושרי הרב הקדוש הרב הצדיק הרב החסיד ר' מענדל ובכל ששת השנים הללו לא היה לו שבוע אחד טוב; את התורות אינו מבין ואת

אופן עבודת ה' כפי מה שמלמד הרב הקדוש הרב הצדיק הרב החסיד ר' מענדל - עבודת המוח - אינו משיג. מה יהא ממנו? הוא חי בכף הקלע, חרפה ובושה פנימית אימה ופחד תקפוהו על כך שבא לספר להרב הקדוש הרב הצדיק הרב החסיד ר' מענדל, שאינו מוצא טעם בסדר עבודתו [=של הרב הקדוש הרב הצדיק הרב החסיד ר' מענדל] ולכן הרי הוא רוצה להיות חסיד של המגיד מליאזנא [=אדמו"ר הזקן] - לו עצמו - לר' שמחה זיסל - נהיה מאוד לא טוב ופרץ בכבי מר.

הרה"ק הרה"צ הרה"ח ר' מענדל המתין זמן רב עד שר' שמחה זיסל נרגע והי' ביכולתו לדבר ולספר שזה כבר עשרים וחמש שנים שהוא עוסק בדרכי החסידות ועדיין לא פעל מאומה, ורק בשנים האחרונות מאז שהמגיד מליאזנא מבקר אצל הרבי, חוזר על דברי הרבי, מבאר ומסביר לו מה שהרבי אמר - אז הוא מבין, ועל ידי זה הוא נהיה מקושר למגיד מליאזנא.

ולכן הוא

עמוד יב

רבי'ן א עצה, בעטין א ברכה, און אויב דער הייליקער רבי האַלט אַז אַזוי בעדאַרף זיין, זאָהל ער אים געבין רשות אויף גיין אין ליאַנאַ צום מגיד, און זאָהל אים בענטשן, אַז השי"ת זאָהל אים מצליח זיין.

אַז הרה"ק הרה"צ הרה"ח ר' מענדל האָט אים אויסגהערט, זאָגט ער אים "מיר אַלע האָבן מקבל גיווען פון איין מקור, נאָהר אַ רפואה בעדאַרף זיין ע"י סם פלוני וע"י איש פלוני, עס מוז זיין ביידע זאָכן, גיי אין ליאַנאַ וער אַ מקושר באמת, השי"ת זאָל דיר בעגליקן".

ר' שמחה זיסל אַרויסגייענדיק פון יחידות איז גיוואָרן נאָך מעהרער צובראָכן וי פריהער, דאָס הייסט אַז דער רבי - הרה"ק הרה"צ הרה"ח ר' מענדל - האָט אים אויסגשריבן פון זיינע מקושרים און האָט אים גיזאָגט "גיי אין ליאַנאַ וער אַ מקושר באמת" איז דאָך פון דעם משמע אַז עס פעלט דער אמת, ער זאָגט דאָך בפירוש וער אַ מקושר באמת, איז ביז איצטער האָט גיפעלט דער אמת אין דער התקשרות אויב אַזוי איז דאָך דער חסרון אין מיר, איז ואַס איז דער חידוש אַז איך פאַרשטיי ניט די תורות און עס קלעפט מיר ניט דער דרך, אַז עס פעלט דער אמת איז ביטער.

איצטער - טראַכט זיך ר' שמחה זיסל - פאַרשטייט ער פאַר ואַס די ברכות אויף קינדער האָבן אים ניט גיהאַלפן, דער חסרון איז אין אים, עס פעלט דער אמת אין דער התקשרות מי בעדאַרף זיין מקושר באמת.

ר' שמחה זיסל האָט זיך גינעמען איינטיפן אין דעם רבי'נס ענטפער, אַ רפואה בעדאַרף זיין ביידע זאָכן, סם פלוני ואיש פלוני, איז דער סם פלוני דאָס ווייסן זיי אַלע, דער רבי האָט גיזאָגט בפירוש, קלאַרע ווערטער "מיר אַלע האָבן מקבל גיווען פון איין מקור" פּרעגט זיך ואַס האָבן זיי אַלע מקבל גיווען פון איין מקור, אלא משמע אַז די רפואות צו חולאת הנפש, ואַס דאָס איז דער סם פלוני, האָבן זיי אַלע מקבל גיווען פון איין מקור, וואָדען אין אַ רפואה בעדאַרף זיין על ידי איש פלוני, און דערפאַר האָט אים דער רבי גיזאָגט גיי אין ליאַנאַ, פּרעגט זיך דאָך אַ קשיא פאַר ואַס האָט דאָס גופא - אַז ער זאָל גיין אין ליאַנאַ - האָט אים דער רבי אַליין פריער ניט גיזאָגט אויף וואָס האָט דער רבי בעדאַרפט וואָרטן ביז ער - שמחה זיסל - זאָל קומען צו אים און זאָגן אַז ער וויל גיין אין ליאַנאַ, אלא דער תירוץ וואָילע ער - ר' שמחה זיסל - איז ניט קיין מקושר באמת, און דאָס איז די עצה טובה ואַס דער רבי האָט אים גיגעבן וער אַ מקושר באמת, און יעמולט האָט ער אים - ר' שמחה זיסל'ן - גיבענטשט, און ואַס פאַר אַ ברכה "השי"ת זאָל דיר בעגליקן" די ברכה איז אין אַ לשון ציווי, השי"ת זאָל דיר בעגליקן, אָבער די ברכה איז מיט אַ תנאי "וער אַ מקושר באמת" און יעמולט בענטשט ער אים אַז השי"ת זאָל דיר בעגליקן".

כיון אַז ער... בעטין א ברכה... און אויב דער הייליקער רבי האַלט אַז אַזוי בעדאַרף זיין... זאָהל ער אים געבין רשות אויף גיין אין ליאַנאַ צום מגיד... זאָהל אים בענטשן... אַז השי"ת זאָהל אים מצליח זיין...
אז הרה"ק הרה"צ הרה"ח ר' מענדל האָט אים אויסגהערט, זאָגט ער אים "מיר אַלע האָבן מקבל גיווען פון איין מקור, נאָהר אַ רפואה בעדאַרף זיין ע"י סם פלוני וע"י איש פלוני, עס מוז זיין ביידע זאָכן, גיי אין ליאַנאַ וער אַ מקושר באמת, השי"ת זאָל דיר בעגליקן".
ר' שמחה זיסל אַרויסגייענדיק פון יחידות איז גיוואָרן נאָך מעהרער צובראָכן וי פריהער, דאָס הייסט אַז דער רבי - הרה"ק הרה"צ הרה"ח ר' מענדל - האָט אים אויסגשריבן פון זיינע מקושרים און האָט אים גיזאָגט "גיי אין ליאַנאַ וער אַ מקושר באמת" איז דאָך פון דעם משמע אַז עס פעלט דער אמת, ער זאָגט דאָך בפירוש וער אַ מקושר באמת, איז ביז איצטער האָט גיפעלט דער אמת אין דער התקשרות אויב אַזוי איז דאָך דער חסרון אין מיר, איז ואַס איז דער חידוש אַז איך פאַרשטיי ניט די תורות און עס קלעפט מיר ניט דער דרך, אַז עס פעלט דער אמת איז ביטער.
איצטער - טראַכט זיך ר' שמחה זיסל - פאַרשטייט ער פאַר ואַס די ברכות אויף קינדער האָבן אים ניט גיהאַלפן, דער חסרון איז אין אים, עס פעלט דער אמת אין דער התקשרות מי בעדאַרף זיין מקושר באמת.
ר' שמחה זיסל האָט זיך גינעמען איינטיפן אין דעם רבי'נס ענטפער, אַ רפואה בעדאַרף זיין ביידע זאָכן, סם פלוני ואיש פלוני, איז דער סם פלוני דאָס ווייסן זיי אַלע, דער רבי האָט גיזאָגט בפירוש, קלאַרע ווערטער "מיר אַלע האָבן מקבל גיווען פון איין מקור" פּרעגט זיך ואַס האָבן זיי אַלע מקבל גיווען פון איין מקור, אלא משמע אַז די רפואות צו חולאת הנפש, ואַס דאָס איז דער סם פלוני, האָבן זיי אַלע מקבל גיווען פון איין מקור, וואָדען אין אַ רפואה בעדאַרף זיין על ידי איש פלוני, און דערפאַר האָט אים דער רבי גיזאָגט גיי אין ליאַנאַ, פּרעגט זיך דאָך אַ קשיא פאַר ואַס האָט דאָס גופא - אַז ער זאָל גיין אין ליאַנאַ - האָט אים דער רבי אַליין פריער ניט גיזאָגט אויף וואָס האָט דער רבי בעדאַרפט וואָרטן ביז ער - שמחה זיסל - זאָל קומען צו אים און זאָגן אַז ער וויל גיין אין ליאַנאַ, אלא דער תירוץ וואָילע ער - ר' שמחה זיסל - איז ניט קיין מקושר באמת, און דאָס איז די עצה טובה ואַס דער רבי האָט אים גיגעבן וער אַ מקושר באמת, און יעמולט האָט ער אים - ר' שמחה זיסל'ן - גיבענטשט, און ואַס פאַר אַ ברכה "השי"ת זאָל דיר בעגליקן" די ברכה איז אין אַ לשון ציווי, השי"ת זאָל דיר בעגליקן, אָבער די ברכה איז מיט אַ תנאי "וער אַ מקושר באמת" און יעמולט בענטשט ער אים אַז השי"ת זאָל דיר בעגליקן".

בא לשאול עצתו הקדושה של הרבי, לבקש ברכה, ואם הרבי הקדוש סובר שכך צריך להיות, יתן לו רשות לעבור למגיד מליאנא ויתן את ברכתו שהשי"ת יצליחו.

הרה"ק הרה"צ הרה"ח ר' מענדל האזין לדבריו ובסיימו פנה אליו: כולנו קבלנו ממקור אחד, אך רפואה צריכה להיות ע"י סם פלוני ועל ידי איש פלוני, וחייבים להיות שני הדברים. לך לליאנא ותתקשר אליו באמת, והשי"ת יתן לך אושר.

ר' שמחה זיסל יצא מיחידות זו יותר שבור מאשר קודם, הוא הבין כי הרבי, ר' מענדל, הוציא אותו מרשימת חסידיו ומקושריו ואמר לו: "לך לליאנא ותתקשר באמת" ז"א שעדיין חסרה לו האמת, והרי במפורש אמר הרבי "תתקשר באמת", הרי שעד עתה חסרה אמת בהתקשרות! ואם כך החסרון הוא רק בו, ומה הפלא שאינו מבין את התורות ואין דרך הרבי נדבקת בו? ואם חסרה האמת הרי רע ומר.

כעת - חושב ר' שמחה זיסל - הנני מבין מדוע כל ברכות הרביים

שקבלתי להולדת ילדים לא עזרו, החסרון הוא בי, חסרה לי אמת בהתקשרות...
ר' שמחה זיסל מתעמק יותר ויותר בתשובת רבו:
לרפואה צריך שני דברים "סם פלוני" ו"איש פלוני" את ה"סם פלוני" יודעים הם כולם, הרבי הרי אמר בפירוש "כולנו קבלנו ממקור אחד" מה הם קבלו ממקור אחד? תרופות לחולי הנפש, שזוהו הסם, הרפואה צריכה להיות ע"י איש פלוני, וע"כ הורה לי ללכת לליאנא, ואם נשאל מדוע לא אמר לי הרבי במפורש שעלי ללכת לליאנא עוד קודם, ולמה ה"ל לרבי להמתין עד שאני - שמחה זיסל - אבוא אליו ואספר לו על רצוני ללכת לליאנא?
והתירוץ שאני עדיין לא מקושר באמת, והעצה הטובה שהרבי נתן לי היא להיות מקושר באמת, ורק אז ברכני, ובמה ברכני? ש"השי"ת יצליחו", ונוסח הברכה הוא בלשון ציווי ו"השי"ת יצליחו", אבל הברכה נאמרה בתנאי "כאשר תהי' מקושר באמת".

עמוד יג

אז ר' שמחה זיסל האָט זיך גינומען טיפער פאַרטראַכטען ועך אין דעם רבי'נס ענטפער, האָט ער ערשט יעמאַלט דערפילט דעם גרייסן ווייטיג, אָפּגיהאַרעוועט אַ לעבין גאַנצע פינף און צוואַנציג יאָהר, אָהן אמת, און במילא אַז ניט אמת איז דאָך דאָס שקר, האָט ער פינף און צוואַנציג יאָהר גישקרן'ט פאַר דעם רבונו של עולם, פאַר דעם רבי'ן ר' אברהם, פאַר דעם הייליקן ר' מענדל, איז וואָס איז דער חידוש אַז די ברכות זיינען ניט מקויים גיוואָהרין.

שיינע עטליכע טעג האָט ר' שמחה זיסל מיט זיך אַליין איינגיטענה'ט און קין אַנדער נאָמען וי שקרן און כזבן האָט ער פאַר זיך ניט גיהאַט, ער האָט גיהאַלטן אין איין שמייסין זיך אַליין זאָגן פאַר זיך אויף זיך אַליין די ערגסטע זידל ווערטער, ער האָט זיך אַליין פאַרזיך מבזה און מבוזה גימאַכט, אָפּגילאַכט פון זיך ביז ער איז זיך אַליין נמאס גיוואָרין, ער האָט גיקוקט אויף זיך אַליין וי אויף דער נידעריקסטער מיאוסע בעשעפענעש וואָס אויף דער ועלט איז דאָ.

ער - ר' שמחה זיסל - האָט גיפאַסט, גיזאָגט תהלים מיט האַרצבלוטיקע טרערין, עהר האָט זיך גיפייניקט גיטילט צדקה ער האָט גיהאַלטן אין איין תשובה טאָן, ער האָט גילערנט די אַלע מאמרי רז"ל וואָס ריידין ועגין דער עבירה פון שקר, ער האָט גילערנט די אַלע מוסר ספרים וואָס ערקלערין די גרייסקייט און ביטערקייט פון דער עבירה שקר, און די אַלע שטראַפֿין וואָס קומט די שקרנים, און בפרט גינאַרט דעם רבונו של עולם, און גינאַרט די רביים.

עטליכע וואָכן נאָכאַנאַנד האָט ר' שמחה זיסל גילערנט די ספרי מוסר אין איין און דעם זעלבען ענין, איבער דער עבירה פון שקר און דער עונש - שטראַף - וואָס קומט דער פּאהר.

אין פּערלויף פון די עטליכע וואָכן האָט ער זיך קלאָר דייטלעך דערמאָנט וי אָרום ער איז גיוואָרין אַ חסיד און אַ מקושר צו דעם קאַליסקער דרך, דער פּאָטער זיינער איז גיווען אַ פשוט'ער

SANATORIUM WESTEND
PÜRKRSDORF bei WIEN
Tel. (Wiener Neus) U 22-40
PÜRKRSDORF, a.m.
Moderne Heilmittel für innere, nervöse und Stoffwechsel-Krankheiten
אז ר' שמחה זיסל האָט זיך גינומען טיפער פאַרטראַכטען ועך אין דעם רבי'נס ענטפער, האָט ער ערשט יעמאַלט דערפילט דעם גרייסן ווייטיג, אָפּגיהאַרעוועט אַ לעבין גאַנצע פינף און צוואַנציג יאָהר, אָהן אמת, און במילא אַז ניט אמת איז דאָך דאָס שקר, האָט ער פינף און צוואַנציג יאָהר גישקרן'ט פאַר דעם רבונו של עולם, פאַר דעם רבי'ן ר' אברהם, פאַר דעם הייליקן ר' מענדל, איז וואָס איז דער חידוש אַז די ברכות זיינען ניט מקויים גיוואָהרין.
שיינע עטליכע טעג האָט ר' שמחה זיסל מיט זיך אַליין איינגיטענה'ט און קין אַנדער נאָמען וי שקרן און כזבן האָט ער פאַר זיך ניט גיהאַט, ער האָט גיהאַלטן אין איין שמייסין זיך אַליין זאָגן פאַר זיך אויף זיך אַליין די ערגסטע זידל ווערטער, ער האָט זיך אַליין פאַרזיך מבזה און מבוזה גימאַכט, אָפּגילאַכט פון זיך ביז ער איז זיך אַליין נמאס גיוואָרין, ער האָט גיקוקט אויף זיך אַליין וי אויף דער נידעריקסטער מיאוסע בעשעפענעש וואָס אויף דער ועלט איז דאָ.
ער - ר' שמחה זיסל - האָט גיפאַסט, גיזאָגט תהלים מיט האַרצבלוטיקע טרערין, עהר האָט זיך גיפייניקט גיטילט צדקה ער האָט גיהאַלטן אין איין תשובה טאָן, ער האָט גילערנט די אַלע מאמרי רז"ל וואָס ריידין ועגין דער עבירה פון שקר, ער האָט גילערנט די אַלע מוסר ספרים וואָס ערקלערין די גרייסקייט און ביטערקייט פון דער עבירה שקר, און די אַלע שטראַפֿין וואָס קומט די שקרנים, און בפרט גינאַרט דעם רבונו של עולם, און גינאַרט די רביים.
עטליכע וואָכן נאָכאַנאַנד האָט ר' שמחה זיסל גילערנט די ספרי מוסר אין איין און דעם זעלבען ענין, איבער דער עבירה פון שקר און דער עונש - שטראַף - וואָס קומט דער פּאהר.
אין פּערלויף פון די עטליכע וואָכן האָט ער זיך קלאָר דייטלעך דערמאָנט וי אָרום ער איז גיוואָרין אַ חסיד און אַ מקושר צו דעם קאַליסקער דרך, דער פּאָטער זיינער איז גיווען אַ פשוט'ער

כאשר ר' שמחה זיסל התעמק יותר ויותר בתשובת רבו, הרגיש את הצער והכאב הגדול. עמלתי במשך 25 שנה, ובלי אמת, - ואם לא אמת הרי זה שקר, כלומר: 25 שנה הייתי שקרן, בפני ה"רבונו של עולם", בפני הרבי ר' אברהם, בפני הקדוש ר' מענדל, ומה הפלא שהברכות לא נתקיימו?
עברו כמה וכמה ימים ור' שמחה זיסל משגן לעצמו שאין הוא קרוי אלא שקרן, כזבן, וכל הזמן רק מכנה את עצמו בכל שמות הגנאי, ונעשה בזוי ומבוזה בעיני עצמו, נמאס ושפל בעיניו, ועל עצמו ראה את הברי'

עמוד יד

איד, א סתם איד, ער האָט ניט גיווסט חסיד מתנגד, פלעגט אופשטיין דריי אַזייגער פאַר טאָג – זומער און וינטער גלייך – און פלעגט אָעק גיין אין בית המדרש, די ערשטע זאָך אָפּזאָגן תקון חצות און נאָכדעם לערנען אַ שיעור גמרא, זאָגן עטלעכע קאָפיטלאַך תהלים, זומער פלעגט ער זעכס אַזייגער דאָוונען און נאָכדעם דאָוונען לערנען אַ פרק משניות, און וינטער פלעגט ער לערנען אַ גרעסערן שיעור גמרא פאַר דעם דאָוונען, און אויך דעם משניות פלעגט ער לערנען פאַר דעם דאָוונען, און אַכט אַזייגער פלעגט ער זעך שטעלן דאָוונען, און נאָייען אַזייגער פלעגט ער זיין אין דער היים עפעס עסין און גיין אין קראָם איבערבייטן דער מוטער – וואָס אין דער צייט פון תפלת שחרית און מנחה פלעגט די וואַיב זיין אין קראָם, בין מנחה למעריב פלעגט ער לערנען אגדה, און נאָך מעריב פלעגט ער לערנען הלכה, און אַזוי האָט ער זעך רוהיג גיפירט זיין לעבן אָהן זאָג און אַן דאגות, ער – דער פאָטער זינער – האָט גיהערט אַז עס איז פראַן מענטשן וואָס רופֿן זיך חסידים, אָבער ער האָט גאָר ניט גיִואַלט ויסן וואָס דאָס איז, און וואָס ויהלן זיי.

ער – ר' שמחה זיסל – איז גיווען דער בן זקונים – מיזויגן – די עלטערע ברידער זיינע זיינען גיווען פיהל עלטער פאַר אים, אַז ער – ר' שמחה זיסל – איז נאָך גיווען אַ קליינער קינד זיינען שיין אַ פאָר ברידער גיווען חתונה גיהאָט, איינער איז גיווען אַ מלמד, איינער איז גיווען אַ בעל מלאכה פן פאָליע – מאַכין ליימענע כלים, טעפלעך, אליאקעס – און איינער איז גיווען אַ קצב, אלע האָבן גיקאָנט גוט לערנען און גיווען ערליכע אידן נאָר מורא'דיקע מתנגדים, זיי האָבן גירעהט אויף די חסידים כל המיני שלעכטס אַז אפילו דער אַלטער פאָטער, וואָס האָט אויך זייער פיינט גיהאָט חסידים, האָט ניט גיקאָנט פאַרנעמען די רייד וואָס זיינע קינדער האָבן צו רעהט אויף די חסידים.

וואָס חסידים זיינען האָט ר' שמחה זיסל זייענדיק אַ קינד ניט גיווסט, נאָהר ער האָט גיהערט אַז די ברידער פלעגן קומען צום פאָטער אין שטוב פלעגן זיי האַלטן אין איין רעדן חסידים חסידים און שילטין די חסידים קללות נמרצות.

אַז ער איז גיִואַרין אַ ביסול עלטער האָט מען אים אָפּגיגעבן [צו] אַ גרעסערין מלמד – פריער האָט ער גילערינט באַ דעם ברודער – וואו ער האָט פאַר בראכט אַ שיינע פאַר יאָהר, אַז ער איז גיִואַרין אַ ביסעל גרעסער באלד בר מצוה, האָט גיהאָט אַ גאנץ גוטע קאָפּ האַלט גיהאָט לערנען פלעגט ער אָפטער אריינקומען אין בית מדרש אַביסיל לערנען.

איד, א סתם איד, ער האָט ניט גיווסט חסיד מתנגד, פלעגט אופשטיין דריי אַזייגער פאַר טאָג – זומער און וינטער גלייך – און פלעגט אָעק גיין אין בית המדרש, די ערשטע זאָך אָפּזאָגן תקון חצות און נאָכדעם לערנען אַ שיעור גמרא, זאָגן עטלעכע קאָפיטלאַך תהלים, זומער פלעגט ער זעכס אַזייגער דאָוונען און נאָכדעם דאָוונען לערנען אַ פרק משניות, און וינטער פלעגט ער לערנען אַ גרעסערן שיעור גמרא פאַר דעם דאָוונען, און אויך דעם משניות פלעגט ער לערנען פאַר דעם דאָוונען, און אַכט אַזייגער פלעגט ער זעך שטעלן דאָוונען, און נאָייען אַזייגער פלעגט ער זיין אין דער היים עפעס עסין און גיין אין קראָם איבערבייטן דער מוטער – וואָס אין דער צייט פון תפלת שחרית און מנחה פלעגט די וואַיב זיין אין קראָם, בין מנחה למעריב פלעגט ער לערנען אגדה, און נאָך מעריב פלעגט ער לערנען הלכה, און אַזוי האָט ער זעך רוהיג גיפירט זיין לעבן אָהן זאָג און אַן דאגות, ער – דער פאָטער זינער – האָט גיהערט אַז עס איז פראַן מענטשן וואָס רופֿן זיך חסידים, אָבער ער האָט גאָר ניט גיִואַלט ויסן וואָס דאָס איז, און וואָס ויהלן זיי.

אשר לא ידע להבדיל בין חסיד ומתנגד.

הוא הי' קם בשעה שלוש לפנות בוקר – בקיץ ובחורף – והולך לבית המדרש, בראשונה אמר תיקון חצות ואח"כ למד שיעור גמרא, אמר כמה פרקי תהילים, בקיץ הי' מתפלל בשעה 6 ואחרי התפלה לומד פרק משניות, ואילו בחורף לומד יותר גמרא לפני התפלה וכן לפני התפלה לומד משניות ורק בשעה 8 מתחיל את תפלתו, ובשעה 9 חזר לביתו סעד והלך לחנות להחליף משמרת עם זוגתו, כי היא מלאה מקומו בזמן תפלת שחרית מנחה ומעריב, וכן בין הזמנים כאשר למדו בבית המדרש, וכך נהג שנים רבות ללא דאגה. הוא אמנם שמע שיש אנשים הנקראים חסידים, אך לא התענין לדעת מי הם ומה יבקשו.

ר' שמחה זיסל הי' בן הזקונים, אחיו היו מבוגרים ממנו שנים רבות, ועוד כאשר הוא הי' ילד כבר נישאו אחדים מאחיו, אחד מהם הי' מלמד,

עמוד טז

אין בית מדרש איז גיווען אַ איד אַ זקן אַ רעכטער למדן, ר' חיים האַלץ האָט מען אים גירופן, אַז ער פלעגט זעך לייגן שלאָפֿין אין בית מדרש אויף דער באַנק פלעגט ער צו קאָפּנס אונטער לייגן אַ האַלץ.

ער - ר' חיים - איז גיווען אַ גרייסער מתמיד, פלעגט עפטערס פּאַסטין, און עסין מעהר ניט וי ברייט מיט וואַסער, און שבת פלעגט ער האָבן טשאַלנט וואַסער - אנדערואַכין איז גיווען קאַלטע וואַסער, און לכבוד שבת פלעגט ער האָבן וואַרמע טשאַלנט וואַסער - און פלעגט מאַכין קידוש אויף חלה.

בטבע איז ר' חיים גיווען אַ שותק - אַ שוויגער - אים איז ניט נוגע גיווען קיין זאָך וואָס האָט זעך גיטאַן אין בית מדרש, נאָהר אַז מי האָט אים גיפּרעגט אין לערנען פלעגט ער ענטפּערין באַריכות.

אַז מי האָט גירעט אויף חסידים האָט ער גיזאַגט וואָס דאַרפט איהר ריידן אויף אידן, אַז ער - זאָגט ר' חיים - וואַלט גיווען ניט אַזוי אַלט און קריינק וואַלט ער אַליין גיגינגען צו זייער - חסידים'ס רבי'ן -

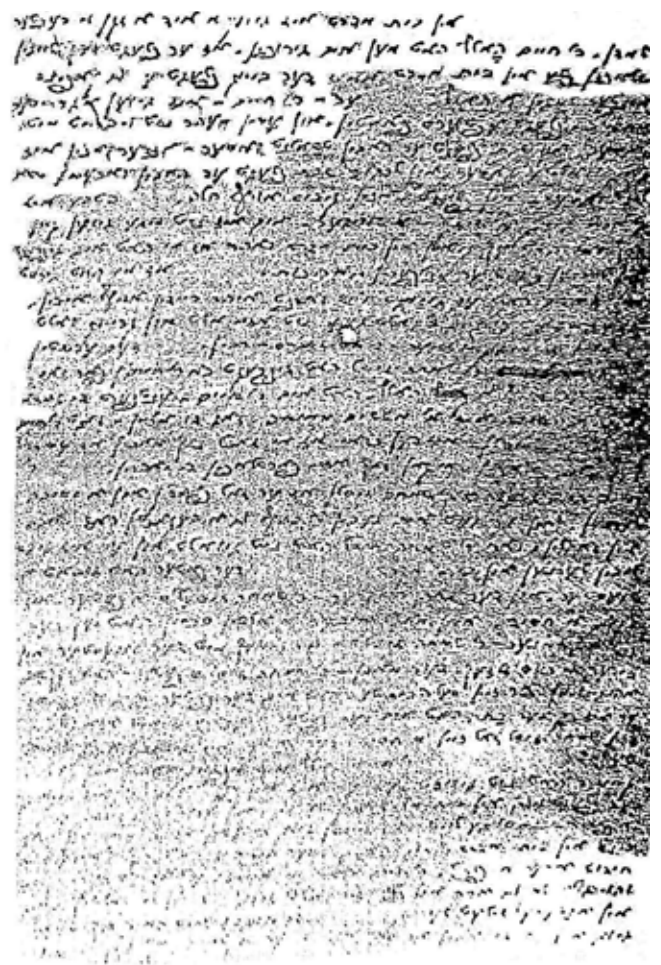
דעם ערשטן מאָהל אַז ר' שמחה זיסל האָט גיפּרעגט באַ ר' חיים'ן פאַר וואָס שלאָפּט ער אויף אַ האַלץ, האָט אים ר' חיים גיענטפּערט די גמרא זאָגט אַז שינה איז א' משישים ממיתה, זאָג דו אַליין - זאָגט ר' חיים צו ר' שמחה זיסל'ן - איז דען כדאי אַז מי זאָהל נאָך מאַכין אַז עס זאָל זעך מעהר שלאָפּין, מי קאָן דאָך אַזוי פאַרשלאָפּין די יאָהרין.

ר' חיים האָט גיצעהט'ר ר' שמחה זיסל'ן אַז ער זאָל פאַהר'ן אין אַ ישיבה לערנען און ער וועט אים געבין אַ בריף צו אַ בעקאַנטן ראש ישיבה אין וואַהלין נאָר ר' שמחה זיסל האָט ניט גיזאַלט, און ער איז גיבליבן לערנען אין בית מדרש.

דער פּאַטער האָט גיהאַט אַ שוועסטער, און דער מאָהן איהרער - ר' שמחה זיסל'ס אַ פעטער - איז גיווען אַ חסיד, איין מאָהל איבער אַ אלטין סכסוך האָט זעך דער פּאַטער זיינער - ר' שמחה זיסל'ס - צורעהט זעך מיט דער שוועסטער און זייער צו כעס'ט זעך, דער מאָהן - ר' שמחה זיסל'ס פעטער - האָט זעך אַנגינומען פאַר זיין בעל הבית'טע, האָט אים דער פּאַטער פאַרגיזאַרפֿן אַז ער איז פון דער כת, האָט אים דער פעטער גיענטפּערט מיט אַזאַ קללה, דיין שמחה זיסל זאָל זיין אַ חסיד, דער פּאַטער איז גיזאַרפֿן אַ פאַררייסליטער.

ר' חיים האַלץ איז אַפּגיווען יאָהרן אין קאַליסק קיינער האָט ניט גיווסט וער ער איז און פון וואַהנען ער איז גיקומען, ער פלעגט זיצן אין בית מדרש און לערנען, אין יענער צייט זיינען גיווען אַ פאַר מנינים יונגע לייט וואָס זיינען גיזעסין אויף קעסט און גילערינט אין בית מדרש, זיי האָבן זייער הנאה גיהאַט פון ר' חיים'ס אַ חידוש אַדער אַ פּלפול, ר' חיים האָט זיי איינגירעט אַז עס בעדאַרף זיין והוי גולה למקום תורה, און פאַר זיי וואַלט גיווען גוט וען זיי וואַלטן גיגינגען אין אַנדערע שטעט לערנען.

די יונגע לייט האָבן זעך מיישב גיווען און עס [איז] גיבליבן אַז עס איז זייער אַ גלייכע זאָך און זיינען

מכתב המלצה לידידו שהוא ראש ישיבה בוהלין, אך ר' שמחה זיסל סרב ונשאר ללמוד בבית המדרש.

דודו של ר' שמחה זיסל הי' חסיד. פעם הסתכסך אביו של ר' שמחה זיסל עם אחותו והדוד התערב לטובת אשתו. התריס האב כנגד גיסו שהוא מאנשי הכת. הדוד אף הוא ענה לו בדברים בוטים ואיחל לו שהשי"ת יענישו ושמחה זיסל ידבק לחסידים. קללה זו הרעידיה את אביו ביותר.

ר' חיים גר שנים רבות בקאליסק ואיש לא ידע שהוא מוהלין. דרכו היתה לבוא לבית המדרש וללמוד עם מספר מניני האברכים שהיו סמוכים על שלחן חותניהם ועתותיהם מוקדשות ללימוד התורה.

אלה נהנו ביותר בעת שר' חיים חידש דבר תורה או אמר פלפול. ר' חיים הרבה לדבר על הצורך להיות גולה למקום תורה, הוא שכנעם שטוב יהי' להם אם יסעו לערים אחרות וילמדו שם.

לא עבר זמן רב וכבר נמצאו בין התלמידים אחדים שהסכימו לעשות כדבריו

בבית המדרש הי' אדם זקן ולמדן גדול, ר' חיים האַלץ - בול קראו לו, כי כאשר שכב לישון בבית המדרש על גבי ספסל הי' שם למראשותיו בול עץ, ר' חיים זה הי' מתמיד גדול לעתים קרובות ישב בתענית בימים ובערב שבר רעבונו רק בלחם ומים, כל השבוע שתה רק מים קרים ולשבת קיבל מים מן החמין וכן קידוש עשה רק על הלחם.

בטבעו הי' ר' חיים שתקן. לא הי' מתענין בנעשה בבית המדרש, ורק כאשר שאלוהו בלימוד ענה באריכות גדולה.

כאשר דיברו על חסידים הי' אומר: למה לכם לדבר על יהודים? אם אני הייתי יותר צעיר ויותר בריא, הייתי גם אני הולך לרבי שלהם.

בפעם הראשונה כאשר שאל ר' שמחה זיסל את ר' חיים מדוע הוא ישן על בול עץ, ענה ר' חיים: הגמרא אומרת שהשינה היא א' משישים במיתה, חשוב בעצמך האם כדאי להשתדל שהשינה תתארך? וכך אתה מוציא כל חיך בשינה.

ר' חיים יעץ לר' שמחה זיסל שיסע ללמוד בישיבה והוא מוכן לתת בידו

עמוד טז

גיקומען צו ר' חיים' מיט אַ ענטפער אַז זיי וויהלן גיין לערנען, ער האָט זיי גיעצה'ט אין וָאָס פֿאַר אַ שטעטלעך זיי זאָהלן גיין לערנען און אַ פֿאַר פֿון די בעסטע יונגעלייט מיט דעם יונגען מאָהן דעם עילוי בראש – הרה"צ ר' אברהם האָט גיש'ט פֿאַר אַ עילוי – עפעס אין אַ שטעטל אין די ווייטע מקומות אַז נאָר אין וואָהלן.

אין יענער צייט ווען שמחה זיסל האָט אָנגעהייבן לערנען אין בית מדרש, האָבן אָנגעהייבן צו קומען צוריק די יונגעלייט וָאָס זיינען מיט אַ פֿאַר יאהר פֿריער אָוועק גיגינגען לערנען אין דער פרעמד.

די יונגע לייט זיינען גיקומען גיזונטע פֿרייליכע, בעת זיי האָבן גידאוּנט פֿלעגן זיי אונטערזינגען קנאַקן מיט די פינגער פֿאַטשין מיט די הענט, עפעס גאָר מאָדען ניט וי דער שטעטלדיקער סדר. אויך אין מיטן לערנען פֿלעגן זיי מפיסק זיין און אָנהייבן זינגען, און וָאָס פֿאַר אַ מין גיזינג מיט אַזאָ היץ און קאָך אַז עס פֿלעגט הייבן פֿון אָרט.

ר' חיים האָט זעך אָפּגילעבט ער האָט אָנגעהייבן צו ריידן, ער איז גיוואָרין אויס שוויגער, די יונגע לייט פֿרייען זעך מיט ר' חיים' און ר' חיים פֿרייט זעך מיט די יונגע לייט, מי רעהט צווישן זיך, און עס טרעפט אַז מי טוט אַ לאַך, און איין מאָהל האָט ער – ר' שמחה זיסל – אַליין גיזעהען מיט זיינע אייגענע אויגן, עס איז גיוען שפעט אין דערנאַכט האָט מען גיבראַכט בולבע און גיבאַקט אין הרובע, מי האָט אַרויסגיזומען אַ קליין בוטעלע די ביטערע ברונפֿין און ר' חיים האָט גיטרונקען און גיגעבן די יונגע לייט אויך טרינקען, בשעת דעם טרינקען האָט מען זעך גיקושט נאַכדעם איז מען אָוועק טאַנצין, ער האָט אַליין גיזעהען מיט זיינע אייגענע אויגן וי מי האָט גיטאַנצט און גיזונגען שעות לאַנג, אין מיטן פֿלעגט ר' חיים אַנדרעזעצינען נעבן טיש און די יונגע לייט אַרום אים און פֿלעגן זיך עפעס וי שושקען זעך, און אין מיטן דערינען וי פֿון העלין הויט פֿלעגט ר' חיים אַרויס שרייען אַ גיזאַנג און אַזענעך טאַנצין און די יונגעלייט אַרום אים און אַלע טאַנצין.

ער – ר' שמחה זיסל – קאָן זעך ניט פֿאַרגעסן זיין גרייסן וואַנדער וָאָס ער האָט גאָר ניט פֿאַרשטאַנען וי איז דאָס אַז בני תורה זאָהלן זעך אַזוי מבזה זיין זיך אין אַ מקום קדוש טאַנצין טרינקען בראַנפֿין עסין קאַרטופּעל און קושין זעך וי די טויבן.

אין אַ פֿאַר זאַכין אַרום איז אַלעס בעוסט גיואָרין, דער ר' חיים איז גיווען איינער פֿון די גרעסטע מענטשן אין דער כת, און איז געקומען מאַכן קאַליסק פֿאַר חסידים, דער פֿאַר איז ער גיווען אַזאָ שותק – שוויגער – ער האָט מורא גיהאַט אַז מי זאָל זעך ניט דערויסן ועהר ער איז און וָאָס ער וויהל, ער – ר' חיים – האָט גילייקט כל הכוחות אַז די

משכר, ור' חיים בעצמו שתה וכן נתן לאברכים. וכך התנשקו ויצאו במחול.

הוא ראה אותם בעצמו, הם שרו שעות רבות ובאמצע ה' ר' חיים מתיישב ליד השולחן והאברכים סביבו, הם התלחשו ופתאום התפרצו בשירה ומיד יצאו בריקוד.

הוא, ר' שמחה זיסל, לא יכל להרגע משתוממותו. איך מרשים לעצמם בני תורה להתבזות במקום קדוש? לשתות יי"ש? לרקוד? לאכול תפוחי אדמה ולהתנשק כיונים?...

כעבור כמה שבועות התפרסם הדבר שר' חיים הי' מחשובי ה"כת" ותפקידו הי' להפך את העיר קאליסק לחסידים, וע"כ הי' שתקן, כדי שלא תוודע זהותו ושליחותו.

ר' חיים השקיע את כל הכוחות

ובאו להתייעץ עם ר' חיים לאילו עיירות לנדוד. הוא הדריך אותם בזה; לאחדים מטובי הכשרונות ובראשם הרה"צ ר' אברהם ששמו יצא לפניו כעילוי, נקב בשם עיירה רחוקה במחוז ווהלין.

בתקופה ששמחה זיסל נכנס לבית המדרש התחילו לחזור האברכים שיצאו לגולה לפני כמה שנים. האברכים חזרו במצב רוח מרומם ושמחי לב, את תפילתם ליוו בשיר ומחיאית כף, זה הי' דבר משונה שהעיירה לא ידעה קודם לכן. וכן באמצע לימודיהם הפסיקו לשירה ולנגינה, ועצם השירה היתה ברוממות רוח ובחמימות, דבר שהקיפץ את שומעיהם... גם בר' חיים ניכר שינוי; הוא הפסיק את שתיקתו הארוכה ונהפך לדברן. האברכים נראו שמחים בר' חיים והוא שמח בהם, הם שוחחו ביניהם ולפעמים גם צחקו.

פעם ראה ר' שמחה זיסל בעיניו ממש; בשעה מאוחרת בלילה הביאו תפוחי אדמה ואפו אותם בתנור, אח"כ הוציאו בקבוק קטן ובו יי"ש

עמוד יז

יונגעלייט זאָהלין פאָהרין לערנען, ער האָט זיי גישקט אין די חסידישע שטעטלעך, דאָרט זיינען זיי אַ פאָר יאָהר גיווען צווישן חסידים האָבן זיי זעך אויסגעלערנט די חסידישע מנהגים.

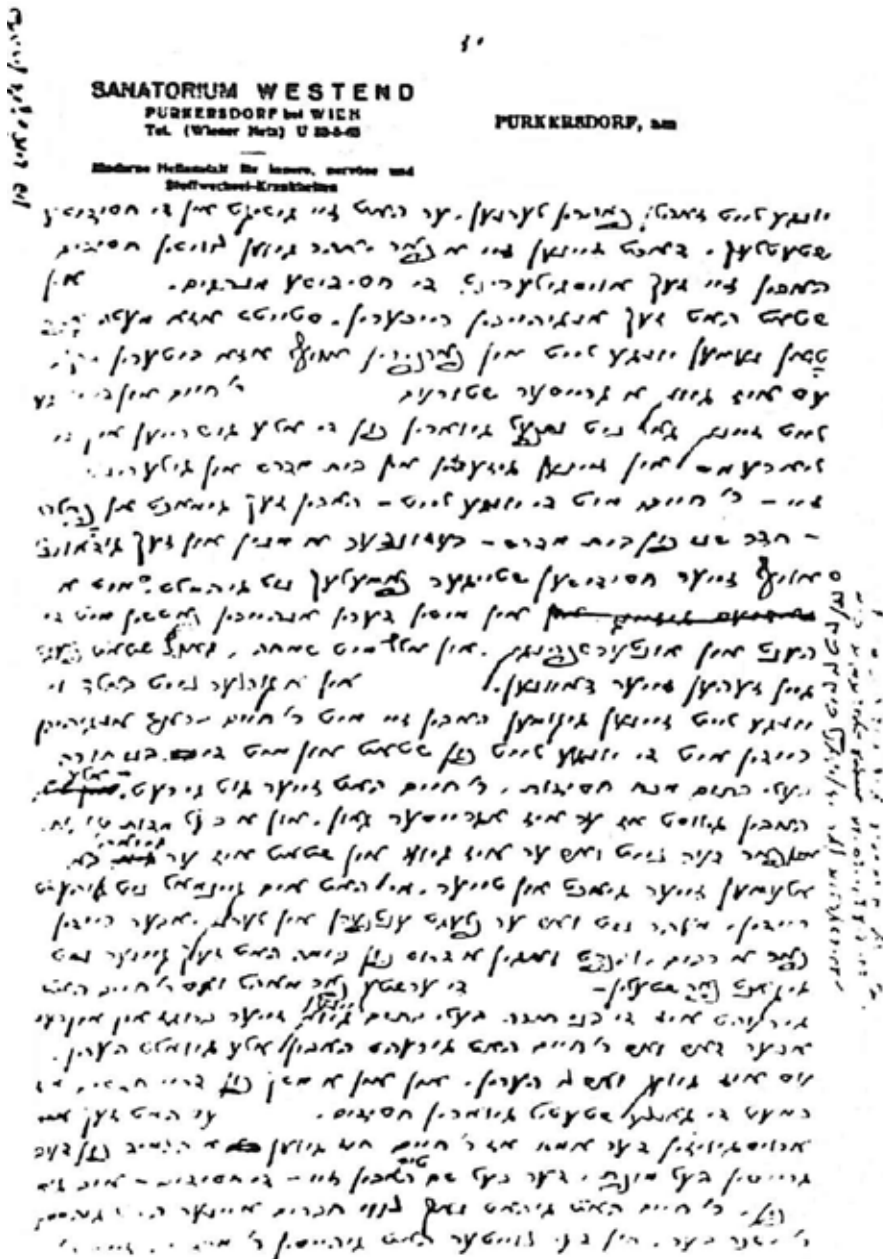
אין שטאָט האָט זעך אָנגעהייבן רייכערין, סטייטש אַזאַ מעשה אָפּטאַן נעמען יונגע לייט און פאָרפירן אויף אַזאַ ביטערן דרך, עס איז גיווען אַ גרייסער שטורעם.

ר' חיים און די יונגע לייט זיינען גאָר ניט נתפעל גיוואָרין פון די אַלע גישרייען און די לאַמערס, און זיינען גיזעצין אין בית מדרש און גילערנט, זיי - ר' חיים מיט די יונגע לייט - האָבן זעך גימאַכט אין פּאָליש - חדר שני פון בית מדרש - בעזונדער אַ מנין און זעך גידאַונט אויף זייער חסידישן שטייגער פאַמעלעך ניט גיהיילט, פון צייט צו צייט פלעגין זיי זעך אונטערשינגען מיט אַ מאַדנעם אויסגינג גיזינג אַז עס איז געווען זייער גישמאַק צו הערין, נאָר אין מיטן דערין אָנהייבן פאַטשין מיט די הענט און אונטערשפּרינגען, און אַלץ מיט שמחה, גאַנץ שטאַט פלעגט גיין זעהען זייער דאַוונען.

אין אַ קורצער צייט באַלד וי [די] יונגע לייט זיינען גיקומען האָבן זיי מיט ר' חיים בראש אָנגעהייבן ריידין מיט די יונגע לייט פון שטאַט און מיט די בני תורה בעלי בתים מכת חסידות, ר' חיים האָט זייער גוט גירעט - אַלע האָבן גיווסט אַז ער איז אַ גרייסער גאון, און אַ בעל מדות טובות, און פאָר דער צייט וואָס ער איז גיווען אין שטאַט איז ער גיוואָרין באַ אַלעמען זייער גיאַכט און טייער מי האָט אים קיינמאַל ניט גיהערט ריידין, מעהר ניט וואָס ער פלעגט ענטפּרען אין לערנען, אָבער ריידין פאָר אַ רבים, ובפרט זאָגן אַ דרוש פון בימה האָט זעך קיינער ניט גיקאַנט פאָר שטעלן -

די ערשטע פאָר מאָהל וואָס ר' חיים האָט גירעדט איז די בני תורה בעלי בתים זיינען גיווען זייער ברוגו און אין כעס אָבער דאָס וואָס ר' חיים האָט גירעהט האָבן אַלע גיוואָלט הערין, עס איז גיווען וואָס צו הערין, און אין אַ משך פון דריי חדשים איז כמעט די גאַנצע שטעטל גיוואָרין חסידים.

עס האָט זעך אַרויס גיוויזן דער אמת אַז ר' חיים איז גיווען אַ תלמיד פון דעם גרייסין בעל מופת, דער בעל שם טוב, האָבן זיי - די חסידים - אים גירופן, ר' חיים האָט גיהאַט נאָך צוויי חברים איינער האָט גיהייסן ר' ישכר בער, און דער צווייטער האָט גיהייסן ר' מרדכי, זיי - ר'

אנשי העיירה ועם בני התורה על אודות חסידות, ר' חיים הי' בעל הסברה מעמיקה וכולם ידעו שהוא גאון נפלא, ובעל מדות טובות, ובמשך זמן שהותו במקום התחבב על כולם, ולא שמעו ממנו אלא דברי תורה ובכלל לא יכלו להעלות על דעתם שהוא מסוגל לדבר בפני קהל ולעלות על בימה.

בדרשותיו הראשונות היו בני התורה ובעלי הבתים מרוגזים עליו, למרות שדברי ר' חיים ענינו אותם מאד, כי בדבריו הי' תוכן רב אבל לאחר שלושה חדשים נשתנתה האוירה בעיירה, וכולם הצטרפו לחסידים. נתגלה האמת שר' חיים הוא תלמידו של בעל המופת המכונה "בעל שם".

רבי

ודאג לשלוח אברכים לעיירות של חסידים וכאשר שהו שם מספר שנים למדו התנהגות חסידית.

העיירה היתה כמרוקחה, היתכן נבלה כזאת? להשפיע על אברכים ולהורידם מדרך האמת לדרך עקלתון כזאת?

אך ר' חיים והאברכים לא התרגשו מכל המהומה והצעקות והמשיכו את ישיבתם על התורה בבית המדרש. הם קבעו לעצמם "חדר שני" ליד בית המדרש הגדול, ארגנו מנין מיוחד לעצמם בו התפללו כמנהג החסידים בתפלה המתונה המלווה בניגודי דבקות געגועים המרעננים את הנפש, ובאמצע מחאו כפיים והכל מתוך שמחה, כל העיירה באו לראות את התפלה המשוונה הזאת.

תקופה קצרה אחרי שחזרו התחילו ר' חיים והאברכים לשוחח עם

עמוד יח

חיים, ר' ישכר בער ור' מרדכי - זיינען גיוען חברים ואס האָבן גילערינט פיל יאָהרין אין איין ישיבה, נאָכדעם זיינען זיי זעך צו פאָרין יעדער אין זיין היים, אָבער די אהבה צווישן זיך איז גיבליבן און אין די ערשטע פאָר יאָהר פון זייער פאָנאָנדערפאָהרין זיך איז פון צייט צו צייט האָבן זיי זעך דורכגעשריבן.

אין א פולע יאָהרין אַרום האָט זיך ר' מרדכי איבער עפעס געויעט זאָכן פאָרשלאָגן אין א ווייטען געגינד, אַז נאָר ביז פאדאליען, דאָרט [האָט] ער דער הערט אַז אין דעם געגינד געפינט זעך אַ גרייסער בעל מופת, זיין גוטער נאָמען הערט זעך אין גאַנצן געגינד, ער איז אַ גרייסער מקובל און אַ למדן.

זייענדיק אַ גרייסער למדן און אַ מקובל האָט זעך אים פאַר וואָלט זיין באַ דעם מפורסם'דיקן בעל שם טוב, אַז ער איז גיקומען צום בעש"ט איז ער דאָרטין גיבליבן אַ רעכטע צייט, ער איז גיוען זייער צופרידן ואָס דער אייבערשטער האָט אים גיגעבן אַ דיעה ישרה אויף גיין צום בעש"ט אָבער ער האָט גיהאָט גרויס עגמת נפש פאַר ואָס ווייס ער ניט וואו געפינען זעך זיינע גוטע חברים פון די קינדער יאָהר ר' ישכר בער און ר' חיים, אַז ער וואָלט ויסן וואו זיי זיינען וואָלט ער זיי מודיע גיוען וואו ער איז און ואָס ער הערט די גרייסע אופטועכץ אין תורה און ואָס ער זעהט וי מי בעדאָרף פירין די דרכי עבודה אין עבודת הבורא.

איינמאָהל האָט דער רבי - דער בעש"ט - גיזאָגט אַ תורה אויף דעם פסוק כי תראה חמור שנאך רובץ תחת משאו וחדלת מעזב לו עזב תעזב עמו דער גוף איז חומר און די נשמה איז צורה, דער גוף איז נמשך נאָך גשמית און די נשמה נאָך רוחניות, השי"ת האָט בעשאָפן דעם גוף פון אַ גשמיות'דיקן חומר צוליב אַ כונה אַז דער חומר הגשמי זאָל זיין אַ כלי צו אלקות און דאָס איז די משא ואָס דער גוף טראָגט, כי תראה אַז דו ועסט זיך גוט איינקוקין אין דעם חומר, דער חומר הגוף וערט אַנגירופן חומר מצד זיין גראָבקיין און קאָלטקייט צו שכלים'דיקע ענינים, ועסטו זעהען צוויי זאָכן אַז דיין אייגענער חומר איז שנאך, ער איז דיין שונא, וואוילע ער איז אַ נמשך נאָך דברים הגשמים, און האָט פאיינט די רוחניות פון נשמה, און די צווייטע זאָך אַז דער חומר איז רבץ תחת משאו ער פולט זעך אויספירין די כונה האלקית צוליב ואָס ער איז בעשאָפן גיזאָרין במילא קען דאָך זיין אַז וחדלת מעזב לו, דו וועסט גישט העלפין דעם חומר אַז ער זאָל אויספירין די כונה האלקית, דאָס הייסט טאַקע אַ גוף גשמי ואָס בעדאָרף עסין שלאָפן און אַלע ענינים ואָס זיינען מצרכי הגוף, אָבער די אַלע זאָכן בעדאָרפן זיין גיטאָן בדרך עבודה, ניט וי אַ חומר, אָבער אַז דו ועסט אַז דער חומר איז דיר אַ שונא, און איז רובץ תחת משאו ועסטו אים ניט ועלין העלפין, נאָך דו ועסט אָנהייבן אַ סדר עבודה פון תעניות וסיגופים אויף צוברעכין דעם חומר, איז דער דרך ניט וי עס בעדאָרף זיין עפ"י תורה, עפ"י תורה טאָר מען ניט ברעכין דעם גוף מיט תעניות און סיגופים, נאָך עזב תעזב עמו, דו וואָלט פאַרלאָזן די חומריות מיט אים, דאָס הייסט מיט דעם גוף אינאיינעם אַרבעטן

הקב"ה ברא את הגוף מחומר גשמי כדי שחומר גשמי זה יהי' כלי לאלקות. החומר הגשמי הוא ה"משא" שהגוף נושא על גבו. כי תראה חמור - כאשר תסתכל היטב בחומר - חומר הגוף הנקרא בשם "חומר" מחמת קריירתו וגסותו כלפי ענינים שכליים - תמצא שני דברים: שונאך - ה"חומר" שלך הנו השונא שלך, שכן הוא נמשך אחרי דברים גשמיים ושונא את הרוחניות של הנשמה. רובץ תחת משאו - הוא מתעצל לבצע את הכוונה האלקית לשמה הוא נברא. יכול אולי לעלות ברעיונדך:

וחדלת מעזב לו - לא תגיש "חומר" את עזרתך, כדי שיוכל לבצע את הכוונה האלקית. הרי מדובר בגוף גשמי שזוקק לאכילה, לשינה ולכל שאר הדברים שהם מצרכי הגוף. ברם, כל אלה צריכים להיעשות בדרך של "עבודה", ולא כדרכו של חומר. ואילו אתה הרואה שה"חומר" הזה הוא השונא שלך ולכן לא תרצה לעזור לו, ותתחיל בסדר עבודה של תעניות וסיגופים, כדי לשבור את ה"חומר".

עליך לדעת שאין זו הדרך על פי תורה. אסור על פי התורה לשבור את הגוף על ידי תעניות וסיגופים, כי אם: עזב תעזב עמו - השאר את החומריות לגוף, לעבוד יחד עם הגוף

חיים, רבי יששכר דוב ורבי מרדכי, היו חברים מנוער, ולמדו יחד בישיבה אחת שנים רבות. בסיימם את חוק לימודם בישיבה, התפורו כל אחד לביתו, אך אהבתם אחד לשני נשארה בתקפה. ובשנים הראשונות אף התכתבו ביניהם.

כעבור שנים מרובות, עבר רבי מרדכי לגור במקום מרוחק במחוז פודוליה, שם נודע לו, על הימצאו באותו מחוז - של בעל מופת גדול, ששמו הטוב ידוע בכל הסביבה. נוסף על כך הוא מקובל ולמדן גדול.

בהיותו רבי מרדכי עצמו למדן גדול ומקובל, השתוקק להיות אצל בעל שם טוב מפורסם זה.

רבי מרדכי נסע אל הבעש"ט ושהה אצלו זמן ממושך. היה שבע רצון ממה שהשי"ת העניק לו דעה ישרה ללכת אל הבעש"ט, אבל נפשו היתה עגומה עליו על שלא ידע מקום מגורי חבירו הטובים מנוער, רבי יששכר דוב ורבי חיים. אילו ידע היכן הם נמצאים, ה' מודיע להם על מקום הימצאו, על מה שעניו ראות, על החידוש הגדול בתורה ועל דרכי העבודה בעבודת הבורא שהוא רואה כאן.

פעם אחת אמר הרבי - הבעש"ט - תורה על הפסוק (שמות כג, ה) "כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו וחדלת מעזב לו, עזב תעזב עמו":

הגוף הוא חומר, והנשמה - צורה. הגוף נמשך אחרי גשמיות, והנשמה אחרי רוחניות.

עמוד יט

ביז דער גוף זאָהל וערין אויס חמור, צוליב איין אידען טאָן אַ טובה אין גשמיות ובפרט אין רוחניות בעדאַרף מען האָבן מסירת נפש, אַ נשמה קומט אויף דער ועלט און לעבט אָפּ זיבעציג אַכציג און מעהר יאָהרין צוליב טאָן איין אידן אַ טובה.

די תורה האָט ר' מרדכי איינגיזוהרט פיל מאָהל, און נאָכדעם האָט ער אין דעם טיף פאַרטראַכט זעך, דער רבי זאָגט אַז ברעכין דעם גוף מיט תעניתים און סיגופים איז ניט עפ"י תורה, דער דרך פון תורה איז איבער מאַכין און העלפין אים אַז ער - דער גוף - זאָל אויספירן די כוונה האלקית צוליב וואָס השי"ת האָט אים בעשאַפֿין, און אַז טאָן אַ אידן אַ טובה אין גשמיות ובפרט אין רוחניות בעדאַרפֿמען האָבן מסירת נפש.

וואָס מעהר ער - ר' מרדכי - האָט זעך פאַרטיפט אין די וערטער אַלץ מעהרער האָט ער אָנגעהייבן טראַכטן וועגען זיינע חברים - ר' ישכר בער און ר' חיים - אַז ער זאָל זיי אויף זוכן און דערציילען זיי פון דעם נאָיעם דרך וואָס דער רבי דער בעש"ט לערינט אויף אויפזוכן די חברים בעדאַרף ער אַליין גיין אין די שטעטלעך וואָס זיינען אין מאהילוב'ער געגנד, אָבער וי גייט מען אַוועק פון רבי'ן (הבעש"ט).

אַ שיינע פאָר וואָכן האָט ער אַלץ אין דעם גיטראַכט, אָבער ער האָט באַ זיך קיין הסכם ניט גיקאַנט מאַכין אַוועק גיין פון רבי'ן.

איינמאָל טראַכט'ן דיק אין דעם וי ער קאָן באַ זיך בשום אופן ניט מאַכין קיין הסכם אַוועק גיין פון רבי'ן (הבעש"ט) און גיין זוכין זיינע חברים וער ווייס וואו זיי זיינען, און אַז ער ועט זיי שיים יע גיפֿינען וער ווייס וואָס זיי זיינען איצטער, און אַז ער ועט זיי דערציילן אפשר ועהלין זיי אים גאָר ניט ועהלין הערין, אָדער גאָר אויסלאַכן, ער - ר' מרדכי - האָט זעך דערמאָהנט וי עס איז גיווען מיט אים אַליין, וען ער איז גיקומען אין פאדאליען, און גיהערט אַ מעשה מיט אַ בעל מופת, אַ בעל שם טוב, וואָס פריער איז ער גיווען אַ באָהעלפער באַ אַ מלמד אַ פראַסטאַק וואָס איז אומגיגאיינגען אין אַ פעליץ, גיגראַבין זאָמד און ליים און גיבראַכט אין שטאַט, נאָכדעם האָט ער אַראַפֿגיזאַרפֿין דעם פעליץ, אַראַפֿגיזומען די מסוה פון פראַסטקייט, און בעזיזן אַז ער איז אַ למדן אַ גדול בתורה, אַ מקובל און אַ בעל מופת, האָט ער - ר' מרדכי - אין דעם ניט גיגלייבט, נאָר צוליב גרייס חידוש איז ער גיגינגען זעהן דעם וואונדער, ער גידיינקט נאָך זייער גוט, וי גייענדיק צום רבי'ן, האָט ער פון זיך אַליין גילאַכט וי איז דאָס באַ אים אַ מענטש אַ גדול בתורה און האָט אַ גרייסע ידיעה אין קבלה זאָל זעך לאָזן אין ועג צוליב אַזעלכע מעשיות וואָס דער המון דערציילט.

איצטער אַז ער ועט מיט אַפּולע טרחה און מאַטערנעש שיים אפּווכין זיינע חברים ועהלין זיי אים גויס אויסלאַכן, און ער ועהט מיט זיי גאָר נישט ניט אויספירן, זיי - די חברים - ועט ער קיין טובה ניט טאָן, און זיך ועט ער טאָן די גרעסטע רעה וואָס ער ועט אַוועקגיין פון רבי'ן.

אָבער דער רבי (הבעש"ט) האָט דאָך גיזאַגט אַז צוליב איין אידן טאָן אַ טובה אין גשמיות ובפרט אין רוחניות בעדאַרף מען האָבן מסירת נפש, וואו איז זיין מסירות נפש, און אַז דער

ב"ה ורע אַלץ זאָל ווערן יאָום חייב. גאָר אין אים, טאָן אַ טובה אין גשמיות ובפרט אין רוחניות בעדאַרף מען האָבן מסירת נפש. אַ נשמה קומט אויף דער ועלט און לעבט אָפּ זיבעציג אַכציג און מעהר יאָהרין צוליב טאָן איין אידן אַ טובה.

די תורה האָט ר' מרדכי איינגיזוהרט פיל מאָהל, און נאָכדעם האָט ער אין דעם טיף פאַרטראַכט זעך, דער רבי זאָגט אַז ברעכין דעם גוף מיט תעניתים און סיגופים איז ניט עפ"י תורה, דער דרך פון תורה איז איבער מאַכין און העלפין אים אַז ער - דער גוף - זאָל אויספירן די כוונה האלקית צוליב וואָס השי"ת האָט אים בעשאַפֿין, און אַז טאָן אַ אידן אַ טובה אין גשמיות ובפרט אין רוחניות בעדאַרפֿמען האָבן מסירת נפש.

וואָס מעהר ער - ר' מרדכי - האָט זעך פאַרטיפט אין די וערטער אַלץ מעהרער האָט ער אָנגעהייבן טראַכטן וועגען זיינע חברים - ר' ישכר בער און ר' חיים - אַז ער זאָל זיי אויף זוכן און דערציילען זיי פון דעם נאָיעם דרך וואָס דער רבי דער בעש"ט לערינט אויף אויפזוכן די חברים בעדאַרף ער אַליין גיין אין די שטעטלעך וואָס זיינען אין מאהילוב'ער געגנד, אָבער וי גייט מען אַוועק פון רבי'ן (הבעש"ט).

אַ שיינע פאָר וואָכן האָט ער אַלץ אין דעם גיטראַכט, אָבער ער האָט באַ זיך קיין הסכם ניט גיקאַנט מאַכין אַוועק גיין פון רבי'ן.

איינמאָל טראַכט'ן דיק אין דעם וי ער קאָן באַ זיך בשום אופן ניט מאַכין קיין הסכם אַוועק גיין פון רבי'ן (הבעש"ט) און גיין זוכין זיינע חברים וער ווייס וואו זיי זיינען, און אַז ער ועט זיי שיים יע גיפֿינען וער ווייס וואָס זיי זיינען איצטער, און אַז ער ועט זיי דערציילן אפשר ועהלין זיי אים גאָר ניט ועהלין הערין, אָדער גאָר אויסלאַכן, ער - ר' מרדכי - האָט זעך דערמאָהנט וי עס איז גיווען מיט אים אַליין, וען ער איז גיקומען אין פאדאליען, און גיהערט אַ מעשה מיט אַ בעל מופת, אַ בעל שם טוב, וואָס פריער איז ער גיווען אַ באָהעלפער באַ אַ מלמד אַ פראַסטאַק וואָס איז אומגיגאיינגען אין אַ פעליץ, גיגראַבין זאָמד און ליים און גיבראַכט אין שטאַט, נאָכדעם האָט ער אַראַפֿגיזאַרפֿין דעם פעליץ, אַראַפֿגיזומען די מסוה פון פראַסטקייט, און בעזיזן אַז ער איז אַ למדן אַ גדול בתורה, אַ מקובל און אַ בעל מופת, האָט ער - ר' מרדכי - אין דעם ניט גיגלייבט, נאָר צוליב גרייס חידוש איז ער גיגינגען זעהן דעם וואונדער, ער גידיינקט נאָך זייער גוט, וי גייענדיק צום רבי'ן, האָט ער פון זיך אַליין גילאַכט וי איז דאָס באַ אים אַ מענטש אַ גדול בתורה און האָט אַ גרייסע ידיעה אין קבלה זאָל זעך לאָזן אין ועג צוליב אַזעלכע מעשיות וואָס דער המון דערציילט.

- כיצד עוזבים את הרבי?
פעם אחת, בחשבו שאין הוא יכול בשום פנים ואופן לבוא לידי החלטה לעזוב את הרבי וללכת לחפש את חבריו - עלה הרהור בלבו: מי יודע היכן הם נמצאים עכשיו, ואף אם ימצא אותם ויספר להם על הבעש"ט, האם ירצו להאזין לדבריו, אולי יהי' מתעתע בעיניהם?
רבי מרדכי נזכר על מה שאירע לו עצמו, כשהגיע לפודולי' ושמע מעשה בבעל מופת, בעל שם טוב, שבתחילה הי' עוזר למלמד דרדקי. אדם פשוט ומגושם, לבוש כאחד מפשוטי העם, חופר חול וטיט ומובילים העירה, ולפתע הסיר את המסוה מעל פניו, החליף את בגדיו והראה שהוא למדן גדול בתורה, מקובל ובעל מופת - לא האמין רבי מרדכי למשמע אזונו. רק בגלל החידוש שבדבר, הלך לראות את הפלא. הוא זוכר עדיין שבדרך הליכתו אל הרבי צחק מעצמו, כיצד אדם גדול בתורה ובעל ידיעה רבה בקבלה כמוהו, יצא לדרך בגלל סיפורים שהמון העם מספר. כעת - חשב רבי מרדכי - אף אם בטרור רב ימצא את חבריו, הרי ילעגו לו, ולא יצליח אתם כלל. וכך - לחבריו לא יעשה טובה ולעצמו יגרום רעה גדולה ביותר - עזיבת הרבי.
מאידך, חשב רבי מרדכי, הרי הרבי אמר שכדי לעשות טובה ליהודי בגשמיות ובייחוד ברוחניות - צריכים למסור את הנפש, היכן היא המסירות נפש שלו?

עד שיודוך מחומריותו.
על עשיית טובה ליהודי בגשמיות ובמיוחד ברוחניות - יש למסור את הנפש.
ההבעש"ט סיים:
נשמה יורדת לעולם הזה וחי' שבעים-שמונים שנה ולמעלה מזה, כדי לעשות טובה ליהודי.
רבי מרדכי חזר על תורה זו והתעמק בה פעמים רבות - הרבי אומר ששבירת הגוף על ידי תעניות וסיגופים, אין זו דרך התורה. דרך התורה היא לעזור לגוף ולשנותו, שהגוף ימלא את הכוונה האלקית לשמה יצר אותו הקב"ה, ואשר כדי לעשות טובה ליהודי בגשמיות ובייחוד ברוחניות - צריכים למסור את הנפש.
כל מה שרבי מרדכי התעמק יותר בדברי הרבי, חשב יותר ויותר על חבריו, רבי יששכר דוב ורבי חיים, כיצד למצוא אותם ולספר להם על הדרך החדשה שהבעש"ט מלמד. ברם, כדי למצוא אותם עליו לכתת את רגליו בעיירות שבמחוז מוהילוב, כיצד, אבל, אפשר לעזוב את הרבי?
שבועות רבים הגה וחשב אודות חבריו ולא יכול הי' להגיע להחלטה סופית. שכן

עמוד כ

רבי זאגט אז מי בעדארף האָבן מסירת נפש, מוז דאָך אזוי זיין, און וואָס פאָר אַ גרעסערער מסירת נפש, וי אָועק גיין איצטער פון רבי'ן קאָן באַ אים זיין.

כמעט וי ער האָט שיים מחליט גיווען אויף לאָזען זיך אין ועג זוכין די חברים, אָבער עס גייט זעך ניט, ער קאָן זעך ניט מאַכין קיין הסכם בפועל אויף נעמען און גיין, ער ועט בלייבן נאָך אַ פאָר טעג ביים רבי'ן און נאָכדעם ועט ער גיין.

עס איז דורכגינגען אַ פאָר טעג איז אים אַריין אַ רעיון אז ער זאָל אַריינגיין צום רבי'ן דערציילען אים די מעשה און פרעגן אַ עצה וי ער זאָל טאָן, און דער רבי קאָן דאָך גיין ויסן ברוח הקודש ואו זיי - די חברים - גיפיענענען איצטער, אויב ער - דער רבי - [ועט] זאָגן ועט ער דאָך פאַרשפּאַרן צייט און ועט קאָנען באַלד צוריק.

אין דער ערשטער וויילע איז אים - ר' מרדכי'ן דער רעיון גיפעלין פאָר גלייך, אָבער אז ער האָט זעך אין דעם מעהרער אַריינגיטראַכט איז דאָס באַ אים ניט אויס גיקומען, וואָס ועט ער פרעגן באַיין רבי'ן צו בעדארף ער ועלין טאָן אַ טובה זיינע חברים, אז דער רבי זאָגט בפירוש אז צוליב איין אידין טאָן אַ טובה אין גשמיות ובפרט אין רוחניות בעדארף מען האָבן מסירת נפש, איז וואָס ועט ער גיין פרעגן, אלא וואָס דען דער רבי קאָן אים זאָגן ואו זיי זיינען, דאָס ועט דאָך זיין די גרעסטע העזה פון זיין זייט, אז צוליב דעם אז ער זאָל זיך פאַרשפּאַרן אַ טרחה, זאָל דער רבי אים דערציילן רוח הקודש זאָכין, און וידער אויב ער ועט ויסן ואו זיי זיינען וערט דער מסירת נפש קלענער, ניין ער ועט ניט גיין פרעגן און מחליט גיווען אז ער זאָל זעך לאָזן אין ועג זוכין די חברים און מיט זיי דורך שמוסין איבער דעם גרייסן דרך אין עבודת ה' וואָס ער האָט באַ דעם הייליקן רבי'ן, דעם בעש"ט גילערניט.

ער איז אויפגיטאָנען גאָנץ פרי האָט זעך מכין גיווען צום דאוונען, גידאוונט נאָך דעם דאוונן האָט ער זיך מכין גיווען לאָזן זעך אין ועג, ער האָט גיטראַכט צו ער זאָל גיין צום רבי'ן נעמען רשות אויף אָועקגיין און בעטן אַ ברכה, צי ניט, ער האָט גיהאָט טעמים אויף יע גיין, און טעמים אויף ניט גיין, און באַ אים איז גיבליבן אז הגם עפ"י דין בעדארף מען דאָך האָבן נטילת רשות, אָבער עס קען דאָך זיין אז דער רבי ועט אים פרעגן ווהין ער גייט, און דאָס - זאָגן ווהין ער גייט און צוליב וואָס ער גייט האָט ער דעם רבי'ן ניט גיוואָלט זאָגן, אויב דער רבי וויס אַליין בעדארף ער דאָך אים ניט זאָגן, און אויב ער וויס ניט ויהל ער אים ניט דערציילן, און האָט גינומען זיין זעקיל מיט די זאָכין און טלית ותפילין און איז אָועק אין ועג.

רבי זאָגט אז מי בעדארף האָבן מסירת נפש אז ער קאָן גיין אין וואָס זיך איבערשטען מסעב עס וי אָועק גיין איבער (רבי'ן קאָן באַ אים זיין) - נאָעס וי ער האָט אים האָט זיין אונטן זיך אין ווען זיין די חברים, אָבער עס גייט זעך ניט, ער קאָן זעך ניט מאַכין קיין הסכם בפועל אָועק נעמען און גיין. ער ועט בלייבן נאָך אַ פאָר טעג ביין רבי'ן. און נאָכדעם ועט ער גיין. עס איז דורכגינגען אַ פאָר טעג איז אים אַריין אַ רעיון אז ער זאָל אַריינגיין צום רבי'ן דערציילען אים די מעשה און פרעגן אַ עצה וי ער זאָל טאָן, און דער רבי קאָן דאָך גיין ויסן ברוח הקודש ואו זיי - די חברים - גיפיענענען איצטער, אויב ער - דער רבי - [ועט] זאָגן ועט ער דאָך פאַרשפּאַרן צייט און ועט קאָנען באַלד צוריק. אין דער ערשטער וויילע איז אים - ר' מרדכי'ן דער רעיון גיפעלין פאָר גלייך, אָבער אז ער האָט זעך אין דעם מעהרער אַריינגיטראַכט איז דאָס באַ אים ניט אויס גיקומען, וואָס ועט ער פרעגן באַיין רבי'ן צו בעדארף ער ועלין טאָן אַ טובה זיינע חברים, אז דער רבי זאָגט בפירוש אז צוליב איין אידין טאָן אַ טובה אין גשמיות ובפרט אין רוחניות בעדארף מען האָבן מסירת נפש, איז וואָס ועט ער גיין פרעגן, אלא וואָס דען דער רבי קאָן אים זאָגן ואו זיי זיינען, דאָס ועט דאָך זיין די גרעסטע העזה פון זיין זייט, אז צוליב דעם אז ער זאָל זיך פאַרשפּאַרן אַ טרחה, זאָל דער רבי אים דערציילן רוח הקודש זאָכין, און וידער אויב ער ועט ויסן ואו זיי זיינען וערט דער מסירת נפש קלענער, ניין ער ועט ניט גיין פרעגן און מחליט גיווען אז ער זאָל זעך לאָזן אין ועג זוכין די חברים און מיט זיי דורך שמוסין איבער דעם גרייסן דרך אין עבודת ה' וואָס ער האָט באַ דעם הייליקן רבי'ן, דעם בעש"ט גילערניט.

לעשות כן? אלא מה - הרבי יכול לגלות לו היכן נמצאים חבריו, הרי יהי' בכך משום חוצפה גדולה ביותר מצדו, שכדי לחסוך בזמן ובטרחת - יטריח את הרבי וייעזר ברוח קדשו! זאת ועוד, באם יידע מראש היכן נמצאים חבריו, תקטן הרי מסירות נפשו. לא! החליט רבי מרדכי, הוא לא ישאל את הרבי, אלא ייצא לדרך, לחפש את חבריו ולדון אתם על הדרך הגדולה בעבודת ה' שלמד אצל רבו הקדוש, הבעש"ט.

רבי מרדכי קם בהשכמה, התכונן לתפלה, התפלל ועמד לצאת לדרך. הוא רק חשב האם עליו לקבל רשות מרבו ולבקש ברכתו, או לא, היו לו טעמים לכאן ולכאן, לבסוף החליט לשלילה. אף שעל פי דין הוא חייב בנטילת רשות מרבו, ברם, יתכן שהרבי ישאל אותו לאן הוא הולך ולשם מה, וזאת אין הוא רוצה לספר לרבו. אם הרבי יודע זאת מעצמו - מיותר הרי לספר לו, ובאם אין הרבי יודע - אין הוא רוצה לספר לו.

וכך, לקח רבי מרדכי את שקו, טליתו ותפיליו, ויצא לדרך.

כשהרבי אומר שצריכים למסור את הנפש, הרי שכך מוכרח להיות, האם יש לו מסירות נפש גדולה יותר מאשר לעזוב את הרבי? כמעט והחליט לצאת מיד לדרך לחפש את חבריו.

ברם, הרגלים אינן מתרוממות, אין הוא יכול להחליט סופית לצאת לדרך בפועל ממש. לכן, הוא חשב, להישאר עוד כמה ימים אצל הרבי ולאחר מכן לצאת לדרך.

עברו כמה ימים ורעיון עלה במוחו להיכנס אל הרבי, לספר לו על התלבטויותיו ולבקש עצתו. הרבי בודאי יודע ברוח קדשו היכן נמצאים חבריו, וכך יחסוך גם זמן רב בחיפושיו. לרגע מצא הרעיון חן בעיניו של רבי מרדכי, אך בחשבו שנית בדבר, נוכח עד כמה משונה הרעיון. מה? האם ישאל את הרבי אם עליו לרצות לעשות טובה לחבריו? כשהרבי אומר מפורשות שכדי לעשות טובה ליהודי בגשמיות וביחוד ברוחניות צריכים למסור את הנפש, הוא הולך עדיין לשאול אם עליו

עמוד כא

ר' מרדכי איז שיים גיווען מוחזק לעיר, האָט אים דעם רבינ'ס שטיבל שמש אָנגעיאָגט און גיזאָגט אַז דער רבי רופט אים, אַז ר' מרדכי איז אַרײַן צום בעש"ט, זאָגט אים דער בעש"ט, ברוך השם וְאָס דו האָסט מנצח גיווען די מלחמה מיט זיך אַליין, זאָלסט זעך ניט היילן אין ועג, ביז קומענדיק ווהיך דו גייסט קאַנסטו היפש אופטאַן, ר' ישכר בער'ן זאָלסטו זאָגן אַז ער ועט קומען צו מיר ועהל איך אים געבן אַ סדר אין לערנען ועט ער האָבן פתיחת המוחין, און ר' חיים'ן ועסטו זאָגן אַז ער ועט קומין צו מיר ועהל איך אים געבן אַ סדר אין לערנען זור און מדרש ועט ער האָבן פתיחת הלב, דיך בענטש איך מיט עבודה תמימה פון מוח ולב, זאָלסט זעך היטן פון התגלות, השי"ת זאָל דיר געבן הצלחה דיינע הבטחות און ברכות זאָהלין מקוים ועדין.

מערער וי א האלב יאָר איז ר' מרדכי גיגינגען פון שטעטיל צו שטעטיל ביז ער איז גיקומען אין קאבילניק, אין דער שטעטיל פון ואנען ר' ישכר בער איז גיווען און דארטן איז ער דערגינגען אַז עס איז שיים אַ פולע יאָהרין אַז ר' ישכר בער האָט חתונה גיהאַט און איז אָנגיקומען פאַר אַ איידיים אין אַ שטעטיל ליובאוויטש.

ר' מרדכי האָט זעך גילאָזט גיין אין דער שטעטיל ליובאוויטש, ער איז גיגינגען פון שטעטיל צו שטעטיל און אַזוי וי אין דעם פריערדיגן גיין האָט ער גיהיט וְאָס דער בעש"ט האָט אים צו גיזאָגט אַז ער זאָל זעך ניט היילן, אָט אַזוי האָט ער אין דעם גיין אויך ניט גייהיילט.

אין יעדער שטעטיל און ישוב ואו ער - ר' מרדכי - איז דורכגינגען האָט ער דערציילט אַז אין פאדאליע וואהלין איז דאָ אַ גדול בתורה אַ בעל מופת און אין דעם גאַנצן געגינד רופט מען אים דער בעל שם טוב, און ער האָט דערציילט פערשידענע מעשיות און מופתים, וְאָס האָט דעם עולם הערער זייער גיוונדערט.

אַז ר' מרדכי איז גיקומען אין דער שטעטיל קאחענאוו איז אין בית מדרש צווישן די ישיבה בחורים - וְאָס האָבן דאָרטן גילערינט - האָט ער דערווען אַ בחור פון אַ יאָהר פופצען זעכצען, זייער אַ בעקאַנטער פנים און בעקאַנטע תנועות, אָבער ער האָט זעך בשום אופן ניט גיקאַנט דערמאָהנען וואו און וען האָט ער גיזעהען אַזא פנים מיט אַזעלכע האויעס אַז ער האָט אָנגייהייבן ריידן מיט דעם בחור און דער הערט זיין -

SANATORIUM WESTEND
 PURKERSDORF bei WIEN
 Tel. (Wiener Netz) U 85-45
 PURKERSDORF, am
 Kaiser-Jordan-Hörsaal für Männer, Nervöse und
 Störfweber-Krankheiten

שנים גיווען מחזק לעיר - האָט אים זעך רבי'ן אַז עס איז מחזק
 האָט אים גיזאָגט אַז ער רבי'ן זעך אים, אַז ר' מרדכי איז מחזק
 אַז ער רבי'ן זעך אים, אַז ער רבי'ן זעך אים, אַז ער רבי'ן זעך אים
 גיווען די מחמה אים גיין מחזק. זעט אַז ער רבי'ן זעך אים
 ביז גיגען ווהיך דו גייסט קאַנסטו היפש אופטאַן. ר' ישכר בער'ן
 זאָלסטו זאָגן אַז ער ועט קומען צו מיר ועהל איך אים געבן אַ סדר
 אין לערנען ועט ער האָבן פתיחת המוחין. און ר' חיים'ן ועסטו
 זאָגן אַז ער ועט קומין צו מיר ועהל איך אים געבן אַ סדר אין
 לערנען זור און מדרש ועט ער האָבן פתיחת הלב, דיך בענטש
 איך מיט עבודה תמימה פון מוח ולב, זאָלסט זעך היטן פון
 התגלות, השי"ת זאָל דיר געבן הצלחה דיינע הבטחות און
 ברכות זאָהלין מקוים ועדין.

למעלה מחצי שנה נדד רבי מרדכי מעיירה לעיירה, עד שהגיע לעיירה קאבילניק, ממנה בא רבי יששכר דוב בזמנו. שם נודע לו שזה שנים רבות שרבי יששכר דוב התחתן עם בת מהעיירה ליובאוויטש.

רבי מרדכי יצא שוב לדרך אל עבר העיירה ליובאוויטש. הוא נדד שוב מעיירה לעיירה, וכמנהגו שמר את פקודת רבו שלא למהר בהליכתו, ובכל עיירה ומקום ישוב בהם עבר, סיפר לאלה שהאזינו לו, שבפודולי' וואהלין ישנו גדול בתורה ובעל מופת ואשר בכל המחוז קוראים לו "בעל שם טוב". וכך סיפר סיפורים ומופתים שונים, דבר שהפליא את קהל השומעים.

כשהגיע רבי מרדכי לעיירה קחנוב, ראה בבית המדרש, בין יתר בחורי הישיבה, בחור אחד כבן טו-טז שנה, שפניו ותנועותיו נראו לו מוכרות, אבל בשום אופן לא יכול הי' להיזכר מתי והיכן ראה פנים אלו. כשנכנס רבי מרדכי בשיחה עם אותו בחור, שמע

רבי מרדכי אך יצא את העיר, כששמשו של הרבי השיגו ואמר לו שהרבי קורא לו. כשנכנס רבי מרדכי אליו, אמר לו הבעש"ט:

- ברוך השם שניצחת במלחמה עם עצמך.
 - אל נא תמהר בדרכך, שכן גם בדרך עד שתגיע למחוז חפצך תוכל לפעול רבות.
 - לרבי יששכר דוב תאמר: כשיבוא אלי אתן לו סדר בלימוד ותהי' לו "פתיחת המוחין".
 - לרבי חיים תאמר: כשיבוא אלי אתן לו סדר בלימוד הזוהר והמדרש ותהי' לו "פתיחת הלב".
 - אותך, רבי מרדכי, אני מברך בעבודה תמימה של המוח והלב.
 - היזהר מהתגלות, והשי"ת יצליחך והבטחותיך וברכותיך - יתקיימו.

עמוד כב

דעם בחור'ס - קול, און די פערשידענע קאָזיקע תנועות בשעת דעם ריידן איז אים - ר' מרדכי'ן - נאָך מעהר בעקאנט גיווען אָבער פאַר וואָס איז דאָס אים אַזוי בעקאנט האָט ער ניט גיווסט.

ער - ר' מרדכי - האָט אָנגעהייבן חוקר ודורש זיין באַ דעם בחור וואו און וואָס פאַר אַ אָרט איז ער פריער גיווען איידער ער איז גיקומען אין דער קאחענאווער ישיבה, און וי ליינג ער איז שיים דאָ, פון וואָס פאַר אַ שטאָט ער איז.

ער - ר' מרדכי - האָט גירעכניט טאַמער האָט ער דעם בחור גיזעהען מיט אַ פאַר יאָהר פריער בשעת ער איז גיגינגען צו קיוב געגיד.

דער בחור האָט אים גיענטפערט אָז פריער איז ער גיווען אין דער שטעטיל קרופקע באַ אַ פעטער אַ מלמד גילערינט 2 יאָהר ביו בר מצוה, און דאָ לערינט ער שיים דריי יאָהר, ער איז פון דער שטעטיל דובראָוונא.

אין דעם וי דער בחור רעט וואָס ער לערינט און וואָס ער האָט גיפרעקט באַ דעם ראש הישיבה, וואָס דער ראש ישיבה האָט גיענטפערט און מיט וואָס ער האָט דעם ראש ישיבה'ס ענטפער צו שלאָגן, אַלץ גירעט דייטלעך קלאַר מיט אַ קאָך און אַ ברען, און די עצם סברות זיינען געווען אויך גיכע אָהן איבעריקע עמקות, אָבער זייער לעבעדיקע, אין דעם מאָמענט האָט ר' מרדכי'ן גיגעבן אַ בליץ אין קאָפּ, אַט אַזוי האָט אויסגיזעהען זיין חבר ר' חיים בשעת זיי האָבן אַלע גילערינט אין דער ישיבה סמארגאן.

ער האָט זעך דער מאָהנט די צו נעמען מיט וועלכע מי האָט זיי גירופין אין דער ישיבה, חיים מאזירער, בעריל קאבילניקער און מאָטיל באיעווער, און ער האָט אַ פרעגיסטאָן באַ דעם ישיבה בחור וואו איז זיין פאָטער, וי רופט מען אים, און וואָס טוט ער.

דער בחור האָט אים גיענפערט אָז דער פאָטער זיינער גיפינט זעך אין דובראָוונע. מי רופט אים ר' חיים רעסאסנער, ער איז אַ קרעמער, אָבער די קרעמעריי פיהרט מעהרער די מוטער זיינע און דער פאָטער זיצט אין בית מדרש און לערינט.

ר' מרדכי איז אָועק פון קאכענאוו אין ליובאוויטש זוכן ר' ישכר בער'ן, אויפן ועג גייענדיק האָט ער זעך גיטראָפין מיט עטליכע פוסגייער צווישן זיי אויך בעטלער זיינען זיי אַלע אינאיינעם גיגינגען, עפעס איינער פון די בעטלער איז ר' מרדכי'ן גיווען זייער אופאלינד, ער איז גיגינגען אַזוי צוריסן אָנגיטאָן, האָט קין איין אָרט ניט אויסגירעט, האָט גישלעפעס אַגרויסן זאָק אויף די פלייצע, און גייענדיק די גאַנצע צייט גיהאַלטין אין איין מאָכן מיט די ליפין, וי איינער זאָגט עפעס שטילער-הייט, אָז מי איז גיקומען אין אַ קרעצעם מי האָט בעדאַרפט מנחה דאָוונען איז דער בעטלער פאַרשוונדן גיזאָרין, און מעהר האָט ער - ר' מרדכי - אים - דעם

דעם בחור'ס - קול, און די פערשידענע קאָזיקע תנועות בשעת דעם ריידן איז אים - ר' מרדכי'ן - נאָך מעהר בעקאנט גיווען וואָס איז דאָס אים אַזוי בעקאנט האָט ער ניט גיווסט.

ער - ר' מרדכי - האָט אָנגעהייבן חוקר ודורש זיין באַ דעם בחור וואו און וואָס פאַר אַ אָרט איז ער פריער גיווען איידער ער איז גיקומען אין דער קאחענאווער ישיבה, און וי ליינג ער איז שיים דאָ, פון וואָס פאַר אַ שטאָט ער איז.

ער - ר' מרדכי - האָט גירעכניט טאַמער האָט ער דעם בחור גיזעהען מיט אַ פאַר יאָהר פריער בשעת ער איז גיגינגען צו קיוב געגיד.

דער בחור האָט אים גיענטפערט אָז פריער איז ער גיווען אין דער שטעטיל קרופקע באַ אַ פעטער אַ מלמד גילערינט 2 יאָהר ביו בר מצוה, און דאָ לערינט ער שיים דריי יאָהר, ער איז פון דער שטעטיל דובראָוונא.

אין דעם וי דער בחור רעט וואָס ער לערינט און וואָס ער האָט גיפרעקט באַ דעם ראש הישיבה, וואָס דער ראש ישיבה האָט גיענטפערט און מיט וואָס ער האָט דעם ראש ישיבה'ס ענטפער צו שלאָגן, אַלץ גירעט דייטלעך קלאַר מיט אַ קאָך און אַ ברען, און די עצם סברות זיינען געווען אויך גיכע אָהן איבעריקע עמקות, אָבער זייער לעבעדיקע, אין דעם מאָמענט האָט ר' מרדכי'ן גיגעבן אַ בליץ אין קאָפּ, אַט אַזוי האָט אויסגיזעהען זיין חבר ר' חיים בשעת זיי האָבן אַלע גילערינט אין דער ישיבה סמארגאן.

ער האָט זעך דער מאָהנט די צו נעמען מיט וועלכע מי האָט זיי גירופין אין דער ישיבה, חיים מאזירער, בעריל קאבילניקער און מאָטיל באיעווער, און ער האָט אַ פרעגיסטאָן באַ דעם ישיבה בחור וואו איז זיין פאָטער, וי רופט מען אים, און וואָס טוט ער.

דער בחור האָט אים גיענפערט אָז דער פאָטער זיינער גיפינט זעך אין דובראָוונע. מי רופט אים ר' חיים רעסאסנער, ער איז אַ קרעמער, אָבער די קרעמעריי פיהרט מעהרער די מוטער זיינע און דער פאָטער זיצט אין בית מדרש און לערינט.

ר' מרדכי איז אָועק פון קאכענאוו אין ליובאוויטש זוכן ר' ישכר בער'ן, אויפן ועג גייענדיק האָט ער זעך גיטראָפין מיט עטליכע פוסגייער צווישן זיי אויך בעטלער זיינען זיי אַלע אינאיינעם גיגינגען, עפעס איינער פון די בעטלער איז ר' מרדכי'ן גיווען זייער אופאלינד, ער איז גיגינגען אַזוי צוריסן אָנגיטאָן, האָט קין איין אָרט ניט אויסגירעט, האָט גישלעפעס אַגרויסן זאָק אויף די פלייצע, און גייענדיק די גאַנצע צייט גיהאַלטין אין איין מאָכן מיט די ליפין, וי איינער זאָגט עפעס שטילער-הייט, אָז מי איז גיקומען אין אַ קרעצעם מי האָט בעדאַרפט מנחה דאָוונען איז דער בעטלער פאַרשוונדן גיזאָרין, און מעהר האָט ער - ר' מרדכי - אים - דעם

רבי מרדכי נזכר בכינויים בהם כינו אותם כשלמדו בישיבה: "חיים מאזירער", "בערל קאבילניקער" ו"מרדכי באיעווער". ושאל את הבחור היכן נמצא אביו, מה שמו ומה מעשהו. הבחור ענה לו שאביו נמצא בדוברובנה, קוראים לו חיים ראסאסנער והוא חנוני, אך למעשה אמו היא החנונית ואילו אביו יושב בבית המדרש ולומד.

וכך עלה בדעתו של רבי מרדכי שאולי ר' חיים זה הוא חבירו מנוער. רבי מרדכי עזב את קחנוב בדרכו לליובאוויטש לחפש אחרי רבי יששכר דוב.

בדרכו פגש בהולכי רגל אחרים, ביניהם קבצנים פושטי יד, והצטרף עליהם. בין הקבצנים משך את עיניו של רבי מרדכי אדם אחד לבוש בלויים, שק גדול על כתפו, אינו מוציא הגה מפיו, אלא כל הזמן רוחש לעצמו בשפתיו כאומר דבר מה. כשהגיעו לפונדק והתפללו מנחה, נעלם אותו קבצן ויותר לא ראהו רבי מרדכי.

את קולו וראה בקירוב יותר את תנועותיו, הדהימו הדבר עוד יותר, אך לא יכול הי' להיזכר מהיכן הוא מכירו.

רבי מרדכי החל לחקור את הבחור היכן שהה לפני בואו לישיבה בקחנוב, כמה זמן הוא כבר שוהה בקחנוב ובאיזו עיירה נולד. רבי מרדכי חשב אולי ראה אותו לפני כמה שנים כשנודד במחוז קייב.

הבחור ענה לו שלפני כן הי' בעיירה קרופקא שם למד שנתיים עד לגיל הבר מצוה אצל דוד המלמד, וכאן בקחנוב הוא לומד כבר שלש שנים, ומקום לידתו הוא דוברובנא.

תוך כדי שיחה, סיפר לו הבחור על מה שהוא לומד, על שאלותיו את ראש הישיבה ותשובותיו של ראש הישיבה, וכיצד סתר את סברותיו של ראש הישיבה - וכל זה בשפה ברורה וצחה, ובקול מורתח ועצם סברותיו היו גם כן מהירות אבל בלי עמקות יתירה, אך ב"חיות" רבה. תוך כדי כך הבריך במוחו של רבי מרדכי: כך הי' נראה חברו רבי חיים כשלמדו יחד בישיבה בסמרגון.

עמוד כג

בעטלער - ניט גיזעהען, ר' מרדכי איז די זאך גיווען זייער ניט פארשטאנדיק, און עס האָט אים זייער באַנגיטאָן פאַר וואָס האָט ער זעך ניט צורעהט מיט דעם בעטלער ויסין וערהר ער איז און פון וואָנען ער איז, וער וייס אפשר איז דער בעטלער גאָר פון דעם רבי'נס מענטשין, די נסתרים - באַהאַלטענע -.

זייענדיק באַ דעם בעש"ט האָט ר' מרדכי גיווסט אַז באַ דעם רבי'ן, באַ דעם בעש"ט איז פאַרן זיינע חברים פון איידער ער איז נתגלה - בעווסט - גיוואָרין פאַר אַ בעל שם, און זיי - דעם בעש"ט חברים - זיינען צדיקים נסתרים, זיי - אָט די צדיקים נסתרים - גייען אום אַנגיטאָן וי גאָר פראַסטע מענטשין און אַ מאָהל גייען זיי וי בעטלער, און גייען אַרום אין פערשידענע ערטער, אויך איז פראַן פון די תלמידים, וואָס דער רבי - דער בעש"ט - האָט זיי גיהייסן וערין נסתרים, און גיט זיי איבער פערשידענע שליחות'ן, און דער עיקר אין די דערפער ישובים און קרעטשמערס.

עס איז גיווען בעקאָנט דעם בעש"ט שיטה אין פרנסה אַז אידן בעדאָרפן זעך בעזעצן אין דערפער אין קליינע ישובים און אין קרעטשמעס, פאַרנעמען זיך מיט עבודת האדמה, און די אַנדערע דאָרף זאָכן, זיין אַרענדאָטערעס פון קרעטשמס, טייכער - וואָס שטייען מיהלן - וינט מיהלן, און גערטנער.

פיהלע הונדערטער אידישע משפחות האָט דער בעש"ט בעזעצט אויף פריער דערמאָנטע בעשעפטונגען, און פלעגט זיי - די דאָרפסט לייט און בעלי ישוב - שיקין מלמדים און שוחטים פון זיינע תלמידים וואָס זאָהלין לערנען מיט זייערע קינדער.

באַ דעם בעש"ט איז גיווען אַ ספעציעלע קופה של צדקה, מיט דעם נאָמען פדיון שבויים, העלפין די אַרענדאָטערעס און די קרעטשמער וואָס האָבן ניט גיהאָט מיט וואָס צו בעצאָהלין די אַרענדע געלדער.

עס איז גיווען בעקאָנט דעם בעש"ט וואָרט וואָס ער האָט גיזאָגט, איך האָב האָלט דעם פראַסטין אידן, דער פשוט'ער איד איז דער גרעסטער כי תהיו אתם ארץ חפץ אמר ה' צבאות, אָט אַזוי וי אייביק די גרעסטע חכמים וועלן ניט דערגיין די גרייסע טבעיית'דיקע אוצרות וואָס השי"ת האָט טובע גיווען אין ארץ, אַז הכל הי' מן העפר, אָט אַזוי קאָן קיינער ניט דערגיין די גרייסע אוצרות וואָס ליגט אין אידן וואָס זיי זיינען דעם אייבערשטינס ארץ חפץ, איך ויהל מאַכין פון אידן אַז זיי זאָהלין געבין דעם יבול - פרוכט - וואָס דעם אייבערשטינס ארץ חפץ קאָן געבן.

געוויס האָט זעך ר' מרדכי גיטראַכט איז אַט דער בעטלער גיווען פון דעם רבי'נס מענטשין און האָט זייער שטאַרק עגמת נפש גיהאָט וואָס ער האָט אים אַנגיוואָרין.

אַז ר' מרדכי איז גיקומען אין אַרשע,

[Handwritten text in Hebrew, likely a letter or manuscript, partially illegible due to cursive and fading.]

הי' תומך בחוכרי המלונות ובתי הפונדק שלא הי' בידם לשלם את דמי החכירה.

מפורסמת אימרתו של הבעש"ט:

- אוהב אני את היהודי הפשוט שהינו האוצר הגדול ביותר. כתוב (מלאכי ג, יב): "כי תהיו אתם ארץ חפץ אמר ה' צבאות" - כשם שאף פעם לא ישיגו החכמים הגדולים ביותר את כל אוצרות הטבע שהטביע הקב"ה בארץ, "הכל הי' מן העפר", כך לא יכול אף אחד להשיג את האוצרות הגדולים הגנוזים בתוך בני ישראל, שהם ה"ארץ חפץ" של הקב"ה.

ברצוני - סיים הבעש"ט - שבני ישראל יתנו את היבול ש"ארץ חפץ" של הקב"ה יכול לתת.

בטוח הי' רבי מרדכי שאותו קבצן הי' מאנשי רבו, ונפשו עגמה עליו על שאיבד את ההזדמנות להכירו.

כשהגיע רבי מרדכי לעיירה ארשע,

הדבר הפליא את רבי מרדכי וחרה לו על שלא נכנס בשיחה אתו לדעת מי הוא ומהיכן הוא, אולי, חשב רבי מרדכי, הוא מאנשי הרבי, הנסתרים הנודדים?

בהיותו אצל הבעש"ט ידע רבי מרדכי כי לבעש"ט חברים מלפני התגלותו כבעל שם טוב, והם צדיקים נסתרים המתהלכים בלבושים פשוטים, קרועי בגדים הנראים כפושטי-יד והם נודדים ממקום למקום. כן ישנם תלמידים שהרבי, הבעש"ט, צווה עליהם להיות נסתרים ומוסר להם שליחויות שונות, והם מסתובבים בעיירות ובפונדקי הדרכים.

ידועה שיטתו של הבעש"ט להתיישב בעיירות קטנות ובפונדקי דרכים, לעסוק בעבודת האדמה, לחכור בתי מלון ובתי ריחיים המופעלים על ידי הנהרות או על ידי הרוח ולנטוע כרמים ופרדסים. ואכן מאות משפחות יהודיות סודרו כך על ידי הבעש"ט שדאג לשלוח אליהם. - מבין תלמידיו - שוחטים ומלמדים ללמד את ילדיהם.

קופת צדקה מיוחדת בשם "פדיון שבויים" היתה בידי הבעש"ט, ממנה

עמוד כד

האָט ער זעך דערווסט אַז אין ליובאוויטש קאָן מען גיין דורך צוויי ועגין, דורך דער שטעטיל באַבינאוויטש אָדער דורך דער שטעטיל דובראָוונע, איז ער גיגיינגען דורך דובראָוונע, טאָמער איז דעם ישיבה בחור'ס פּאָטער, זיין אַמאָליקער חבר [דאָרטן].

קומענדיק אין דובראָוונע איז ר' מרדכי וי דער שטייגער איז גלייך גיגיינן אין בית מדרש ער האָט גיטראָפּין אַז היפש עטליכע מענטשין זיצן און לערנען, עלטערע אידן און מיטעלע מענטשין, ער האָט זעך אַנגייהיבן פּאַנאָנדער פרעגן אויף ר' חיים רעסאסנער, פון די אידן איז ניט גיווען אַזעלכע ואַס זאָהלין ויסן וער ר' חיים רעסאסנער איז.

עס איז אַ דורך אַ פּאַר שעה עס האָט אַנגייהיבן וערין מנחה צייט, זיינען זעך צווייפּיקומען מערער מענטשין, עס איז אויך גיקומען דער שמש פון בית מדרש, ר' מרדכי האָט אַלץ גיהאַלטן אין איין פרעגן וועגן ר' חיים רעסאסנער, ואַס ער האָט אַ זון - [...] הייסט ער - אין קאחענאוון אין דער ישיבה, ער - ר' חיים רעסאסנער - איז - וי דער זוהן דער ישיבה בחור האָט אים גיזאָגט - אַ קרעמער נאָר די קראָם פיהרט די בעל הבית'טע און ער - ר' חיים רעסאסנער - זיצט אין בית מדרש און לערינט.

אַז ר' מרדכי האָט אַנגייעבן אַזוי פיל סימנים אויף דעם ר' חיים'ן וועלכן ער פרעגט זעך נאָך ביז דער שמש האָט זעך גיחאַפט אַז דאָס מוז זיין ר' חיים פרוש, ואַס מיט יאָהרין צוריק ועהן ער איז גיקומען אין דובראָוונע האָט מען אים גירופּין ר' חיים רעסאסנער און האָט גיזאָגט ר' מרדכי'ן אַז ער זאָל גיין אין קברנים שוהל ועט ער אים דאָרטן טרעפּין.

ר' מרדכי האָט גינומען דעם פעקיל זיינעם און איז אַוועק אין קברנים שוהל, ואַס איז גיווען אין ברעג פון דער קאַלטער גאַס, נאָהענט צו דעם הייליקן אָרט, אַז ר' מרדכי איז גיקומען אין דער קברנים שוהל האָט מען שיים גידאָוינט מנחה, ער האָט דאָרט גיטראָפּין היפש מענטשין און עטליכע זקנים, ער האָט אַנגייהיבן פרעגן וואו איז דאָ ר' חיים פרוש, האָט מען אים אַנגיזויזן אויף איינעם אַ אידן ואַס איז גיווען אין חדר שני און גיהאַלטן אין מיטן דאָוונען מנחה.

ער - ר' מרדכי - האָט זעך אַנגייהיבן גוט צוקוקן זעך צו דעם ר' חיים פרוש, דעם פנים גוט זעהען האָט ער ניט גיקאַנט וואילע ער איז גישטאַנען שמונה עשרה אין גאַנצן אַ צווייפּיקייט און דער פנים מיט דער האַנט פאַרדעקט, אָבער דער דרויסנדיקער אויסזעהן פון דעם אידן די דאָרקיט און די אייגיבייגיקייט איז גיווען וי פון אַ פולע אַ עלטערין מענטשין וי זיין חבר ר' חיים מאזירער האָט בעדאַרפט זיין און באַ אים איז גיווען זיכער אַז דער ר' חיים רעסאסנער ואַס דער קאחענעווער ישיבה בחור האָט אים גיזאָגט אָדער וי איצטער רופּט מען אים ר' חיים פרוש איז דאָס ניט זיין חבר ר' חיים מאזירער, און ער האָט אַמויסט אַנגייליגט ועג גייענדיק פון ארשע קין ליובאוויטש [דורך] דובראָוונע.

ער - ר' מרדכי - איז גישטאַנען און האָט זעך

הכנסת של הקברנים, שם ימצאנו. רבי מרדכי לקח את צורו והלך לקצה הרחוב הקר, לבית הכנסת של הקברנים, לא רחוק מבית הקברות.

כשהגיע רבי מרדכי לאותו בית כנסת, כבר התפללו מנחה. הוא מצא שם מספר רב של אנשים, ביניהם כמה זקנים. הוא החל שוב לשאול אודות רבי חיים פרוש ואמרו לו לפנות ל"חדר שני" של בית הכנסת, שם מצא יהודי שעמד בתפלת מנחה.

רבי מרדכי התבונן היטב ברבי חיים פרוש. את פניו לא יכול הי' לראות, כי הוא עמד באמצע תפלת שמונה עשרה, כולו מכווץ וידיו מכסות את פניו, אך מראהו החיצוני, רוזנו והתכווצותו היו כשל אדם מבוגר יותר מאשר חברו רבי חיים מאזירער. ברור הי' לו שאותו רבי חיים רעסאסנער, כפי שכונה אותו בחור הישיבה מקחנב, או כמו שקוראים לו כאן רבי חיים פרוש, אינו חברו רבי חיים מאזירער, ולשווא הוסיף דרך בהלכו מארשע לליובאוויטש דרך דוברובנא.

רבי מרדכי עמד

נודע לו ששתי דרכים מובילות לליובאוויטש, דרך העיירה באבינוביץ או דרך העיירה דוברובנא. והחליט ללכת דרך דוברובנא בחשבו, אולי ימצא שם את אביו של בחור הישיבה מקחנב, חברו מנוער רבי חיים.

בבואו לדוברובנא, פנה רבי מרדכי, כדרכו, ישר לבית המדרש, שם פגש קבוצה גדולה של אנשים היושבים ולומדים, מהם מבוגרים ומהם בגיל העמידה, ומיד החל להתעניין אודות רבי חיים רעסאסנער. ברם, אף אחד מהם לא ידע מאומה אודותיו.

עברו כמה שעות, ושעת מנחה הגיעה. אנשים נוספים באו לבית המדרש, ביניהם גם שמש בית המדרש, ורבי מרדכי המשיך בחיפושו אחרי רבי חיים רעסאסנער שיש לו בן בישיבה בקחנב, וכפי שאמר לו הבן, אביו הוא חנוני, אלא שאמו מנהלת את החנות ואילו רבי חיים עצמו יושב בבית המדרש ולומד.

בהסתמך על הסימנים הרבים שרבי מרדכי נתן ברבי חיים, עלה בדעתו של השמש, שהכוונה היא בודאי על רבי חיים פרוש, אשר בבואו לפני כמה שנים לדוברובנא קראוהו בשם רבי חיים רעסאסנער. השמש אמר לו ללכת לבית

עמוד כה

צו גיקוקט און צו גיהערט צו דעם וי דער פרוש דאוינט און שלאָקט זיך על חטא אין א גיווינליכע ואַכעדיקע מנחה שמונה עשרה.

ר' מרדכי'ס זיין א געוויסע צייט באַ דעם בעש"ט הערין תורה און לערנען מדות טובות און דרכי העבודה בעבודת השם אין תורה און תפלה, האָט אַרויסגיאָגט די אַלע אַמאָליקע מרה שחורה'דיקע און אַגיבלאָזענע האוואיעס, איצטער אַז ער - ר' מרדכי - האָט זעך צוגיקוקט ווי דער פרוש דאוינט האָט ער זיך דערמאָהנט וי ער אַליין איז אַמאָהל גיווען, איידער ער איז גיקומען צום בעש"ט און האָט גיטראַכט וואָס פאַר אַ רחמנות עס איז אויף דעם פרוש, כוונתו רצוי' אבל מעשיו בלתי רצויים - דער מיין זיינער - דעם פרוש'ס - איז גוט אָבער דער דרך איז קין דרך ניט - עס בעדאַרף זיין עבדו את ה' בשמחה, אַז אַ מענטש בערעכענט דעם גדלות השי"ת און אַז ער דער קליינער בעשעפעניש איז זוכה לעבוד את השי"ת איז פון דעם גופא בעדאַרף וערין אַ שמחה גדולה. און עס בעדאַרף פועל זיין אַז עס זאָל ניט זיין קיין גאווה און האָבין מדות טובות און דער גרייכין צו דעם אמת'ן אהבת ישראל וי דער רבי זאָגט אַז צוליב איין אידין טאָן אַ טובה הן בגשמיות ובפרט אין רוחניות בעדאַרף מען האָבין מסירת נפש.

ער - ר' מרדכי - איז זיכער אַז דער פרוש וויס גאָר ניט וואָס הייסט גדלות הבורא, און וואָס איז דער טייטש פון מה גדלו מעשיך ד' ומה רבו מעשיך ד', און האָבין אַ גישמאק אין אַ מצוה און אין אַ אידין טאָן אַ טובה זיכער ניט, באַ אים איז נאָך אַ מאָהל דורכגילאָפֿין אין זכרון זיין גאַנצער סדר החיים וי ער האָט זעך מסדר גיווען מיט זיין פרנסה, גיואָרין אַ בעל מלאכה, גיאַרבעט גיהאָט צייט אויף לערנען, גילערניט גמרא פוסקים וזהר און קבלה האָט גירעכניט אַז ער שטייט אויף אַ הייכער דרגא מיט פייענע מדות, און ער האָט זיך גירעכניט אַז ער איז דער גדול וצדיק הדור און איז גיווען צופרידין וואָס קיינער ווייס דערפון ניט קאָן ער מקיים זיין די מצוה פון זיין אַ עניו.

ער - ר' מרדכי - פלעגט זעך טראַכטן אַז מי וואָלט וויסן וער עס איז אַט דער בעל מלאכה - דער אייוין מאַכער - אַז ער איז אַזא גדול בנגלה ובנסתר וואָלט זיי דאָך ניט קאָנען יוצא זיין דעם חוב פון געבין אים כבוד וי עס קומט אַזא תלמיד חכם וי ער איז, און האָט גילייבט השי"ת וואָס ער האָט אים מזכה גיווען מיט דער מצוה פון ענוה, זיין אַזא גדול און קיינער זאָל ניט וויסן איז דאָך די גרעסטע ענוה, ער האָט זעך דערמאָהנט די גרייסע שמחה און פרייד וואָס ער האָט גיהאָט אַ

והתבונן באותו פרוש, האזין לתפלתו וראהו מכה "על חטא" בתפלת שמונה עשרה של מנחה ביום חול פשוט.

שהותו של רבי מרדכי אצל הבעש"ט, שמיעת תורתו ולימוד מדות טובות ודרכי העבודה בעבודת ה' בתורה ותפלה - השרישו ממנו את המרה שחורה שקיננה בו ואת התנהגותו המלאה גאווה. עתה, כאשר הסתכל על תפלתו של הפרוש, נזכר רבי מרדכי על מצבו הוא בעבר לפני בואו אל הבעש"ט, וחשב - איזו רחמנות על פרוש זה, כוונתו רצוי' אבל מעשיו אינם רצויים, כוונתו אמנם טובה, אבל דרכו איננה דרך כלל, שהרי צריך להיות "עבדו את ה' בשמחה" (תהלים ק, ב). כשאדם מתבונן בגדולת ה' ורואה שהוא, הבריאה הקטנה, זוכה לעבוד את השי"ת, הרי דבר זה עצמו צריך לשמחו שמחה גדולה, ולפעול עליו שלא להתגאות, לקנות מדות טובות ולהגיע לאהבת ישראל אמיתית, כפי שאמר הרבי, שכדי לעשות טובה ליהודי בגשמיות ובמיוחד ברוחניות צריך למסור את הנפש.

בטוח רבי מרדכי שהפרוש אינו יודע כלל מה זה גדלות הבורא, ומה פירוש הכתוב (תהלים צב, ו) "מה גדלו מעשיך ה'" ו"מה רבו מעשיך ה'" (תהלים קד, כד), אין לו עונג בקיום מצוה ובודאי שאין לו עונג בעשיית טובה לזולת. ושוב עבר בזכרונו של רבי מרדכי סדר החיים שלו בעבר, איך הסתדר בפרנסה, ה' בעל מלאכה, עבד, קבע עתים לתורה ולמד גמרא, פוסקים, וזהר וקבלה, וחשב את עצמו לבעל מדריגה נעלה ובעל מדות טובות, לגדול ולצדיק הדור, והי' שבע רצון שאין אף אחד יודע מכך ובידו לקיים מצות הענוה.

רבי מרדכי חשב אז לעצמו לו ידעו והכירו אותו, את בעל המלאכה, מנקה הארובות, לו ידעו שהוא כל כך גדול בנגלה ובנסתר, לא היו יוצאים ידי חובה בחלוקת כבוד לו כראוי וכיאות לתלמיד חכם כמותו, והודה להשי"ת על שזיכה אותו במצות הענוה. להיות גדול כזה ושאף אחד לא ידע מכך - הרי זו הענוה הגדולה ביותר, ונזכר על השמחה הגדולה שאפפה אותו

עמוד כו

מאָהל, זומער פ' בהעלותך איז דאָס גיווען, ער האָט זעך יעמולט שיים גיפירט עפ"י קבלה, אין מקוה פלעגט ער גיין פרייטיג און פלעגט מכוין זיין כוונות און אלץ וואָס ער האָט גיטאָן, אין עסין און טרינקען און אין די אַנדערע זאָכן, ער האָט מכוין גיווען די יחודים העלוינים וי דער אר"י הקדוש האָט מגלה גיווען.

נאָר שבת אין דער פרי איז ער אין מקוה ניט גיגינגען הגם ער האָט יע גידארפט גיין, אָבער על פי זיינע לומדות אין נגלה האָט באַ אים מכריע גיווען אַז מצד והירות און שמירת השבת דאורייתא לגבי דער ענין פון טהרת אנשים, אָבער אַ חוץ דעם איז אַלע זיינע התנהגות גיווען אַלץ על פי קבלה, און אפילו בשעת דער אַרבעט פלעגט ער טראַכטן דברי תורה, און מעהר מאָהל פלעגט ער גאָר חוץ'ן משניות און גמרא מיטן לשון אויסוייניק, אין שטעטיל האָט מען אים גירופן ר' מרדכי מוליער, מי האָט גיווסט אַז ער איז ב"ה אַ איד אַ בן תורה, אָבער אַז ער איז אַ גדול בתורה און אַ צדיק אַ מקובל האָט קיינער ניט גיווסט אַפילו פון זיין פלוגית האָט ער דאָס – אויף ויפיל עס איז נאָר מעגליך האָט ער דאָס – פאַרבאָרגן, ער איז גיווען מיט זיך זייער צופרידין און אין טיפן האַרצין האָט ער גילאָכט אפילו פון דעם אַלטן רב דעם גאון – וי די שטעטיל האָט אים גירופן – דער צדיק הדור ר' ביינוש מאיר וואָס פערציג יאָהר אַז ער עסט ניט קין אַרבעט אפילו ווינטער מצד דעם חשש פון תולעים – מילבין – און עסט נאָר די גיקעכסט און די ברייט און חלה וואָס זקניות – אַלטע ווייבער – קאָכן און באַקן מצד אַ חשש פון טהרה. ער – ר' מרדכי – איז מער גאון וי דער רב והרא"י אויף די צוויי פלפולים וואָס ער האָט דעם רב גיזאָגט, איז דער רב זייער נתפעל גיואַרין – נאָר מצד עניוות האָט ער – ר' מרדכי – גיזאָגט דעם רב אַז דאָס – די צוויי פלפולים – האָט ער גיהערט בשם איינעם פון די גאונים פון די פריערדיקע דורות, ער האָט דאָס גיטאָן בכיוון אויף צו בעהאַלטן פון מענטשן און ער זאָל מקיים זיין די מצוה פון ענוה בשלמות, אָבער באמת איז ער אַ פולע גרעסער הן אין גאונות און הן אין צדקות פאַר דעם אַלטן רב.

שבת פ' בהעלותך איז דאָס גיווען, איז וי אַלע שבת איז ער אופגיטאָנען מיט דער זוהן אופגאַנג און איז אַזעק אין בית מדרש דאָוונען ותיקין, דעם שבת האָט מען אים אופגירופן צו דער תורה – ער האָט בתחלה אַ טראַכט גיטאָן צו עפ"י דין און כדאי ער זאָל עולה לתורה זיין ניט זייענדיק פריער אין מקוה – וואָרעם גיזינלעך פלעגט מען אים געבין אַ עלי' מאַנטיג אָדער דאָנערשטיג, די שטעטיל האָט דאָך ניט געווסט וער ער איז באמת, מי האָט גיווסט אַז ער איז אַ בן תורה, אָבער האָבין גיווסט אַז ער איז אַ בעל מלאכה אַ מוליער, במילא איז גינג אַז מי גיט אַ עלי' מאַנטיג אָדער דאָנערשטיג, אָבער שבת כמעט אַז קיינמאָהל האָט מען אים ניט גירופן צו

10
משה וימער ל' בהעלותך חיד באס גיווען. ער האָט זיך יעמולט שיים גיטאָן
עב"ד קבלה. אין מקוה פלעגט ער זיין, וויאזוי און פלעגט ער זיין כוונות און
אין עסין און טרינקען ער האָט גיטאָן, און ער האָט גיטאָן די יחודים העלוינים
וער האָט גיטאָן די יחודים העלוינים וי דער אר"י הקדוש האָט מגלה גיווען.
נאָר שבת אין דער פרי איז ער אין מקוה ניט גיגינגען הגם ער האָט יע
גידארפט גיין, אָבער על פי זיינע לומדות אין נגלה האָט באַ אים מכריע
גיווען אַז מצד והירות און שמירת השבת דאורייתא לגבי דער ענין פון
טהרת אנשים, אָבער אַ חוץ דעם איז אַלע זיינע התנהגות גיווען אַלץ על
פי קבלה, און אפילו בשעת דער אַרבעט פלעגט ער טראַכטן דברי תורה,
און מעהר מאָהל פלעגט ער גאָר חוץ'ן משניות און גמרא מיטן לשון
אויסוייניק, אין שטעטיל האָט מען אים גירופן ר' מרדכי מוליער, מי האָט
גיווסט אַז ער איז ב"ה אַ איד אַ בן תורה, אָבער אַז ער איז אַ גדול בתורה
און אַ צדיק אַ מקובל האָט קיינער ניט גיווסט אַפילו פון זיין פלוגית האָט
ער דאָס – אויף ויפיל עס איז נאָר מעגליך האָט ער דאָס – פאַרבאָרגן,
ער איז גיווען מיט זיך זייער צופרידין און אין טיפן האַרצין האָט ער גילאָכט
אפילו פון דעם אַלטן רב דעם גאון – וי די שטעטיל האָט אים גירופן – דער
צדיק הדור ר' ביינוש מאיר וואָס פערציג יאָהר אַז ער עסט ניט קין אַרבעט
אפילו ווינטער מצד דעם חשש פון תולעים – מילבין – און עסט נאָר די
גיקעכסט און די ברייט און חלה וואָס זקניות – אַלטע ווייבער – קאָכן
און באַקן מצד אַ חשש פון טהרה. ער – ר' מרדכי – איז מער גאון וי דער רב
והרא"י אויף די צוויי פלפולים וואָס ער האָט דעם רב גיזאָגט, איז דער רב
זייער נתפעל גיואַרין – נאָר מצד עניוות האָט ער – ר' מרדכי – גיזאָגט
דעם רב אַז דאָס – די צוויי פלפולים – האָט ער גיהערט בשם איינעם פון
די גאונים פון די פריערדיקע דורות, ער האָט דאָס גיטאָן בכיוון אויף צו
בעהאַלטן פון מענטשן און ער זאָל מקיים זיין די מצוה פון ענוה בשלמות,
אָבער באמת איז ער אַ פולע גרעסער הן אין גאונות און הן אין צדקות
פאַר דעם אַלטן רב.

של תולעים, ואוכל רק מרק, לחם וחלות אפויית ומבושלות על ידי נשים זקנות – מחשש טהרה. הוא, רבי מרדכי, גאון גדול יותר מאשר הרבי, שכן, משני הפלפולים שאמר לפניו, התפעל הרב מאד, ורק מצד עניוותו אמר לרב שאת שני הפלפולים שמע מאחד הגאונים בדור שעבר. הוא עשה זאת בכוונה כדי להחביא עצמו מאנשים וכדי לקיים מצות ענוה בשלימות. אבל לאמיתותו של דבר הוא גדול יותר מהרב גם בגאונות וגם בצדקות.

היה זה כאמור בשבת פרשת בהעלותך. כמנהגו בכל שבת, השכים רבי מרדכי קום עם זריחת החמה ופנה לבית הכנסת לתפלת ותיקין. באותה שבת קראוהו לעלות לתורה. בתחילה הרהר אם כדאי לו על פי דין לעלות לתורה מבלי שטבל במקוה. בדרך כלל היו קוראים לו לתורה ביום שני או חמישי, שכן בעיירה לא ידעו מיהו באמת, ידעו אמנם שהוא בן תורה, אבל ידעו גם שהוא בעל מלאכה, בנאי, והסתפקו בקריאתו לתורה בימי שני וחמישי, ואילו בשבת עוד לא קראוהו

פעם אחת בימי הקיץ בפרשת בהעלותך. הוא כבר התנהג אז לפי תורת הקבלה, למקוה הי' הולך ביום ששי והי' מכוון כל הכוונות והיחודים על פי קבלת האר"ז"ל בכל עניניו, גם באכילתו ובשתיתו ובכל שאר עניניו. בבוקרי שבתות לא הי' טובל במקוה, על אף שהי' עליו לטבול, כי למדנותו בנגלה הכריעה שמצד הוזהירות בשמירת שבת דאורייתא לגבי ענין טהרת אנשים, אינו צריך לטבול. מחוץ לדבר זה – היו כל הנהגותיו על פי קבלה, ואף בשעת עבודתו הי' הוגה בדברי תורה, ועל פי רוב הי' חוזר אז כלשונן משניות וגמרא בעל פה.

בעיירה קראו לו ר' מרדכי הבנאי, ידעו אמנם שהוא ב"ה יהודי בן תורה, אבל אף אחד לא ידע שהוא גדול בתורה, צדיק ומקובל. גם מאשתו העלים זאת עד כמה שאפשר. הוא הי' מאד שבע רצון מעצמו, ובפנימיות לבבו לעג גם מהרב הזקן, הגאון – כפי שקראו לו בעיירה – צדיק הדור רבי בייניש מאיר, שזה לו ארבעים שנה שאינו אוכל פולים גם בימי החורף מצד חשש

עמוד כז

תורה, אָבער היינטיקן שבת – ער ווייס ניט פאַר וואָס האָט מען יע אופגירופן צו דער תורה, עס קאָן זייער זיין אַז דערפאַר וואָס לייפנדיק אין בית מדרש האָט ער עפעס אַ טראַכט גיטאַן ועגין עולה לתורה זיין, און הקב"ה איז דאָך רצון יראיו יעשה, האָט קוב"ה גיגעבן אַ דיעה דעם בעל סגול – דער וואָס טיילט די עליות – אַז ער זאָהל אים אופרופן צו דער תורה, איצטער טראַכט ער אין דעם צו עס איז כדאי עולה לתורה זיין – אָדער עס איז ניט כדאי, אפילו עפ"י דין איז אויך ניט גאָר כדאי עולה לתורה זיין איידער מי איז זיך טובל און בפרט עפ"י קבלה, אָבער וי באַלד אַז מי האָט אים יע אופגירופן איז דאָך דאָס געוויס וואָס קוב"ה האָט אַזוי גוזר גיווען, און קוב"ה ווייס דאָך יע ועהר ער איז, איז אַז ער וועט ניט עולה לתורה זיין ועט קוב"ה האָבן צער וואָס ער האָט ניט אויסגפירט און אַז ער וועט יע עולה לתורה זיין ועט קוב"ה האָבן נחת פון דעם וואָס ער האָט אויסגפירט.

און דער טעם – וואָס ועט זיין אַ נחת רוח פאַר דעם קוב"ה – האָט מכריע גיווען און ער איז צוגינגען צו דער תורה, כאַטש עס איז ניט גאָר גלאַטיק עפ"י דין און נגד דער דיעה פון קבלה.

אויפגירופן האָט מען אים – ר' מרדכי'ן – שבעי, אַז דער בעל קריאה האָט גילעיינט דעם פסוק והאיש משה עניו מאד, איז באַ אים – ר' מרדכי'ן – דורך גילאָפֿין אַ רעיון אַז משה רבינו איז טאַקע אַ מורא'דיקער גרייסער עניו, אָבער אַלץ ניט וי ער, ער ר' מרדכי – איז מעהר עניו.

ער – ר' מרדכי – דערמאָהנט זעך איצטער וואָס פאַר אַ מין שוטה ער איז יעמולט גיווען, אַז נאָך דעם דאווענען איז ער גיווען אין אַזאַ גרייסער שמחה פון דער עלי' וואָס מי האָט אים גיגעבן ער האָט אין דעם – וואָס מי האָט אים גיגעבן די עלי' – גיזעהען אַ שליחות פון דעם קוב"ה וואָס ער איז אים מודיע אַז ער איז דער אמת'ר עניו, משה רבינו איז טאַקע גיווען אַ גרייסער עניו, אָבער דאָך האָבן כל ישראל גיווסט זיין גדלות, און משה רבינו אַליין האָט מפרסם גיווען די גדלות זיינע ער זאָגט אויף זיך ויהי בישורון מלך, אָבער ער – ר' מרדכי – ווייס טאַקע אַז ער איז אַ גדול בתורה און אַ צדיק אַ מקובל, און ניט נאָר וואָס ער דערציילט קיינעם ניט, נאָך מעהרער ער בעהאַלט די גדלות זיינע אַז קיינער זאָל ניט וויסן, אפילו פון דער פלונזית זיינער בעהאַלט ער אויס, איהר האָט ער דאָך יע גימאגט דערציילן, זי וואָלט דאָך גיהאָט פון דעם גרייס פּרעגראַנגען, און עס איז דאָך אַ גרייסע מצוה משמח זיין איהר האַרץ, אָבער ער האָט מורא איר פאַרטוען אַזאַ גרייסען עניו, זי קאָהן זעך אַרויס ריידן.

אַ ביסול איז אים – ר' מרדכי – גיווען קשה פאַר וואָס זאָגט קוב"ה והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, קוב"ה האָט דאָך גיווסט אַז אין אַ פולע דורות אַרום ועט זיין אַ ר' מרדכי, אַ מוליער אַ גדול בנגלה ובנסתר און ועט זיין

משה רבינו היינטיקן שבת – ער ווייס ניט פאַר וואָס האָט מען יע אופגירופן צו דער תורה, עס קאָן זייער זיין אַז דערפאַר וואָס לייפנדיק אין בית מדרש האָט ער עפעס אַ טראַכט גיטאַן ועגין עולה לתורה זיין, און הקב"ה איז דאָך רצון יראיו יעשה, האָט קוב"ה גיגעבן אַ דיעה דעם בעל סגול – דער וואָס טיילט די עליות – אַז ער זאָהל אים אופרופן צו דער תורה, איצטער טראַכט ער אין דעם צו עס איז כדאי עולה לתורה זיין – אָדער עס איז ניט כדאי, אפילו עפ"י דין איז אויך ניט גאָר כדאי עולה לתורה זיין איידער מי איז זיך טובל און בפרט עפ"י קבלה, אָבער וי באַלד אַז מי האָט אים יע אופגירופן איז דאָך דאָס געוויס וואָס קוב"ה האָט אַזוי גוזר גיווען, און קוב"ה ווייס דאָך יע ועהר ער איז, איז אַז ער וועט ניט עולה לתורה זיין ועט קוב"ה האָבן צער וואָס ער האָט ניט אויסגפירט און אַז ער וועט יע עולה לתורה זיין ועט קוב"ה האָבן נחת פון דעם וואָס ער האָט אויסגפירט.

מאד, חשב רבי מרדכי: משה רבינו הי' אמנם עניו גדול, אבל הוא, רבי מרדכי, עולה עליו בענותותו.

הוא נזכר עכשיו, איהו שוטה הי' אז, שאחרי התפלה הי' נתון בשמחה גדולה בגלל העלי' שנתנו לו, שכן הוא ראה בכך שליחות מטעם הקב"ה המודיע לו שהוא – הוא עניו האמיתי. משה רבינו הי' אמנם עניו גדול, אבל כל בני ישראל הכירו בגדלותו, ומשה רבינו פרסם בעצמו את גדלותו, שהרי הוא אומר על עצמו (דברים לג, ה) "ויהי בישורון מלך". ואילו הוא, רבי מרדכי, יודע אמנם שהוא גדול בתורה, צדיק ומקובל, ולא זו בלבד שאין הוא מספר זאת לאף אחד, כי אם יתר על כן: הוא מסתיר את גדלותו כך שאף אחד לא ידע מכן, גם מאשתו הוא מסתיר את הדבר אף שלא בעצם הי' מותר לו לספר, שהרי הי' גורם לה נחת, ומצוה גדולה לשמח לב אשתו, ברם הוא מפחד וחושש למסור לה ענין גדול כזה, שמא לא תוכל להתאפק ותספר זאת גם לאחרים.

קצת מוקשה הי' לרבי מרדכי, מדוע אומר הקב"ה "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה", הקב"ה הרי ידע שלאחר הרבה דורות יהי' רבי מרדכי, הבנאי, גדול בנגלה ובנסתר ויהי'

לתורה אף פעם. דוקא בשבת זו, בגלל סיבה שאינה ידועה לו, כיבדוהו בעלי' לתורה.

יתכן – חשב רבי מרדכי – שזוהו בגלל שבשעה שרץ באותו יום לבית הכנסת הרהר במחשבתו על עלי' לתורה, והרי "רצון יראיו יעשה" – נתן, איפוא, הקב"ה בלבם של מחלקי העליות לקראו לתורה.

אולם בשעה שאכן קראוהו לעלות לתורה, החל לחשוב, אם כדאי לו לעלות לתורה או לא, אף שעל פי דין לא כדאי כל כך לעלות לתורה לפני שטבל במקוה, במיוחד על פי תורת הקבלה, ברם, מכיון שכבר קראו לו לעלות, הרי זה מפני שהקב"ה גזר כך, והקב"ה הרי יודע את ערכו ומהותו, וכשלא יעלה לתורה יגרום צער להקב"ה על שלא השלים את רצונו. ובאם יעלה לתורה – יגרום בכך נחת להקב"ה על מילוי רצונו וחפצו.

נימוק זה – גרימת נחת להקב"ה – הכריע את דעתו של רבי מרדכי, והוא עלה לתורה על אף שאין הדבר 'חלק' כל כך על פי דין, ונוגד דעת תורת הקבלה.

קראו לו "שבעי", וכשקראו את הפסוק (במדבר יב, ג) "והאיש משה עניו

עמוד כה

אזא גרייסער עניו אז אפילו דער אייגענער פלונית ועט ער אויסבעהאלטין זיין גרייסקייט אין תורה און זיין גרייס צדקות בכדי צו מקיים זיין די מצוה פון ענוה באמת, איז וי זאגט קוב"ה די וערטער מכל האדם אשר על פני האדמה, אז ער האָט יעמולט אין דעם אַ פולע גיטראַכט האָט ער דערטראַכט אַ תירוץ מיט וואָס צו פאַרענטפערין דעם קוב"ה.

קוב"ה האָט טאַקע גיווסט אז אין אַ פולע דורות אַרום ועט זיין אַ גרייסער בן תורה, און אַ גרייסער צדיק וואָס ועט זיין גאָר גאָר אַ גרייסער עניו, נאָהר קוב"ה גיט דעם מענטשין אַ בחירה חפשית - אַ פראַיייהייט - אז דער מענטש אַליין זאָל זיך אויסקלייבן אין וואָס פאַר וועג ער זאָהל גיין, טאַקע אמת ברוך ה', ער - ר' מרדכי - האָט אויסקלייבן די וועג, אָבער עס האָט דאָך גיקאַנט זיין אז ער וואָלט גיווען טאַקע אַ גדול בתורה און אַ גרייסער צדיק און וואָלט ניט גיווען אזא עניו, אָדער גאָר אזא וואָס וואָלט גאָר האַלטן פון זיך מצד כבוד התורה און אַט אזוי וי דער אַלטער רב ר' בייניש מאיר, וואָס ער זאָגט אז כבוד התורה און כבוד תלמידי חכמים איז די גרעסטע מצוה, האָט ער - ר' מרדכי אויך גיקאַנט זיין אזוי, איז במילא אויף אַ ספק וי ער - ר' מרדכי - ועט אויסקלייבן האָט קוב"ה ניט גיוואָלט לאַזן זיך, און דערפאַר האָט ער גיזאַגט מכל האדם אשר על פני האדמה.

דאָך האָט אים יעמולט דער רעיון ניט גילאָזט רוהען, ער האָט ניט גיהאַט קיין תירוץ מספיק מיט וואָס פאַר ענטפערין די גרייסע קושי' אויף קוב"ה, קוב"ה האָט דאָך גיווסט אז עס ועט זיין אזא גרייסער מוראדיקער עניו, איז וי זאָגט ער אין דער הייליקער תורה מכל האדם אשר על פני אדמה.

אז ער - ר' מרדכי - איז יענעם שבת בייטאָג אויפגישטאַנען פון שלאָף און גיטרונקען די שוואַרצע צוקאַריע פון דעם הייסן הליאק איז אים יעמולט אַרריינגיפאַלן אַ רעיון מיט וואָס מי קאָן פאַרענטפערין דעם קוב"ה.

קוב"ה זאָגט מכל האדם אשר על פני האדמה. דאָס איז גיזאַגט גיזאַרין מיט זהירות און בדיוק, קוב"ה האָט גידאַרפט זאָגן והאיש משה עניו מאד מכל האדם, צוליב וואָס זאָגט קוב"ה נאָך איבעריקע פיהר וערטער "אשר על פני האדמה", נאָר באמת האָט קוב"ה גוט גיזאַגט, קוב"ה האָט ניט גיקאַנט זאָגן והאיש משה עניו מאד מכל האדם, סתם, קוב"ה האָט דאָך גיווסט אז אין אַ פולע דורות אַרום ועט זיין אַ גרייסער גדול בתורה ובצדקות וואָס מיט זיין ענוה ועט ער איבערשטייגן משה רבינו, איז וי קאָן קוב"ה זאָגן מכל האדם סתם, דער פאַר האָט קוב"ה גיזאַגט אשר על פני האדמה, משה רבינו איז גיווען אַ גרייסער עניו, מעהרער פון אַלע ענוים וואָס זיינען על פני האדמה, וואָס אַלע ווייסן זייער גרייסקייט אין תורה און צדקות און זייער ענוה, אָבער אזא עניו וואָס בעהאַלט זיינע

אזא גרייסער עניו אז אפילו דער אייגענער פלונית ועט ער אויסבעהאלטין זיין גרייסקייט אין תורה און זיין גרייס צדקות בכדי צו מקיים זיין די מצוה פון ענוה באמת, איז וי זאגט קוב"ה די וערטער מכל האדם אשר על פני האדמה, אז ער האָט יעמולט אין דעם אַ פולע גיטראַכט האָט ער דערטראַכט אַ תירוץ מיט וואָס צו פאַרענטפערין דעם קוב"ה.

קושייתו הגדולה כלפי הקב"ה, סוף סוף הרי ידע הקב"ה שהוא יהי' עניו גדול כל כך. כיצד, איפוא, כתב בתורתו הקדושה "מכל האדם אשר על פני האדמה"!!

אך לבסוף עלה בדעתו רעיון ליישב את קוב"ה. הקב"ה אומר "מכל האדם אשר על פני האדמה", וזה נאמר בזהירות ובדיוק, שכן הקב"ה הי' צריך לומר "והאיש משה עניו מאד מכל האדם", לשם מה מוסיף הקב"ה ארבע מילים נוספות "אשר על פני האדמה"? אלא הקב"ה אומר זאת בצדק. הקב"ה לא יכול הי' לומר סתם "והאיש משה עניו מאד מכל האדם" שכן הוא ידע שכעבור הרבה דורות יהי' גדול בתורה ובצדקות כזה שיעלה בענותותו על משה רבנו, וכיצד אפשר לו להקב"ה לומר מכל האדם סתם? משום כך אומר הקב"ה "אשר על פני האדמה", שכן משה רבנו הי' עניו גדול יותר מכל הענוים אשר על פני האדמה, אלו שהכל יודעים ומכירים גדלותם בתורה ובצדקותם וענותותם, ואילו עניו כזה המסתיר

עניו כזה שגם מאשתו יסתיר גדלותו וצדקותו כדי לקיים באמת מצות הענוה, כיצד, איפוא, אומר הקב"ה "מכל האדם אשר על פני האדמה"?

בהתעמקו אז בקושיא זו, עלה ברעיונו גם תירוץ לתרץ בו את הקב"ה, שכן הקב"ה ידע אמנם שאחרי הרבה דורות יהי' בן תורה גדול, צדיק גדול, שיהי' גם עניו גדול ביותר, אבל הקב"ה הרי גותן לאדם בחירה חפשית, שהאדם יבחר לעצמו את דרכו, ולמרות שהוא בחר באמת בדרך זו, אבל באותה מידה הי' עשוי הוא, רבי מרדכי, להיות גדול בתורה וצדיק גדול אבל לא עניו כל כך, או כזה שהי' מעריך ומכיר בערך עצמו מצד כבוד התורה, כמו לדוגמה הרב הזקן רבי בייניש מאיר, הטוען תמיד שכבוד התורה וכבוד תלמידי חכמים היא המצוה הגדולה ביותר, והרי גם הוא, רבי מרדכי, הי' יכול להיות כך. ומכיון שלקב"ה הי' ספק באיזו דרך יבחר רבי מרדכי, לא רצה לסמוך על כך וכתב "מכל האדם אשר על פני האדמה".

ברם, הרעיון לא נתן לו מנוח, לא הי' זה תירוץ מספיק לתרץ בו

עמוד כט

גדלות אין תורה און אין צדקות מצד דער מצווה פון ענוה איז טאָקע דעם האָט קוב"ה נישט גימיינט מיט דעם וואָס ער זאָגט מכל האדם, דער איז טאָקע גרעסער פאַר דער ענוה פון משה רבינו.

ער - ר' מרדכי - שעמט זעך נאָך איצט פאַר די אַלע שטותים און וילדע רעיונות וואָס ער האָט יעמולט גיהאָט, און לויבט השי"ת וואָס ער האָט זוכה גיווען זעהען דעם רבי'ן דעם בעש"ט און אַרוקקומען אויף אַ אמת'ן דרך אין עבודת ה'.

און מיט אויגין פול רחמנות האָט ער גיקוקט אויף דעם פרוש וואָס דאָזיגט מנחה און זאָגט על חטא, מיט ביטערע טרערין ווער ווייס - טראַכט זיך ר' מרדכי - אויף וואָס פאַר אַ שטותים דער פרוש קלאַגט און וואָס פאַר אַ נאָרישע רעיונות שוועבן באַ אים אין מוח, און איז אַוועקגינגען אין בית מדרש אַרײַן.

אין בית מדרש האָט ער זעך צורעהט מיט עטליכע אידן האָט זיי דערציילט אַז ער איז גיווען אין וואַהלין פאדאליען, דאָרטן איז פראַן איינער אַ גרייסער גאון און צדיק אַ בעל מופת וואָס שם"ט אין גאנצן געניגט, רופט זעך אַפּ איינער פון די הערער, און וואָס איז אונזער ר' חיים פרוש אַ קליינער צדיק, אַ מעשה איבער צעהן יאָהר אַז ער זיצט נאָר אין קברנים שוהל, פאַסט און לערינט יום וליילה, רעהט נישט אויס קיין איין וואָרט, און אַז ער גייט אַרויס אייפֿין גאַס אַפֿילו צו זייט מיר מוחל, און אין מרחץ גייט ער מיט פאַרבונדענע אויגין בכדי ער זאָל נישט קוקען אַ חוץ די ד' אמות, ער עסט דאָך נישט אַפֿילו קיין גרינע אַרבעס, און קיין פֿיצעל קרויט קומט דאָך נישט אַרײַן צו אים אין הייליקן מוהל.

אַז ר' מרדכי האָט דאָס אַלץ אויסגעהערט האָט ער זעך מעהרער אַנגעהייבן נאָך פֿרעגנזעך פון וואַנען איז ער, צי ער איז טאָקע אַ גיבאַרענער אַ רעסאָסנער צי מעהר נישט וואָס אַ הער איז ער גיקומען פון רעסאָסנע, אויף דער פֿראַגע האָט ר' מרדכי קיין ענטפֿער פון די אַלע וואָס זיינען דאָרטן גיווען קיין ענטפֿער נישט בעקומען.

אין דעם לויפט איינער פון די קברים און טראַגט אַ נידעריקע גראַבע קלעצל אַנגישלאַגן מיט עטליכע גרייסע טשוואַקן וואָס די קעפלעך פון די טשוועקעס שטעקן אַרויס, אַט - רופט אויס דער קברן בקול רם - איז די קלאַץ אויף וואָס דער הייליקער פרוש זיצט בשעת ער ריכט אַפּ חצות אַלע טאָג נאָך האַלבע נאַכט.

פון שבעה עשר בתמוז - רופט זיך אַפּ נאָך איינער פון די בית מדרש אידן - ביז איבער תשעה באב, און פון ראש חודש אלול ביז מוצאי יום כפור גייט ער נישט אַרויס

של הקברנים, צם ולומד יום וליילה, אינו מוציא הגה מפיו וכשהולך ברחוב, ואף, במחילה מכבודכם, בהיותו בבית המרחץ, קושר את עיניו, כדי שלא יסתכל מחוץ לד' אמותיו, אינו אוכל אפילו פולים ירוקים, ואף חתיכת כרוב אינה נכנסת לפיו הקדוש.

בשמעו כל זאת, התענין שוב רבי מרדכי על מוצאו של רבי חיים, האם הוא באמת יליד ראסאסנע או שרק הגיע משם לדובראוונא. ברם על שאלתו זו לא קבל מענה מאף אחד מהנוכחים.

תוך כדי כך נכנס בריצה אחד הקברנים ובידו בול עץ בו תקועים מסמרים גדולים שראשיהם בולטים, ומכריז בקול רם: על בול עץ זה יושב הפרוש הקדוש כשעורך תיקון חצות כל לילה בחצות.

גדלותו בתורה ובצדקות מצד מצוות ענוה, לכוזה לא התכוון הקב"ה באמרו מכל האדם, שכן הוא אכן גדול יותר בענוה ממה שרבו... רבי מרדכי מתבייש עתה מכל השטויות ורעיונות השטות שהיו לו אז, ומודה להקב"ה על שזיכה אותו לראות את הרבי, הבעש"ט, ולעלות על הדרך האמיתית בעבודת ה'.

בעיינים מלאות רחמנות הביט עתה רבי מרדכי באותו פרוש, המתפלל מנחה ואומר "על חטא" בדמעות שליש, מי יודע - חשב רבי מרדכי - על אילו שטויות הוא בוכה, ואילו רעיונות טפשיים מרחפים במוחו... וכך עזב את החדר ונכנס לבית המדרש.

רבי מרדכי נכנס בשיחה עם הנוכחים בבית המדרש, סיפר להם שהוא ממחוז פודולי-וואהלין, שם נמצא גאון-צדיק ובעל מופת ששמו מפורסם בכל הגליל. הפסיקו אחד השומעים ואמר: האם רבי חיים הפרוש שלנו צדיק קטן? זה לו למעלה מעשר שנים יושב בבית המדרש

נענה יהודי אחר ואמר:
מיום שבעה עשר בתמוז עד אחרי תשעה באב, ומראש חודש אלול עד מוצאי יום הכיפורים, אין הוא יוצא החוצה

עמוד ל

פון בית מדרש, מעהר ניט וי רחמנא ליצלן צו א לוי, הלויית המת אין דעם איז ער זייער נוהר.

דער ויילע האָט ר' מרדכי דער זעהען וי איינער גייט פון חדר שני און פיהרט נאָך איינעם פאָרין האָנט, פּרעגט ער ועהר איז דאָס דער בלינדער איד, אָט דאָס איז דאָך דער פּרוש - ענטפּערן די אידן - אין מנין גייט ער מיט פּאַרמאַכטע אויגן, און באַדערנאַכט איז אויפן גאַס גייט ער אויך מיט פּאַרמאַכטע אויגן, נאָהר בייטאָג פּאַרבינט ער די אויגן.

באָ ר' מרדכי'ן איז גיבליבן אַז ער זאָל דאָ בלייבן נעכטיקן בכדי זעהען די התנהגות פון דעם פּרוש, און האָט גינומען אַ גמרא און גיזעצט זעך לערנען, דער עולם איז זעך שוים לאַנג צוגאיינגען, און דער פּרוש האָט זעך אין דעם אַנטועכץ גילייקט אויפן בריק שלאָפּין, ר' מרדכי האָט גילערניט די גאַנצע צייט, באַלד נאָך צוועלף באָ דער נאַכט האָט זעך דער פּרוש אויפגיוועקט און האָט גינומען די קלאָץ מיט די טשוּעקעס אַנדער גישטעלט נעבין פּריטילקע פון טיהר וואָס גייט פון חדר שני אין בית מדרש אַריין, און אַנגיהייבן זאָגן חצות מיט אַ אומעדיקן קול.

ר' מרדכי האָט אויך אַפּ גיריכט תיקון חצות, עס זיינען גיקומען נאָך עטליכע אידן צו חצות, נאָך חצות איז שיים גיוואָרין גרייסער טעג - עס איז גיווען התחלת תמוז - און אין בית מדרש האָבן זעך אַנגיהייבן קלייבן אידן פון חברת תהלים - וואָס יעדין טאָג, איז דריי אַזייגער פּאַר טאָג קומען זיי זעך צונויף אין די בתי מדרשים זאָגן תהלים, דאָס רוב פון די אידן איז בעלי מלאכות שניידער שוסטער קצבים פוהרלייט און דאָרפס לייט -

עס האָט זעך פּאַרזאַמעלט אַ פּאַר מנינים אידן, און איינער פון חברת תהלים האָט אַנגיהייבן זאָגן אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים, און גלייך האָבן אַלע אַנגיהייבן נאָך זאָגן מיט אַזאָ גישמאַק און צוגיטראַגניקייט אַז ר' מרדכי האָט זיי אַנגיהייבן מקנא זיין זייער שטאַרקע תמימות און ערינסטקייט, אויף יעדין פנים פון די תהלים זאָגער ליגט אַ תמימות'דיקער חן, אַ אינערליכער איבערגעבינקייט צו דעם וואָס ער זאָגט, פון צייט צו צייט באייטענודעך - באָ די זאָגער - די שטימעס, אַ מאָהל זאָגן זיי מיט אַ גיבעט שטימע, אַ מאָהל מיט אַ האַפענונג שטימע און אַ מאָל מיט אַ צובראָכענע שטימע, מי זעהט אויף זייער פנים'ן און מי הערט אין זייערע שטימעס, אַז זיי ווייסן און פּאַרשטייען אָט דאָס וואָס זיי זאָגן.

ר' מרדכי איז גיווען זייער גירירט פון די תהלים זאָגער, נאָהר איין זאך האָט ער ניט גיקאַנט פּאַרנעמען די קאַלטע טויטקייט פון די זאָגער, עפעס אַזאָ קאַלטקייט און טייטקייט אין די [...] אויך אין דער שטימע אַז עס מאַכט אַזאָ שווערין רושם.

אָט דאָס - טראַכט זיך ר' מרדכי - זיינען מתנגדים, וויילע אידן ערליכע אידן, טייערע אידן, תמימות' [המשך המילה בעמוד הבא]

לאחר אמירת תיקון חצות כבר האיר שחרו של חודש תמוז ובית המדרש התמלא אנשים מ"חברת תהלים" המתאספים בכל לילה בשעה שלש לפנות בוקר לאמירת תהלים. ברובם היו בעלי מלאכה: חייטים, סנדלרים, קצבים, עגלונים וכפריים. הרבה מנינים של יהודים התאספו אז בבית המדרש ואחד מהם פתח באמירת "אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים", וכל הקהל חזר אחריו בקול נעים, דבר שהביא את רבי מרדכי לקנא בהם על תמימותם ורצינותם, על פניהם של אומרי התהלים נסוך ה' חן תמימותי ומסירות פנימית למילים הנאמרות על ידם. מזמן לזמן משתנים קולותיהם, הנה נשמע קול תחנונים ולאחרי קול מלא תקוה, ושוב קול שבור גונח ומריר, רואים על פניהם ושומעים מקולותיהם שהם מבינים את מה שהם אומרים.

רבי מרדכי הי' נרגש בעומק נפשו מאומרי התהלים. דבר אחד לא יכול הי' להבין, את קרירות-המות הנסוכה עליהם. מין קרירות-מות כזו גם בתנועותיהם, גם בקולותיהם, וזה השאיר עליו רושם קשה.

אלה הם - מהרהר רבי מרדכי - יהודים טובים, יראים ושלמים, יקרים, תמימים,

מבית המדרש, פרט להלויית המת בה הוא נוהר ביותר.

באותו רגע ראה רבי מרדכי יהודי יוצא מהחדר השני מובל על ידי יהודי שני.

מיהו יהודי עיוור זה? - שאל רבי מרדכי.

הרי זה הפרוש שלנו - ענו לו הנוכחים.

"למנין" הוא הולך בעינים עצומות, אותו דבר כשהולך בלילות ברחוב, ואילו ביום הוא גם קושר את עיניו במטפחת.

רבי מרדכי החליט להישאר ללון במקום ולעקוב אחר התנהגותו של הפרוש. לקח גמרא בידו וישב ללמוד.

היהודים כבר הלכו לבתיהם, והפרוש שכב בבגדיו על הארץ ונדרם. ואילו רבי מרדכי למד כל הזמן. בחצות הלילה הקיץ הפרוש משנתו, העמיד את בול העץ הממוסמר ליד דלת החדר השני של בית המדרש, ישב עליו ופתח באמירת תקון חצות בקול עצוב. גם רבי מרדכי ערך תיקון חצות, וכמה יהודים נוספים הצטרפו לתיקון חצות.

עמוד לא

[המשך המילה מהעמוד הקודם -] דיקע אידין, נאָהר טויט קאַלטע אידין, אין די אידין ליגט אויך דער אייביג ניט אויסגישעפטע אוצרות וי דער רבי - דער בעש"ט - [זאָגט] אויף דעם פסוק כי תהיו אתם ארץ חפץ, אָבער מתנגדים - ואָס איז ער אַליין גיווען, טראַכט זיך ר' מרדכי, אויך אַ טויטער הערינג, גימיינט אַז ער איז קוב"ה'ס אַ חבר, האָט יעדין טאָג גיאָרט אויף גילוי אלי' נאָהר אַז הש"ת האָט אויף [אים] רחמנות גיהאָט און האָט מסבב גיווען אַזאָ סיבה אַז ער האָט בעדאַרפט זיין אין יענע מרחקים, און האָט זוכה גיווען זיין באַ דעם בעש"ט האָט ער במשך פון צוויי יאָהר פטור גיוואָרן פון די גראַבע פסולת, אויך אַט די קאַלטע טויטע פאַרגליווערטע אידין מיט דעם איינגיאָרטן פרוש, וואָלט דער רבי - דער בעש"ט - אבגיאָטעוּט.

דער רבי מיט זיין דרך - טראַכט זיך ר' מרדכי - איז אַ מחי' מתים בפועל ממש, ער מאַכט דאָך פון קאַלט ואָרעם פון טויט לעבעדיק, אָט די זעלביקע פראַסטע אידין ואָס ער האָט זיי גיוועהען דעם ערשטן מאָהל אין דער שטעטל [...]. ואו ער האָט דעם ערשטן מאָהל גיהערט דעם רבי'נס - דער בעש"ט - נאָמען.

ער דערמאָהנט זעך די פנים'ר פון יענע אידין אויך שוסטער שניידער בעלי עגלות קצבים תהלים זאָגער, אָבער לעבעדיקע אידין פרייליכע, מי זאָגט תהלים מיט שמחה מי דאָוונד מיט פרייד, מי טוט איינער דעם אַנדערין אַ טובה מיט חיות, עפעס זיינען זיי גיווען אַלע ווי איין משפחה, דער אהבת ישראל, אַפילו אין כבוד התורה זיינען זיי אַביסול גיהאָפט, זיי קאָנען אַ בן תורה רופין מיטן נאָמען אָהן אַ מורינן, און אַ מאָהל קאָן זיך טרעפן אַז זיי זאָהלין נאָך אַפילו דוצען אויך, אָבער פאַרט גישמאַקע אידין.

די אידין האָבן אַפּגיאָגט תהלים און גישטעלט זעך דאָוונען, ר' מרדכי האָט אַנגיטאָן די תפילין -

דאָס איז אויך פון דעם רבי'נס דרך, אַז צום דאָוונען בעדאַרפמען דאָך האָבן הכנה, מי קאָן זעך דאָך פון אופשטיין און נאָך תיקון ניט שטעלין דאָוונען, מי בעדאַרף גיין אין ואָסער, האָבן געוויסע הכנות, במילא איז פריער - פאַר דעם דאָוונען, און די הכנות צום דאָוונען - לייגט מען תפילין - און גיאָגט קריאת שמע.

ער - ר' מרדכי - האָט איבערגיאָרט ביז דער ותיקין מנין האָט אַפּגיאָוונט גיהערט ברכו קדושה און חזרת הש"ץ, און אַלע קדישים, נאָכדעם איז ער אַוועק גיגיינגען אין דער דערבייאיקער טייכעל טובל זיין זעך פאַרן דאָוונען, און גישטעלט זעך דאָוונען.

אַז ר' מרדכי פלעגט דאָוונען איז ער גיווען אַזיפיל פאַרטיפט אין די וערטער פון דאָוונען אַז ער האָט ניט גיוועהען און ניט גיהערט ואָס עס טוט זעך אַרום אים, ער פלעגט דאָוונען שטיל אָהן גישרייען אָבער פון צייט צו צייט פלעגט ער גאַנצע פסוקים און שטיקלעך דאָוונען זאָגן הויך מיט אַ גיזינג קול מיט אַ לעבעדיקייט און מיט שמחה.

אַ גאַר גיזינגליכער דאָוונען פלעגט טרעפן אַז באַ ר' מרדכי'ן זאָהל גיווערין אַ פינף זעכס שעה, און אַ שבת'דיקער דאָוונען

[Handwritten text in Hebrew, likely a transcription of the printed text or a related document.]

(געשמאַקע אידין").
 היהודים סיימו אמירת התהלים ועמדו להתפלל. ורבי מרדכי הניח את תפיליו.
 גם זה הי' מרדכי רבו - הבעש"ט, שיש להתכונן לתפלה. הרי אי אפשר להתחיל בתפלה מיד אחרי הקימה מהשינה ואחרי עריכת תיקון חצות. יש להקדים ללכת לטבילה ולקיים הכנות מסוימות. במילא מניחים תפילין עוד לפני התפלה וההכנה אלי' וקוראים "שמע".
 רבי מרדכי המתין עד שמנין ותיקין סיים תפלתו, שמע ברכו, קדושה, חזרת הש"ץ וכל הקדישים, הלך אל הנהר הסמוך לטבול ועמד להתפלל.
 כשרבי מרדכי מתפלל, הי' כל כולו שקוע במלות התפלה ולא ראה ולא שמע את הנעשה סביבו. הוא הי' מתפלל תפלה חרישית בלי הרמת קול, אך מזמן לזמן הי' אומר פסוקים וקטעי תפלה בקול רם, בניגון ובשמחה.
 תפלה רגילה היתה אורכת אצל רבי מרדכי חמש-שש שעות, ותפלת שבת -

אך יחד עם זאת: קרים כמות. ברם, גם בהם גזוז האוצר האין-סופי והבלתי נדלה, כמו שהרבי הבעש"ט אמר על הפסוק "כי תהיו אתם ארץ חפץ".
 מה הי' הוא עצמו - ממשיך רבי מרדכי בהרהורו - "דג מלוח מת"; חשב את עצמו לחברו של הקב"ה, חיכה כל יום לגילוי אליהו, ורק בחמלת ה' עליו, סיבב סיבות שונות, שהי' עליו להימצא באותם מרחקים שם זכה לראות את הבעש"ט ולשהות במחיצתו, ובמשך שנתיים ימים זכה להיפטר מהפסולת הגסה. גם את היהודים קרי-המוות האלה והפרוש הצנום בתוכם יכול הרבי הבעש"ט להציל.
 הרבי, הבעש"ט, בדרך שלו, מחי' מתים בפועל ממש; הוא הופך את הקר לחם, את המות לחיים. הנה אותם יהודים פשוטים שראה בפעם הראשונה באותה עיירה בה שמע לראשונה שם רבו הבעש"ט, הוא נזכר על פניהם של אותם יהודים, גם הם חייטים, סנדלרים, עגלונים, קצבים, אומרי תהלים. אבל יהודים חיים ושמחים, אומרים תהלים בשמחה, מתפללים בחדוה, מטיבים לזולת בחיות, נראו לך כמשפחה אחת, בעלי אהבת ישראל, ואף אם הם לקויים קצת ב"כבוד התורה" ומסוגלים לקרוא לכן תורה בשמו בלי התואר "מורנו" ולפעם גם לדבר אתו בלשון נוכח, למרות כל זאת הם יהודים נעימים

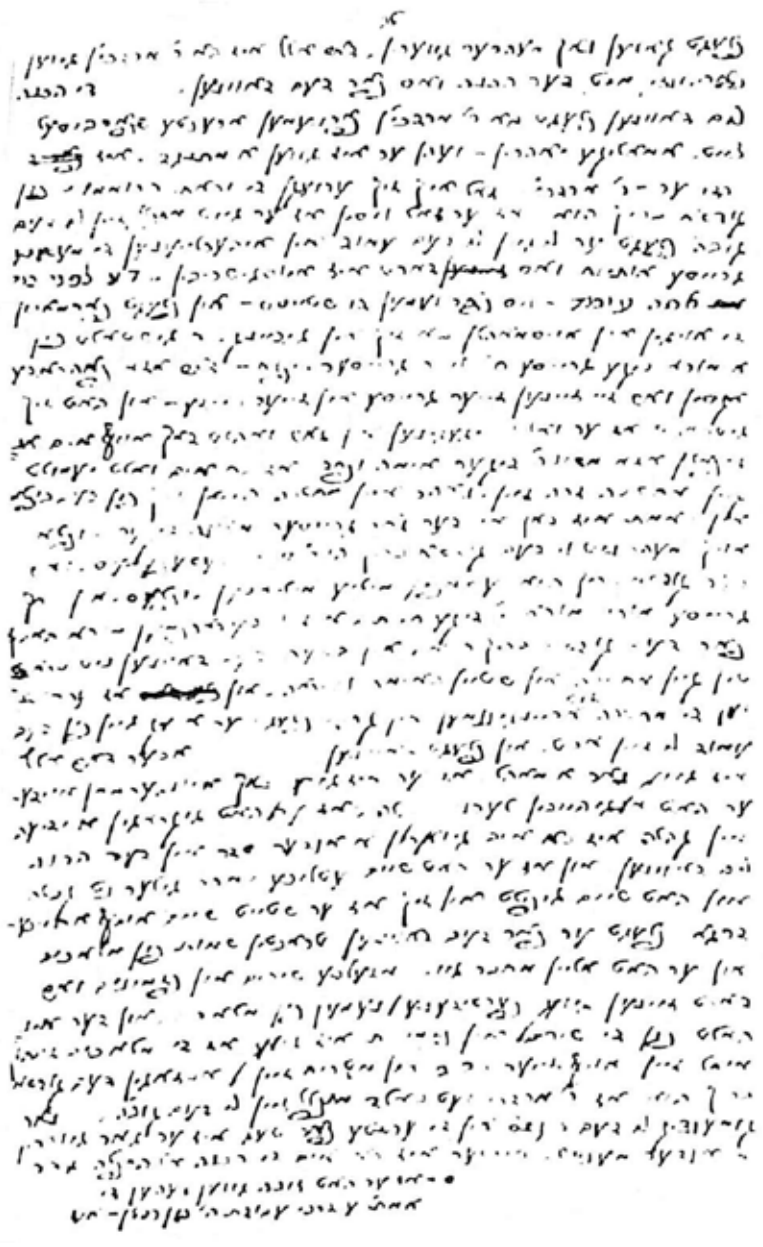
עמוד לב

פלעגט קאָנען נאָך מעהרער גיווערין. דאָס אַלץ איז באַ ר' מרדכי'ן גיווען פאַרבונדן מיט דער הכנה ואָס פאַר דעם דאָוונען.

די הכנה צום דאָוונען פלעגט באַ ר' מרדכי'ן פאַרנעמען אַרעכטע שפּאַריסעל צייט, אַ מאָליקע יאָהרין - ועהן ער איז גיווען אַ מתנגד - איז בכדי ער - ר' מרדכי - זאָל אין זיך ערוועקן די יראת הרוממות פון קודשא בריך הוא, אַז ער זאָל ויסין אַז ער גייט מתפלל זיין צו דעם קוב"ה פלעגט ער צוגיין צו דעם עמוד און איבערלייענען די מעשענע גרויסע אותיות ואָס דאָרט איז אויסגשריבן "דע לפני מי אתה עומד" - ווייס פאַר וועמען דו שטייסט - און פלעגט פאַרמאָכן די אויגין און אויסמאָהלן באַ זיך אין גידיינק, אַ גישטאַלט פון אַ מורא'דיקע גרייסע ח' וי אַ גרייסע בופלא - דאָס [איז] אַזאַ פאהראדע אקסין ואָס זיי זיינען זייער גרייסע און זייער בייזע - און האָט זיך גיטראַכט אַז ער זאָלט ביגעניען אין גאָס זאָהלט דאָך אויף אים אַנגיפאַלן אַזאַ משונה'דיקער ארימה ופחד, אַז באַ אים זאָלט יעמולט קיין מחשבה זרה זיין, נאָהר איין מחשבה היטין זיך פון דעם בופלא, און באמת איז דאָך מיט דער גאָר גרייסער משונה'דיקער בופלא אויך מעהר ניט וי דעם קודשא בריך הוא'ס אַ בעשעפעניש, ואָס דער קודשא בריך הוא האָט בעשאַפּין מיליע מיליאָנען בופלעס, און נאָך גרייסע מורא מוראים'דיקע חיות, איז וי בעדאַרפמען מורא האָבן פאַר דעם קודשא בריך הוא, און בשעת דעם דאָוונען ניט טראַכטן קיין מחשבה און שטיין באימה וביראה, און אַז ער האָט זעך די מחשבה גוט אַריינגיווענען אין קאָפּ, פלעגט ער אַזעק גיין פון דעם עמוד צו זיין אָרט, און פלעגט דאָוונען.

אַבער דאָס אַלץ איז גיווען נאָר אַמאָל, אַז ער איז גיווען נאָך אַ יונגער מאַן איידער ער האָט אַנגיפייבן לערנען קבלה, אַז ער האָט גיקראָגן אַ ידיעה אין קבלה איז באַ אים גיוואָרן אַ אַנדער סדר אין דער הכנה צום דאָוונען, און אַז ער האָט שיים עטליכע יאָהר גילערניט קבלה און האָט שיים גיפילט אין זיך אַז ער שטייט שיים אויף אַ הייכער דרגא, פלעגט ער פאַר דעם דאָוונען טראַכטן שמות פון מלאכים, און ער האָט אַליין מחבר גיווען אַזעלכע שירים און פזמונים ואָס דאָרט זיינען גיווען פערשידענע נעמען פון מלאכים, און דער אינהאַלט פון די שירים און פזמונים איז גיווען אַז די מלאכים זאָהלן מוחל זיין אויף זייער כבוד און מטריח זיין אַנזאָגן דעם קודשא בריך הוא אַז ר' מרדכי ועט באַלד מתפלל זיין צו דעם קוב"ה.

נאָר קומענדיק צו דעם בעש"ט אין די ערשטע פאַר טעג איז ער גאָר גיוואָרן אַ אַנדער מענטש, איצטער - אַז ער האָט זוכה גיווען זעהען די אמת'ע דרכי עבודת ה' פון רבי'ן - איז באַ אים די הכנה אל התפלה גאָר

וביראה. אחרי שהתבונן היטב בצירור זה, הי' חוזר למקומו ומתפלל. כל זה, אבל, הי' מלפנים, בצעירותו, לפני שהתחיל ללמוד תורת הקבלה. כשרכש לו ידיעה בתורת הקבלה, סידר לעצמו סדר אחר בהכנתו לתפלה. משלמד כבר כמה פעמים תורת הקבלה, וידע והרגיש התעלותו בדרגה גבוהה - הי' חושב לפני התפלה בשמות מלאכים, חיבר שירים ופזמונים בהם מזכירים שמות שונים של מלאכים, ותוכן השירים והפזמונים הי' שהמלאכים ימחלו על כבודם ויטריחו עצמם לבשר להקב"ה שהוא, רבי מרדכי, עומד להתפלל אליו. רק אחרי בואו אל הבעש"ט, נהפך, תוך כמה ימים, לאיש אחר. אחרי שזכה לראות דרכי עבודת ה' האמיתיות של הרבי, השתנתה אצלו ההכנה לתפלה לגמרי

שעה ארוכה יותר. כל זה הי' קשור אצלו עם ההכנה לתפלה שהיתה נמשכת זמן רב. בזמנים עברו לפני בואו אל הבעש"ט, הגה כדי לעורר בנפשו יראת הרוממות מפני הקב"ה וכדי שיידע בפני מי הוא עומד להתפלל, הי' ניגש אל עמוד התפלה וקורא את אותיות הנחושת הגדולות החקוקות בו: "דע לפני מי אתה עומד", עוצם את עיניו ומדמה לעצמו ח' גדולה ומגושמת, "בופאלו", ח' ענקית ורגזנית, וחושב: אילו היה נתקל ברחוב בח' כזו, היתה נופלת עליו אימה ופחד, כל המחשבות הזרות היו נידחות, פרט למחשבה אחת ויחידה - כיצד להישמר מחיה אימוה זו. ובאמת הרי ח' גדולה ומשונה זו היא רק בריאה שברא הקב"ה, והוא ברא מליוני חיות דוגמתה, כיצד, אם כן, כל שכן וקל וחומר צריכים לפחד מהקב"ה, שלא לחשוב בשעת התפלה מחשבות זרות ולעמוד באימה

עמוד לג

גאָר אַ אַנדערע.

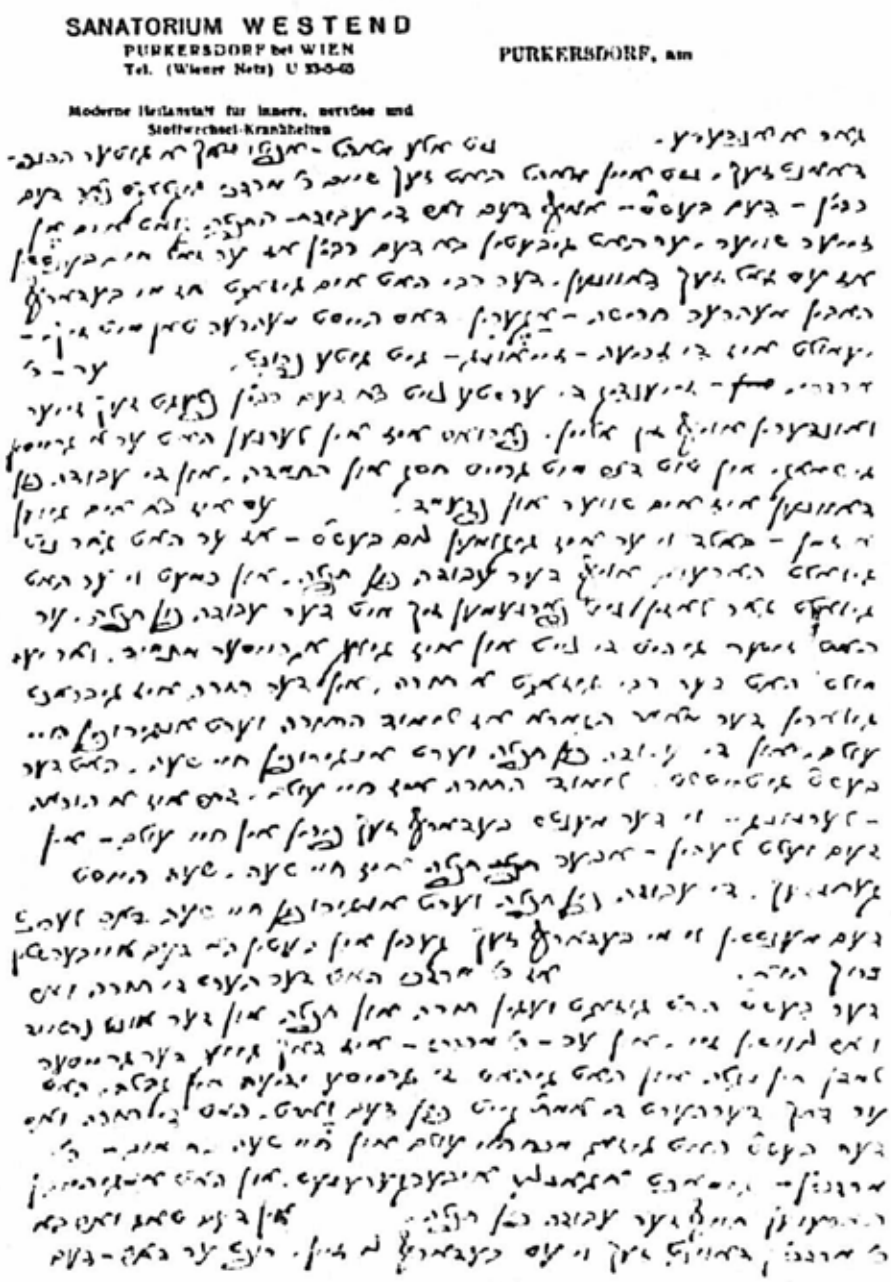
ניט אַלע מאָהל – אַפילו נאָך אַ גוטע הכנה – דאָוינט זעך, ניט איין מאָהל האָט זעך שייַם ר' מרדכי גיקלאָגט פאַר דעם רבי'ן – דעם בעש"ט – אויף דעם וואָס די עבודת התפלה קומט אים אָן זייער שווער, ער האָט גיבעטין באַ דעם רבי'ן אַז ער זאָל אים בענטשין אַז עס זאָל זעך דאָוונען, דער רבי האָט אים געזאָגט אַז מי בעדאָרף האָבן מעהרער חרישה – אַקערין דאָס הייסט מעהרער טאָן מיט זיך – יעמולט איז די זריעה – זיאוונג – גיט גוטע פרוכט.

ער – ר' מרדכי – זייענדיק די ערשטע צייט באַ דעם רבי'ן פלעגט זעך זייער וואונדערין אויף זיך אליין, פאַרוואָס איז אין לערנען האָט ער אַ גרייסן גישמאָק, און טוט דאָס מיט גרייס חשק און התמדה, און די עבודה פון דאָוונען איז אים שווער און פרעמד.

עס איז באַ אים גיווען אַ זמן – באַלד וי ער איז גיקומען צום בעש"ט – אַז ער האָט גאָר ניט גיאָלט האָרעווען אויף דער עבודה פון תפלה, און כמעט וי ער האָט גיאָלט גאָר לאָזן ניט פאַרנעמען זיך מיט דער עבודה פון תפלה ער האָט זייער גיהיט די צייט און איז גיווען אַ גרייסער מתמיד, גאָר יעמולט האָט דער רבי גיאָגט אַ תורה, אין דער תורה איז גיבראַכט גיאָרין דער מאמר הגמרא אַז לימוד התורה וערט אַנגירופין חיי עולם, און די עבודה פון תפלה וערט אַנגירופין חיי עולם, האָט דער בעש"ט גיטישט, לימוד התורה איז חיי עולם, דאָס איז אַ הוראה – לערנונג – וי דער מענטש בעדאָרף זעך פירן אין חיי עולם – אין דעם ועלט לעבן – אָבער תפלה איז חיי שעה, שעה, שעה הייסט קערניזעך, די עבודה פון תפלה וערט אַנגירופין חיי שעה, דאָס לערינט דעם מענטשין וי מי בעדאָרף זעך קערין און בעטין באַ דעם אייבערשטין ברוך הוא.

אַז ר' מרדכי האָט דער הערט די תורה וואָס דער בעש"ט האָט גיאָגט ועגין תורה און תפלה און דער אונטערשייד וואָס צווישן זיי, און ער – ר' מרדכי – איז דאָך גיווען דער גרייסער למדן אין נגלה און האָט גיהאָט די גרייסע ידיעה אין קבלה, האָט ער דאָך דערהערט די אמת'קייט פון דעם וואָרט, האָט די תורה וואָס דער בעש"ט האָט גיאָגט מכח חיי עולם און חיי שעה באַ אים – ר' מרדכי'ן – גימאַכט אַ גאַנצע איבערקערענעש, און האָט אינגיהייבן האָרעווען אויף דער עבודה פון תפלה.

אין דעם טאָג וואָס באַ ר' מרדכי'ן דאָוינט זעך וי עס בעדאָרף צו זיין רופט ער דאָס – דעם

אמר הבעש"ט תורה, בה הובא מאמר הגמרא (ראה שבת י, א) שהתורה נקראת חיי עולם והתפלה חיי שעה, וכך פירש הבעש"ט:
לימוד התורה הוא חיי עולם, התורה מלמדת את האדם כיצד עליו להתנהג בחיי עולם. ואילו התפלה היא חיי שעה, שעה מלשון שעי', כלומר הפני', התפלה מלמדת את האדם כיצד עליו לפנות ולבקש מהקב"ה.
משמע רבי מרדכי תורה זו מהבעש"ט, ובהיותו למדן גדול בנגלה ובעל ידיעה רבה בקבלה, חש ב"אמת" שבתורה זו, נתעוררה בו מהפכה נפשית והחל להתייגע בעבודת התפלה. יום שתפילתו היתה שגורה בפיו כדבעי, היה קורא

בתכלית השינוי. ובכל זאת לא תמיד – גם אחרי הכנה טובה – אין תפלתו כהוגן, ולא פעם התאונן על כך בפני רבו ובקש ברכתו לתפלה כדבעי. ורבו הבעש"ט ענה לו: "צריכים לחרוש יותר, כלומר לעבוד יותר עם עצמך ואז תצמיח הזריעה פירות טובים".
בזמן הראשון לשהותו אצל הרבי הבעש"ט הי' תמה על עצמו, מדוע בלימוד יש לו עונג רב ולומד בחשק רב ובהתמדה, ואילו עבודת התפלה זרה וקשה עליו.
היתה לו תקופה – הי' זה בתחילת בואו אל הבעש"ט – שלא רצה להתייגע כלל בעבודת התפלה וכמעט שהחליט שלא להתעסק בה כלל. הוא שמר היטב על הזמן והי' מתמיד גדול, אלא שבאותם הימים

עמוד לד

דאָוונען - שבת.

אָפֿט גאָר אָפֿט חזר"ט ר' מרדכי איבער פֿאַר זיך אַליין די תורה וָאָס ער האָט גיהערט פֿון דעם בעש"ט אין די ערשטע צייטן וָאָס ער איז גיקומען צו דעם בעש"ט אויף דער גמרא שבת דף ס"ט ע"ב אויף דעם מאמר.

אמר רב הונא ה' מהלך במדבר ואינו יודע אימתי שבת, מונה ששה ימים (מיום ששם אל לבו שכחתו, ומשמר [יום] השביעי - רש"י) ומשמר יום אחד. חיי בר רב אומר משמר יום אחד ומונה ששה, במאי קמפלגי מר - רב הונא - סבר כברייתא [ו] של עולם (ימי חול נמנו תחלה - רש"י) ומר - חיי בר בר - סבר כאדם הראשון (שנברא בע"ש, ויום ראשון למנינו שבת ה' - רש"י) עס זיינען פֿראַן - זאָגט דער בעש"ט - צוויי ערליי עבודות, די עבודה פֿון ששת ימי החול און די עבודה פֿון שבת, אין יעדער וָאָך וָאָס דאָס איז זעכס טעג, זעכס ספירות און מדות חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מוז זיין איין טאָג שבת וָאָס דאָס איז די ספירה און מדה מלכות, אין דעם - אין דער עבודה פֿון ששת ימי החול און יום השבת - איז אויך פֿראַן צוויי ערליי סדרים, צי די זעכס טעג אַרבעט זיינען פֿריער און דער זיבעטער טאָג איז שבת דער שחר פֿון די ימי עבודה צי פֿריער איז דער שבת און פֿון דעם שבת קומט די שפע אין די זעכס טעג, די עבודה פֿון ששת ימי החול איז תורה, און די עבודה פֿון שבת איז תפלה, תורה וערט אַנגירופן מדבר, אמר רב הונא, ה' מהלך במדבר אַז איינער איז אַריינגיטאַן אין תורה ואינו יודע אימתי שבת און וויס ניט פֿון דער עבודה פֿון תפלה, איז די עצה צו דעם מונה ששה ימים, בעדאָרף ער האָרוען מיט זיינע ששה מדות אויף צו פֿאַרשטיין און דערמאָהנען זיך צוליב וָאָס איז ער בעשאַפֿין גיִואַרין, אַז דער עיקר איז צו דער קענען דעם גדלות ה' און דאָס איין נאָהר אין דער עבודה פֿון תפלה, און דאָס זאָגט רש"י מיום ששם אל לבו שכחתו, און נאָך די ששה ימים איז משמר יום א' וָאָס דאָס איז דער יום השביעי די עבודה פֿון תפלה בקבעומ"ש וָאָס דער פֿאַר איז דאָס מלוכה, חייא בר רב, דער וָאָס האָט אַ חיות אין תורה, דאָס הייסט דער וָאָס לערינט תורה לשמה באַ דעם איז דער סדר אַז משמר יום אחד ומונה ששה ימים, באַ אים איז די עבודה פֿון תפלה גיט אַ חיות אין דער עבודה פֿון תורה, ברייתו של עולם איז דאָך בשביל עבודת הבידורים איז די עבודה פֿון תורה פֿריער און דער שחר איז עבודת שבת, די עבודה פֿון תפלה, אדה"ר יציר כפיו של הקב"ה, דאָ איז די עבודה פֿון שבת וָאָס דאָס איז תפלה פֿריער און עס גיט אַ חיות אין תורה.

דאָוונען - שבת. אמר רב הונא ה' מהלך במדבר ואינו יודע אימתי שבת, מונה ששה ימים (מיום ששם אל לבו שכחתו, ומשמר [יום] השביעי - רש"י) ומשמר יום אחד. חיי בר רב אומר משמר יום אחד ומונה ששה, במאי קמפלגי מר - רב הונא - סבר כברייתא [ו] של עולם (ימי חול נמנו תחלה - רש"י) ומר - חיי בר בר - סבר כאדם הראשון (שנברא בע"ש, ויום ראשון למנינו שבת ה' - רש"י) עס זיינען פֿראַן - זאָגט דער בעש"ט - צוויי ערליי עבודות, די עבודה פֿון ששת ימי החול און די עבודה פֿון שבת, אין יעדער וָאָך וָאָס דאָס איז זעכס טעג, זעכס ספירות און מדות חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מוז זיין איין טאָג שבת וָאָס דאָס איז די ספירה און מדה מלכות, אין דעם - אין דער עבודה פֿון ששת ימי החול און יום השבת - איז אויך פֿראַן צוויי ערליי סדרים, צי די זעכס טעג אַרבעט זיינען פֿריער און דער זיבעטער טאָג איז שבת דער שחר פֿון די ימי עבודה צי פֿריער איז דער שבת און פֿון דעם שבת קומט די שפע אין די זעכס טעג, די עבודה פֿון ששת ימי החול איז תורה, און די עבודה פֿון שבת איז תפלה, תורה וערט אַנגירופן מדבר, אמר רב הונא, ה' מהלך במדבר אַז איינער איז אַריינגיטאַן אין תורה ואינו יודע אימתי שבת און וויס ניט פֿון דער עבודה פֿון תפלה, איז די עצה צו דעם מונה ששה ימים, בעדאָרף ער האָרוען מיט זיינע ששה מדות אויף צו פֿאַרשטיין און דערמאָהנען זיך צוליב וָאָס איז ער בעשאַפֿין גיִואַרין, אַז דער עיקר איז צו דער קענען דעם גדלות ה' און דאָס איין נאָהר אין דער עבודה פֿון תפלה, און דאָס זאָגט רש"י מיום ששם אל לבו שכחתו, און נאָך די ששה ימים איז משמר יום א' וָאָס דאָס איז דער יום השביעי די עבודה פֿון תפלה בקבעומ"ש וָאָס דער פֿאַר איז דאָס מלוכה, חייא בר רב, דער וָאָס האָט אַ חיות אין תורה, דאָס הייסט דער וָאָס לערינט תורה לשמה באַ דעם איז דער סדר אַז משמר יום אחד ומונה ששה ימים, באַ אים איז די עבודה פֿון תפלה גיט אַ חיות אין דער עבודה פֿון תורה, ברייתו של עולם איז דאָך בשביל עבודת הבידורים איז די עבודה פֿון תורה פֿריער און דער שחר איז עבודת שבת, די עבודה פֿון תפלה, אדה"ר יציר כפיו של הקב"ה, דאָ איז די עבודה פֿון שבת וָאָס דאָס איז תפלה פֿריער און עס גיט אַ חיות אין תורה.

אָט די תורה איז גיווען איינע פֿון די ערשטע תורות וָאָס ר' מרדכי האָט גיהערט פֿון בעש"ט און עס האָט אויף אים גימאַכט דעם גיהעריקן רושם אַז ער האָט זעך אַנגיהייבן עסק'זיין בעבודת התפלה, די תורה איז ר' מרדכי גיווען קלאָהר אותיות צו צייהלן, און פלעגט זי חזר"ן מיט דער זעלבער שטימע וי ער האָט גיהערט פֿון בעש"ט, און נאָך יעדער מאָהל איבער חזר"ן די תורה פלעגט ער

והעבודה של יום השבת, היא - תפלה.	לתפלה זו בשם "שבת".
תורה נקראת מדבר. ואמר רב הונא ה' מהלך במדבר - עוסק בתורה - ואינו יודע אימתי שבת - אין הוא יודע מעבודת התפלה.	לעתים קרובות היה רבי מרדכי משגן לעצמו תורה אחרת ששמע מהבעש"ט בימים הראשונים לבואו אליו:
העצה לכך היא: "מונה ששה ימים" - עליו להתגיע עם ששת מדותיו, כדי להבין ולהיזכר לשם מה נברא בעולם, שהעיקר הוא להכיר בגדלות ה', ולכן אפשר להגיע רק בעבודת התפלה. זהו מה שרש"י מפרש: מיום ששם אל לבו שכחתו. ולאחרי ששת הימים - משמר יום אחד, יום השביעי, עבודת התפלה בקבלת עול מלכות שמים, שלכן היא נקראת "מלכות".	אמר רב הונא (שבת סט, ב): "ה' מהלך במדבר ואינו יודע אימתי שבת, מונה ששה ימים (מיום ששם אל לבו שכחתו ומשמר השביעי - רש"י) ומשמר יום אחד. חיי בר רב אומר: משמר יום אחד ומונה ששה. במאי קמפלגי?
חיי בר רבי - היינו מי שיש לו חיות בתורה ולומד תורה לשמה, הנה הסדר שלו הוא "משמר יום אחד ומונה ששה ימים", עבודת התפלה שלו מכניסה חיות בעבודה של תורה. ברייתו של עולם - היא הרי לשם עבודת הבידורים, ומשום כך באה תחילה העבודה של תורה והשחר הוא עבודת השבת - עבודת התפלה.	מר - רב הונא - סבר כברייתו של עולם (ימי חול נימנו תחילה - רש"י). ומר - חיי בר רב - סבר כאדם הראשון (שנברא בערב שבת ויום אחד למנינו שבת היה - רש"י).
אדם הראשון יציר כפיו של הקב"ה - הוא עבודת השבת שהיא תפלה תחילה והיא הנותנת ומכניסה חיות בתורה.	שני סוגים בעבודה - אמר הבעש"ט - העבודה של ששת ימי החול והעבודה של שבת. ימי החול שהם ששה, הם כנגד ששה הספירות והמדות: חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד. ומוכרח להיות יום אחד, שבת, כנגד ספירת ומדת המלכות.
תורה זו, שהייתה אחת התורות הראשונות ששמע רבי מרדכי מהבעש"ט, עשתה עליו רושם חזק, והביאה אותו לעסוק בעבודת התפלה.	בסוגי העבודה של ששת ימי החול ויום השבת, ישנם שוב שני סוגי עבודה: אם ששת ימי המעשה באים תחילה ואחריהם יום השבת, שהוא השחר של ימי העבודה. או שיום השבת בא בתחילה וממנו בא השפע לששת ימי החול.
רבי מרדכי היה בקי בתורה זו לאותיותיה והיה חוזר עליה באותו קול וניגון כפי ששמעה מפי הבעש"ט. ולאחרי כל פעם שחזר עליה,	העבודה של ששת ימי החול, היא - תורה.

עמוד לה

נתעורר וערין מיט אַ חשק ורצון אין דער עבודה פון תפלה און אזוי איז גיווען דעם מאהל אויך, אַז ר' מרדכי איז גיקומען פון דער טייכל ואו ער האָט זעך טובל גיווען, האָט ער זעך גינומען מכין זיין צום דאווענען און ער האָט אַ פאַר מאהל איבער גיהזרט דעם רבי'נס תורה האָט זעך גוט פאַר טיפּט, און גישטעלט דאווענען.

אַ זייגער צעהען אין דער פרי האָבין זעך אַנגיהויבן קלייבן אין קברנים בית מדרש די פני פון שטאַט, דאָס איז גיווען אַ אסיפה פון די נכבדים ואָס אין חברה קדישא, עס איז לאַ עלינו גיווען יעמולט א נפטר, איינער פון די שטאַטיקע בעלי בתים חשובים און אַ נגיד, האָט מען בעדאַרפט ארום ריידן ועגין דעם מקום ואָס מי זאָל געבין פאַר דעם נפטר, און אויך פסק'נען ויפיל חברה קדישא זאָהל פאַר דעם אַרט נעמען, און ואָס פאַר אַ תיקון אין שטאַט זאָל מען פאַר די געלט מאַכן.

די אסיפה האָט גידוערט אַ פאַר שעה, מי האָט הויך גירעדט און גישריען, און ר' מרדכי זיצט אין ונקעל דרומית מערבית און דאוונט און וייס גאַרניט ואָס דאָ קומט פאַהר.

איינער פון די בעלי אסיפה האָט באַמערקט אַז עפעס אַ איד אַ אומבאקאַנטער זיצט אין טלית ותפילין, מיט אַפּענע אויגן דער פנים פאַרפלאַמט, און פון [צייט] צו צייט זאָגט ער שטילער הייט עטליכע ווערטער ואָס עס איז שווער אונטערצוזאפּין ואָס ער זאָגט, און אין מיטן דעם הייבט ער אָהן צו זינגען עפעס אַ מין נגינה, ואָס זיי איז דאָס פרעמד.

דער ואָס האָט דאָס באַמערקט האָט גיזאָגט נאָך אַ פאַהר, און אַלע האָבין דעם אידן גוט בעטראַכט און האָבין זעך אַנגיהייבן אינטרעסירן ועהר איז דער פרעמדער, אין דעם זיינען גיקומען אַ פאַר שמישים קברנים פרעגין באַ דעם גבאי ואו זיי זאָהלין גראָבין דעם קבר פאַר דעם נפטר, צווישן זיי - די קברנים - איז גיווען איינער ואָס האָט גיהערט וי ר' מרדכי האָט דעם פאַהריקן טאָג בין מנחה למעריב דערציילט אַז אין וואַהלין אין פראַן אַ גרייסער גאון און צדיק אַ בעל מופת און אין גאַנצן געגינד רופט מען אים דער בעל שם טוב.

די עטליכע נכבדים האָבין גיהערט דאָס ואָס דער קברן האָט דערציילט מיט אַפּענע מיילער, און זיי זיינען גיבליבן זיצן אין בית מדרש, קוקן אויפן [אידן] ביז אונדער וי צועלף אזייגער בייטאָג, זיצט אַ איד אין טלית ותפילין און וי עס ווייזט אויס דאוונט ער.

עס האָט גיווערט אַ פאַר שעה און די אידן קאַנען זיך ניט צוזאָט אַנקוקן וי דער פרעמדער דאוונט, דער ויילע האָבין זיי גיהערט וי מען גייט מיט דער לוי' זיינען זיי אַועקגיגינגען, גייענדיק האָבין זיי דערציילט אַז אין קברנים בית

היה מתעורר מחדש בחשק וברצון לעבודת התפלה.

כך היה גם הפעם, כשחזר רבי מרדכי מטבילתו בנהר, החל להתכונן לתפלה, חזר כמה פעמים על תורת הרבי האמורה, התעמק בה היטב ועמד להתפלל.

בסביבות השעה עשר בבקר, התאספו בבית המדרש של הקברנים, אנשים מחשובי העדה. היתה זו אסיפה של נכבדי החברה קדישא, לדון בקביעת מקום קבורה לאחד מחשובי ונגידי העיר שנפטר אז, לקבוע סכום הכסף שעל החברה קדישא לדרוש עבור המקום ולהחליט על אלו מן הדברים הדרושים לתיקון העיר יצלו את הכסף.

האסיפה נמשכה כמה שעות, תוך חילופי דברים וצעקות, ובאותו זמן יושב לו רבי מרדכי בפניה דרומית מערבית ומתפלל מבלי להרגיש במתרחש.

אחד מהאנאסים שם לב שיהודי לא מוכר, יושב עטור טלית ותפילין, בעיניים פתוחות, פניו להבים, ומזמן לזמן לוחש מספר מילים שקשה להבחין

בתוכנו, ולפתע פורץ בניגון מוזר ולא מוכר.

האיש העיר תשומת לבם של חבריו לכך, וכולם הפנו ראשיהם לעבר רבי מרדכי ובחנהו בהשתוממות. בתוך כך נכנסו כמה שמישים-קברנים לשאול את גבאי החברה קדישא היכן לחצוב את הקבר לנפטר. ביניהם היה גם אחד שסיפר שאתמול בין מנחה למעריב שמע מפי יהודי זה, שבמחוז פודוליה-וואהלין ישנו יהודי גאון גדול, צדיק ובעל מופת, ואשר בכל הסביבה קוראים לו - הבעל שם טוב.

כמה מהנכבדים האזינו לדברי הקברן בפיות פעורים, והם נשארו לשבת בבית המדרש, להסתכל, כעל פלא משונה, ביהודי היושב עטור טלית ותפילין בשעה שתים-עשרה בצהריים, וכפי הנראה - מתפלל.

הדבר נמשך כמה שעות, ואותם יהודים אינם יכולים לנתק מבטם מהיהודי הזר המתפלל. בינתיים שמעו שארון המת הגיע ויצאו ללוותו. בשעת הלוייה סיפרו שבבית המדרש של הקברנים

עמוד לו

מדרש זיצט אַ פּרעמדער איד און דאָוונט, די הערער האָבן דאָס גאָר ניט גיקאַנט גלייבן, אַז מוּ איז גיגיינגען צוריק פון הייליקן אָרט האָט ר' מרדכי גיהאַלטן אין קריאת שמע, און אַ היפשער עולם מענטשן זיינען גיבליבן זעהען וי ער דאָוונט.

אַז ר' מרדכי האָט אָפּגידאָוונט, האָט ער אַרויסגינגמען אַ שטיקל ברויט פון זאַק, גיזאַשין זעך און גיגעסין מיט וואַסער, נאָך דעם עסיקן האָט ער זעך צוגלייגט אויף אַ באַנק אַפּרוהען.

אַז ר' מרדכי איז אָפּגישטאַנען פון אַפּרוהען איז ער אָועק אין חדר שני צו דעם פּרוש, די ערשטע זאָך האָט ער אים דערציילט אַז ער האָט גיזעהען אין קאכענאוו אין דער ישיבה דעם ווהן זיינעם, און ער - ר' מרדכי - האָט גיזאָלט מיט אים פאַנאַנדער ריידן זעך, דער פּרוש האָט אים גיענטפּערט אַ קאַלטן עליכס שלום, ניט פּרעגנדיק פון וואָנען ער איז, און כמעט ניט הערנדיק וואָס ער דערציילט אים ועגיין זיין ווהן.

ר' מרדכי קוקט זעך גוט צו, צו דעם פּרוש און אים איז פאַרט דער פנים אָביסול בעקאַנט, נאָר היות דער פּרוש האָלט די אויגן פאַר מאַכט, און האָט זייער גרייסע ברעמען איז אים [גיזען] שווער עפעס צו דער קאַנען.

דער פּרוש האָט גיהאַלטן אין לערנען די גמרא מנחות, ר' מרדכי האָט אַ קוק גיגעבן וואָס פאַר אַ דף ער האָלט און אַנגייהיבן ריידן אין דער סוגיא, ערשט יעמולט האָט דער פּרוש אַנגייהיבן ריידן און גירעהט גאַנץ דייטלעך קלאָהר און פון וואַילע צו וואַילע האָט ער גיעפּינט די אויגן און מיט די הענט אויפּגיהיבן די ברעמען.

יעמולט האָט ר' מרדכי גיזעהען אַז דער פנים איז אים בעקאַנט אָבער וואו און וען האָט ער אים גיזעהען איז אים אומבעווסט, און אַזוי האָבן זיי - ר' מרדכי און דער פּרוש - גירעהט אַ היפשע צייט.

אַמאָהל - זאָגט ר' מרדכי - מיט אַ יאָהר דרייסיק פינף און דרייסיק פּריער, זייענדיק אין דער ישיבה האָט מען גילערינט די סוגיא, יעמולט האָט מען די סוגיא גוט דורכגינגאַטען, מיר זיינען גיווען דריי גישוואָרענע חברים איך איינער האָט גיהייסן בעריל און דער צווייטער האָט גיהייסן חיים, בעריל האָט גיהאַט אַ גוטע קאַפּ אָבער אַ שווערע אויף יעדער וואָרט איז באַ אים גיווען הונדערט חקירות, האָט מען אים אין דער ישיבה גירופּין בערל חקרן, חיים האָט גיהאַט אַ פּלינקע קאַפּ אָבער אַ אייבעראָפּינדיקע ער פּלעגט שיטן מיט סברות און אַלץ אויף גיך.

אין סמארגאן - זאָגט דער פּרוש - יע - זאָגט ר' מרדכי - אין סמארגאנער ישיבה, דאָרט האָבן איך גילערינט עטליכע יאָהר, איך - זאָגט דער פּרוש - האָבן אויך גילערינט אין סמארגאנער ישיבה, איך גידיינק גוט בעריל

אברהם אבינו... (Handwritten text in Hebrew script, likely a transcription of the printed text above, with some corrections and annotations.)

והחל לדבר אתו בסוגיא המדוברת.
רק אז החל הפרוש לדבר ובשפה ברורה, ומרגע לרגע פקח את עיניו ובידיו הרים את ריסיו. אז ראה רבי מרדכי שפניו אלו מוכרות לו, אך אינו יכול לקבוע היכן ראה אותו. כך המשיכו בשיחתם שעה ארוכה.
פעם - סיפר רבי מרדכי לפרוש - לפני שלשים, שלשים וחמש שנה, בהיותנו בישיבה, למדנו סוגיא זו וירדנו לעומקה. היינו אז שלשה חברים מושבעים, בעריל, חיים ואני. לבעריל היה ראש טוב אבל איטי ובכל דבר היו לו מאה חקירות, וקראו לו בערל חקרן. לחיים ה' ראש מהיר אבל שטחי ותמיד זרק סברות רבות והכל במהירות.
האם היה זה בסמרגון? - שאל הפרוש.
כן - ענה רבי מרדכי, שם למדתי כמה שנים.
אני - אומר הפרוש - גם כן למדתי בישיבה בסמרגון ואני זוכר היטב את בעריל

יושב עדיין יהודי זר ומתפלל. השומעים התקשו להאמין לכך, ובשובם מהלוי נכנסו לבית המדרש וראו שאכן נכון הדבר, אותו יהודי עדיין עמד באמצע קריאת-שמע, והרבה מהם נשארו להאזין לתפלתו.
בתום התפלה, הוציא רבי מרדכי פרוסת לחם משקו, נטל ידיו, טבל את הלחם במים ואכל. אחרי הסעודה שכב על הספסל למנוחה קצרה.
אחרי המנוחה, נכנס רבי מרדכי ל"חדר השני" אל הפרוש. בתחילה סיפר לו שלפני כמה ימים ראה את בנו בישיבה בקחנוב. רבי מרדכי רצה להיכנס בשיחה עם הפרוש, אלא שהלו ענה לו בשפה קרה "עליכם שלום", מבלי לשאול מהיכן הוא ומבלי להתעניין על מה שהוא מספר בקשר לבנו.
רבי מרדכי הסתכל ובחן היטב את פניו של הפרוש, נראה לו כאילו הוא מוכר לו קצת, אלא שהפרוש יושב, עיניו סגורות וריסיו הארוכים מכסים עליהן, כך שקשה מאד לזהותו.
הפרוש למד אז מסכת מנחות. רבי מרדכי הסתכל באיזה דף הוא לומד,

עמוד לז

חקרן, ער איז גיווען מיינער אַ חבר, און נאָך אַ חבר האָב איך גיהאַט מאטיל באיעווער.

ביסטו - רופט אויס ר' מרדכי מיט התפעלות - חיים מאזירער? יע - ענטפערט דער פרוש, פאַרמאכטערהייט די אויגין - אַ קליאג צו דיינע ביינער - זאָגט ר' מרדכי - ואָס פון דיר איז גיואַרין, אַ שמאַטע, אַ צובראָכענער טאַפּ, עפּין די אויגין ואָס זיצטו וי אַ בלינדער גולם, האָב רחמנות עפּין די אויגין מיר זיינען דאָך אַלטע חברים איך בין מאַטיל באיעווער. אַזוי - זאָגט דער פרוש, מיט די פאַרמאכטע אויגן - ביסטו מאַל באיעווער, ברוך השם אַז פּערצין יאָהר מיט 3 חדשים בין איך אַ פרוש פון איהר כהלכה מיט איהר הסכמה, איך האָב אַנגישריבן אַ נוסח פון אַ מחילה, אַז זי איז מוחל, זי האָט זעך גיחתמ'ט אויף דער מחילה, און ברוך השם באַלד עלף יאָר אַז איך בין מיט פאַרמאכטע אויגין, און מעהר וי צעהן יאָר אַז משבת לשבת בין איך אין קברנים בית מדרש.

ביסט אַ בהמה - זאָגט ר' מרדכי - עפּין די אויגין און שער אַפּ די ליינגע ברעמען און ועהר אַ מענטש ועהל איך מיט דיר ריידן.

ר' חיים פרוש איז גיואַרין צוטומלט ניט גיווסט ואָס צו ענטפערן.

ר' מרדכי האָט ווייטער גירעהט מיט אַ קאָך, דו גייסט אויף אַ פאַלשין דרך - זאָגט ער צום פרוש - דו ליגסט אין בלאַטע פון גאווה, פון דיר שמעקט דער גס הרוח, נאָך אַ וויילע ועסטו משוגע ועהרין פון דיינע דמיונות אַז דו האָסט גילוי אלי' דו האָסט גיזעהען אַמאָהל אַ טריבעך - פּרעגט ר' מרדכי באַ ר' חיים פרוש - יע - ענטפערט ר' חיים פרוש - דאָס ביסטו - זאָגט אים ר' מרדכי - אַ זאק פוהל מיט פסולת, עפּין די אויגין און הויב זעך אָהן פירן וי אַלע מענטשין.

ר' חיים פרוש, איז אין משך פון די אַלע [יאָהרין] גישטייקט אין לערנען, אַבער קבלה האָט ער ניט גילערניט, ער האָט גילערניט כמעט אַלע ספרי מוסר, און האָט גיהאַלטן אַפּט אַ זור, מערער וי אַלץ פּלעגט ער לערנען מדרש, און האָט זיך זייער גיפּאייניקט מיט תעניתים און גרייסע סיגופים.

אַז ר' מרדכי האָט גיזעהען אַז מיט רייד קאָהן ער אויף ר' חיים'ן ניט וירקן, האָט ער מיט אים אַנגיהייבן ריידן אין לערנען, מי האָט אַזוי אַפּגירעהט אַ היפשע צייט ביז וואַנען מענטשין האָבן זיך אַנגיהייבן קלייבן צו מנחה.

אין שטאַט איז פאַר דעם טאַג בעווסט גיואַרין אַז אין קברנים בית מדרש האַלט

בהמה! זעק רבי מרדכי כנגדו, פקח עיניך, גזוו ריסיך הארוכים, הי' בן אדם ואז אוכל לשוחח אתך.

רבי חיים הפרוש התבלבל כולו מבלי לדעת מה לענות, ורבי מרדכי המשיך לדבר ברתיעה: אתה הולך בדרך עקלתון, שקוע בבוץ של גאווה, מסריח ממך גסות רוח, עוד זמן קט ותצא מדעתך מהדמיונות שיש לך גילוי אליהו. האם ראית פעם ליכלוך? - זה אתה! שק מלא פסולת, פקח עיניך והתנהג ככל אדם...

רבי חיים פרוש עלה במשך השנים ונתעלה בלימוד התורה, אבל בתורת הקבלה לא התעסק. למד כמעט את כל ספרי המוסר, לעתים קרובות הציץ בזוהר, אהב במיוחד ללמוד מדרש ועינה עצמו בתעניות וסיגופים.

כשראה רבי מרדכי שבדיבורים לא יפעל על רבי חיים, המשיך לדבר אתו בעניני לימוד, וכך ישבו ודיברו עד שהחלו יהודים להתאסף לתפלת מנחה.

בעיר נתפרסמה השמועה שבבית המדרש של הקברנים

חקרן. הוא היה החבר שלי. היה לו שם חבר נוסף, קראו לו מאטיל באיעווער.

האם אתה חיים מאזירער? - קרא רבי מרדכי בהתפעלות.

כן - ענה הפרוש, כשעיניו סגורות.

אוי ואבוי לעצמותיך - הכריז רבי מרדכי בנהמת לבו, מה נהיה אתך, סמרטוט, כלי שבור! פקח עיניך! מדוע אתה יושב כגולם עיוור? רחם על עצמך ופתח עיניך, אנחנו הרי חברים מנוער, אני הוא מאטיל באיעווער.

כן? - נענה הפרוש - ועדיין עיניו סגורות - אתה הוא מאטיל באיעווער? ברוך השם, זה לי ארבע עשר שנה ושלשה חדשים, שאני פרוש ממנה - מאשתי - כהלכה ובהסכמתה, כתבתי נוסח של מחילה והיא חתמה שהיא מוחלת במחילה גמורה, וב"ה זה לי אחת עשרה שנה שאני עוצם את עיני, ולמעלה מעשר שנים שאני יושב משבת לשבת בבית המדרש של הקברנים.

עמוד לח

זעך אויף אַ איד אַ אורח, עפעס אַ מאַנדער מענטש 3 אזיגער בייטאָג האָט ער נאָך גידאָינט, עטליכע יונגע לייט פון די לומדים און אַ פּאַר עלטערע אידן נכבדים און גרייסע לומדים, זיינען גיארין זייער נייגעריק זעהען דעם אורח און זיינען גיגינגען אין קברנים בית מדרש דאָוונען מנחה.

ר' מרדכי האָט פון קיין זאָך נישט גיווסט אַז דער מגין האָט זעך גישטעלט דאָוונען מנחה האָט ער מיט גידאָינט מיט דעם מגין, אַז דער עולם האָט אַפּגיידאָינט שמונה עשרה האָט דער חזן גיארט מיט חזרת הש"ץ, ביז דער אורח ועט מסיים זיין שמונה עשרה, דער גאַנצער מזרח האָט שיים אַפּגיידאָינט שמונה עשרה, אַלע קוקן אויף סוף דרום ואָנט, ואו ר' מרדכי שטייט און דאָינט שמונה עשרה, עס האָט גידוערט אַ היפשע צייט ביז ר' מרדכי האָט אַפּגיידאָינט שמונה עשרה און יעמולט האָט דער חזן אַנגיהייבן די הויכע שמונה עשרה.

ר' מרדכי האָט גאָר נישט מרגיש גיווען אַז מי קוקט אויף אים, אַז מי האָט אויף אים גיארט מיט דער הויכער שמונה עשרה.

נאָך מנחה פלעגט איינער לערנען פּאַר דעם מגין עולם אגדת עין יעקב, אַז דער עולם האָט זעך אַרום גיזעצט באַ דעם טיש, האָט זעך ר' מרדכי אויך צו גיזעצט צום טיש מיט אַלעם צו גלייך.

אין דעם רופט זעך איינער פון די גיקומענע נכבדים, אפשר קאָן מען מכבד זיין דעם אורח מיט זאָגין עין יעקב, אויב דער אורח ועט אונז מכבד זיין מיט אַ שיעור אגדה ועלהין מיר זייער צופרידין זיין.

ר' מרדכי האָט זעך נישט גילאָזט אַ פולע בעטין און האָט גינומען דעם עין יעקב גיפרעגט ואו מען האַלט און האָט גינומען זאָגין די אגדה אין חולין דצ"א ע"ב אויף דעם פסוק ויחלם והנה סולם מצב ארצה פּאַרטייטשט די מאמרים פון דעם סולם מיט דעם שיר המלאכים און דער שיר שמע ישראל ואַס אידן זאָגין, גיגעבין אַלץ קלאָר צו פּאַרשטיין, ר' מרדכי איז דאָך גיווען אַ גרייסער למדן אַ מקובל האָט גיווסט אַ פולע אין מדרש און זחר האָט גילערניט אַ פולע דרוש ספרים, במילא האָט ער גוט גיקאַנט געבין צו פּאַרשטיין אַ אגדה.

דער עולם הערער זיינען גיווען אין אַזעלכע גרייסע התפללות פון דעם ואַס זיי האָבין גיהערט פון דעם אורח אַז זיי האָבין גאָר נישט גיפילט וי די צייט איז אַריבער, און עס איז שיים גיארין גוט שפעט, מי האָט גידאָינט מעריב און פּאַנאָדערגיגאָינגען זעך.

איינער פון די נכבדים האָט גיבעטין דעם אורח ער זאָהל אַריבער צו אים אויף אכסניא, ער זאָל זאָיין זיין אורח, נאָר ר' מרדכי האָט נישט גיזאָלט און איז גיבליבן ואיטער אין בית מדרש וי פריער.

ר' מרדכי האָט וויטער גינומען ריידן מיט זיין חבר ר' חיים פרוש, נאָהר עס העלפט נישט, ער - ר' מרדכי - האָט פון דעם גיהאָט גרייס צער, און באַ אים איז גיבליבן אַז ער זאָל פון בית המדרש נישט אַזעקגיין כל זמן ער ועט אויף ר' חיים'ן נישט פועל זיין

אין חולין אַ איד אַ אורח, עפעס אַ מאַנדער מענטש 3 אזיגער בייטאָג האָט ער נאָך גידאָינט, עטליכע יונגע לייט פון די לומדים און אַ פּאַר עלטערע אידן נכבדים און גרייסע לומדים, זיינען גיארין זייער נייגעריק זעהען דעם אורח און זיינען גיגינגען אין קברנים בית מדרש דאָוונען מנחה.

נמצא אורח יהודי מזור, שבשעה שלש אחר הצהרים עדיין לא סיים תפלתו. מספר אברכים למדנים וכמה מנכבדי העיר הלמדנים הגדולים הסתקרנו לראות את האורח, והלכו לבית המדרש של הקברנים לתפלת מנחה. רבי מרדכי לא ידע מזה כלל. כשעמדו להתפלל מנחה הצטרף גם הוא למנין והתפלל שמונה עשרה באריכות כדרכו. הש"ץ סיים תפלת הלחש והמתין לסיום תפלתו של רבי מרדכי - למרות שכל העומדים במזרח כבר סיימו תפלתם - פנו כולם לעבר רבי מרדכי שעמד בצד דרום, ורק אחרי שהוא סיים תפלתו החל החזן בחזרת הש"ץ. ואילו רבי מרדכי לא הרגיש כלל שכולם הסתכלו עליו וחיכו לסיום תפלתו. נהוג ה' שאחרי תפלת מנחה, ה' אחד לומד לפני הנוכחים "עין יעקב". כשהתיישב הקהל סביב השולחנות להשתתף בלימוד זה, הצטרף גם רבי מרדכי אליהם. אחד מהנכבדים הציע לכבד את האורח באמירת השיעור ב"עין יעקב", ואמר, אם האורח יכבד אותנו באמירת שיעור האגדה, יהי' זה לעונג רב לכל

עמוד לט

או ער זאל משנה זיין דעם דרך.

אויף מארגין איז ווייטער גיווען דער זעלבער סדר וי דעם פאהריגין טאג. און אז עס איז גיקומען צו דעם עין יעקב לערנען האָט מען ווייטער ר' מרדכי'ן מכבד גיווען אז ער זאל פארלערנען, ואָס ער האָט דאָס גיטאָן מיט פּערגעניגען האָפּענדיק אז דורך דעם לערנען ועט ער עפעס קאָנען אין די אידן אַרײַגעבן אַ חיות.

אין דעם מאָהל לערנען האָט ער - ר' מרדכי - ברייט אַרום גירעהט די דרשות חז"ל אויף דעם פסוק ובגפן שלשה שריגים, און האָט פיל מאַרדך גיווען אין דעם הסבר פון דעם מאמר ואָס ר' שמעון בן לקיש זאָגט, אומה זו כגפן נמשלה, פריער האָט ער - ר' מרדכי - ברייט אַרום גירעהט ואָס ריש לקיש איז גיווען, נאָך די ביידע דעות ואָס אין ראשונים איז פראַן איבער ריש לקיש'ן, איין דעה האַלט אז ער איז גיווען אַ פשוט'ד גולן, און ר' יוחנן האָט אים גימאַכט פאַר אַ בעל תשובה, און אַ למדן, און האָט אים גינאמען פאַר אַ שוואַגער, די צווייטע דעה איז אז ריש לקיש איז גיווען אַ גרייסער למדן נאָך איידער ער האָט גיטראַפּין זעך מיט ר' יוחנן באיין ירדן, נאָר ער - ריש לקיש - האָט גילאָזין דעם לערנען און האָט זעך מתחבר גיווען מיט גולנים, און ר' יוחנן האָט אים גימאַכט פאַר אַ בעל תשובה און האָט אים גינאמען פאַר אַ שוואַגער, אין אַ בעווונדער טוב טעם'דיקן הסבר האָט ער אַרום גירעהט איבער די זמורות ואָס דאָס זיינען די בעלי בתים און איבער די עלין ואָס דאָס זיינען די עמי הארץ ואָס פאַרנעמען זעך מיט די אַלע ועלטיקע זאָכן פון אַרבעט און עבודת אדמה.

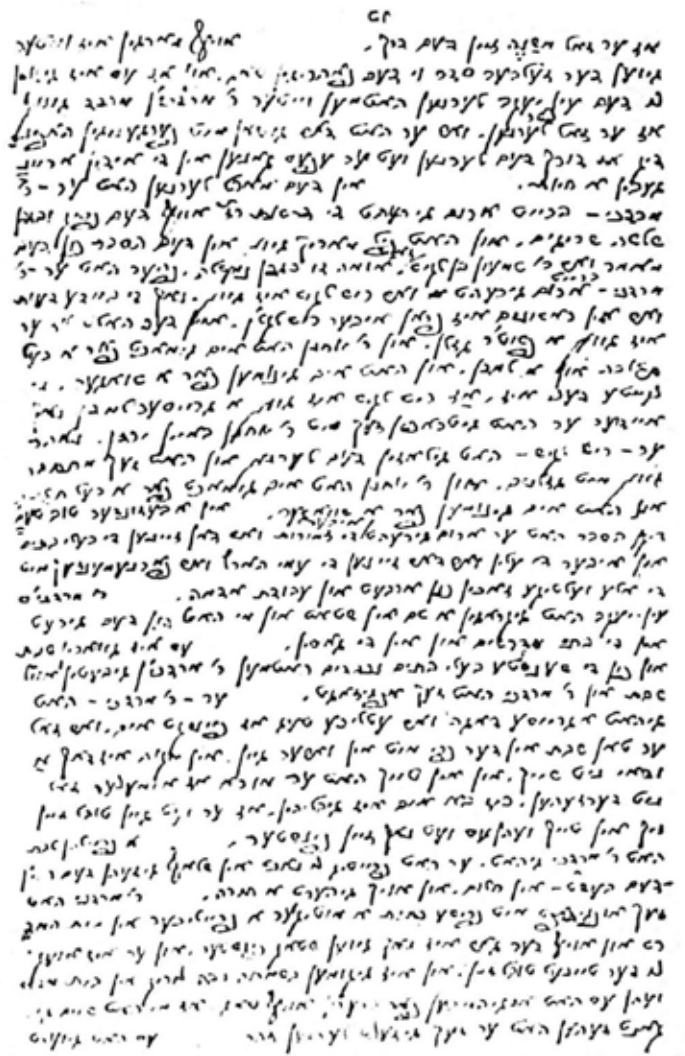
ר' מרדכי'ס עין יעקב האָט גיקראָגין אַ שם אין שטאַט און מי האָט פון דעם גירעהט אין די בתי מדרשים און אין די גאַסין, עס איז גיוואָרן שבת און פון די שענסטע בעלי בתים נכבדים האָט מען ר' מרדכי'ן גיבעטן אויף שבת און ר' מרדכי האָט זעך אַפּיזאָגט.

ער - ר' מרדכי - האָט גיהאַט אַ גרייסע דאגה ואָס עטליכע טעג אז פייניקט אים, ואָס זאל ער טאָן שבת אין דער פרי מיט אין ואָסער גיין, אין מקוה איז דאָך אַ ודאי ניט שייך, און אין טייך האָט ער מורא אז אימיצער זאל ניט דער זעהען, ביז באַ אים איז גיבליבן אז ער ועט גיין טובל זיין זיך אין טייך ועהן עס ועט נאָך זיין פּינסטער.

אַ פרייליכן שבת האָט ר' מרדכי גיהאַט, ער האָט פרייטיג צו נאַכט אין שלאָף גיזעהען דעם רבי'ן - דעם בעש"ט - אין חלום און אויף גיהערט אַ תורה.

ר' מרדכי האָט זעך אופגיכאַפט מיט פרישע כוחות אַ מוטיקער אַ פרייליכער אין בית המדרש, און אויף דער גאַס איז נאָך גיווען שטאַרק פּינסטער און ער איז אַוועק צו דער טייכל טובל זיין, און איז גיקומען בשמחה רבה צוריק אין בית מדרש ועהן עס האָט אַנגייהיבן פאַר ברעכין אויף טאָג, אז מי האָט שיים גיקאַנט זעהען האָט ער זעך גיזעצט לערנען זער.

עס האָט גיווערט

לימודו של רבי מרדכי התפרסם בעיר ובכל בתי המדרש דיברו על כך.	לשנות את דרכו.
התקרב יום השבת ובעלי הבתים הנכבדים ביותר הזמינו את רבי מרדכי להתארח בביתם, ושוב סירב רבי מרדכי.	למחרת נשנה אותו סדר כמו אתמול. אחרי מנחה שוב כיבדו את רבי מרדכי באמירת השיעור ב"עין יעקב", והוא קיבל הצעה זו בעונג רב בקווותו להכניס "חיות" ביהודים אלה באמצעות לימודו.
זה כמה ימים מטרידה את רבי מרדכי דאגה עמוקה, מה יהי' בקשר לטבילה בשבת בבקר. למקוה ברור שלא יוכל ללכת, כי אין זה ממנהגי המקום, ואילו בנהר חושש לטבול שמא יראהו מישוהו שם. לבסוף החליט לטבול בנהר כשעדיין חושך.	הפעם, הסביר רבי מרדכי דרשות חז"ל על הפסוק (בראשית מ, י) "ובגפן שלשה שריגים", האריך בהסבר מאמרו של ריש לקיש (ראה חולין צב, א) "אומה זו לגפן נמשלה". בתחילה דיבר בהרחבה על מהותו של ריש לקיש בהתאם לשתי הדיעות המובאות אודותו (ראה בבא מציעא פד, א. ושם בתוס' ד"ה אי הדרת כך), דיעה אחת שריש לקיש הי' גולן פשוט ורבי יוחנן הפך אותו לבעל תשובה וללמדן ואף חיתן אותו עם אחותו. דיעה שני' שריש לקיש הי' למדן גדול לפני פגישתו עם רבי יוחנן ליד הירדן, אלא נטש את לימודו והתחבר לרשעים ונהפך לגולן ורב יוחנן החזירו בתשובה והשיא לו את אחותו.
שבת של שמחה היתה אותה שבת לרבי מרדכי. בליל שבת ראה את רבו הבעש"ט בחלום, וגם שמע ממנו דברי תורה.	כטוב טעם ובהסברה נעימה דיבר רבי מרדכי אדות הזמורות שהם הבעלי בתים, והעלים שהם עמי הארץ העסוקים בעניני חול ובעבודת האדמה.
רבי מרדכי קם משנתו בכחות מחודשים, וכשעדיין שרר חושך הלך בשמחה לנהר לטבול, שב לבית המדרש בשמחה רבה וכשדמדומי השחר החלו לבקוע ישב ללמוד בספר הזוהר.	
ארך	

עמוד מ

א היפשע צייט ביז די חברה תהלים האָט זעך אָנגיהייבן אופקלייבן -
וי דער מנהג איז אַז שבת הייבט מען אָהן זאָגן תהלים מיט אַ גוויסע צייט
שפעטער וי אין דער וואָכין -

עס איז באמת גיווען אַ רחמנות צו זעהען וואָס פאַר אַ צער עס האָט אַרום
גינזען ר' מרדכי'ן אַז ער האָט דערזען וי ר' חיים גייט מיט פאַרבונדענע אויגן
איינער פירט אים פאַר דער האַנט, באַ ר' מרדכי'ן איז דאָס גיווען אַ טיפער
צער.

דעם שבת האָט זעך ביי ר' מרדכי'ן גידאָונט, דעם רבי'נס ברכה אַז ער זאָל
האַבן אהבה ויראה וערט מקוים, ר' מרדכי האָט פאַרגעסן וואו ער איז, ער איז
גיווען פאַרטיפט און פאַרטראָגן אין דעם אינהאַלט פון די וערטער פון דאָונען
און מיט זיין מחשבה האָט ער גישוועבט צווישן די ספירות העליונות און די
פרצופים העליונים, וואָס ער האָט גיווסט על פי קבלה, אָט איז ער - ר' מרדכי
- מיט זיין מחשבה אין דער ספירה און אָט איז ער אין דער ספירה.

ר' מרדכי לעבט אין האיינטיקן דאָונען, מי זעהט בעשיינפערלעך אַז אַ
כח עליון - העכערע קראַפט - פיהרט מיט אים אָהן. ער - ר' מרדכי - איז
דעם שבת אין אַזאַ התפעלות'דיקע התלהבות אַז מי זעהט אַז אָט גייט ער
אויס, פאַר דעם זייטיקן וואָס זעהט צו וי ר' מרדכי דאָונט, און די תנועות וואָס
ער מאַכט מיט דעם ניגון וואָס ער זינגט אונטער, מאַכט דאָס דעם איינדרוק, וי
איינער גייט אויס נאָך אַ זאָך וואָס אים איז זייער גישמאַק, און דער קערפער
קאנוואלסעט פון דער גרייס אופגירעקט קייט. מי זעהט אַז עס קומט פאַהר אַ
גרייסער גירינגל, רצוא ושוב - לויפן און צוריק קערן - דאָס הייסט אויסגאַנג
און אַפּלעבונג, אָט זעהט מען איז אַ מאַמענט פון אויסגאיינג, דער פנים איז
בלייך ואייס, די אויגן אַפּין קוקן טיף און וייט אָהן אַ תנועת חיים - אַ בעווייז
פון לעבין - און דער גאַנצער קערפער צאפּעלט זעך, און אָט גלייך קומט
דער אומקער מאַמענט, דער מאַמענט פון אַ חיות פאַר לעבין, דער טויט
בלאָסער פנים וערט רייט פאַרביק פאַר פּלאַמט, די אויגן זיינען איבערפולט
מיט העכסט לעבעדיקן פּערגעניגן און דער קערפער בעוועגט זעך גימטייליך
רוהיג לויט דעם אופיר פון דעם ניגון וואָס ער זינגט זיך.

דער באַדערנאַכטיקער חלום וואָס ר' מרדכי האָט גיזעהען דעם בעש"ט און
גיהערט תורה, האָט ר' מרדכי'ן אַפּגיפרישט און גיגעבין דעם גרעסטין מוט
און קראַפט, אין רוחניות איז נישט שייך קיין ריחוק מקום - וייטיקייט - און ר'
מרדכי פילט אַז ער איז נעבן רבי'ן, און די עבודת התפלה איז באַ ר' מרדכי'ן
היינט אין דער ריכטיקער מאָס און אופן וי דער בעש"ט ויהל האָבן.

אַלעמען איז גוט בעקאַנט די תורה וואָס דער בעש"ט זאָגט אויף דעם פסוק

תנועותיו והניגון המלווה אותו, נדמה כאחד שנפשו כלתה לדרב שהוא
מלא תענוג, גופו נראה כמתמוגג מהתרגשות, ומרגישים במאבק המר
המתחולל בו, רצוא ושוב, מצד אחד כלות הנפש ומאידך החייאת הגוף.
רואים רגעים של כליון בהם הפנים לבנות כסיד, העינים שקועות ללא
תנועת חיים וכל הגוף כאילו מתפורר, וכעבור רגע - תנועה הפכית,
תנועה המביעה חיות, הפנים הלבנות כשל מת מקבלות צבע, העינים
מתאדמות, עונג שפוף עליהן וכל הגוף חי, מתנוועע, אך לאט ובנחת,
בהתאם לכללי הניגון.
חלום הלילה שחלם רבי מרדכי בו ראה את רבו הבעש"ט ושמע תורה
מפיו, החי' אותו מחדש, והכניס בו כוח ומרץ חדשים. ברוחניות הרי אין
ריחוק מקום ורבי מרדכי הרגיש שהנה הוא נמצא ליד רבו, ותפלתו היום
היא בדרגה עליונה, כמדת דרישתו של רבו הבעש"ט.
לכולם ידועה היטב תורתו של הבעש"ט על הפסוק

זמן רב עד שחברי חברת תהלים החלו להתאסף לאמירת תהלים. שכן,
המנהג הוא להתחיל לומר תהלים בשבתות מאוחר יותר מאשר בימי
החול.
רחמנות היתה להסתכל על צערו העמוק של רבי מרדכי בראותו את
רבי חיים הפרוש מובל על ידי אחר, כשעיניו קשורות במטפחת.
אותה שבת התפלל רבי מרדכי במצב רוח מרומם, ברכתו של הרבי
הבעש"ט שתהינה לו אהבה ויראה, הולכת ומתקיימת, רבי מרדכי שכח
לגמרי היכן הוא נמצא, הוא הי' שקוע בתוכן דברי התפלה ונפשו ריחפה
בספירות העליונות ובפרצופים העליונים, שהיו ידועים לו מתורת
הקבלה. כאן ריחף במחשבתו בספירה זו וכאן בספירה אחרת.
רבי מרדכי חי" בתפלתו היום. רואים במוחש שכוח עליון מנהל
אותו, הוא שקוע בהתלהבות ובהתפעלות כזו וכאילו הוא גווע וכלה,
בבחינת כלות הנפש. למסתכל מהצד על תפלתו של רבי מרדכי,

עמוד מא

”בא אל התיבה“:

– כשהנשמה יורדת למטה, והאדם עסוק בצרכי החיים, לפרנס את בני ביתו מיגיע כפיו – כדרישת הבעש"ט להתפרנס מיגיע כפיו ולא מעסקי-רוח – ודאגות הפרנסה סובבות אותו ומאיימות להטביע אותו, הרי העצה לכך היא: ”בא אל התיבה“ – להתדבק במלות התפלה שהוא מתפלל ובמלות התורה שהוא לומד. ובזכות הדבקות באותיות התורה והתפלה הקדושות, מבטיח הבעש"ט, ש”התיבה” תגן עליך, שאתה ובניך ואשתך ונשי בניך, תושעו מהשי”ת בכל המצטרך לכם.

הדבקות באותיות התורה והתפלה מהווה בתורת הבעש"ט, האמצעי הגדול ביותר להצלחה ולשגשוג במדריגות הנעלות ביותר.

דבקות – אומר הבעש"ט – היא המפתח לפתיחת כל המנעולים. דבר זה, להידבק באותיות התורה והתפלה, הוא בידו של כל אדם. כל יהודי, אף הפשוט ביותר, יכול להגיע לדבקות הגבוהה ביותר.

הבעש"ט אומר, שהתמימות האמיתית בה איש פשוט או אשה פשוטה אומרים תהלים, היא הדרגה העליונה ביותר בדבקות. הנשמה בכל אחד – שווה. אלא, שב”יודע ספר” וב”תלמיד חכם” פותחת הדבקות את שערי הידיעה בתורה, דבר שאינו נמצא ביהודי הפשוט שאינו יודע ללמוד. ואילו הזכות של הדבקות באותיות התפלה, מעוררת רחמיו של הקב”ה ופועלת ישועה למתפלל. ובכך שווים האיש והאשה הפשוטים לתלמידי החכמים הגדולים ביותר.

בתפלתו של רבי מרדכי רואים את ה”בא אל התיבה”, הוא נתון כולו, ראשו ולבו, באותיות התפלה. כל פסוק וכל פיסקה הם אצלו חלק מהחיים, כל תיבה שהוא מוציא מפיו, מלווה נגינה חרישית של כלות הנפש, אין זה ניגון של שמחה, כי אם ניגון של געגועים פנימיים. נוסף על כך שרבי מרדכי הוא למדן גדול היודע את כל דרשות חז”ל על הפסוקים הנאמרים בתפלה, הרי שכל מלה מכל פסוק מאירה בפני עצמה. ונוסף על כך שרבי מרדכי הוא מקובל גדול ויודע מקומו של כל פסוק בעולמות העליונים ובספירות העליונות – רואים ברבי מרדכי כליון הנפש, קולו מלא תחנונים וגעגועים, דבר הלוקח את הלב

בא אל התיבה, ואם דער בעש"ט זאגט אז א נשמה קומט אראפ אויף דער ועלט און דער מענטש וערט פארנומען מיט די צרכי החיים אויף צו מפרנס זיין בני ביתו מיגיע כפיו – דורך ארבעט – ואם וי ידוע האָט ער – דער בעש"ט – גיהאָלטין אז אידין בעדארפין זיך פארנעמען זיך מיט ארבעט מעהרער וי מיט האַנדעל – איז אז מי איז פארנומען מיט דער ארבעט און די דאגות פון פרנסה נעמען ארום דעם מענטשין אז ער קאָן חלילה פארטרינקען וערין, איז די עצה אויף דעם בא אל התיבה, מדבק זיין זיך אין די וערטער פון תפלה ואם מי דאָוינט און די וערטער פון תורה ואם מי לערינט, און בזכות די דבקות אין די הייליקע ווערטער פון תפלה און תורה, זאָגט דער בעש"ט ועט מגין זיין אז אתה ובניך אשתך ונשי בניך ועלין גיהאָלפין וערין מהשי”ת אין אַלץ ואם מי בעדאָרף. די דבקות אין אותיות התפלה און אותיות התורה איז אין תורת מורינו הבעש"ט איינע פון די גרעסטע מיטלען אויף שטייגן אין די העכסטע רוחניות'דיקע דרגות. דבקות זאָגט דער בעש"ט איז דער שליסל ואם עפענט אַלע שלעסער, און דאָס – מדבק זיין זיך אין די ווערטער פון תפלה און תורה – איז באַ יעדין אין האַנט, יעדער איד אַפילו דער גאָר גאָר פשוט'ער קאָן צוקומען צו דער העכסטער דבקות.

ער – דער בעש"ט – זאָגט אז די אמת'ע תמימות'דיקע אמונה ואם א פשוט'ר איד און א פשוטע אידענע זאָגין תהלים איז דאָס די גרעסטע דרגא פון דבקות, די נשמה איז באַ אַלעמען גלייך, נאָר באַ דעם יודע ספר און תלמיד חכם איז די דבקות עפינט די שערי ידיעה אין תורה, ואם באַ די פשוט'ע אידן ואם קאָנען ניט לערנען איז דאָס ניט פראַן, אָבער דאָס ואם דער זכות פון דער דבקות אין די וערטער פון תפלה ערעקט דעם אייבערשטינס ברוך הוא רחמים, און איז פועל אַ ישועה פאַר דעם ואם זאָגט די הייליקע וערטער בדבקות איז דאָס באַ דעם פשוט'ן אידן און דער פשוט'ר אידענע גאָר גלייך וי באַ דעם גרעסטין תלמיד חכם.

בא ר' מרדכי'ן אין דאָונען זעהט זעך דער בא אל התיבה, ער איז אינגאָנצין מיט דער קאָפ און מיט דער האַרץ אַריינגיטאָן אין די ווערטער פון דאָונען, יעדער פסוק יעדער אבזאָץ איז באַ אים אַ גאַנצער לעבין, באַ יעדער וואָרט ואם ער זאָגט אַרויס בעגלייט ער אים מיט אַ שטילין אויסגאָיינג גיזאָיינג, עס איז ניט נאר סתם אַ שמחה גיזאָיינג נאָהר אַ אינערליכע ביינקשאַפט, אַ חוץ דעם ואם ר' מרדכי איז דאָך דער גרייסער למדן ואם וייס אַלע דרשות רבינו ז"ל אויף די פסוקים ואם מען זאָגט אין דאָונען, איז דאָך יעדער וואָרט פון יעדין פסוק לייכט באַ אים ריין קלאָהר, אַ חוץ דעם ואם ער – ר' מרדכי – איז דער גרייסער בעל קבלה וייס ער דאָך יעדער פסוק אין ואם פאַר אַ עולם ער איז, און אין ואם פאַר אַ ספירה דאָס איז, איז אַ חוץ דעם זעהט זעך אין ר' מרדכי'ן אַ ביינקשאַפט, עפעס זיין שטימע איז אַזוי תחנונים'דיק און געגונים'דיק, אז עס איז פשוט נעמט באיין האַרצין.

עמוד מב

עס איז שיים אַ שיינע פּאַר שעה נאָך האַלבין טאַג, עס האָט זעך שיים אין קברנים בית מדרש פּאַרזאַמלט אַ היפשער עולם צו דעם מדרש שיעור וואָס עס וערט גילערינט שבת בייטאַג, און ר' מרדכי האַלט אין דאָוונען, די גיקומענע קוקין פּאַראַונדערט אייניגע דערציילן אַז זיי האָבן גידאַוינט מיט דעם ותיקין מנין, האָט דער איד יעמולט אַנגיטאַן דעם טלית און ער דאָוינט נאָך פון יעמולט אָהן, אַ פּאַר אידן זיצן נעבן דרום טיש ניט וואָיט פון דעם אָרט וואו ר' מרדכי זיצט און דאָוינט און הערניך צו און קוקענזעך צו ווי ר' מרדכי דאָוינט און טרערין גיסען זעך באַ זיי פון די אויגן, זיי ווייסן אַליין ניט פּאַר וואָס זיי ווינען, צו מצד די מתיקות – זיסקייט – וואָס זיי פיהלן פון דעם אידן'ס דאָוונען, צי מצד דעם רחמנות וואָס באַ זיי איז אויף דעם אידן הערענדיק זיין תחנונים שטימע און זעהענדיק זיין געגונים'דיקן פנים אָבער אזוי איז דאָס אַז הערענדיק און זעהענדיק וי דער איד דאָוינט וויינט זעך.

עס איז שיים מעהר וי אַ וואָך אַז ר' מרדכי זיצט אין קברנים בית מדרש און האַלט אין איין אַיין [יין] טענה'ן מיט זיין אַמאָליקן חבר איצטיקער פרוש, מכח דעם פּאַלשין דרך וואָס דער פרוש פיהרט, און לעת עתה האָט ער נאָך באַ אים גאָר ניט גיפועלט אָבער דאָך האָט ר' מרדכי אזיפיל פועל גיווען אַז ריידינדיק מיט ר' מרדכי'ן האַלט ער די אויגן אָפּין.

פּאַר די פּאַהר יאָהר וואָס ר' מרדכי איז גיווען באַ דעם בעש"ט האָט ער פּאַרגעסין דעם סדר פון בין המצרים – די דריי וואָכין, פון שבעה עשר בתמוז ביז איבער תשעה באב – וי מי פיהרט זעך באַ די מתנגדים, אן אַז עס איז גיקומען שבעה עשר בתמוז און עס האָט זעך אַנגייהיבן די דריי וואָכין, ערשט יעמולט האָט ער דער זעהען וי זיין אַמאָליקער חבר דער איצטיקער פרוש פיהרט זיין עבודה, וואָס ר' מרדכי'ן האָט דאָס זייער מצער גיווען.

עפעס אַ צופאַל וואָס ר' חיים פרוש איז אַריינגיפאַלין אַ רעיון אַז ער זאָל אַנהייבן לערנען קבלה, און האָט גיבעטין ר' מרדכי'ן אַז ער זאָהל מיט אים לערנען, וואָס ר' מרדכי האָט דאָס

השעה כבר מאד מאוחרת אחרי חצות היום, בבית המדרש של הקברנים החלו כבר להתאסף יהודים רבים ללמוד שיעור במדרש, ורבי מרדכי עדיין עומד ומתפלל. הנאספים מסתכלים בהשתוממות, אחדים מהם מספרים שבשעה שהתפללו במנין ותיקין, התעטף רבי מרדכי בטליתו וכפי הנראה הוא עדיין מתפלל מאז.

כמה יהודים יושבים ליד השולחן הדרומי, לא רחוק מהמקום בו יושב רבי מרדכי ומתפלל, ומאזינים ומתבוננים כיצד הוא מתפלל, ועיניהם זולגות דמעות. הם אינם יודעים בעצמם מדוע הם בוכים, האם זה בגלל המתיקות שמרגישים בתפלתו, או בגלל הרחמנות שהם מרגישים כלפיו בשמעם את קולו המלא תחנונים ובראותם פניו מלאי הגעגועים. על כל פנים, כך הוא הדבר, כשרואים ושומעים תפלה כזו – זולגות הדמעות מאיליהן.

זה למעלה משבוע שרבי מרדכי יושב בבית המדרש של הקברנים ומנסה להתווכח עם חברו מנוער – הפרוש הנוכחי – על דרכו המוטעית והבלתי נכונה, אך עד עתה ללא הועיל. דבר אחד פעל אצלו, שבזמן שהוא מדבר אתו – עיניו פקוחות.

במשך השנים שישב רבי מרדכי אצל הבעש"ט, שכח את סדרי העבודה של ימי בין המצרים – שלשת השבועות שבין י"ז בתמוז עד אחרי תשעה באב – כפי שנוהגים בציבור מסוים זה. וכאשר הגיע יום שבעה עשר בתמוז, צפה רבי מרדכי בסדר עבודתו של חברו מנוער, הפרוש הנוכחי, והדבר ציערו במאד.

משהו עורר את רבי חיים ללמוד קבלה, וביקש את רבי מרדכי ללמוד אתו. רבי מרדכי

עמוד מג

גיטאן מיט דער האָפענונג אַז דורך דעם ועט ער ערייכין זיין ציהל און ועט אים קאַנען דערציילן פון דעם דרך וואָס ער האָט גילערניט באַ דעם רבי'ן.

די גבאים פון קאַלטין בית מדרש וואָס דאָס איז דער גרעסטער בית מדרש אין דובראָוונע האָבן מקנא גיווען די גבאים פון דעם קברנים בית מדרש, און האָבן גיבעטן ר' מרדכי'ן אַז ער אָהל אַמאָהל קומען צו זיי לערנען עין יעקב, ר' מרדכי איז גיקומען, עס איז גיוון פאַרזאַמעלט אַ גרייסער עולם, ר' מרדכי האָט גיפרעגט וואו האָלט מען אין דעם לערנען האָט מען אים אָנגיווין אין דער גמרא סנהדרין דף ק"ה ע"ב, וואו עס וערט גירעהט ועגין בלעם'ן בכלל און דער מיין פון זיינע ברכות וואָס ער האָט גיבענטשט די אידן בפרט.

ר' מרדכי האָט די אַלע מאמרים זייער גוט ערקלערט, אַלע האָבן זייער גוט פאַרשטאַנען, מיט אַ בעזונדער הסבר האָט ר' מרדכי גיגעבן צו פאַרשטיין דעם מאמר א"ד שמואל בר נחמני א"ד יונתן מאי דכתיב נאמנים פצעי אוהב, ונעתרות נשיקות שונא, טובה קלה שקילל אחי' השילוני את ישראל יותר מברכה שברכם בלעם הרשע, ער - ר' מרדכי - האָט גוט גיגעבן צו פאַרשטיין דעם אונטערשייד פון אַ קנה ביו אַ ארוז, און דרך אגב מבאר גיווען דעם מאמר לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארוז, דער עולם האָט ר' מרדכי'ן אויסגיהערט מיט די גרעסטע צופרידניקייט און עס העט זעך גישאַפן אַ גרייסער צד אַז מי זאָל דעם אורח דעם גוטן זאָגער נעמען פאַר אַ שטאַט מגיד.

די אַלטע אַמאָליקע חברים לערנען ביידע צוואַמען נגלה און נסתר, ר' חיים לערינט קבלה מיט גרייס התמדה, און האָט שיים אָנגיהייבן האָבן אַ טעם אין גיין אין וואַסער, אים ר' חיים'ן איז נאָך זייער שווער גיין מיט אַפּענע אויגן, ער איז שיים אַזוי מורגל, אָבער די פאַציילקע פון די אויגן האָט ער שיים אַראָפּגענומען.

ר' מרדכי איז זייער צורפדין ער האָט שיים דערציילט ר' חיים'ן דעם נאָיעם דרך אין עבודת השם וואָס ער האָט גילערניט באַ דעם בעש"ט, און ר' חיים האָט דאָס זייער גוט צוגינומען.

אין שטאַט האָט מען דערזעהען אַז זינט דער פרעמדער איז גיקומען איז עפעס דער פרוש גיוואָרין אַנדערש, מי האָט זיך זייער גיחידוש'ט אויף דעם, אָבער מי האָט דאָס צוגינומען פאַר גוט.

אין שטאַט האָט מען גיווסט ר' חיים פרוש פאַר אַ גרייסן גאון און אַז באַ לומדים איז עפעס גיווען אַ האַרבע שאלה אין אַ סוגיא, איז מען גיגינגען צו ר' חיים פרוש און ער פלעגט דאָס פותר זיין, און עס איז גיווען גאונות.

וי אַלע מאָהל איז מען גיקומען צו ר' חיים פרוש פרעגין אין לערנען, און גראַד זיינען זיי - ר' מרדכי און ר' חיים - גיזעסין און גילערניט, אַז מי איז גיקומען פרעגין אין לערנען, זאָגט ר' חיים צו די וואָס זיינען גיקומען און וואַייסט אַן אויף ר' מרדכי'ן, אַז דאָס איז מיינער אַ חבר פון

ל"מגיד" העיר.
שני החברים הותיקים לומדים בצוותא נגלה ונסתר. רבי חיים לומד קבלה בהתמדה וכבר חש תענוג בטבילה במקוה. עדיין קשה לו להתרגל ללכת בעינים פקוחות, אבל את המטליות כבר הסיר מעיניו.
רבי מרדכי היה מאושר, הוא הספיק כבר לספר לרבי חיים על הדרך החדשה בעבודת ה' שלמד אצל הבעש"ט, ורבי חיים קיבל זאת יפה.
אנשי העיר שמו לב לשינוי שחל ברבי חיים הפרוש מאז בא האורח לעיר, היה זה משום חידוש לגבם, אבל הם קיבלו זאת בצורה טובה, כי ידעו שרבי חיים הוא גאון גדול וכשמתעוררת אצל למדני העיר שאלה חמורה באיזו סוגיה שהיא, הולכים אל רבי חיים פרוש לפותרה, ותמיד שומעים ממנו דברי גאונות.
כתמיד, באו אליו גם אז לשאול בלימוד, ואירע שהיה זה כשישבו רבי מרדכי ורבי חיים ולמדו בצוותא ורבי חיים הפנה אותם אל רבי מרדכי, בספרו שהוא חברו מנוער ולמדו יחד

הסכים בתקוה שעל ידי לימוד זה יוכל להגיע למטרתו ולספר לו על מה שלמד אצל רבו הבעש"ט.
גבאי "בית המדרש הקר", שהוא בית המדרש הגדול ביותר בדוברובנא, קינאו בגבאי בית המדרש של הקברנים, ובקשו את רבי מרדכי לבא אליהם ללמד "עין יעקב" בבית מדרשם. רבי מרדכי בא, בבית המדרש התאסף קהל רב, רבי מרדכי שאל היכן הם עומדים בלימודם, והראו לו במסכת סנהדרין קה, ב. שם מדובר אודות בלעם בכלל וכוונת הברכות בהן ברח את בני ישראל בפרט.
רבי מרדכי הסביר היטב את כל המאמרים, במיוחד הסביר מאמרו של "ר' שמואל בר נחמני, אמר ר' יוחנן מאי דכתיב נאמנים פצעי אוהב ונעתרות נשיקות שונא - טובה קלה שקילל אחי' השילוני את ישראל יותר מברכה שברכם בלעם הרשע". הוא הסביר בטוב טעם ההבדל שבין "קנה" ל"ארוז" ודרך אגב ביאר המאמר "לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארוז". הקהל האזין תוך שביעות רצון מרובה ועלתה ההצעה למנות את האורח

עמוד מד

דער ישיבה, מיר האָבן ביידע גילערינט אין דער סמארגאנער ישיבה
ער – זאָגט ר' חיים – קאָן בעסער לערנען פֿאַר מיר, מי האָט אָנגעהייבן
ריידן אין דער פֿראַגע וואָס די לומדים האָבן גיפֿרעגט, און ר' מרדכי און
ר' חיים האָבן זיך מפלפל גיווען, די לומדים זיינען נתפעל גיוואָרן פון
די גאונות'ע סברות וואָס זיי האָבן גיהערט, און זייער אָבן דאָס דערציילט
יעדערער אין זיין בית מדרש, און באַ גאַנץ שטאָט איז גיבליבן אַ הסכמה
אז מי זאָהל נעמען דעם אורח פֿאַר שטאָט מגיד.

אַז מי איז גיקומען צו ר' מרדכי'ן מיט דער הצעה אז ער זאָהל וערין
שטאָט מגיד, האָט ער גיענטפערט אַז ער איז מוסכים אויף דעם נאָהר
מער ניט וי אויף דער צייט וואָס ער וועט ויילין אין דובראָוונע, ער – ר'
מרדכי – רעכניט איבער וינטערין אין דובראָוונע, און דעם שבת ערב
סליחות האָט ר' מרדכי גיזאָגט דעם ערשטין דרוש.

אין די עטליכע וואָכן צייט וואָס ר' מרדכי לערינט מיט ר' חיים'ן איז
באָ ר' חיים'ן גיוואָרן גרייסע שינויים אין דער הנהגה, איינמאָהל האָט זעך
ר' חיים שטאַרק צורעהט מיט ר' מרדכי'ן און האָט פֿאַר אים אויסגיזאָגט
זיין שווערע האַרץ, אַז עס איז שיים זיבען אַכט יאָהר וי ער לערינט מדרש
און אַ יאָהר פֿיהר פינף וי ער לערינט דעם זהר הקדוש, און די האַרץ איז באַ
אים שטיינענדיק פֿאַרשטאַפֿט און דער לימוד הוהר און מדרש איז אויף
אים גאָר ניט פועל, דאָס וואָס אַזאָ לימוד בעדאַרף פועל זיין ביראת שמים.

אין דעם וידוי וואָס ר' חיים האָט זעך אויסגירעהט די האַרץ פֿאַר ר'
מרדכי'ן האָט ר' מרדכי גיפילט אַ רמוז פון רבי'ן – דער בעש"ט – אַז עס
איז גיקומען די צייט אַז ער – ר' מרדכי – זאָהל איבערגעבן די ווערטער
וואָס דער בעש"ט האָט גיזאָגט, "ר' חיים'ן וועסטו זאָגן", דאָס הייסט אַז
די ווערטער וואָס דער רבי – דער בעש"ט – שיקט צו ר' חיים'ן דורך אים,
בעדאַרף ער – ר' מרדכי – איבערגעבן ר' חיים'ן באַ אַזאָ גילעגיהייט
וואָס די שליחות פון רבי'ן זאָהל זיין אַ ענטפער אויף ר' חיים'ס אַ סיפור
אַדער אַ האַרץ אויסריידעניש.

ער – ר' מרדכי – האָט די גאַנצע צייט גיטראַכט וען זאָהל ער ר'
חיים'ן איבערגעבן די שליחות פון רבי'ן, אָבער אַז ער האָט זעך גוט
פֿאַרטיפֿט אין דעם רבי'ס לשון וי ער האָט אים גיזאָגט "ועסטו זאָגן"
איז אַזאָ סגנון לשון איז נאָר בדרך ענטפער אויף דעם וואָס יענער זאָגט.
איצטער אַז ר' חיים האָט זעך פֿאַר אים אויסגיגאַסן די האַרץ, פֿאַרשטייט
[ער] אַז עס איז גיקומען די צייט אַז ער בעדאַרף איבערגעבן די שליחות.

אָבער איבער געבן דעם רבי'ס אַ שליחות בעדאַרף

בישיבה בסמרגון, והוא – הדגיש רבי חיים – יודע ללמוד טוב ממנו.

רבי מרדכי ורבי חיים התחילו להתפלפל בסוגיא הנדרשת ולמדני העיר
התפעלו מהסברות הגאונות ששמעו. הם סיפרו על כך כל אחד בבית המדרש
שלו וכל העיר החליטה למנות את רבי מרדכי ל"מגיד" העיר.

כשהציעו לרבי מרדכי תפקיד זה של "מגיד" העיר, הסכים בתנאי שיהי'
זה אך למשך זמן שהותו בעיר, והוסיף שבדעתו להיות בדוברובנא עד תום
החורף. ובשבת ערב סליחות, השמיע רבי מרדכי את דרשתו הראשונה.

במשך השבועות האחרונים שרבי מרדכי לומד עם רבי חיים, נהי' שינוי,
מקצה לקצה, בהנהגתו של רבי חיים.

בהזדמנות אחת, שפך רבי חיים את לבו המר לפני רבי מרדכי, באמרו שזה
לו כשמונה שנים שהוא לומד מדרש, וחמש שנים שלומד את זוהר הקדוש,
לימודים שלכאורה היו צריכים לפעול עליו ביראת שמים, ואילו הוא, לבו

סתום כאבן.

בוידויו זה של רבי חיים, הרגיש רבי מרדכי ברמזו מרבו, שהגיע הזמן למסור
לרבי חיים את דבר השליחות הקדושה שהטיל עליו.

מסגנון דבריו של הבעש"ט, "לרבי חיים תאמר", הבין שהדברים צריכים
להימסר לו כמענה על שאלה או כתגובה על השתפכות הלב של רבי חיים.

רבי מרדכי חשב כל הזמן, מתי ימסור לרבי חיים את דבר שליחותו של
הרבי, אבל כשהתעמק בלשון קדשו של הרבי "תאמר לו", סגנון לשון כזה,
בא בדרך מענה על מה שהוא יאמר.

כעת כשרבי חיים שפך את לבו לפניו, הבין רבי מרדכי שהגיעה השעה
למסור לו את דבר השליחות.

ברם, שליחות של הרבי מוסרים

עמוד מה

מען האָבין אַ געוויסע הכנה, דעם רבי'נס אַ שליחות קאָן מען ניט איבערגעבן דרך אגב פאַרבייגענדיק, דעם רבי'נס אַ שליחות בעדאַרף מען האָבין אַ הכנה כפולה, – אַ צווייגענדיקע – הן דער שליח בעדאַרף האָבן די גיהעריקע הכנה, און בפרט דער מקבל השליחות מוז האָבן אַ געוויסע הכנה און ר' מרדכי האָט אָפּגילייגט איבערגעבן ר' חיים'ן די שליחות פון רבי'ן, ביז ער ועט מאַכן די נויטיקע הכנות צו דעם.

ר' מרדכי האָט גיפירט אַ טיפּין שמועס מיט ר' חיים'ן אויף צו קלערן אים דעם נאַיעס פון דעם דרך וואָס דער רבי – דער בעש"ט – האָט מגלה גיווען, און האָט אים פאַר טייטשט די משנה אין סוטה, זריזות מביאה לידי נקיות, נקיות מביאה לידי טהרה, מסביר זאָייענדיק אַז די אַלע דרגות נקיות, טהרה, פרישות, קדושה, ענוה, יראת חטא, חסידות, רוח הקדש, איז דאָס אַלץ אין העכערן זיהן וי מתנגדים פאַרשטייען.

ער – ר' מרדכי – האָט אופמערקזאָם גימאַכט ר' חיים'ן אַז די מעלות פון ענוה און יראת חטא זיינען אין דעם אַלטין דרך גאָר גיוויינליכע זאַכן, ועהר איז דאָס ניט קיין יראת חטא, און ועהר איז דאָס ניט קיין עניו, און ר' פנחס בן יאיר וואָס ער איז גיווען אַ הימעל מענטש איז ער רעכניט די מעלה פון ענוה נאָך דער הקדמה פון פינף פריערדיקע מעלות זריזות, נקיות, טהרה, פרישות, קדושה און יראת חטא נאָך דער הקדמה פון דער מעלה פון ענוה, די ערשטע מעלה איז זריזות, זריזות איז אַ הוראה אויף חיות, לעבעדיקייט און אַזוי אַרום האָט [ער] ר' חיים'ן בעוויזן די אַלע פעהלערין אין דעם דרך הישן, און די מעלות פון דעם נאַיעס דרך וואָס דער בעש"ט האָט מגלה גיווען, און האָט דערציילט ר' חיים'ן די אַלע סבות וואָס האָבן אים – ר' מרדכי'ן – פאַרפירט אין די מרחקים, וואָס דאָרטן האָט ער זעך דערווסט פון דעם הייליקן בעש"ט, און איז אַזעק צו אים, און האָט דאָרט פאַרבראַכט אַזויפיל צייט.

ר' מרדכי האָט ר' חיים'ן דערציילט די אַלע זיינע איבערלעבענישין זייענדיק באַ דעם בעש"ט און אַז ער האָט זעך דערמאַנט אויף זיינע ישיבה חברים, דאָס אַלץ וואָס פריער איז ערציילט גיוואָרן, און אַז ער – ר' מרדכי – האָט אַ שליחות פון רבי'ן – דער הייליקער בעש"ט – צו אים – ר' חיים'ן – נאָהר די שליחות פון רבי'ן קאָהן ער אים ניט איבערגעבן וואו

ואילו רבי פנחס בן יאיר שהי' איש שמיימי, מונה מעלות אלו של ענוה ויראת חטא אחרי ההקדמה של המעלות זריזות, נקיות, פרישות, טהרה, קדושה, ולאחר מכן יראת חטא אחרי ההקדמה של ענוה. המעלה הראשונה היא זריזות, זריזות מראה על חיות, וכך הסביר לרבי חיים החסרונות שבדרך הישנה והמעלות שבדרך החדשה שגילה הבעש"ט, וסיפר לו כל הסיבות שהביאו אותו – את רבי מרדכי – למרחקים, שם נודע לו מהבעש"ט, הלך אליו ושהה אצלו כל כך הרבה זמן. רבי מרדכי סיפר לרבי חיים כל מה שעבר עליו בהיותו אצל הבעש"ט, שנזכר על חבריו בישיבה – ככל המסופר לעיל – ואשר רבו הבעש"ט מסר לו שליחות אליו, אל רבי חיים, אלא שאי אפשר למסור לו את דברי השליחות

רק אחרי הכנה מסוימת. אי אפשר למסור אותה כבדרך אגב. למסירת שליחותו של הרבי צריכים להכנה כפולה. שכן, גם השליח צריך להכנה מסוימת. ורבי מרדכי החליט לדחות מסירת דבר השליחות של הרבי לרבי חיים עד שייעשו ההכנות הדרושות. רבי מרדכי ניהל שיחה עמוקה עם רבי חיים, והסביר לו את החידוש שבדרך שגילה הבעש"ט, ופירש לו מאמר רבי פנחס בן יאיר (סוטה פרק ט, משנה טו): "זריזות מביאה לידי נקיות", באמרו: כל הדרגות, נקיות, פרישות, טהרה, קדושה, ענוה, יראת חטא, חסידות, רוח הקודש, מובנן עמוק יותר מהבנתם של המתנגדים בזה, ורבי מרדכי הדגיש, שהמעלות של ענוה ויראת חטא הן דברים רגילים בדרך הישנה, מיהו שאינו ירא חטא?! ומיהו שאינו עניו!?

עמוד מז

פריער זאָהל ער – ר' חיים – מאַכין די ריכטיקע הכנה, אָז ער זאָל זיין ראוי מקבל זיין די שליחות פון רבי'ן.

דער סיפור אָז ר' מרדכי'ס רבי דער גרייסער גאון וצדיק האָט אים – ר' חיים'ן – גישקט אַ שליחות, האָט אויף ר' חיים'ן זייער שטאַרק גיורקט און ער איז גיווען מוכן אַלץ צוטאָן נאָהר ער זאָל זיין ראוי מקבל זיין די שליחות.

עס איז שיים געווען אַ פאַר טעג פאַהר ראש השנה און ר' חיים האָט זייער גיוואָלט אָז דעם ראש השנה עשי"ת און יום כפור זאָהל ער דאווענען מיט כוונת האריז"ל האָט ער גיהאַלטן אין איין איינזונר'ן די אַלע כוונות אָז ער זאָהל אין דעם זיין בקי ורגיל.

אין די סליחות טעג האָט ר' מרדכי אַלע טאָג נאָך מעריב גיזאָגט פון בימה אַ דרוש מעורר גיווען אויף תשובה, מבאר ומסביר גיווען פערשידענע מאמרי ר"ל, ערקלערט דעם פשוט'ן עולם וואָס איז דער תוכן – אינהאַלט – פון מצוות תקיעת שופר, דער עולם, גאָר פראַסטע און אויך די גרעסטע לומדים זיינען גיווען זייער צופרידן.

ערב ראש השנה האָט מען אויסגיילקעפט הכרזה'ס אין די בתי מדרשים ואו און וען דער שטאַט מגיד ועהט זאָגין ראש השנה די ביידע נעכט פאַר מעריב, ביידע טעג פאַר תקיעות, אַלץ אין בעזונדערע ערטער פון שטאַט.

אָז מי האָט אופגינומען ר' מרדכי'ן פאַר דעם שטאַט מגיד האָט מען אים גיוואָלט דינגען אַ קוטיר און קעסט על חשבון הקהל, אָבער ר' מרדכי האָט ניט גיוואָלט האָט מען אים אָפגיזומט אַ חדרל אין חדר שני פון גרייסן בית מדרש, און צוויי גילדין אַ וואָך שכירות, אַ חוץ הכנסה פון יחידים.

די נאכט פאַר זכור ברית ר' מרדכי איז אקערשט גיקומען פון קאַלטן בית מדרש ואו ער האָט גיזאָגט אַ פאַר שעה אַ דרוש אויף דעם ענין פון לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים, ער האָט דעם ענין זייער גוט ערקלערט וי דער בורא ברוך הוא איז אַ זון ומפרנס לכל חי, און איז אַ משגיח אויף יעדער בעשעפעניש בהשגחה פרטית, און עס שטייט וברוך ה' אלקיך בכל אשר תעשה, מי בעדאָרף מעהר ניט וי מאַכין אַ כלי צו פרנסה, אָבער דאגה'ן אויף דעם בעדאָרף מען ניט, מי בעדאָרף דאווענען און לערנען, און האָט שטאַרק זייער שטאַרק גימוסר'ט דעם עולם פאַר וואָס מי לערינט ניט, ער האָט זעך זייער צו קאָכט בשעת ער האָט אַרום גירעהט דעם פסוק ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו, ישראל לא ידע עמי לא התבונן, ער – ר' מרדכי – האָט זיי – דעם עולם – דערציילט פאיינע משלים וואָס פון יעדער משל איז אַרום אַ מוסר השכל וי מה בעדאָרף זיין אַ בוטח בד', האיינט – רופט אויס ר' מרדכי פון בימה מיט אַ שטאַרק וויינענדער שטימע –

14
ביער זאָהל ער ר' חיים – מאַכין די ריכטיקע הכנה, אָז ער זאָל זיין ראוי מקבל זיין די שליחות פון רבי'ן.
דער סיפור אָז ר' מרדכי'ס רבי דער גרייסער גאון וצדיק האָט אים – ר' חיים'ן – גישקט אַ שליחות, האָט אויף ר' חיים'ן זייער שטאַרק גיורקט און ער איז גיווען מוכן אַלץ צוטאָן נאָהר ער זאָל זיין ראוי מקבל זיין די שליחות.
עס איז שיים געווען אַ פאַר טעג פאַהר ראש השנה און ר' חיים האָט זייער גיוואָלט אָז דעם ראש השנה עשי"ת און יום כפור זאָהל ער דאווענען מיט כוונת האריז"ל האָט ער גיהאַלטן אין איין איינזונר'ן די אַלע כוונות אָז ער זאָהל אין דעם זיין בקי ורגיל.
אין די סליחות טעג האָט ר' מרדכי אַלע טאָג נאָך מעריב גיזאָגט פון בימה אַ דרוש מעורר גיווען אויף תשובה, מבאר ומסביר גיווען פערשידענע מאמרי ר"ל, ערקלערט דעם פשוט'ן עולם וואָס איז דער תוכן – אינהאַלט – פון מצוות תקיעת שופר, דער עולם, גאָר פראַסטע און אויך די גרעסטע לומדים זיינען גיווען זייער צופרידן.
ערב ראש השנה האָט מען אויסגיילקעפט הכרזה'ס אין די בתי מדרשים ואו און וען דער שטאַט מגיד ועהט זאָגין ראש השנה די ביידע נעכט פאַר מעריב, ביידע טעג פאַר תקיעות, אַלץ אין בעזונדערע ערטער פון שטאַט.
אָז מי האָט אופגינומען ר' מרדכי'ן פאַר דעם שטאַט מגיד האָט מען אים גיוואָלט דינגען אַ קוטיר און קעסט על חשבון הקהל, אָבער ר' מרדכי האָט ניט גיוואָלט האָט מען אים אָפגיזומט אַ חדרל אין חדר שני פון גרייסן בית מדרש, און צוויי גילדין אַ וואָך שכירות, אַ חוץ הכנסה פון יחידים.
די נאכט פאַר זכור ברית ר' מרדכי איז אקערשט גיקומען פון קאַלטן בית מדרש ואו ער האָט גיזאָגט אַ פאַר שעה אַ דרוש אויף דעם ענין פון לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים, ער האָט דעם ענין זייער גוט ערקלערט וי דער בורא ברוך הוא איז אַ זון ומפרנס לכל חי, און איז אַ משגיח אויף יעדער בעשעפעניש בהשגחה פרטית, און עס שטייט וברוך ה' אלקיך בכל אשר תעשה, מי בעדאָרף מעהר ניט וי מאַכין אַ כלי צו פרנסה, אָבער דאגה'ן אויף דעם בעדאָרף מען ניט, מי בעדאָרף דאווענען און לערנען, און האָט שטאַרק זייער שטאַרק גימוסר'ט דעם עולם פאַר וואָס מי לערינט ניט, ער האָט זעך זייער צו קאָכט בשעת ער האָט אַרום גירעהט דעם פסוק ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו, ישראל לא ידע עמי לא התבונן, ער – ר' מרדכי – האָט זיי – דעם עולם – דערציילט פאיינע משלים וואָס פון יעדער משל איז אַרום אַ מוסר השכל וי מה בעדאָרף זיין אַ בוטח בד', האיינט – רופט אויס ר' מרדכי פון בימה מיט אַ שטאַרק וויינענדער שטימע –

בטרם ערך רבי חיים את ההכנה האמיתית, להיות כלי ראוי לקבלת דבר השליחות.
סיפור זה, שרבו של רבי מרדכי, הגאון והצדיק הגדול, מסר לו שליחות מיוחדת עבורו, עשה רושם חזק על רבי חיים, והי' מוכן לעשות הכל כדי להיות כלי ראוי לקבלת השליחות.
הי' זה ימים ספורים לפני ראש השנה, ורבי חיים שאף להתפלל בראש השנה, בעשרת ימי תשובה וביום כיפור, לפי כוונות האריז"ל, והתמיד לשנן לעצמו כל הכוונות כדי להיות בקי ורגיל בהן.
בימי הסליחות הי' רבי מרדכי דורש בכל לילה אחרי מעריב מעל בימת בית המדרש, מעורר את הקהל לתשובה, מבאר ומסביר מאמרי חז"ל שונים, ומבהיר במיוחד לקהל הפשוט את משמעותה של מצות תקיעת שופר. הקהל, גם הפשוטים וגם הלמדנים, היו מאד שבעי רצון.
בערב ראש השנה, הדביקו מודעות בכל בתי המדרש שבעיר, בהן פירטו מתי והיכן ידרוש רבי מרדכי המגיד דמתא. בשני ימי ראש השנה. לפני מעריב

ולפני תקיעת שופר, כל פעם במקום אחר.

כשמינו את רבי מרדכי כמגיד העיר, רצו לשכור לו דירה ולתת לו אש"ל על חשבון הקהל, אלא שרבי מרדכי סירב, ולכן גידרו לו פינה ב"חדר שני" שבבית הכנסת הגדול שבעיר והקציבו לו שני שקלים לשבוע נוסף על הכנסתו מיחידים.

בליל אמירת "זכור ברית", חזר רבי מרדכי זה עתה מ"בית המדרש הקר", בו נאם כמה שעות על הנושא "לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים". הוא הסביר בשפה ברורה, איך הבורא ברוך הוא זן ומפרנס כל חי ומשגיח על ברואיו בהשגחה פרטית, וכתוב (דברים טו, יח): "וברוך ה' אלקיך בכל אשר תעשה", צריכים רק לעשות את הכלי לפרנסה, אבל לדאוג על כך – אסור. צריכים להתפלל וללמוד. והטיף מוסר לקהל הנאספים, על שאינם לומדים מספיק. הוא דיבר עם "קאָך" על הפסוק (ישעי' א, ג) "ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו, ישראל לא ידע עמי לא התבונן".

רבי מרדכי הוסיף לנאומו משלים שונים, כשה'בכנ' הוא: כיצד צריך אדם להיות בוטח בה'. היום – הכריז רבי מרדכי בקול בוכים –

עמוד מז

איו די לעצטע נאכט פון דעם פאָראַיאַיגענעם יאָהר, - זאָגט ר' מרדכי - האָט אַלץ אויסגעהערט, און איהר ועט זען פּאַנאַנדער גיין יעדער אין זיין היים, עסין ועטשערע פּלודערין אַביסול מיט די בני בית און לייגען זעך שלאָפּין.

פּאָרגעסט ניש אידין - הייבט ר' מרדכי אָהן מיט אַ קול תּחנונים - אַז מאָרגן פּאָר נאָכט הייבט זיך אָן דער יום הדין, גידיינקט אידין אַז מאָרגן אם ירצה השם אין דער צייט ועהלן אַלע אידין אויף דער גאַנצער ועלט, מאַנסבלין און ווייבער, אינגלעך און מיידלעך, אַלט און יונג פּאַרזאַמלען אין אַלע בתי מדרשים וואָס זיינען אויף דער גאַנצער [ועלט] צו דעם גרייסן מורא'דיקן יום הדין.

מיר אַלע - זאָגט ר' מרדכי - מיט אונזערע ווייבער און קינדער ועהלן מיר קומען אין די בתי מדרשים און אין די שוהלן בעטין באַ דעם בורא יחיד וואָס ער איז אבינו מלכנו, אַ א-ל מלא רחמים ועהלן מיר קומען בעטין, אַז דער אבינו מלכנו זאָהל אונז אַלעמען געבין אַ גוונדן גליקלעכין יאָהר, מיר זאָלין אַלע לעבין אונזערע זיהן זאָהלין קין יתומים ניש ועהרין, און אונזערע טעכטער זאָהלין קין יתומות ניש ועהרין.

דער עולם צוהערער - עס איז גיווען פּוהל גיפּאַקט דער גרייסער בית מדרש און די ווייבער שוהל - האָבן שיים לאַיינג אַזוי טיפּהערציג ניש גייוונט וי באַ דער דרשה וואָס ר' מרדכי האָט געזאָגט, יעדער איינער און יעדע איינע זיינען געוען גירירט פון ר' מרדכי'ס מוסר און האָבן שטילער הייט יעדער פּאָר זיך אויסגיגאַסין די האַרץ מיט הייסע טרערין, אַבער אַז ר' מרדכי האָט אָנגיהייבן ריידן ועגין דעם מורא'דיקן יום הדין ועגין דעם גרייסן יום המשפט, ועגין די תּחנונים וואָס מיר בעטן באַ דעם אבינו מלכנו אַז די קינדער זאָהלין קין יתומים ניש בלייבין, די עופּלעך - קליינע קינדער - זאָהלין זייערע מוטערס האָבין, די ווייבער זאָהלין זייערע שפּייזער האָבין, האָט זעך דער גאַנצער בית מדרש צו כליפעט אין אַ לילה, אַלע זיינען און קלאַגין, באַ אַלעמען הן מאַנסביל און הן ווייבער האָבין די ווערטער אַ ריגירטאַן דעם פיטל פון האַרצין.

ר' מרדכי שטייט אויף דער בימה איינגעוויקלט אין דעם קהל'שען טלית - אין יעדער בית מדרש איז גיווען אַ קהל'שער טלית, און בשעת דער מגיד בעדאַרף זאָגן טוט ער אָן דעם טלית - דער גרייסער לאַמפּ וואָס היינגט איבער דער בימה בעלאַייכט דעם בלאַס בלייכין פנים פון דעם מגיד, מי זעהט וי די טרערין רינען, און ער - דער מגיד - שטייט מיט צו שפּרייטע הענט, און מיט אַ טיפּטרוערדיקע שטימע הייבט ער אָהן וייטער צו ריידן.

פּאָר וואָס - רופּט ער אויס הויך מיט

היינט ביי סעולעך נאָכט פון דעם פּאַנאַנדער יאָהר. איהר - זאָגט ר' מרדכי - האָט אַלץ אויסגעהערט. און איהר ועט זען פּאַנאַנדער גיין יעדער אין זיין היים. עסין ועטשערע פּלודערין אַביסול מיט די בני בית און לייגען זעך שלאָפּין.

מקום. זה זמן רב שלא בכו בכי עמוק ונרגש כזה, כפי שזה הי' בשעת דרשתו של רבי מרדכי, כל אחד ואחת הי' מזועזע מדברי מוסרו של רבי מרדכי, וכל אחד לעצמו ובחשאי שפך את לבו בדמעות חמות, וכשהתחיל רבי מרדכי לדבר אדות יום הדין האיום והנורא, אודות יום המשפט, אודות התחנונים שאנו מתחננים בפני אבינו מלכנו, שילדינו לא ישארו יתומים, שתהי' להם אם דואגת ושלגשותינו תהי' פרנסתן - פרצו כולם בבכי תמרורים ובלילות. כולם בוכים ומיללים. בכולם, באנשים ובנשים, פגעו הדברים בנקודת לבבם.

רבי מרדכי עומד על הבימה עטוף בטלית של הציבור (בכל בית כנסת ישנה טלית ציבורית שהמגיד מתעטף בה), המנורה התלויה מאירה את פניו הלוהטים והחיוורים. כולם רואים את הדמעות הניגרות על לחיו, ידיו פרושות ובקול רועד הוא ממשיך ואומר:

- עבור מה?

הוא הלילה האחרון של השנה העוברת, כולכם שמעתם את הנאמר, ועוד מעט תתפזרו לבתיכם, תסעדו ארוחת ערב, תפטפטו קצת עם בני ביתכם ותלכו לישון.

אך - הגביר רבי מרדכי את קולו בתחנונים - אל נא תשכחו, שמחר בלילה מתחיל יום הדין, אל נא תשכחו שמחר אי"ה בשעה זו, יתאספו יהודים, אנשים ונשים, בנים ובנות, זקנים וצעירים, בבתי המדרשות בכל קצווי תבל, לקראת יום הדין האיום והנורא.

כולנו - אמר רבי מרדכי - ונשינו וטפינו, נתאסף בבתי הכנסת ובתי המדרש, לבקש מהבורא היחיד, שהוא, אבינו מלכנו, א-ל מלא רחמים, יתן לכולנו שנה בריאה ומוצלחת, שנת חיים, שבנינו לא יהיו יתומים ובנותינו לא תהיינה יתומות.

קהל המאזינים בבית המדרש הגדול ובעזרת הנשים שהיו מלאים עד אפס

עמוד מח

א שטריינגער שטימע – פארוואס פאר א מעשים טובים זאָהל אונז דער א-ל מלא רחמים געבין א געזונד גוט יאָהר, אז אונזערע קינדערלעך זאָהלן אונז גיזונד און שטארק זיין.

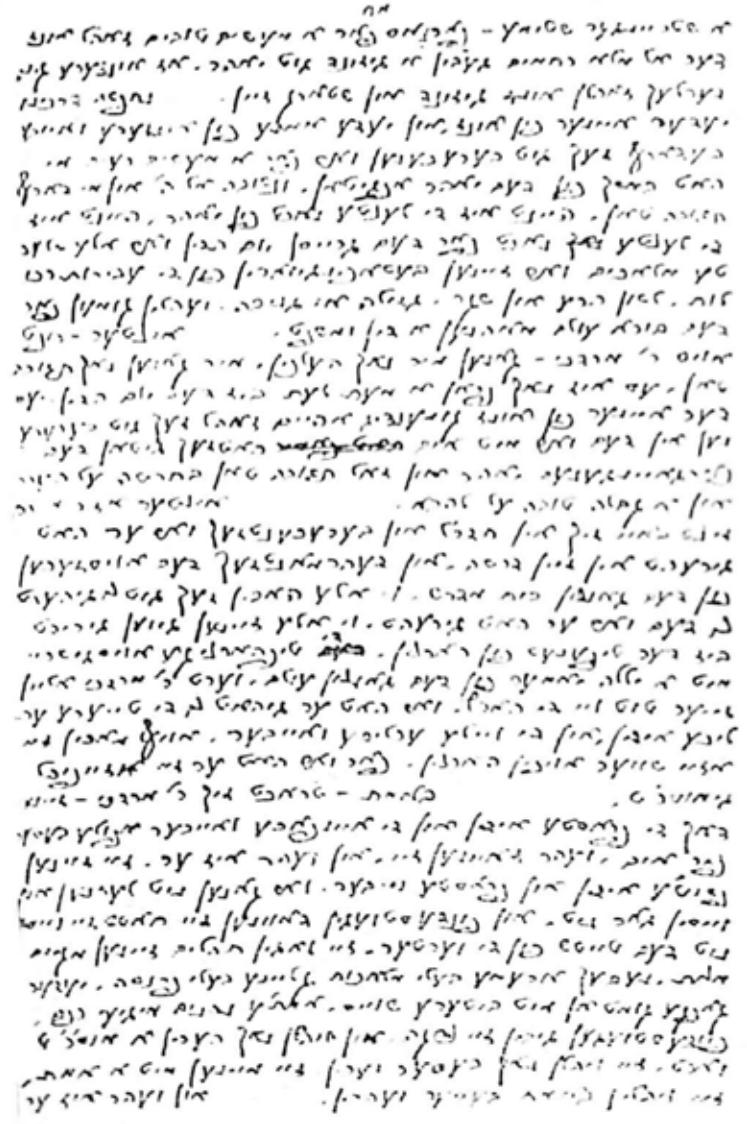
נחפשה דרכינו יעדער איינער פון אונז, און יעדע איינע פון אונזערע וייבער בעדאָרף זעך גוט בערעכענען וואָס פאָר אַ מעשים רעים מי האָט במשך פון דעם יאָהר אָפּגיטאַן, ונשובה אל ד' און מי דאָרף תשובה טאָן, היינט איז די לעצטע נאַכט פון יאָהר, היינט איז די לעצטע נאַכט פאָר דעם גרייסיגן יום הדין וואָס אַלע שלעכטע מלאכים וואָס זיינען בעשאַפּינגיאָרין פון די עבירות רכילות, לשון הרע און שקר, גזילה או גניבה, ועהלין קומען פאָר דעם בורא עולם מאָהנען אַ דין ומשפט.

איצטער – רופט אויס ר' מרדכי – קאָנען מיר נאָך העלפּין, מיר קאָנען נאָך תשובה טאָן, עס איז נאָך פראַן אַ מעת לעת ביז דעם יום הדין, יעדער איינער פון אונז קומענדיק אַהיים זאָל זעך גוט בערעכענען אין דעם וואָס מיט אים האָט זעך גיטאַן דעם פאָרגאַיינגענעם יאָהר און זאָל תשובה טאָן בחרטה על העבר און אַ קבלה טובה על להבא.

איצטער אַז ר' מרדכי זיצט באַיי זיך אין חדר'ל און ברעכענעט זעך וואָס ער האָט גירעהט אין זיין דרשה, און דערמאָהנט זעך דעם אויסזעהן פון דעם גאַנצען בית מדרש, וי אַלע האָבין זעך גוט צו גיהערט צו דעם וואָס ער האָט גירעהט, וי אַלע זיינען גיווען גירירט ביז דער טיפענעש פון האַרצין, די טיפהרציקע אויסגישריי מיט אַ יללה יאָמער פון דעם גאַנצין עולם, וערט ר' מרדכי אַליין זייער טוט ווי די האַרץ, וואָס האָט ער גיהאט צו די טייערע ערליכע אידן, און די ויילע ערליכע וואַיבער, אויף מאַכן זיי אַוויי שווער אויפן האַרצין, פאָר וואָס האָט ער זיי אַזוי פיל גימוסר'ט.

באמת – טראַכט זיך ר' מרדכי – זיינען דאָך די פראַסטע אידן און די איינפאַכע וויבער אַ פולע בעסער פאָר אים, ועהר זאָיינען זיי, און ועהר איז ער, זיי זיינען פשוט'ע אידן און פראַסטע וואַיבער וואָס קאָנען ניט לערנען און וויסן גאָר ניט, און פונדעסטוועגין דאָוונען זיי האָטש זיי וויסן ניט דעם טייטש פון די ווערטער, זיי זאָגין תהלים זיינען מקיים מצוות, נעבעך אַרעמע בעלי מלאכות קליינע בעלי פרנסה, יעדער קאָפקע קומט אָן מיט ביטערע שוויס, אמת'ע נהנים מיגיע כפם, פונדעסטוועגין גיבין זיי צדקה, און ויהלן נאָך הערין אַ מוסר-ואָרט זיי ויהלן נאָך בעסער וערין, זיי מיינען מיט אַ אמת, זיי ויהלן באמת בעסער ווערין.

און ועהר איז ער,

בדרשתו, ונזכר על מראה בית המדרש, כיצד האזינו כולם לדבריו, וכיצד נודעו בעומק לבבם, הגניחות והיללות של כל הקהל – הזדעזע כולו. היתכן, מה רצה מיהודים יקרים אלה מנשים יקרות אלו, כיצד הרשה לעצמו להקשות כל כך על לבם, מדוע יסר אותם כל כך?!

למעשה – הרהר לו רבי מרדכי – אנשים ונשים פשוטים אלה טובים יותר ממנו. מי הם ומי הוא?! הם – אנשים פשוטים ונשים פשוטות, דלי ידע, ולמרות זאת מתפללים אף שאין יודעים פירוש המלות. הם אומרים תהלים, מקיימים מצוות, בעלי מלאכה זעירים ומסכנים, מתפרנסים בקושי, על כל פרוטה הם יגיעים יגיעה עצומה, נהנים מיגיע כפם באמת ובתמים, ויחד עם כך נותנים צדקה, מתאווים לשמוע דברי מוסר, כי רוצים הם להתעלות ולהטיב דרכיהם!

כוונתם אמיתית, הם רוצים באמת להתעלות!

ומי הוא [אני] –

– שואל קולו הזועק – עבור איזה מעשים טובים, יתן לנו א-ל מלא רחמים, שנה טובה ובריאה? שילדינו יהיו בריאים וחזקים?

“נחפשה דרכינו” – על כל אחד ואחת מאתנו לערוך חשבון נפש, אילו מעשים רעים עשה במשך השנה, “ונשובה אל ה'” – עלינו לחזור בתשובה, היום הוא הלילה האחרון של השנה העוברת, והלילה האחרון לפני יום הדין, בו יבואו כל המלאכים הרעים, שנוצרו מהעבירות, רכילות, לשון הרע, שקר, גזילה וגניבה, לפני ריבון העולמים, לתבוע דין ומשפט.

עתה – מכריז רבי מרדכי – עדיין לא מאוחר, כי יש בידינו לעזור לעצמנו, יכולים אנו לחזור בתשובה, ישנה עוד יממה עד ליום הדין, כל אחד מאתנו בבואו כעת לביתו, יתבונן היטב בכל מה שעבר עליו בשנה שעברה, יחזור בתשובה, בחרטה על העבר ובקבלה טובה על להבא.

כשישב רבי מרדכי בחדרו הקטן וערך חשבון נפשו, על מה שאמר

עמוד מט

ער איז אַ גרייסער למדן, אמת מי דאָרף קין גס הרוח נישט זאָיין, אָבער באַיי זיך אליין בעדאַרפמען דאָך ויסין דעם אמת וי ער איז, ער איז בקי בש"ס בבלי און גוט בעהוינט אין ירושלמי, לערינט שייס ב"ה דעם פערטין מאָהל בבלי בעיון, האָט אַ גרייסע ידיעה אין קבלה, גילערינט אַ פולע ספרי מוסר, שיינע עטליכע מאָהל דורכגילערינט די מדרשים און זהר הקדוש, אַ איד אָהן דאגת פרנסה, גילאָזין דער בעל הבית'טע זיינער מיט די פאָר קינדער אַ איינגיפונדעטע מקו' שטוב מיט אַ פאָר פעסלעך סמאָלע, אַ פעסיל הערינג, עטליכע זעקלעך זאָלן, אַ פאָר זעקלעך מעהל, אַ שטאָהל מיט אַ ציג, אַ שיינע ביסל האָלץ, און צוויי גרייסע גערטנער ואָס גיבין בולבע און גרינס אויף אַ קאָיילעכדיקן יאָהר, און אָפגיזעסין צוויי יאָהר באַ דעם רבי'ן.

באָ אַזאָ שטייגער איד וי בעדאַרף דאָך זיין די עבודת ד' גאָר אין אַנדער אופן – איז ער – ר' מרדכי – באמת ערגער וי די גאָר פראָסטע אידן, איז וי איז באַ אים רעכט גיין מוסר'ן אַזעלכע אמת פרומע אידן, און נאָך גורם זיין זיי אַזויפיל צער און עגמת נפש, אַז זיי האָבן געבעך אַזוי יאָמערלעך גיקלאָגט.

דער גאַנצער דרך פון מוסר – הייבט אָן ר' מרדכי טראַכין – איז אַ היפך פון דעם רבי'נס דרך, מוסר ברעכט דעם גוף, און דעם רבי'נס דרך איז אַז מי זאָל דעם גוף לערנען און מדרוך זיין אָבער נישט ברעכין, און בפרט אַזעלכע גוטע תמימות'דיקע אידן ואָס זיי וואָלטן זעך לאָזן מדרוך זיין, זיי וואָלטן גיזען גיפאָלגט ואָס ער וואָלט זיי גיזאָגט, איז צוליב וואָס האָט ער זיי גידאַרפט מוסר'ן ברעכין זייערע געבעך אויסגימאַטערטע קערפערס, צוליב וואָס האָט ער זיי גידאַרפט מאַכין שווער זייערע צובראַכענע הערצער פון דאגות פרנסה, צוליב וואָס האָט ער גידאַרפט פאָר אומערין זייער נידערשלאָגענע גימטיין פון עניות ודלות און שוואַכן גיוונד צושטאַנד.

פון רגע צו רגע וואָס ר' מרדכי פאַרטראַכט זעך אין דער האַיינטיקער דרשה און אין דעם גואַלדיקן רושם וואָס האָט גימאַכט אויף אַלע הערער, וערט ר' מרדכי אַלץ מעהר אומרוהיקער, אַ אינערליכער צער פאָייניקט אים, פאָר וואָס האָט ער מצער גיווען אַ עדה גוטע פרומע טייערע אידן און אידענעס.

אין

ורבי מרדכי המשיך בהרהורי:

כל דרך המוסר הפוכה מדרכו של הרבי הבעש"ט. דרך המוסר היא לשבור את הגוף ואילו דרכו של הרבי היא ללמד את הגוף ולהדריכו, אבל לא לשבור אותו, במיוחד לא לשבור גופם של יהודים טובים ותמימים כאלה שמוכנים לקבל הדרכה, ואשר ללא ספק יקיימו את הנדרש מהם. כיצד מלאו לבו להטיף להם מוסר ולשבור את גופם השבור והרצוף? לשם מה היה צריך להקשות עוד יותר על לבותיהם השבורים המלאים דאגות פרנסה, ולשם מה היה עליו להנמיך רוחם הנדכא מעניות ומדלות ולפגוע בבריאותם!?

כל כמה שרבי מרדכי מתעמק יותר ויותר בדברים שאמר לפני יהודים אלה, והרושם הכביר שעשה עליהם – גובר צערו הפנימי, לשם מה היה צריך לצער עדה קדושה וטהורה זו!?

ממשיך רבי מרדכי להרהר – יהודי למדן גדול, אמנם לא צריכים להיות גס הרוח, אבל אדם לעצמו הרי צריך לדעת את האמת כמו שהיא, הוא – בקי בש"ס בבלי, בעל ידיעה גדולה בירושלמי, לומד זו הפעם הרביעית תלמוד בבלי בעיון, בעל ידיעה גדולה בקבלה, מתעמק בספרי המוסר, עבר כבר הרבה פעמים על המדרשים ועל הזהר הקדוש, יהודי בלי דאגות פרנסה, השאיר את אשתו וילדיו בביתם כאשר פרנסתם בטוחה, בית מלא מצרכי מזון, חביות דגים מלווחים, כמה שקי מלח, שקי קמח, רפת ועז, עצים להסקה, שני גני ירק הנותנים פירות במשך כל השנה, ועל כל זה – ישב שנתיים במחיצת רבו הבעש"ט!

עבודתו של יהודי בדרגתו היתה צריכה להיות באופן אחר לגמרי. הרי שהוא – רבי מרדכי – גרוע בהרבה מיהודים פשוטים אלה. כיצד, איפוא, מלאני לבי – חשב רבי מרדכי – להטיף מוסר ליהודים יקרים אלה ועוד לגרום להם צער ועגמת נפש עד לידי יללות ובכיות!?

עמוד נ

דעם פאלט אים אראיין אין גידאייניק אז גויס וייס דער רבי ואס מיט אים - ר' מרדכי - טוט זעך ואו ער איז און ואס ער טוט, דער הייליקער רבי זעהט גויס ברוח הקודש אלע זיינע התנהגות'ן און גויס איז ער - דער רבי - אויף אים אין קפידה פאר אזא שלעכטע הנהגה.

דעם רבי'נס שיטה איז דאך אז מי בעדארף יעדער אידן מקרב זיין, מדרוך זאין בדרך הישר, אבער אלץ מיט קירוב, דער רבי זאגט אז אין יעדער אידן ליגט בעהאלטין גרייסע אוצרות פון די שענסטע מדות טובות ביישנים רחמנות גומלי חסדים, דער רבי האלט פון די גאר גאר פראסטע תמימות'דיקע אידן נאך מער וי פון די גרייסע תלמידי חכמים און גרייסע גאונים.

ר' מרדכי דערמאנהנט זעך די פיהלע זאכן ואס ער האט גיזעהען בא דעם רבי'ן אין זאין הנהגה מיט גאר גרייסע תלמידי חכמים און לומדים וי ער האט זיי גשיקט אין פערשידענע ישובים און דערפער אפפלערנען זעך מדות טובות בא גאר פראסטע ישוב'ניקעס און דארפס לאייט.

ער - ר' מרדכי - דערמאנהנט זעך וי ער האט איינעם א גרייס למדן גשיקט צו א ישוב'ניק אין א קרעטשים אפ לערנען די מדה פון בטחון, און איינעם האט דער רבי גשיקט צו א קצב אפפלערנען די מדה פון יראת שמים און איינעם האט דער רבי גשיקט צו א שניידער אפפלערנען די מדה פון אמת, איינעם האט דער רבי גשיקט צו א ואסער טרעגער אפפלערנען די מדה פון לב טוב, איינעם האט דער רבי גשיקט צו א מוליער אפפלערנען די מדה פון אהבת ישראל, די אלע ואס דער רבי האט זיי גשיקט אפפלערנען זעך מדות טובות זיינען אלץ גיווען גרייסע תלמידי חכמים און לומדים און די צו זעמען ער האט גשיקט די תלמידי חכמים זאיינען גיווען גאר פשוט'ע אידן.

דער רבי זעהעט אין דעם גאר גאר פראסטין אידן די גאר גאר גרייסקייט פון דעם הדרת ישראל, און ער - ר' מרדכי - האט אט די גוטע גישמאקע אידן מצער גיווען, און אפשר איז דאס גאר שפיכות דמים, הלבנת פנים - ואס דעם ואס מי מוסר'ט וערט פארשעמט - איז דאך דאס גויס.

ר' מרדכי'ן איז זייער ניט גוט און האט גרייס צער ער מאכט זיך אליין די גרעסטע פארווארפע, איך האב די תמימות ערליכע אידן גיגעבין צו פארשטיין - טראכט זיך ר' מרדכי - מיט ואס פאר א צובראכנקייט מי בעדארף זאגין דעם "ולנו בושת הפנים" און ואס פאר א בושת פנים בעדארף איך האבין.

עס איז שווער ארויסצוריידין די שווערע ווערטער און נידעריקע נעמען ואס ר' מרדכי האט אויף זיך אליין

דעם רבי'נס שיטה איז דאך אז מי בעדארף יעדער אידן מקרב זיין, מדרוך זאין בדרך הישר, אבער אלץ מיט קירוב, דער רבי זאגט אז אין יעדער אידן ליגט בעהאלטין גרייסע אוצרות פון די שענסטע מדות טובות ביישנים רחמנות גומלי חסדים, דער רבי האלט פון די גאר גאר פראסטע תמימות'דיקע אידן נאך מער וי פון די גרייסע תלמידי חכמים און גרייסע גאונים.

את הרביעי - אל שואב מים ללמוד ממנו מדת טוב לב, ואת החמישי - אל בנאי ללמו ממנו מדת אהבת ישראל. וכל אלה שנשלחו על ידי הרבי, הבעש"ט, ללמוד מדות טובות, היו תלמידי חכמים ולמדנים גדולים, ואילו האנשים שמהם היה עליהם ללמוד את המדות הטובות האמורות, היו אנשים פשוטים ביותר.

הרבי הבעש"ט רואה ביהודי הפשוט ביותר את גדלות והדרת ישראל. והוא - רבי מרדכי - ציער יהודים יקרים אלה, ואפשר הדבר שגם גרם להם שפיכת דמים, הלבנת פנים על כל פנים בודאי גרם להם, על ידי שבייש אותם בדברי מוסרו.

הרגשתו וצערו של רבי מרדכי גדול מאד, והוא טען כלפי עצמו:

- בדבריי הסברתי ליהודים פשוטים ותמימים אלה, באיזה שברון לב צריך להיות "ולנו בושת הפנים", איזה בושת פנים צריך להיות לי? קשה לחזור על מלות הגנאי שקרא רבי מרדכי לעצמו,

תוך כדי כך, הבריק במוחו של רבי מרדכי, שללא ספק יודע רבו הבעש"ט מכל הנעשה אתו. הרבי הקדוש בודאי יודע ברוח קדשו ורואה הנהגתו, וברור הדבר שהוא מקפיד עליו על הנהגתו הרעה...

שיטתו של הרבי היא לקרב כל יהודי, להדריכו בדרך הישרה בדרך של קירוב. הרבי אומר שבכל יהודי טמונים אוצרות של מדות טובות, ביישנים רחמנים וגומלי חסדים, והוא מעריך מעלותיהם של יהודים פשוטים יותר מאשר מעלותיהם של גאונים ותלמידי חכמים.

רבי מרדכי נזכר באירועים רבים כיצד התנהג הרבי בשלחו תלמידי חכמים גדולים לעיירות שונות כדי ללמוד מדות טובות מהכפריים והאיכרים הפשוטים.

רבי מרדכי נזכר כיצד שלח רבו הקדוש למדן גדול אחד לישוב קטן כדי ללמוד מדת הבטחון, את השני שלח אל קצב אחד ללמוד ממנו מדת יראת שמים, את השלישי - אל חייט מסויים ללמוד ממנו מדת האמת,

עמוד נא

פארזיך אויסגירעהט און זיך אָנגירופין, און פון רגע צו רגע ועהרט ער אַלץ מעהר און מעהר אופגירעקט און שטאַרק ברוגז אויף זיך אליין.

פון גרייס אופרעקונג האָט ר' מרדכי פאַרגעסן אַז ער האָט זעך נאָך ניט אָפּגיפּאַסט - אין די סליחות טעג האָט ער יעדן טאָג גיפּאַסט, און ערשט נאָך דער דרשה וואָס ער פלעגט זאָגן נאָך מעריב יעמולט פלעגט ער זעך אָפּ פאַסטן, היינט איז באלד קומענדיק האָט ער זעך פאַרטיפּט אין דעם אַלץ וואָס ער האָט גיטראַכט אַז ער האָט פאַרגעסן אָפּ פאַסטן זען, און האָט גינומען אָנגרייטן זיין סעודת ערב וואָס עס איז גיווילעך גיווען ברייט מיט זויער מילך אָדער טראועטקע - די וואַסער וואָס בלייבט פון די זויער מילך - און איז גיגיינגען ואַשן די הענט.

אין דעם פאַלט אים אַראַיין אַ מחשבה אַז גיוויס איז איצטער אין דער שעה פּראַן אַזעלכע וואָס האָבן גיהערט זאָיין דרשה און זיי זאָיינען זעך עוסק אין תשובה, און ער דער מגיד מישרים, דער מוסר זאָגער און דער מעורר אויף תשובה טאָן, איז זעך עוסק אין אכילה, ער ועט זעך זעצן עסין, אַזאָ שקרן און אַזאָ ברי' שפלה דאָס איז שייס אַ אמת'ע העזה וחוצפה, זאָגן יענעם אַז ער זאָל תשובה טאָן, און אליין פאַרנעמען זעך מיט אַנוועטיקין דעם גוף, ניין דאָס טאָר ניט זיין און האָט זעך גינומען וואַיטער זיך אליין מוסר'ן.

ערשט אַנט נאָיין חדשים - טראַכט זעך ר' מרדכי - אַז ער איז אַזעק פון רבי'ן, און איז אַזוי נידעריק גיפּאַלין, ער איז גיוואָרין אַ מוסר זאָגער, אַ מורה דרך אַ מעורר אויף תשובה, נאָהר אַלץ פאַר דעם אַנדערען, ער איז אַ מוכיח, אַ מוסר זאָגער אָבער אַלץ יענעם, יענעם הייסט ער תשובה טאָן, און ער אליין איז וייל און גוט, זיך אַליין איז ער ניט מוכיח, זיך אַליין זאָגט ער קיין מוסר ניט, ער דאַרף קיין תשובה ניט טאָן, אַ עדה אידין יראים ושלמים האָט ער גיבראַכט צו תשובה בכיות, זיי האָט ער גיזאָגט אַז היינט איז די לעצטע נאַכט פון דעם פאַרגיינגענעם יאָהר, ער האָט מכריז ומודיע גיווען אַז היינט איז די לעצטע נאַכט פאַר דעם מורא'דיקן גרייסן יום הדין, אַלץ זיי האָט ער גיזאָגט, אָבער זיך האָט ער גאָר נישט וואָס צו זאָגן, און האָט אָנגיהייבן וויינען אויפ'ן קול, וואָס ועט פון אים וערין, ער ליגט דאָך אין בלאַטע פון שקר, און טיט ורפש פון צביעות - פאַלשקייט - און אין מחשבה האָט ער זעך אָנגיהייבן בעטן באַ דעם רבי'ן - דעם בעש"ט - אַז ער - דער בעש"ט - זאָהל אויף אים רחמנות האָבן און אַרויס ראַטעווען אים פון זיין ביטערין מעמד און מצב.

אך וי

כשמרגע לרגע גובר רוגזו על עצמו.

מרוב רוגז שכח רבי מרדכי שעדיין לא אכל במשך היום. דרכו היתה לצום בכל יום מימי הסליחות ולאכול אחרי הדרשה שהיה דורש לאחר תפלת מעריב. ואילו היום, התעמק כל כך בכל מה שאירע, עד ששכח לגמרי שעדיין לא אכל.

רבי מרדכי קם והכין את סעודת הערב שלו, שהיתה מורכבת מלחם ומי חלב חמוץ, והלך ליטול את ידיו. בתוך כך עלה במחשבתו, שבודאי התעוררו כמה מהשומעים מדברי מוסרו ועתה הם יושבים ועוסקים בתשובה, ואילו הוא עצמו, ה"מגיד מישרים", זה שעורר אותם לתשובה - מתעסק כעת באכילה... הרי הוא עצמו שקרן ובריה שפלה, עז פנים וחוצפן, להשפיע על הזולת לחזור בתשובה, ובעצמו לעסוק בצרכי גופו. לא! זאת לא יעשה. ורבי מרדכי המשיך שוב במחשבתו להטיף מוסר לעצמו.

מה

עמוד נב

גוט איז אים גיווען פאַר יאָהרן - טראַכט זעך ר' מרדכי - ער איז גיווען נעבין רבי'ן, און באלד האָט זעך באַ אים אַנגיהייבן פאַרשטעלן דער גאַנצער ציור פון דעם סדר העבודה וואָס עס איז גיווען אין חדש אלול, סליחות טעג, ראש השנה, עשרת ימי תשובה, יום כפור, און וואו איז ער איצטער אין כף הקלע.

אַ צובראַכענער און אַ נידערגעשלאָגענער, אַ הונגעריקער מיט אַ צו ווייטיקטע האַרץ, האָט ער - ר' מרדכי - אַביסול צוגישפאַרט אויף דער האַרטער באַייניק אַביסול אַפרוועהן.

ער - ר' מרדכי - האָט נאָך ניט גילייענט קין קריאת שמע שעל המטה, אָבער ער איז גיווען אַזוי מיט און מאַט אַז ער איז פשוט ניט גיווען בכח זאָגן אַפילו די פשוט'ע ווערטער פון קריאת שמע און ועהר רעהט אַז ער זאָל קאָנען עפעס בעטראַכטן אַ כוונה, איז גאָר ניט גיווען בערך, און עס איז דאָך פאַהרט די לעצטע נאַכט פון יאָהר, האָט זעך ר' מרדכי'ן אויך גיוואָהלט עפעס זיין אַנדערש, און לכל הפחות עס זאָהל זאָיין ניט ערגער וי גאָר אַ איינפאַכע פשוט'ע נאַכט, וי די נעכט פון אַ גאַנץ יאָהר, דערפאַר האָט ער גימוזט מסכים זאָיין אויף צושפאַרינען אַ וואַילע, הגם ער איז גיווען זייער אויפגיבראַכט אויף זאָיין גוף פאַר וואָס איז ער אַזאָ גראָבער חומר, און מאָהנט מנוחה - רוהען - אָבער נאָך אַלעמדעם האָט ער - ר' מרדכי - בהכרח גימוזט מסכים זאָיין אויף אַ וואַילע צושפאַרען זעך.

ער - ר' מרדכי - ווייס ניט ויפיל ער איז גישלאָפן, ער האָט זעך אויפגיחאָפט אַ דערשראַקענער אַ צוטומלטער, עפעס האָט זעך אַנגיטומלט אין קאָפּ ער ווייס ניט וואָס ער האָט גיזעהען וי הונדערטער מענטשין פאַרווינטע מיט גישוואָלענע פנימ'ד פּאהר ווייטיקטע און פאַהר צערטע לייפין אַרום און זוכין עפעס, אין דעם האָט ער - ר' מרדכי - דער זעהען דעם רבי'ן - דעם בעש"ט - האָט ער אַנגיהייבן וויינען, ער האָט פאַר אים אויסגיגאַסן זאָיין ביטערע האַרץ, דער רבי האָט גישמייכלעט, ער - דער רבי - האָט אים עטליכע ווערטער גיזאָגט, ר' מרדכי שרעקט זעך אַרויסזאָגן די ווערטער אין דיבור, קאָן דאָס זאָיין אַז אַזעלכע הייכע ווערטער - פון לייבונג - זאָהל דער רבי אויף אים זאָגן, אָבער ער האָט דאָייטלאַך גיהערט פון רבי'נס הייליקן מוהל וי ער האָט גיזאָגט בנוסח זה "כוונתך ומעשיך רצויים ועושים נחת רוח למעלה חזק ואמץ בעבודתך, תשובה בושתי ה' זכור בחרותך, ד' אורי בר"ה וישעי ביהוה כ"פ, לשנה טובה תכתב ותחתם".

באַ אים שטייט פאַר די אויגן דער גאַנצער אויסזעהען באַ אים הערט זעך דעם רבי'נס שטים.

ר' מרדכי טראַכט איבער דעם רבי'נס ווערטער נאָך אַמאָהל און נאָך אַמאָהל דער

משהו התרוצץ לו בראש, הוא אינו יודע בדיוק מה ראה: מאות אנשים בוכיים עם פנים נפוחות, כאובות ומצוערות רצים ומחפשים משהו. פתאום הבחין ר' מרדכי ברבו, הבעש"ט, והחל לבכות; שפך בפניו את מר לבו. הרבי חייך ואמר לו מספר מילים. ר' מרדכי מפחד לבטא בדיבור את המילים הללו: האמנם יתכן שמילים נעלים שכאלו, מפנימיות הנפש, שהרבי יאמר לו? ואולם הוא שמע בפירוש מפיו הקדוש שאמר בנוסח זה:

"כוונתך ומעשיך רצויים וגורמים נחת רוח למעלה, חזק ואמץ בעבודתך, תשובה - בושתי ה', זכור בחרותך, ה' אורי - בראש השנה, וישעי - ביום כיפור, לשנה טובה תכתב ותחתם".

כמו חי עובר מחזה זה לנגד עיניו, הנה עומד הרבי הבעש"ט, והנה הוא שומע אותן מילים קדושות יוצאות מפיו הקדוש.

רבי מרדכי מהרהר, חוזר ומשנן שוב ושוב

טוב - ממשיך רבי מרדכי במחשבתו - היה לו במחיצת רבו הבעש"ט, ומיד החל לעבור במחשבתו סדר העבודה בבית הבעש"ט בימי אלול, ימי הסליחות, ראש השנה, עשרת ימי תשובה, יום כיפור, והיכן הוא נמצא כעת - בכף הקלע...

שבור ורצוצץ, רעב וצמא וכוואב לב, שכב רבי מרדכי על הספסל הקשה, לנוח קצת. הוא עדיין לא קרא קריאת שמע, אבל פשוט אין בכחו לומר אף המילים הפשוטות של קריאת שמע, שלא לדבר על תפילה בכוונה, אין זה בערך כלל במצבו הנוכחי. מאידך - הרי הלילה הוא האחרון בלילות השנה, וגם הוא רוצה להתנהג בלילה כזה אחרת מאשר בכל לילות השנה, על כל פנים לא גרוע מכל לילות השנה, ומשום כך הסכים מתוך הכרח לנוח קצת, כדי לשאוב כחות מחודשים לעבודת הלילה. יחד עם כך רגז מאד על גופו, מדוע הנו חומר גס כזה הדורש מנוחה. וכך חשב וחשב עד שנרדם...

ר' מרדכי לא ידע כמה זמן הוא ישן. הוא התעורר מבוהל ומבולבל,

עמוד נג

רבי זאָגט אַז "תשובה איז בושת ה'" ער - ר' מרדכי - האָט אַליין גיהערט זאיינדיג באַ דעם רבי'ן וי דער רבי האָט גיזאָגט אין אַ תורה, אַז "תשובה איז שבת ו"ה, שם הוי' י' חכמה ה' בינה ה' מדות ה' מלכות, י"ה הנסתרות לה' אלקינו, ו"ה נגלות, ובשבת העבודה במוחין וזהו תשובה שבת ו"ה" און אים האָט דער רבי גיזאָגט אַז "תשובה איז בושת ה'" ה' איז מעשה, דאָס וואָס דער רבי האָט גיזאָגט אַז די כוונה אין די מעשים זאיינע זאיינע רצויים און זיי מאַכן אַ נחת רוח למעלה, אַ ודאי אזוי אַז עין הרע אזוי פיל אידן כן ירבו קומענעך צונויף און הערין מאמרי רז"ל און דברי התעוררות און זיי זאיינען דאָך תמימות'דיקע וערין זיי נתעורר באמת און פון דעם איז דער נחת רוח למעלה, פון דער התעוררות וואָס די גוטע פרומע אידן און פרומע זאייבער וערין נתעורר בתשובה און דאָס איז גורם מעשים טובים, און אויף דעם זאָגט אים דער רבי "חזק ואמץ בעבודתך" די עבודה בריינגען אידן לידי מעשים טובים איז זייער אַ גרייסע עבודה, אָבער דאָס איז נאָר פאָהר יענעם, אָבער פאָהר אים - ר' מרדכי - אַליין, אים זאָגט דער רבי "תשובה בושת ה'" זיין - ר' מרדכי'ס - דרגא אין תשובה איז בושת ה', ער - ר' מרדכי - האָט אַמאָל גיהערט פון רבי'ן "אַז תשובה איז תשוב ה' מי בעדאָרף חרטה האָבן אויף די מעשים" אים - ר' מרדכי'ן - האָט דער רבי גיזאָגט "תשובה תשוב ה' אַ מי בעדאָרף חרטה האָבן אויף די מעשים" אידן בתשובה ומעשים טובים - בעדאָרף ער ניט חרטה האָבן אדרבה דער רבי זאָגט אים "חזק ואמץ בעבודתך" נאָהר זיין מדריגה אין תשובה זאָגט דער רבי "תשובה בושת ה'" ער זאָהל זעך שעמען פאָהר זאיינע מעשים.

ר' מרדכי האָט זעך אויסגיטאייטשט דעם רבי'נס וערטער לויט זאין הרגש הלב - הערצניס גיפיל - "בושת ה'" דער רבי זאָגט אים, מאָטיל שעמענעך פאַר דאיינע אייגענע מעשים, יענעם זאָסטו מוסר, ביסט אים מוכיח דו הייסט אים תשובה טאָן, דו ביסט אים מעורר אויף מעשים טובים, דו בריינגסט אים צו התעוררות צו תשובה, און דו אַליין וואָס ביסטו, פאַר וואָס ביסטו זיך ניט מוכיח, זאָסט ניט קין מוסר, וערסט ניט נתעורר בתשובה, און אזוי אַרום האָט ר' מרדכי מיט זיך אַליין

SANATORIUM WESTEND
PURKERSDORF bei WIEN
Tel. (Wheeler Net) U 23-65

PURKERSDORF, am

Modernes Heilanstalt für innere, nervöse und
Sinfectiöser-Krankheiten

רבי זאָגט אַז "תשובה איז בושת ה'" ער - ר' מרדכי - האָט אַליין גיהערט זאיינדיג באַ דעם רבי'ן וי דער רבי האָט גיזאָגט אין אַ תורה, אַז "תשובה איז שבת ו"ה, שם הוי' י' חכמה ה' בינה ה' מדות ה' מלכות, י"ה הנסתרות לה' אלקינו, ו"ה נגלות, ובשבת העבודה במוחין וזהו תשובה שבת ו"ה" און אים האָט דער רבי גיזאָגט אַז "תשובה איז בושת ה'" ה' איז מעשה, דאָס וואָס דער רבי האָט גיזאָגט אַז די כוונה אין די מעשים זאיינע זאיינע רצויים און זיי מאַכן אַ נחת רוח למעלה, אַ ודאי אזוי אַז עין הרע אזוי פיל אידן כן ירבו קומענעך צונויף און הערין מאמרי רז"ל און דברי התעוררות און זיי זאיינען דאָך תמימות'דיקע וערין זיי נתעורר באמת און פון דעם איז דער נחת רוח למעלה, פון דער התעוררות וואָס די גוטע פרומע אידן און פרומע זאייבער וערין נתעורר בתשובה און דאָס איז גורם מעשים טובים, און אויף דעם זאָגט אים דער רבי "חזק ואמץ בעבודתך" די עבודה בריינגען אידן לידי מעשים טובים איז זייער אַ גרייסע עבודה, אָבער דאָס איז נאָר פאָהר יענעם, אָבער פאָהר אים - ר' מרדכי - אַליין, אים זאָגט דער רבי "תשובה בושת ה'" זיין - ר' מרדכי'ס - דרגא אין תשובה איז בושת ה', ער - ר' מרדכי - האָט אַמאָל גיהערט פון רבי'ן "אַז תשובה איז תשוב ה' מי בעדאָרף חרטה האָבן אויף די מעשים" אים - ר' מרדכי'ן - האָט דער רבי גיזאָגט "תשובה תשוב ה' אַ מי בעדאָרף חרטה האָבן אויף די מעשים" אידן בתשובה ומעשים טובים - בעדאָרף ער ניט חרטה האָבן אדרבה דער רבי זאָגט אים "חזק ואמץ בעבודתך" נאָהר זיין מדריגה אין תשובה זאָגט דער רבי "תשובה בושת ה'" ער זאָהל זעך שעמען פאָהר זאיינע מעשים.

למעשים טובים - עבודה גדולה היא במאד, ברם, כל זה הוא רק ביחס לזולת, ואילו לו עצמו, לרבי מרדכי, אומר הרבי: "תשובה - בושת ה'" - דרגתו של רבי מרדכי בתשובה היא בבחינת בושת ה'. הוא - רבי מרדכי - אמנם שמע בזמנו מהרבי ש"תשובה היא תשוב ה'", שעל האדם להתחרט על מעשיו, אבל, כעת לא אמר לו הרבי שעליו להתחרט על מעשיו, אדרבה, ביחס למעשיו הוא אמר לו "חזק ואמץ בעבודתך", ואילו על דרגתו בתשובה הוא אמר לו: "תשובה - בושת ה'" - עליו להתבייש כלפי עצמו ממעשיו . . .

רבי מרדכי פירש לעצמו את המילים ששמע מהרבי הבעש"ט בהתאם להרגשת ליבו: "בושת ה'" אמר לו הרבי, מאטיל - תבטיש ממעשיך, לזולת אתה מטיף מוסר, מוכיח אותו, מצוה עליו לחזור בתשובה, מעורר אותו למעשים טובים, ומביא אותו להתעוררות של תשובה, ואילו אתה עצמך, מה אתה? מדוע אינך מטיף לעצמך? מדוע אינך מוכיח את עצמך? ומדוע אין אתה מתעורר בתשובה?! - כך רבי מרדכי

את דברי רבו: "תשובה היא בושת ה'", והרי הוא עצמו שמע מרבו באחת מתורותיו שאמר: "תשובה היא שבת-וה'", שם הוי' י' חכמה, ה' בינה, ו' מדות, ה' מלכות, י-ה הנסתרות לה' אלקינו, ו-ה הנגלות, ובשבת העבודה היא של מוחין, וזהו תשובה - שבת-וה', ואילו כאן אמר לו הרבי שתשובה היא בושת-ה', ה' זה מעשה.

הרבי אמר לו: "כוונתך ומעשיך רצויים וגורמים נחת רוח למעלה" - אכן, כך הדבר, כשכל כך הרבה יהודים בלי עין הרע, מתאספים ושומעים מאמרי חז"ל ודברי התעוררות והרי הם יהודים תמימים, כך שהם התעוררו באמת ברוח של תשובה - הרי זה גורם בודאי נחת רוח למעלה.

התעוררותם בתשובה של יהודים טובים אלה ושל נשים תמימות אלו - גורמת ומביאה בודאי למעשים טובים.

ועל כך אומר לו הרבי: "חזק ואמץ בעבודתך", עבודה המביאה יהודים

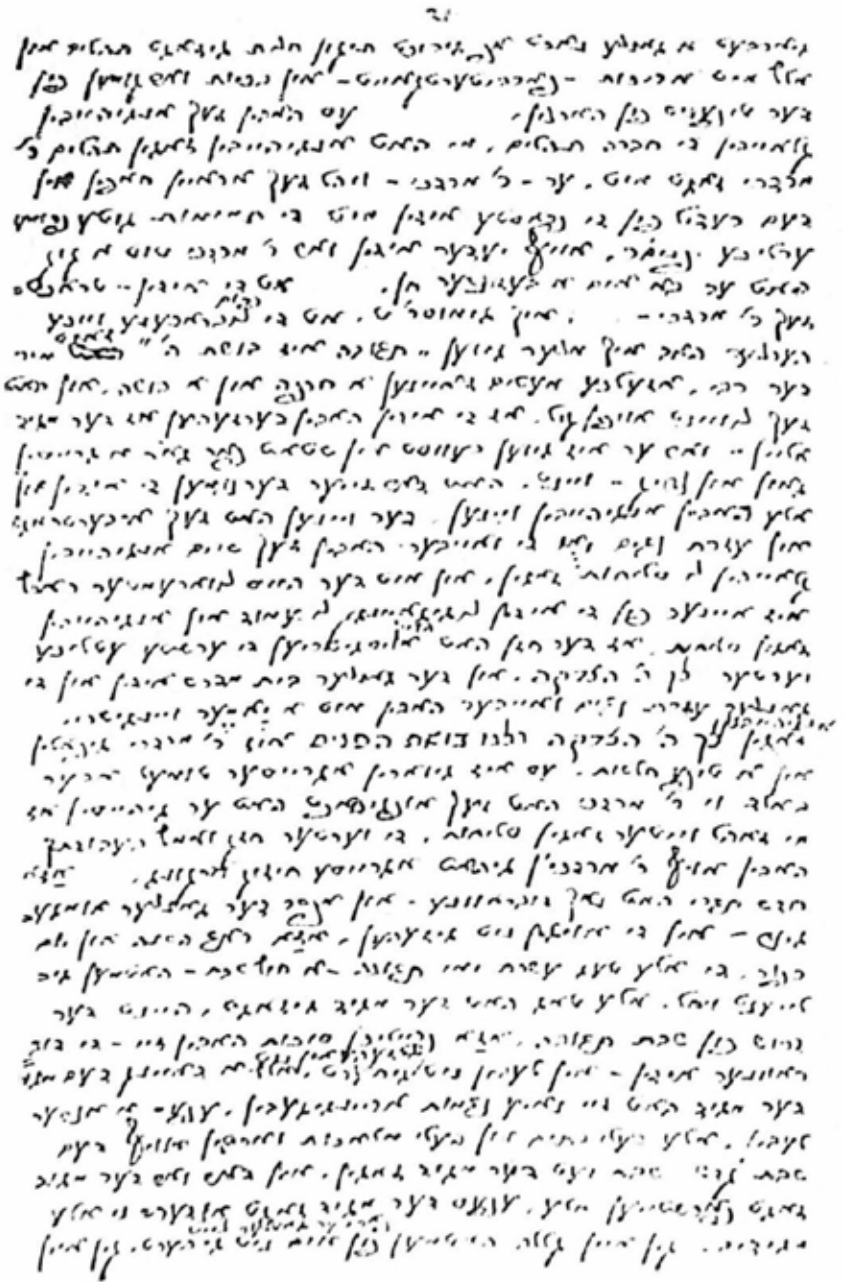
עמוד נד

גיארבעט א גאנצע נאכט אפגרייכט תיקון חצות גיזאגט תהלים
און אלץ מיט מרירות - פארביטערטקייט - און בכיות ואס קומען
פון דער טיפעניש פון הארצין.

עס האָבן זעך אַנגיהייבן קלאַייבן די חברה תהלים, מי האָט
אַנגיהייבן זאָגן תהלים, ר' מרדכי זאָגט מיט, ער - ר' מרדכי - ויהל
זעך אַראַיין האָפּין אין דעם רעדיל פון די פּראָסטע אידן מיט די
תמימות גוטע פרומע ערליכע פנים'ר, אויף יעדער אידן ואס ר'
מרדכי טוט אַ קוק האָט ער באַ אים אַ בעזונדער חן.

אַט די אידן - טראַכט זעך ר' מרדכי - האָב איך גימוסר'ט, אָט
די פּרום צובראַכענע וייכע הערצער האָב איך מצער גיווען "תשובה
איז בושת שה" זאָגט מיר דער רבי, אַזעלכע מעשים זאָיינען אַ
חרפה און אַ בוששה, און האָט זעך צו ויינט אויפן קול, אַז די אידן
האָבן דערזעהען אַז דער מגיד אליין - ואס ער איז גיווען בעווסט
אין שטאַט פאַר גאַר אַ גרייסן גאון און צדיק - ויינט, האָט דאָס
זייער דערנומען די אידן און אַלע האָבן אַנגיהייבן ויינען, דער
זייען זעך איבער [גי'טראַגין אין עזרת נשים, ואו די ואַיבער
האָבן זעך שיים אַנגיהייבן קלאַייבן צו סליחות זאָגן, און מיט
דער הייס צו וואַרעמטער האַרץ איז אַיינער פון די אידן צו גיגינגען
צו [ם] עמוד און אַנגיהייבן זאָגן סליחות אַז דער חזן האָט הויך
אויסגריייען די ערשטע עטליכע וערטער לך ה' הצדקה, און דער
גאַנצער בית מדרש אידן אין די גאַנצער עזרת נשים ואַיבער האָבן
מיט אַ יאָמער ויינגישריי אַנגיהייבן זאָגן לך ה' הצדקה ולנו בושת
הפנים איז ר' מרדכי גיפאַלן אין אַ טיפע חלשות, עס איז גיזאָרין אַ
גרייסער טומעל אָבער באלד וי ר' מרדכי האָט זעך אופגיכאַפט האָט
ער גייהייסן אַז מי זאָהל וייטער זאָגן סליחות, די וערטער חזק ואמץ
בעבודתך האָבן אויף ר' מרדכי'ן גיהאַט אַ גרייסע חיווק וירקונג.

אַזאַ חדש תשרי האָט נאָך דובראָונע - און אפשר דער גאַנצער
אומגעגינד - אין די אויגן ניט גיזעהען, אַזאַ ראש השנה און יום
כיפור, די אַלע טעג עשרת ימי תשובה, - אַ חוץ שבת - האָט מען
גילייענט ויחל, אַלע טאָג האָט דער מגיד גיזאָגט, היינט דער דרוש
פון שבת תשובה, אַזאַ פרייליכען סוכות האָבן זיי - די דובראָונער
אידן - אין לעבן ניט גיזעהען און ניט גיהערט, אַלץ אַ דאַיינק
דעם מגיד, דער מגיד האָט זיי נאָיע נשמות אַריינגיעבן, עפעס
אַ אנדער לעבן, אַלע בעלי בתים און בעלי מלאכות וואַרטן אויף
דעם שבת קודש, שבת ועט דער מגיד זאָגן, און דאָס ואס דער מגיד
זאָגט פאַרשטייען אַלע, עפעס דער מגיד זאָגט אנדערש וי אַלע
מגידיים, קין איין קללה האָט מען פאַר דער גאַנצער צייט פון אים
ניט גיהערט, קין איין

הקהל הצטרף ביללה ובכאב באמירת "לך ה' הצדקה ולנו בושת הפנים" - נפל
רבי מרדכי והתעלף. בבית הכנסת קמה מהומה, אך מיד התעורר רבי מרדכי
מעלפוננו וציווה להמשיך באמירת הסליחות. המלים "חזק ואמץ בעבודתך"
ששמע מהרבי הבעש"ט - חיזקו ואימצו אותו.

חדש תשרי כזה טרם ראתה דוברובנא, ואולי כל הסביבה, ראש השנה ויום
כיפור כאלו! בכל יום מימי עשרת ימי תשובה (מחוץ לשבת) קראו "ויחל"
וה'מגיד' השמיע מדרותיו. במיוחד הצטיינה דרשתו בשבת תשובה.

הג סוכות שמח כזה, לא ראו ולא שמעו יהודי דוברובנא מימיהם, וכל זאת
תודות ל"מגיד" רבי מרדכי, הוא שהכניס בהם נשמה חדשה, חיים חדשים. כל
בעלי הבתים ובעלי המלאכות מחכים בצמאון ליום השבת, בו דורש ה"מגיד"
במילים שלו המובנות לכולם. שונה הוא "מגיד" זה מכל שאר המגידיים, אף
קללה אחת ושום

"עבר" (התייגע) עם עצמו במשך כל הלילה, ערך תיקון חצות, אמר תהלים,
תוך מרירות ובכיות מעומק הלב.

אנשי "חברת תהלים" התאספו שוב בבית הכנסת והחלו באמירת תהלים,
ורבי מרדכי מצטרף אליהם, ברצותו להיכלל במעגל הזה של יהודים פשוטים
אלה, בעלי הפנים התמימות, הטובות והישרות, רבי מרדכי מסתכל עליהם
כל אחד מהם יש בעיניו חן מיוחד.

ליהודים אלה - מהרהר רבי מרדכי - הטפתי מוסר! יהודים אלה בעלי
הלבבות השבורים והרצוצים - ציערתי?! הרבי אמר לי: "תשובה היא בושת
ה", מעשים כאלה יש בהם חרפה ובוששה... ורבי מרדכי פרץ בכני בקול רם.
בראות האנשים בבית המדרש שה"מגיד", אותו גאון וצדיק, בוכה, פרצו
גם הם בכני מר. הבכי התפשט גם ל'עזרת נשים' שהחלו גם הן להתאסף
באותה שעה לאמירת סליחות. מתוך לב מורתח ונלהב ניגש אחד מהקהל
ל'עמוד' והחל לומר סליחות. כשהכריז בקול רועד המלים "לך ה' הצדקה"

עמוד נה

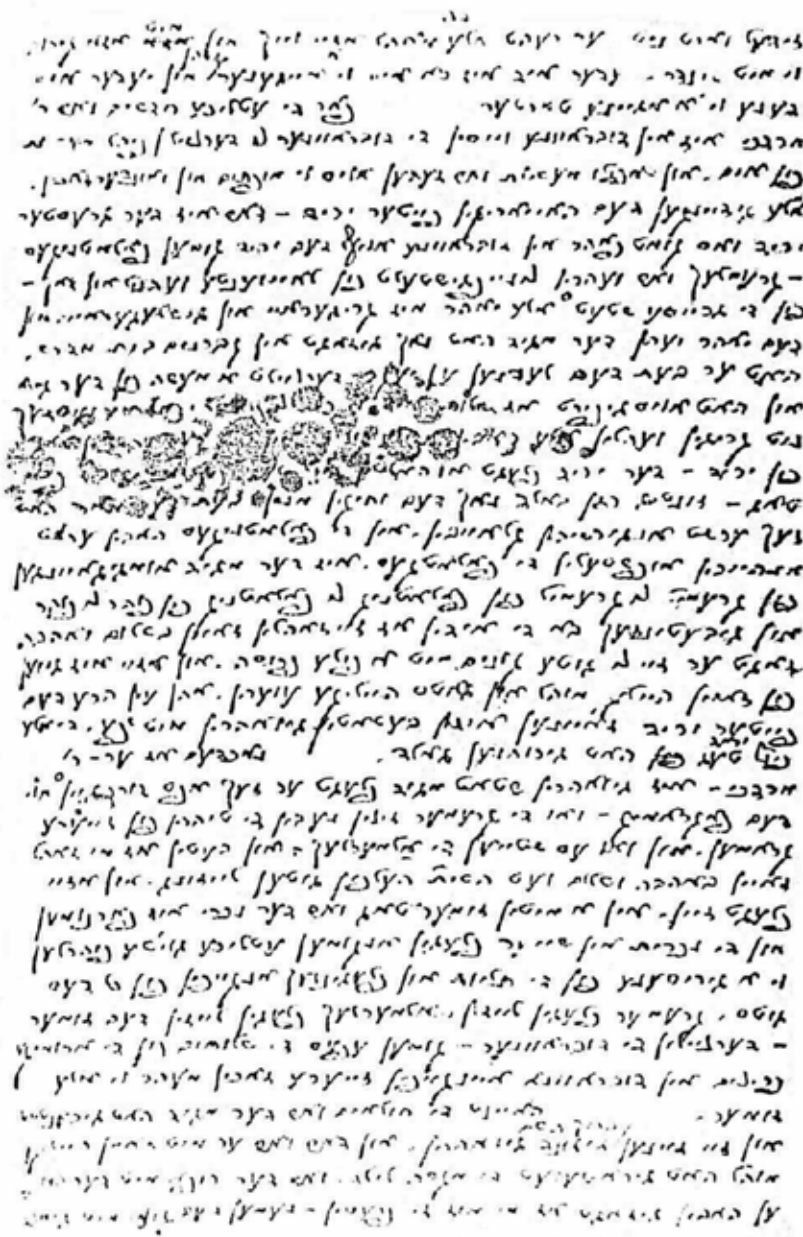
זידעל וָאָרט ניט, ער רעהט אלע מאָל אזוי וויך און מיט אזא קירוב וי מיט קינדער, יעדער איד איז באַ אים וי אַ אייגענער זוהן און יעדער אידענע וי אַ אייגענע טאָכטער.

פאַר די עטליכע חדשים ואָס ר' מרדכי איז אין דובראָונע וויסן די דובראָונער צו דערצייהלן פיל מעשיות פון אים, און אפילו מעשיות ואָס זעהען אויס וי מופתים און ואונדער זאָכן, אַלע גידייקען דעם האַיאַרקיין פייטער יריד – דאָס איז דער גרעסטער יריד ואָס קומט פאַהר אין דובראָונע אויף דעם יריד קומען פאלאטניקעס – קרעמלעך ואָס וערן צווייפגיטעלט פון לאייזענטע ועהנט און דאָך – פון די גרייסע שטעט.

אַלע יאָהר איז קריגעראַיי און גישלעגעראַיי, און דעם יאָהר ועהן דער מגיד האָט נאָך גיזאָגט אין קברנים בית מדרש, האָט ער בעת דעם לערנען עין יעקב דערציילט אַ מעשה פון דער גמרא און האָט אויסגעפירט אַז שלום איז אַ כלי צו פרנסה, אַז מי וועט זעך ניט קריגין ועהלן אַלע האָבין אַ פולע קונים, און אין דעם ערשטין טאָג פון יריד – דער יריד פלעגט אָנהאַלטן פינף טעג פון זונטיג ביז פרייטאָג – זונטיג פון באַלד נאָ דעם ותיקין מנין, בעת דער מאַרק האָט זעך ערשט אָנגיהייבן קלאַייבין, און די פאלאטניקעס האָבין ערשט אָנגיהייבן אופשטעלין די פאלאטקעס, איז דער מגיד אומגינגען פון קרעמיל צו קרעמיל פון פאלאטניק צו פאלאטניק פון פוהר צו פוהר און גיבעטנעך באַ די אידן אַז זיי זאָהלין זאָיין בשלום ואהבה זאָגט ער זיי צו גוטע קונים, מיט אַ פולע פרנסה, און אזוי איז גיווען פון זאָיין הייליקען מוהל אין גאָטס הייליקע ועערין, אָהן עין הרע דעם פייטער יריד זאָינען אידן בעשאַטין גיאָרין מיט שפע, די אַלע פינף יריד טעג האָט גירונען גאָלד.

נאָכדעם אַז ער – ר' מרדכי – איז גיאָרין שטאָט מגיד פלעגט ער זעך אָפט דורכגיין אויף דעם פאקראַמיק – ואו די קרעמער זיצן עבנין די טיהון פון זייערע קראַמען, און ואו עס שטייען די אַלמערלעך – און בעטן אַז מי זאָהל זיין באהבה ושלום ועט השי"ת העלפין גוטען לייוונג, און אזוי פלעגט זיין, אין אַ מיטן זומער טאָג ואָס דער נכרי איז פאַרנומען און די נכרית אין שיער פלעגין אַנקומען עטליכע גוי'שע פוהרלעך וי אַ גיריסענע פון די תליות און פלעגינעך אַנקויפן פון כל דעם גוטס, קרעמער פלעגין לייוון, אלמערלעך פלעגין לייוון, דעם זומער – דערציילען די דובראָונער – קומען עפעס די שלוחים פון די אַרומיקע פריצים אין דובראָונע אייניקייפן זייערע זאָכן מעהר וי אַלע זומער.

היינט די חולאים ואָס דער מגיד האָט גיבענטשט און זיי זאָינען ברוך השם גיוונט גיוואָהרין און דאָס ואָס ער מיט זאָיין הייליקן מוהל האָט גיראַטעוועט, די מקשה לילד, ואָס דער רופא מיט דער באַבען האָבין גיזאָגט אַז מי מוז זי פרעסן, – נעמען דעם קינד מיט געוואַלד –

מיד אחרי תפלת ותיקין, כשאנשי היריד החלו להתארגן, ואוהלי המכירות עדיין לא הוקמו, עבר ה'מגיד' מחנות לחנות ומעגלון לעגלון והתחנן בפניהם לחיות ביניהם בשלום ובאהבה, ועל זה הוא מביטח להן קונים טובים ופרנסה בשפע. ואכן, כך היה, כל יום מימי היריד הביא אתו שפע רב של פרנסה לכל אחד, בכל יום מימי היריד, דומה הי' שה' ממטיר זהב מן השמים...

מאז נתקבל רבי מרדכי כ'מגיד' קבוע בעיירה, נהג לסובב לעתים קרובות בין החנויות, ליד דלפקי המכירה, ולהתחנן בפני הרוכלים, לחיות ביניהם באהבה ובשלום, ובגלל כך יעזרם השי"ת בפרנסה טובה. וכך היה – המכירות היו שלא כדרך הרגיל, הגויים מהסביבה קנו בקיץ זה יותר מאשר בכל שנה, שפע כזה לא ידעה דוברובנא זה שנים רבות.

גם רבים מהחולים נתרפאו מברכתו של ה'מגיד'. בני העיירה ידעו לספר, כיצד הציל ה'מגיד' בברכתו מקשה ללדת, שהרופא וה'סבתא' לא יכלו לעזור לה,

דברי זלזול לא שמעו מפיו במשך כל הזמן, הוא מדבר תמיד בדיבורים רכים ודברי קירוב, כדבר אב עם בנו, כל יהודי הוא כבן בעיני ה'מגיד' וכל יהודי כבת.

על חדשי שהותו של רבי מרדכי בעיירה, יכולים תושבי' לספר עליו הרבה סיפורים, גם כאלה הנראים כמופתים וסיפורי פלא.

גם היריד הגדול, המתקיים מדי שנה בדוברובנא, שונה הי' הפעם מכל השנים הקודמות. בכל שנה מתקוטטים ורבים אחד עם השני, ואילו השנה – הכל השתנה. מאז בואו של ה'מגיד' לעיירה, בשעת לימודו 'עין יעקב' או בספרו איזה סיפור, הי' מסיים, שהשלום הוא כלי לפרנסה, וכשלא יריבו ביניהם ויחיו בשלום אחד עם השני – תהי' לכל אחד פרנסה בשפע. הדברים נכנסו אל חדרי לבב השומעים.

היריד נמשך כרגיל חמשה ימים, מיום ראשון עד יום ששי. ביום ראשון,

עמוד נו

דער מגיד גייענדיק אין גאס האָט ער דערהערט דעם גיוויין פון די שטוב מענטשען איז אַרײַן אין שטוב האָט גיהייסן דעם פּאָטער און דעם מאָהן מי זאָהל זאָגן זיבין מאָהל דעם קפיטיל תהלים יענך און די יולדת איז באַלד אופגיבונדין גיוואָרין מיט אַ גיוונדין אינגל.

דער מגיד מאַכט דאָך פון טייט לעבעדיק, אַלע ואונדערען זעך ואָס עס איז גיוואָרין פון אברהם'ל האַמקע זאָג גולם אַ שינדער כסדר גיוואָלגערט זעך אין די שטאָלין פאַרנומענעך מיט נבלה'ס שינדען, גילעגין אין די דערפער גיגעסין אַלע פאַסקודסטווע פלעגט לייפין צו די גוי'שע שמחות, האָט קיינמאַל ניט גידאָווינט האָט אַפילו ניט גיוואָלט ויסן ועהן דער יאָהרצייט פון זיין טאָטין און מאַמען אַז דער מגיד האָט אים אַמאָהל גיטראָפּין אין מאַרק גייענדיק מיט אַ פעל פון אַ פערד ואָס ער האָט אָפּגישינדען פ[ר] עגט אים דער מגיד, בחור ואו איז דאָיינע ציצית, ענטפערט אים דער בחור איך בין דאָך אברהם'ל דער שינדער, גאַנץ שטאָט רופט מיך אברהם'ל דער שינדער, נו – זאָגט אים דער מגיד – אַז דו ביסט אַ שינדער דאַרפסטו קין ציצית ניט טראָגן, גאַנץ שטאָט – זאָגט דער בחור – רופט מיך אברהם'ל האַמקע, אַז דו ועסט אָפּטראָגן די פעל – זאָגט אים דער מגיד – ועסטו קומען צו מיר אין קברנים בית מדרש ועהל איך דיר דערציילען אַ שיינע מעשה ואָס האָט גיטראָפּין מיט איינעם, און די הייליקע גמרא זאָגט אַז אַ זאָא שטאַרקע וירקונג אויף דעם בחור אַז ער האָט זעך צוגיקלעפט צו דעם מגיד, דער מגיד האָט אים גיגעבין אַ מלמד ער האָט אָנגיהייבן דאָוונען און איז גיוואָרין אַ איד, איצטער רופט מען אים אברהם דער גארבער, דער מגיד האָט אים גיהייסן אויסלערנען די גארבעריי און האָט אים גיבענטשט מיט הצלחה, עס גייט טאַקע – אָהן עין הרע – פון טיהר און פונעסטער ער פיהרט זעך זייער שיינ גיהט אַ פולע צדקה, ערב יום כפור און הושענא רבא האָט ער גישאַטין מיט געלט, און מי רעהט אים די שענסטע שידוכים.

אַזא ראש השנה עשרת ימי תשובה און יום הקדוש האָט ר' חיים קיינמאַהל אין לעבן ניט פאַרוכט, ר' חיים האָט גאָר ניט גיהאַט קין וערטער אין ואָס אַרויסצוזאָגן זאָיין אינערליכע פרייד, פאַהר דעם ימים נוראים איז ער גיוואָרין גאָר אַ אַנדער מענטש, און עס האָט זעך דערוועהן אַ חיות אַ זריזות, ער איז גיוואָהרין רירעוודיק ער גייט אַליין אַן אַ פירער, יעדען אָוונט ואָס ר' מרדכי האָט גיזאָגט איז ר' חיים גיקומען הערין, ער – ר' חיים – האָט זעך משתדל גיווען זאָיין באַ אַלע ר' מרדכיים דרשות, און האָט זעך שטאַרק צוגיגהערט.

מוצאי יום כפור אַז ר' חיים האָט שייס אָפּגידיאָונט – אין קברנים בית מדרש – און מי האָט

ודע לך שהגמרא הקדושה אומרת שגם פשיטת עורות – מלאכה טובה היא. דברים וספורים אלה, השפיעו עמוקות על אברהם'ל והוא 'נדבק' אל ה'מגיד'. רבי מרדכי העמיד לו מלמד, ואברהם'ל החל להתפלל ונהפך ל'יהודי'. כעת כבר קוראים לו 'אברהם'ל הנגר'. ה'מגיד' ציווה עליו ללמוד את מלאכת הנגרות וברכו בהצלחה. ואכן הצלחתו היתה גדולה וגם התנהגותו נאותה. מחלק הרבה צדקה, ובערב יום כיפור ובהושענא רבא פיזר צדקה ללא הגבלה. הדברים הגיעו לידי כך שמציעים לו כבר שידוכים טובים ביותר.

ראש השנה, עשרת ימי תשובה ויום הקדוש כאלו לא טעם רבי חיים מימיו. מילים לא היו בפיו להביע בהן את שמחתו הפנימית. רבי חיים השתנה לגמרי, הוא נהי' זריז ומלא 'חיות', הולך כבר כלי מלוה, ובכל פעם שרבי מרדכי דורש, מאזין לו רבי חיים ובוכל בשקיקה כל מלה היוצאת מפיו.

במוצאי יום כיפור, רבי חיים כבר סיים את תפלתו בבית המדרש של הקברנים, ואחרי

וה'מגיד' בעברו ברחוב ובשמעו הצעקות והיללות, נכנס לבית היולדת וציווה לומר שבע פעמים "יענך" שבתהלים (פרק כ') והיולדת אכן ילדה מיד, ילד בריא.

ה'מגיד' מוחיה מתים ממש. כולם מתפללים על מה שאירע לאברהם'ל חומקה, אותו בחור מגושם, גולם, פושט עורות של בהמות, שתמיד הסתובב ברפתות והתעסק בהפשטת עורות של נבלות, נמצא תמיד בין הגוים אשר בסביבה, אוכל נבלות וטרפות, משתתף בשמחותיהם של הגוים, לא התפלל מימיו, ואף את ימי הזכרון של אביו ואמו לא רצה לדעת.

פעם אחת פגש ה'מגיד' רבי מרדכי, באברהם'ל בשוק, כשעור של סוס שפשט בידי. שואל אותו ה'מגיד': בחור, היכן הציציות שלך? ענה לו הבחור: אני הרי זה שנקרא בפי כל אברהם'ל פושט עור! נו, אמר לו ה'מגיד', ואם פושט עור אתה, אינך צריך ללבוש ציצית?! כל העיר – ענה לו הבחור שוב – קורא לי אברהם'ל חומקה... המשיך ה'מגיד' ואמר לו: אחרי שתמסור את העור לבעליו, תבוא אלי לבית המדרש של הקברנים, ואספר לך סיפור יפה.

עמוד נז

שיים מקדש געווען די לבנה, איז ר' חיים אָוועק גיגאַינגען - אין גרייסין בית מדרש צו ר' מרדכי'ן.

אין גרייסין בית מדרש האָט מען שייס אויך אָפּגידאָוינט מעריב, נאָהר ר' מרדכי איז גיווען אין חדר שני און האָט נאָך גיהאַלטן אין תּפּלת נעילה, אַ פּאַר מנינים אידן - עלטערע אידן און יונגע לייט - פון די גאָר שטאַרקע מקושרים צו ר' מרדכי'ן זאָינגען גישטאַנען און גיהערט וי ר' מרדכי דאָוינט, די אידן האָבן בשום אופן ניט גיקאָנט מאַכן קין רעכט באַזוך אָוועק גיין פון בית מדרש.

אַז ר' חיים איז גיקומען און האָט גיטראָפּן אַז ר' מרדכי דאָוינט נאָך האָט אים זייער הנאה גיטאַן - אַ גאַנץ יום כּפּור האָט אים גיצייען גיין אין גרייסין בית מדרש, זעהען און הערן וי ר' מרדכי דאָוינט, באַ אים - ר' חיים'ן - איז גיווען אַ גרייסע תּשוקה דאָווען מיט ר' מרדכי'ן אין איין בית מדרש, אונטער איין מקף - ר' חיים האָט שייס גיקראָגן אַ שטיקל ידיעה אין קבלה, און האָט גיווסט אַז דאָווען אין איין מקף מיט אַ צדיק איז אַ גרייסער ענין און אַ סגולה, אָבער וואַילע די גאַנצע יאָהרין האָט ער גידאָוינט אין קברנים בית מדרש האָט ער ניט גיוואָלט מושג זאָיין.

ר' חיים האָט בעטראַכט וי ר' מרדכי שטייט שמונה עשרה דער טלית איז אינגאַנצן נאָס - פון טרערין און שווייס - און פון צייט צו צייט הערט מען זיין - ר' מרדכי'ס - הייסן אָטעם און שטילן כליפּין, ער - ר' מרדכי - שרייט ניט, שטייט שטיל נאָר אַלע וואַילע הייבט ער אויף די הענט אין דער הויך און עס ענדיקט זעך מיט אַ כליפּיוויין און אַ שטיל שוואַייגן.

ותקבלנו בתשובה שלמה לפניך האָט ר' מרדכי הויכלעך אַרויסגיאָגט און האָט אָנגעהויבן זינגען אַ תּחנונים ניגון אַז האָט אַלעמען אויף דערנומען אַז אַלע האָבען אָנגיהויבען שטילערהייט וויינען.

אין קץ לאשי חובותינו האָט ר' מרדכי מיט אַ טרויער טרייסלידיקן קול אַרויסגעזאָגט און האָט זעך אָנגיהייבן שלאָגן מיט די הענט אין קאָפּ בעגלייט מיט אַ טיפּון גיוויין, עס האָט גיוערט אַ היפשע ביסל צייט ר' מרדכי האָט גי דאָוינט שטיל און מי האָט דערהערט די וערטער הכל הבל.

אין אַ ווילע אַרום נאָך אַ צייט שוואַייגן האָט ר' מרדכי אָנגיהייבן זינגען אַ געגעויעם ניגון מיט אַ פּריילעכע בעגלייטונג שטימע און מי האָט דער הערט די וערטער אתה הבדלת אנוש מראש ותכירהו

SANATORIUM WESTEND
FÜRKEHNSDORF bei WIEN
Tel. (Wien Nr. 1) U 33-6

Madrte Hirschanst für innere, nervöse und
Blutwuchser-Krankheiten

אויס טרעס גווען די לבנה, איז ר' חיים אָוועק גיגאַינגען אין גרייסין בית מדרש צו ר' מרדכי'ן. אין גרייסין בית מדרש האָט מען שייס אויך אָפּגידאָוינט מעריב, נאָהר ר' מרדכי איז גיווען אין חדר שני און האָט נאָך גיהאַלטן אין תּפּלת נעילה, אַ פּאַר מנינים אידן - עלטערע אידן און יונגע לייט - פון די גאָר שטאַרקע מקושרים צו ר' מרדכי'ן זאָינגען גישטאַנען און גיהערט וי ר' מרדכי דאָוינט, די אידן האָבן בשום אופן ניט גיקאָנט מאַכן קין רעכט באַזוך אָוועק גיין פון בית מדרש.

אַז ר' חיים איז גיקומען און האָט גיטראָפּן אַז ר' מרדכי דאָוינט נאָך האָט אים זייער הנאה גיטאַן - אַ גאַנץ יום כּפּור האָט אים גיצייען גיין אין גרייסין בית מדרש, זעהען און הערן וי ר' מרדכי דאָוינט, באַ אים - ר' חיים'ן - איז גיווען אַ גרייסע תּשוקה דאָווען מיט ר' מרדכי'ן אין איין בית מדרש, אונטער איין מקף - ר' חיים האָט שייס גיקראָגן אַ שטיקל ידיעה אין קבלה, און האָט גיווסט אַז דאָווען אין איין מקף מיט אַ צדיק איז אַ גרייסער ענין און אַ סגולה, אָבער וואַילע די גאַנצע יאָהרין האָט ער גידאָוינט אין קברנים בית מדרש האָט ער ניט גיוואָלט מושג זאָיין.

ר' חיים האָט בעטראַכט וי ר' מרדכי שטייט שמונה עשרה דער טלית איז אינגאַנצן נאָס - פון טרערין און שווייס - און פון צייט צו צייט הערט מען זיין - ר' מרדכי'ס - הייסן אָטעם און שטילן כליפּין, ער - ר' מרדכי - שרייט ניט, שטייט שטיל נאָר אַלע וואַילע הייבט ער אויף די הענט אין דער הויך און עס ענדיקט זעך מיט אַ כליפּיוויין און אַ שטיל שוואַייגן.

ותקבלנו בתשובה שלמה לפניך האָט ר' מרדכי הויכלעך אַרויסגיאָגט און האָט אָנגעהויבן זינגען אַ תּחנונים ניגון אַז האָט אַלעמען אויף דערנומען אַז אַלע האָבען אָנגיהויבען שטילערהייט וויינען.

אין קץ לאשי חובותינו האָט ר' מרדכי מיט אַ טרויער טרייסלידיקן קול אַרויסגעזאָגט און האָט זעך אָנגיהייבן שלאָגן מיט די הענט אין קאָפּ בעגלייט מיט אַ טיפּון גיוויין, עס האָט גיוערט אַ היפשע ביסל צייט ר' מרדכי האָט גי דאָוינט שטיל און מי האָט דערהערט די וערטער הכל הבל.

אין אַ ווילע אַרום נאָך אַ צייט שוואַייגן האָט ר' מרדכי אָנגיהייבן זינגען אַ געגעויעם ניגון מיט אַ פּריילעכע בעגלייטונג שטימע און מי האָט דער הערט די וערטער אתה הבדלת אנוש מראש ותכירהו

קידוש לבנה, הלך רבי חיים לבית המדרש הגדול אל רבי מרדכי. השנים, להתפלל בבית המדרש של הקברנים.

גם שם, בבית המדרש הגדול, כבר שייס הקהלה את התפלה. רק רבי מרדכי עומד עדיין ב'חדר שני' באמצע תפלת נעילה וכמה מנינים של מבוגרים ואברכים מאלה שהתקשרו אל רבי מרדכי, עמדו והאזינו לתפלתו של רבי מרדכי. יהודים אלה לא יכלו להרשות לעצמם לעזוב את בית המדרש כשרבם רבי מרדכי עדיין עומד ומתפלל.

כשבא רבי חיים לבית המדרש הגדול ומצא את רבי מרדכי מתפלל עדיין - נהנה מאד. שכן, במשך כל היום נמשך לבו ללכת לבית המדרש הגדול, לראות ולשמע את תפלתו של רבי מרדכי. תשוקה עזה היתה לרבי חיים להתפלל עם רבי מרדכי בבית מדרש אחד, תחת 'מקף' אחד. רבי חיים כבר קנה לו ידיעה לא מעטה בתורת הקבלה, וידע שסגולה נפלאה וענין גדול הוא להתפלל תחת 'מקף' אחד עם צדיק. אלא שלא רצה לשנות ממנהגו כל

רבי חיים בחן כיצד רבי מרדכי עומד בתפלת שמונה עשרה, הטלית רטובה כולו מדמעות וזמיעה, מזמן לזמן הוא שומע את נשימתו החמה של רבי מרדכי וגניחותיו השקטות. רבי מרדכי אינו זועק, הוא עומד בשקט, אך מזמן לזמן הוא מרים את ידיו כלפי מעלה ומסיים בככי עצור ובשקטה חרישית.

"ותקבלנו בתשובה שלמה לפניך" - קורא רבי מרדכי בקול ופותח בניגון תחנונים השובר את לבבות כל הנוכחים שהצטרפו כולם בככי חרישית.

"אין קץ לאשי חובותינו" - השמיע רבי מרדכי את קולו בנימה של נחמה עצובה, ידיו מכות בראשו וכולו בוכה מעומק הלב.

עבר זמן רב, רבי מרדכי ממשיך בתפלתו, תפלה חרישית, ובתוך כך נשמעו מפיו המילים "הכל הבל" ולאחרי שעה ארוכה ושקטה החל רבי מרדכי לשיר ניגון געגעויעם בקול שמח באומרו המלים "אתה הבדלת אנוש מראש ותכירהו

עמוד נח

לעמוד לפניך, מי האָט גיפילט אַז ר' מרדכי קומט צו זיך, עפעס ער ווערט מוטיקער און האָט זעך גידאָוינט וי געוויינלעך. די אידן רעכענענדיק זיך אַז ר' מרדכי וועט באלד אָפּדאוונען, און ניט וועלענדיק אַז ר' מרדכי זאָל ויסן אַז זיי האָבן זעך צו גיהערט וי ער האָט גידאָוינט זאָיינען זיי אַראָיינגיינגען אין בית מדרש אַנידער גיזעצט זעך נעבן דרום טיש וואו עס האָבן נאָך גיברענט שטיקלעך ליכט אין די ליימענע טעפ פון יום כפור.

ר' חיים איז אויך אַריין אין בית מדרש און האָט אָנגייהייבן דערציילן פאַר די אידן די גדלות פון ר' מרדכי'ן, ואַס פאַר אַ גאון ער איז, אַז ער איז אַ בקי בש"ס בבלי און גוט בעהאַוינט אין ירושלים, מדרשים, זחר, און איז אַ גרויסער בעל קבלה, האָט גילערניט אַ פאַר יאָהר באַ דעם פאדאליער וואלינער צדיק, דער גרייסער בעל מופת, אין יענעם געגנד רופט מען אים דער בעל שם טוב, און ר' חיים האָט די אידן דערציילט מעשיות פון בעש"ט פון די ואַס ער האָט גיהערט פון ר' מרדכי'ן.

אין דעם האָבן זיי דער הערט ווי ר' מרדכי זאָגט שמע ישראל וכו' זיי אלע זאָיינען געוואָרן עפעס וי צוטומעלט, די פסוקים שמע, ברוך, ד', לשנה, האָט בא ר' מרדכי'ן גיוערט היפש צייט נאָכדעם האָט ר' מרדכי גידאָוינט דעם ואַכעדיקען מעריב, עס איז אַפילו גיווען גאָר אַ גיווייליכער מעריב, אָבער דאָך האָט דאָס גינומען אַ היפש ביסל צייט און ר' חיים האָט גירעהט מיט די אידן.

די אידן קוקענען צו צו ר' חיים'ן צו זיין אויסזעהן, צו זאָיין ריידן, זיי קוקן און גלייבן זיך אַליין ניט אַז דאָס איז ר' חיים פרוש, זיי קאָנען ר' חיים פון דעם ערשטן טאָג ואַס ער איז גיקומען פון רעסאסנע ער איז גיוואָרן אַ אַנדער מענטש, ער רעדט מיט מענטשן צו גלאַיך ער דערציילט עפעס זייער שינע וואונדערליכע ערציילונגען, זיי - די אידן - גלייבן זיך ניט זייערע אייגענע עווערן, אַז דאָס איז ר' חיים פרוש, דער פנים זינער איז גאָר גיוואָרן אַ אַנדערער.

אַז ר' חיים האָט דער הערט אַז ר' מרדכי איז אַראָיין צו זיך אין חדר, איז ער אָועק צו ר' מרדכי'ן, די אידן האָבן אָנגייהייבן ריידן צווישן זיך מכה ר' חיים'ן, ואַס פון ר' חיים'ן איז געוואָרן און אַלץ איז דער כח פון מגיד.

דער וואַיילע זאָיינער ר' מרדכי און ר' חיים אַריין אין בית מדרש, אַז ר' מרדכי האָט דערזעהן די אידן האָט ער זיי גיזאָגט דעם "גוט יאָהר" מיט אַ שמחה, און גייט מקדש זאָיין די לבנה, דערהערנדיק אַז די אידן האָבן נאָך אויך ניט מקדש גיווען די לבנה איז ר' מרדכי גיוואָרן זייער פריילעך ואַס מי וועט קאָנען מקדש זאָיין די לבנה מיט אַ מנין.

נאָך קידוש לבנה האָט ר' מרדכי אַרוף געלייגט די האַנט אויף ר' חיים'ס פלייצע, און

לעמוד לפניך... ועהרס מוטיקער... רעכענענדיק זיך... בית מדרש אַנידער גיזעצט זעך נעבן דרום טיש וואו עס האָבן נאָך גיברענט שטיקלעך ליכט אין די ליימענע טעפ פון יום כפור... די אידן קוקענען צו צו ר' חיים'ן צו זיין אויסזעהן, צו זאָיין ריידן, זיי קוקן און גלייבן זיך אַליין ניט אַז דאָס איז ר' חיים פרוש, זיי קאָנען ר' חיים פון דעם ערשטן טאָג ואַס ער איז גיקומען פון רעסאסנע ער איז גיוואָרן אַ אַנדער מענטש, ער רעדט מיט מענטשן צו גלאַיך ער דערציילט עפעס זייער שינע וואונדערליכע ערציילונגען, זיי - די אידן - גלייבן זיך ניט זייערע אייגענע עווערן, אַז דאָס איז ר' חיים פרוש, דער פנים זינער איז גאָר גיוואָרן אַ אַנדערער.

לעמוד לפניך". כולם הרגישו שרבי מרדכי חוזר לעצמו, מעודד יותר. והוא ממשיך בתפלתו כרגיל. היהודים שנשארו בבית המדרש, בחשבם שהנה מסיים רבי מרדכי את תפלתו וברצונם שרבי מרדכי לא ידע שהם האזינו לתפלתו - יצאו מה"חדר השני", נכנסו לבית המדרש עצמו, והתיישבו ליד השולחן הדרומי, עליו עדיין דלקו שאריות נרות יום כיפור. רבי חיים נכנס גם הוא לבית המדרש והחל לספר לנוכחים על גדלותו של רבי מרדכי, על גאונותו, על בקיאותו בש"ס בבלי, ועל ידיעותיו בירושלמי, מדרשים, זוהר ובתורת הקבלה. וציין שכמה שנים למד רבי מרדכי אצל הצדיק מפורולי-וואהלין, בעל המופת הגדול, המפורסם בכינוי "הבעל שם טוב". ורבי חיים התחיל לספר להם סיפורים מהבעש"ט ששמע מפיו רבי מרדכי. בתוך כך, נשמע קולו של רבי מרדכי באמרו "שמע ישראל" וכו'. הנוכחים היו כהמומים, אמירת הפסוקים שמע ישראל, "ברוך שם", "ה' הוא האלקים" ו"לשנה הבאה בירושלים", מפיו של רבי מרדכי ארכה זמן ממושך. ולאחר

עמוד נט

ר' חיים'ס האנט אויף זיין פלייצע גיהייסן די אידן אז זיי זאָהלין אויך אַרופלייגן די הענט איז אַוועק אַ ריקוד מיט אַ פריילעכן ניגון.

ר' מרדכי איז גיווען אַ שטאַרקער מנגן און האָט גיהאַט אַ גרייסן חוש אין נגינה, זאָיינדיק באַ דעם בעש"ט האָט ער זעך אויסגילערינט אַלע ניגונים וואָס מי פלעגט זינגען באַ דעם בעש"ט.

דער בעש"ט אַליין איז געווען אַ גרייסער מנגן און האָט גיהאַט אַ זעלטענע שטימע וואָס ער - דער בעש"ט - פלעגט קאָנען אומבאַייטן די שטימע אין גאָר פערשידענע קולות - באַ די זינגער און חונים איז פראַן אויף דעם אַ נאָמען וי עס הייסט אַזאַ שטימע - און האָבענדיק אַ גרייסן חוש אין נגינה האָט ער אַפט גיוונגען, דער זינגען איז אין מורנו הבעש"ט דרך אַ עבודה, נגינה רירט אָן נפש, בריינגט צו שפּיכת הנפש, - אַ גייסטלעכן אויסגאַס - עליונות ועליונות הנפש - אַ גאַייסטליכן אופגלייקטיקייט און אופשטראַלונקאַייט - שמחת הנפש - אַ גאַייסטלעכע פריידע - און אַלע דעם בעש"ט תלמידים און די חבריא קדישא פון תלמידי הרב המגיד ממעזריטש האָבן דעם ענין פון נגינה אויסגניצט אין עבודת ה' על פי דרכי החסידות.

אַ היפש ביסל צייט האָט גיוערט דער ריקוד, ביז עפעס צופעליג האָט זעך ר' מרדכי דערוואוסט אַז ר' חיים האָט זעך נאָך ניט אָפּגיפאַסט און אַז אויך די אידן פאַסטן נאָך, איז ר' מרדכי גיוואָרן אופגירעגט פאַר וואָס ער מיט זאָיין נגינה און ריקודים האָט גורם גיווען אַז ר' חיים און די אידן זאָיינען נאָך אין דעם עינוי פון צום יום הכפורים, און איז גיגאַיינגען אין בית מדרש הבלדה מאַכן, גייענדיק זאָגט ר' מרדכי אַ מעשה אַ פאַר יאָר אַז הבלדה פון יום הקדוש מאַכט ער אויף פאלין (משקה מיוחד) - קאויט אויף אַ שטאַרקע נאסטאיקע פון גראזין - און האָט גיבעטן איינעם פון די אידן אַז ער זאָל בריינגען פאלין, און ער מיט ר' חיים'ס זאָיינען אריינגעגאַיינגען צום ר' מרדכי'ן אין חדר.

ר' חיים פיהלט אַ אינערליכן טיפּין הדרת הכבוד צו ר' מרדכי'ן, באמת גיזאָגט איז זינט זיי האָבן אָנגיהייבן אינאיינעם לערנען, איז אין די נגלה לימודים האָט ר' חיים אויך געפיהלט אַז ר' מרדכי'ס לערנען איז עפעס אַנדערש, אין יענער סוגיא וואָס זיי האָבן גילערינט, איז נאָך דעם לערנען פלעגט זעך ר' מרדכי טיף פאַרטראַכטן און פלעגט זאָגן אַז ער האָט גיהערט פון אַ גרייסן גאון, עס שטייט זאת תורת אדם, אַז די אַלע סוגיא'ס וואָס זאָיינען אין תורה, זאָיינען פראַן אין אדם, און אין דעם פלעגט ר' מרדכי טראַכטן, אַז די סוגיא וואָס זיי האָבן גילערינט אין דער גמרא, איז וואָס איז די סוגיא אין אדם.

די ערשטע צייט איז דער דרך פון לערנען, באַ ר' חיים'ן גיווען זייער פּרעמד און מאַנכעסמאַהל זאָגאַר לעכערליך, וואָס האָט דאָס פאַר אַ שייכות די סוגיא פון שנים אוחזין בטלית, אָדער די סוגיא פון המחליף פרה בחמור, צו דעם אדם, אַז מי זאָהל זעך מאַטערין און טראַכטן וואָס די סוגיא זאָיינען אין

לחיים'ס האנט אויף זיין פלייצע גיהייסן די אידן אז זיי זאָהלין אויך אַרופלייגן די הענט איז אַוועק אַ ריקוד מיט אַ פריילעכן ניגון.
ר' מרדכי איז גיווען אַ שטאַרקער מנגן און האָט גיהאַט אַ גרייסן חוש אין נגינה, זאָיינדיק באַ דעם בעש"ט האָט ער זעך אויסגילערינט אַלע ניגונים וואָס מי פלעגט זינגען באַ דעם בעש"ט.
דער בעש"ט אַליין איז געווען אַ גרייסער מנגן און האָט גיהאַט אַ זעלטענע שטימע וואָס ער - דער בעש"ט - פלעגט קאָנען אומבאַייטן די שטימע אין גאָר פערשידענע קולות - באַ די זינגער און חונים איז פראַן אויף דעם אַ נאָמען וי עס הייסט אַזאַ שטימע - און האָבענדיק אַ גרייסן חוש אין נגינה האָט ער אַפט גיוונגען, דער זינגען איז אין מורנו הבעש"ט דרך אַ עבודה, נגינה רירט אָן נפש, בריינגט צו שפּיכת הנפש, - אַ גייסטלעכן אויסגאַס - עליונות ועליונות הנפש - אַ גאַייסטליכן אופגלייקטיקייט און אופשטראַלונקאַייט - שמחת הנפש - אַ גאַייסטלעכע פריידע - און אַלע דעם בעש"ט תלמידים און די חבריא קדישא פון תלמידי הרב המגיד ממעזריטש האָבן דעם ענין פון נגינה אויסגניצט אין עבודת ה' על פי דרכי החסידות.
אַ היפש ביסל צייט האָט גיוערט דער ריקוד, ביז עפעס צופעליג האָט זעך ר' מרדכי דערוואוסט אַז ר' חיים האָט זעך נאָך ניט אָפּגיפאַסט און אַז אויך די אידן פאַסטן נאָך, איז ר' מרדכי גיוואָרן אופגירעגט פאַר וואָס ער מיט זאָיין נגינה און ריקודים האָט גורם גיווען אַז ר' חיים און די אידן זאָיינען נאָך אין דעם עינוי פון צום יום הכפורים, און איז גיגאַיינגען אין בית מדרש הבלדה מאַכן, גייענדיק זאָגט ר' מרדכי אַ מעשה אַ פאַר יאָר אַז הבלדה פון יום הקדוש מאַכט ער אויף פאלין (משקה מיוחד) - קאויט אויף אַ שטאַרקע נאסטאיקע פון גראזין - און האָט גיבעטן איינעם פון די אידן אַז ער זאָל בריינגען פאלין, און ער מיט ר' חיים'ס זאָיינען אריינגעגאַיינגען צום ר' מרדכי'ן אין חדר.
ר' חיים פיהלט אַ אינערליכן טיפּין הדרת הכבוד צו ר' מרדכי'ן, באמת גיזאָגט איז זינט זיי האָבן אָנגיהייבן אינאיינעם לערנען, איז אין די נגלה לימודים האָט ר' חיים אויך געפיהלט אַז ר' מרדכי'ס לערנען איז עפעס אַנדערש, אין יענער סוגיא וואָס זיי האָבן גילערינט, איז נאָך דעם לערנען פלעגט זעך ר' מרדכי טיף פאַרטראַכטן און פלעגט זאָגן אַז ער האָט גיהערט פון אַ גרייסן גאון, עס שטייט זאת תורת אדם, אַז די אַלע סוגיא'ס וואָס זאָיינען אין תורה, זאָיינען פראַן אין אדם, און אין דעם פלעגט ר' מרדכי טראַכטן, אַז די סוגיא וואָס זיי האָבן גילערינט אין דער גמרא, איז וואָס איז די סוגיא אין אדם.
די ערשטע צייט איז דער דרך פון לערנען, באַ ר' חיים'ן גיווען זייער פּרעמד און מאַנכעסמאַהל זאָגאַר לעכערליך, וואָס האָט דאָס פאַר אַ שייכות די סוגיא פון שנים אוחזין בטלית, אָדער די סוגיא פון המחליף פרה בחמור, צו דעם אדם, אַז מי זאָהל זעך מאַטערין און טראַכטן וואָס די סוגיא זאָיינען אין

והלך לבית המדרש להבדיל על הכוס. בדרך הליכתו סיפר שזה לו כמה שנים שבמוצאי יום כיפור הוא מבדיל על משקה מיוחד הנקרא "פאלין", וביקש מאחד מהנוכחים להביא משקה כזה ובינתיים נכנסו הוא ורבי חיים לחדרו.

רבי חיים חש הדרת כבוד פנימי כלפי רבי מרדכי, שהרי אכן מאז החלו ללמוד ביחד, הוא מרגיש שגם בתורת הנגלה שונה דרך לימודו של רבי מרדכי. כשהיו מסיימים סוגיא כל שהיא, ה' רבי מרדכי רגיל להתעמק היטב והי' מספר ששמע מגאון גדול, על הפסוק (שמואל-א ז, יט) "זאת תורת האדם" - כל הסוגיות שבתורה, ישנן באדם. בכך ה' רבי מרדכי מתעמק למצוא באדם, בעצמו, את הסוגיא שזה עתה למדו.

בתחילה נראה דבר זה מוזר במאד בעיני רבי חיים, ולפעמים גם מעורר צחוק. איזו שייכות יש למשל בסוגיא "שנים אוחזין בטלית", או "המחליף פרה בחמור" לאדם, עד לידי השקעת עמל ויגיעה רבה למצוא מובן של סוגיות אלו

ורבי חיים הניח ידו על כתפו של רבי מרדכי, וכבקשתם עשו כך כל הנוכחים, וכולם יחד יצאו בריקוד נלהב מלווה ניגון שמח.

לרבי מרדכי כשרון וחוש מיוחד בנגינה, בהיותו אצל הבעש"ט למד הרבה ניגונים ששרו אצלו.

הבעש"ט עצמו ה' מנגן גדול, בעל קול נדיר שהי' ביכלתו לשנותו לגוונים רבים. לעתים קרובות ה' הבעש"ט מנגן, והי' זה אצלו דרך בעבודת ה'. נגינה נוגעת לנפש ומביאה להשתפכות הנפש, לעליצות ועליונות הנפש ולשמחת הנפש.

כל תלמידי הבעש"ט והחבריא קדישא תלמידי הרב המגיד ממעזריטש, ניצלו את הנגינה בעבודת ה' על פי דרכי החסידות.

הריקוד נמשך זמן רב. עד שבדרך אגב, נודע לרבי מרדכי שרבי חיים והקהל עדיין גם כן לא הבדילו וממשיכים בצום. רגז רבי מרדכי על עצמו על שבניגוני וריקודיו גרם לרבי חיים ולקהל הנכבד עינוי נוסף של יום הכיפורים,

עמוד 8

דעם אדם.

איינמאָהל אָפּ לערנענדיק אַ טיפע סוגיא, דו סוגיא האָט באַ ר' מרדכי'ן און ר' חיים'ן גיווערט אַ שיינע פּאַר טעג, זיי האָבן די סוגיא גיוונד גרונטיג דורכגילערינט שיינ פּאַיין דורכגילערינט, אויף דעם ישיבה לשון הייסט אַזא לערנען גוט דורכגעקנאַטין און דורכגעבאַקט, ר' חיים איז גיווען זייער צופרידין, די סוגיא איז גיווען אין קדשים, אויף ר' חיים'ס לשון האָט דאָס געהייסן גילערינט תורה לשמה – אַז מי לערינט אַ ענין אין קרבנות וואָס איצטער – ביז השי"ת וועט בריינגען דעם גואל צדק און וועט בויען דעם בית המקדש און וועט הייסן בריינגען קרבנות – איז דאָס – דער לערנען – מעהר נישט וואָס דאָס איז תורה, עס איז דאָך נישט נוגע להלכה, במילא איז דער לימוד, תורה לשמה – און די צופרידענקייט זיינע פון דעם לימוד האָט געהייסן באַ ר' חיים'ן שמחה של מצוה, און ר' חיים האָט גירעכניט אַז פּאַר אַזא לימוד התורה לשמה און אַזא שמחה של מצוה קומט זיי דער שחר פון גילוי אליהו, און באַ אים איז טאַקע גיווען אַ שטיקעלע האַרץ אויף דעם בית דין של מעלה, פּאַר וואָס גיט מען זיי נישט זייער פּאַרדינטען שחר, אפילו ר' חיים האָט יעמולט איבערגיטראַכט צו מאג מען מהרהר זיין אויף דער הנהגה פון בית דין של מעלה, און גלאַייך האָט ר' חיים זיך אַליין פּאַרענטפערט אַז די בית דין של מעלה, איז דאָך נישט דער קודשא בריך הוא, אויף דעם קודשא בריך הוא טאָר מען נישט מהרהר זיין, אָבער אויף דעם בית דין של מעלה מאג מען מהרהר זיין, באַ אים איז אפילו גיווען אַ שטיקעל קושיא אויף דעם קודשא בריך הוא אַליין, מי קאָן דאָך נישט זאָגן אַז דער קודשא בריך הוא ווייס נישט – חלילה – אַז ער און ר' מרדכי האָבן גילערינט תורה לשמה, און אַז ער האָט פון דעם – וואָס זיי האָבן גילערינט תורה לשמה – גרייס הנאה און שמחה, וואָס דאָס איז דאָך שמחה של מצוה, היינט אַז דער קודשא בריך הוא ווייס דאָס אַלץ איז פּאַר וואָס שיקט ער זיי נישט אליהו הנביא, אָבער אויף דעם קודשא בריך הוא וויהל ער קיין קשיא פרעגין, און ר' חיים טראַכט אָפּ באַיי זיך אַז וואָס פּאַר אַ עולה דער קודשא בריך הוא זאָל קעגין אים נישט טאָן, זאָל ער נישט מהרהר [זיין] אָבער אויף בית דין של מעלה מאג מען מהרהר זאָיין, און ער – ר' חיים – האָט טאַקע אויף זיי אַ שטיקל האַרץ.

אַז מי האָט אָפּגעלערינט די סוגיא אין קדשים איז ר' מרדכי געוואָרן זייער אומעדיק און האָט זעך שטאַרק פּאַרטיפט אין טראַכטין, ר' חיים האָט ר' מרדכי'ן זייער בעוואונדערט פּאַר וואָס איז ער אין אַזאַ עצבות, אדרבא מי בעדאַרף דאָך זאָיין בשמחה זיי האָבן דאָך גילערינט תורה לשמה, און די שמחה איז אַ שמחה של מצוה, האַיינט איז פּאַר וואָס איז ר' מרדכי אַזיי אומעטיג.

ר' חיים זייענדיק זיכער אַז ר' מרדכי'ס אומעדיקייט איז אויך פון דעם וואָס אים פּאַייניקט דער עיוות הדין, פון דעם בית דין של מעלה, פּאַר וואָס האָבן זיי נישט קיין גילוי אלי', האָט גיפונען פּאַר נייטיג זאָגן ר' מרדכי'ן אַ טרייסט

דעם אדם. האָט דאָס ר' מרדכי'ן און ר' חיים'ן געווען אַ טיפע סוגיא, דו סוגיא האָט באַ ר' מרדכי'ן און ר' חיים'ן גיווערט אַ שיינע פּאַר טעג, זיי האָבן די סוגיא גיוונד גרונטיג דורכגילערינט שיינ פּאַיין דורכגילערינט, אויף דעם ישיבה לשון הייסט אַזא לערנען גוט דורכגעקנאַטין און דורכגעבאַקט, ר' חיים איז גיווען זייער צופרידין, די סוגיא איז גיווען אין קדשים, אויף ר' חיים'ס לשון האָט דאָס געהייסן גילערינט תורה לשמה – אַז מי לערינט אַ ענין אין קרבנות וואָס איצטער – ביז השי"ת וועט בריינגען דעם גואל צדק און וועט בויען דעם בית המקדש און וועט הייסן בריינגען קרבנות – איז דאָס – דער לערנען – מעהר נישט וואָס דאָס איז תורה, עס איז דאָך נישט נוגע להלכה, במילא איז דער לימוד, תורה לשמה – און די צופרידענקייט זיינע פון דעם לימוד האָט געהייסן באַ ר' חיים'ן שמחה של מצוה, און ר' חיים האָט גירעכניט אַז פּאַר אַזא לימוד התורה לשמה און אַזא שמחה של מצוה קומט זיי דער שחר פון גילוי אליהו, און באַ אים איז טאַקע גיווען אַ שטיקעלע האַרץ אויף דעם בית דין של מעלה, פּאַר וואָס גיט מען זיי נישט זייער פּאַרדינטען שחר, אפילו ר' חיים האָט יעמולט איבערגיטראַכט צו מאג מען מהרהר זיין אויף דער הנהגה פון בית דין של מעלה, און גלאַייך האָט ר' חיים זיך אַליין פּאַרענטפערט אַז די בית דין של מעלה, איז דאָך נישט דער קודשא בריך הוא, אויף דעם קודשא בריך הוא טאָר מען נישט מהרהר זיין, אָבער אויף דעם בית דין של מעלה מאג מען מהרהר זיין, באַ אים איז אפילו גיווען אַ שטיקעל קושיא אויף דעם קודשא בריך הוא אַליין, מי קאָן דאָך נישט זאָגן אַז דער קודשא בריך הוא ווייס נישט – חלילה – אַז ער און ר' מרדכי האָבן גילערינט תורה לשמה, און אַז ער האָט פון דעם – וואָס זיי האָבן גילערינט תורה לשמה – גרייס הנאה און שמחה, וואָס דאָס איז דאָך שמחה של מצוה, היינט אַז דער קודשא בריך הוא ווייס דאָס אַלץ איז פּאַר וואָס שיקט ער זיי נישט אליהו הנביא, אָבער אויף דעם קודשא בריך הוא וויהל ער קיין קשיא פרעגין, און ר' חיים טראַכט אָפּ באַיי זיך אַז וואָס פּאַר אַ עולה דער קודשא בריך הוא זאָל קעגין אים נישט טאָן, זאָל ער נישט מהרהר [זיין] אָבער אויף בית דין של מעלה מאג מען מהרהר זאָיין, און ער – ר' חיים – האָט טאַקע אויף זיי אַ שטיקל האַרץ.

באדם!?!

פעם אחת, למדו סוגיא עמוקה בסדר קדשים, הדבר אך כמה ימים, הם למדו את הסוגיא לעומקה ולאורכה, בשפת בני הישיבות נקרא צורת לימוד כזה "לשו ואפו את הסוגיא היטב". רבי חיים הי' שבע רצון מאד, הוא קרא לכך לימוד התורה לשמה, שהרי עניני הקרבנות שבאותה סוגיא אינם נוגעים להלכה כיום, עד שהשי"ת יביא את הגואל צדק, יבנה את בית המקדש ויצוה להקריב קרבנות. ואילו כיום אין הדברים נוגעים להלכה למעשה, כך שלימוד כזה הוא תורה לשמה.

שביעות רצונו של רבי חיים נחשבה בעיניו כשמחה של מצוה, ועבור שמחה של מצוה כזו מגיע לו בודאי שכר של גילוי אליהו...

ואכן, בלבנו של רבי חיים היתה קצת תרעומת על בית דין של מעלה, מדוע באמת לא נותנים לו ולרבי מרדכי את השכר המגיע להם,

הוא אמנם חשב אם מותר לו להרהר אחרי הנהגת בית דין של מעלה, אלא שמיד תירץ את עצמו שסוף סוף בית דין של מעלה אינו קודשא בריך הוא,

עמוד סא

וואָרט.

איך - זאָגט ר' חיים צו ר' מרדכי'ן - האָב אין דעם וואָס איהר האָט צער, אויך אַ פּוּלע גיטראַכט אין דעם, ווי קומט דאָס אַז דער בית דין של מעלה זאָהל טאָן אַזאַ עיוות הדין מיהר לערנען תורה לשמה, און ברוך השם מי האָט שמחה וואָס מי לערינט תורה לשמה, איז דאָך די שמחה אַ שמחה של מצוה פאַר אַ זעלכע צוויי גרייסע מצוות קומט דאָך אַ גרויסען שכר, און דער קודשא בריך הוא ווייס דאָך אַ וואי אַז מיר זאָיינען ברוך השם פרושים פון הנאת העולם הזה, און אונזער באַזער איז אַז מיר זאָהלין האָבן גילוי אלי', איז פאַר וואָס טוהט דער בית דין של מעלה אַזאַ עיוות הדין, און איז מקפח אונזער שכר.

אַיי וועט איהר זאָגן וואו איז דער קודשא בריך הוא, ער ווייסט דאָך געוויס אַז דער בית דין של מעלה טוהט אַ עיוות הדין געגן אונז, איז פאַר וואָס מישט ער זיך ניט אַראַיין אין דעם, איז דער תירוץ אויף דעם עס איז בעוואוסט אַז דער קודשא בריך הוא איז דאָך זייער זייער אַ גרייסער מורא מוראים'דיק גרייס, איז וי גרייס דער קודשא בריך הוא איז אַזאַ גרייסער עניו איז ער, אַ מורא מוראים'דיקער עניו, וי די חז"ל זאָגן במקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנות, און בהיות וי די משפטים פון שכר ועונש זאָיינען שייך צו דעם בית דין של מעלה, דער פאַר מייסט זעך דער קודשא בריך הוא אין דעם ניט.

אַיי ועהט איר דאָך זאָגן עס איז דאָך אַ בפירוש'ער חז"ל אין הקב"ה מקפח שכר כל ברי', איז ווי איז רעכט באַ דעם קודשא בריך הוא אַז מי זאָהל אונז מקפח זאָיין דעם שכר פון אַזעלכע צוויי גרייסע מצוות פון תורה לשמה און שמחה של מצוה, אמת טאָקע דער קודשא בריך הוא איז אַ עניו, אָבער דאָס איז דאָך אַ עיוות הדין, איז טאָקע דער אמת אַז דער קודשא בריך הוא אַליין האָט אויך פון דעם צער און קאָן ניט העלפּין, מיר געפיינען דאָך אין חז"ל כמה סיפורים וואו דער כביכול אַליין איז זיך מצער מיט דעם צער פון צדיקים, אַיי איז דאָך די קושיא, ער אַליין איז דאָך דער כביכול קען ער דאָך מאַכען אַז די צדיקים זאָהלין ניט האָבן קיין צער, איז פאַר וואָס טוהט ער דאָס ניט, אלא אַזי איז דער דרך פון דעם קודשא בריך הוא אַז ער מייסט זיך ניט, דאָס איז שייך צו דעם בית דין של מעלה, און דער בית דין של מעלה טוהט וי באַ זיי קומט אויס.

איז לענינות דעתי די עצה אַז מיהר זאָלין זיין בשמחה, הגם דאָס איז דאָך אַ עיוות הדין, און אַ גרייסער צער זאָהלין מיר זיין בשמחה, דאָס הייסט אַז מיר זאָיינען מקבל

סא

SANATORIUM WESTEND
PURKERSDORF bei WIEN
Tel. (Wiener Netz) 11 11-546

PURKERSDORF, nm

Moderne Heilmittel für Inanere, nervöse und Stoffwechsel-Krankheiten

וואָרט. איך - זאָגט ר' חיים צו ר' מרדכי'ן - האָב אין דעם וואָס איהר האָט צער, אויך אַ פּוּלע גיטראַכט אין דעם, ווי קומט דאָס אַז דער בית דין של מעלה זאָהל טאָן אַזאַ עיוות הדין מיהר לערנען תורה לשמה, און ברוך השם מי האָט שמחה וואָס מי לערינט תורה לשמה, איז דאָך די שמחה אַ שמחה של מצוה פאַר אַ זעלכע צוויי גרייסע מצוות קומט דאָך אַ גרויסען שכר, און דער קודשא בריך הוא ווייס דאָך אַ וואי אַז מיר זאָיינען ברוך השם פרושים פון הנאת העולם הזה, און אונזער באַזער איז אַז מיר זאָהלין האָבן גילוי אלי', איז פאַר וואָס טוהט דער בית דין של מעלה אַזאַ עיוות הדין, און איז מקפח אונזער שכר. אַיי וועט איהר זאָגן וואו איז דער קודשא בריך הוא, ער ווייסט דאָך געוויס אַז דער בית דין של מעלה טוהט אַ עיוות הדין געגן אונז, איז פאַר וואָס מישט ער זיך ניט אַראַיין אין דעם, איז דער תירוץ אויף דעם עס איז בעוואוסט אַז דער קודשא בריך הוא איז דאָך זייער זייער אַ גרייסער מורא מוראים'דיק גרייס, איז וי גרייס דער קודשא בריך הוא איז אַזאַ גרייסער עניו איז ער, אַ מורא מוראים'דיקער עניו, וי די חז"ל זאָגן במקום גדולתו שם אתה מוצא ענותנות, און בהיות וי די משפטים פון שכר ועונש זאָיינען שייך צו דעם בית דין של מעלה, דער פאַר מייסט זעך דער קודשא בריך הוא אין דעם ניט. אַיי ועהט איר דאָך זאָגן עס איז דאָך אַ בפירוש'ער חז"ל אין הקב"ה מקפח שכר כל ברי', איז ווי איז רעכט באַ דעם קודשא בריך הוא אַז מי זאָהל אונז מקפח זאָיין דעם שכר פון אַזעלכע צוויי גרייסע מצוות פון תורה לשמה און שמחה של מצוה, אמת טאָקע דער קודשא בריך הוא איז אַ עניו, אָבער דאָס איז דאָך אַ עיוות הדין, איז טאָקע דער אמת אַז דער קודשא בריך הוא אַליין האָט אויך פון דעם צער און קאָן ניט העלפּין, מיר געפיינען דאָך אין חז"ל כמה סיפורים וואו דער כביכול אַליין איז זיך מצער מיט דעם צער פון צדיקים, אַיי איז דאָך די קושיא, ער אַליין איז דאָך דער כביכול קען ער דאָך מאַכען אַז די צדיקים זאָהלין ניט האָבן קיין צער, איז פאַר וואָס טוהט ער דאָס ניט, אלא אַזי איז דער דרך פון דעם קודשא בריך הוא אַז ער מייסט זיך ניט, דאָס איז שייך צו דעם בית דין של מעלה, און דער בית דין של מעלה טוהט וי באַ זיי קומט אויס.

וואס תאמר - ממשיך רבי חיים - הרי חז"ל אומרים (בבא-קמא לח, ב):

"אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה", כיצד, איפוא, הוא מקפח לנו את השכר עבור שתי מצוות גדולות כאלו, תורה לשמה ושמחה של מצוה. אכן, הקב"ה הוא עניו, אבל כאן הרי מדובר בעיוות הדין? אלא, הקב"ה אכן מצטער מכך ואינו יכול לעזור. הרי אנו מוצאים בדברי חז"ל (ראה חגיגה טו, ב) שהקב"ה מצטער בצערם של צדיקים, ולכאורה הוא הרי "כביכול" עצמו ובידו לסדר את הענינים כך שהצדיקים לא יהיו בצער, ומדוע, אכן, אין הוא עושה כך? - אלא, כך היא דרכו של הקב"ה, אין הוא מתערב בענינים אלה, הם נמסרו בידי בית דין של מעלה, ואילו בית דין של מעלה עושה כפי שנראה להם...

לענינות דעתי - ממשיך רבי חיים ואומר לרבי מרדכי - העצה לכך היא - להיות בשמחה, אף שיש כאן עיוות הדין וצער גדול, עלינו להיות שרויים בשמחה ולקבל הכל

בדברים.

חשבתי רבות - אמר רבי חיים לרבי מרדכי - על הצער שאפף את כבודו, כיצד יתכן הדבר שבית דין של מעלה יעוות את הדין בצורה כזו, אנחנו לומדים תורה לשמה, ואנו שמחים מכך, שמחה שהיא בבחינת שמחה של מצוה, ועבור שתי מצוות גדולות כאלו, מגיע הרי שכר גדול, הקב"ה בודאי יודע שאנחנו ב"ה פרושים מהנאות העולם-הזה, שאיפתנו היא לזכות לגילוי אליהו, מדוע, איפוא, מעוות בית דין של מעלה את הדין בצורה כזו ומקפח את שכרנו?!

ואם תאמרו - ממשיך רבי חיים בדברי ניהומו - היכן הקב"ה, הוא הרי יודע בודאי על עיוות הדין של בית דין של מעלה כלפינו, ומדוע אין הוא מתערב בזה? הנה, ידוע שהקב"ה הוא גדול מאד, וכמדת גדולתו כך מדת ענותנותו, כמאמר חז"ל "כל מקום שאתה מוצא גבורתו - גדולתו - אתה מוצא ענותנותו", ומאחר שמשפטי שכר ועונש נמסרו בידי בית דין של מעלה, אין הקב"ה רוצה להתערב בזה...

עמוד סב

באהבה, וועהעלין מיר דאך האָבין אַ דריטע מצוה, ואָס די מצוה איז אפשר נאָך גרעסער וי די צוויי מצוות יעמולט ועט זעך שייס דער קודשא בריך הוא אַליין אויך ניט קאָנען איינהאַלטן און וועט זעך אין דעם אַריינמישן און יעמולט וועט דער בית דין של מעלה חאַפֿן דעם אמת'ן קנס.

ר' מרדכי האָט גילדולדיק גיהערט וי ר' חיים רעהט, אין אָנהייב האָט ר' מרדכי ניט פאַרשטאַנען ואָס ר' חיים מיינט, אָבער באַלד האָט ער זיך גיחאַפּט ואָס פאַר אַ רעיונות פאַייניקן ר' חיים'ן, ער - ר' מרדכי - האָט זעך דערמאַהנט ואָס פאַר אַ נאַרישע רעיונות און דמיונות של שטות פלעגן אים - ר' מרדכי'ן - קריכין אין קאַפּ בשעת ער איז גיווען אַ מתנגד, און די זעלביקע זאָך איז איצטער מיט ר' חיים'ן, איז הגם פון די נאַרישע פלודעראַיי ואָס ר' חיים האָט אים גישפּאַרט די זייטן אַז ער זאָל זיך צו לאַכין, אָבער דער רחמנות ואָס באַ אים איז גיוואָרן אויף ר' חיים'ן מיט זאָיין קטנות הדעת און העדר הידיעה אין דעם ענין פון געטלעכקייט האָט ער זעך שטאַרק אָפּגיזפּטן.

און ר' חיים איז גיווען מלא שמחה פון די טיפע חקירה רעיונות ואָס ער האָט אַרויסגעזאָגט פאַר ר' מרדכי'ן, און באמת גיזאַגט איז ר' חיים געווען בשמחה גאָר גאָר פון אַ טיפּער זאָך, ואָס פאַר דער זאָך ואָס ער האָט אופגעטאַן ועט איהם קומען גאָר גאָר אַ אנדער עולם הבא, דער עולם הבא איז נאָר איהם אַליין, דער עולם הבא פאַר תורה לשמה קומט זיי - ר' חיים'ן און ר' מרדכי - חלק כחלק, דער עולם הבא פאַר שמחה של מצוה ואָס זיי האָבין גילערנט תורה לשמה, איז אים קומט אַ ודאי, ר' מרדכי קומט אויך ניט אַזויפיל וויפיל איהם, אַזאילע, ער האָט טאַקע ברוך השם גיווען בשמחה באמת, באַ אים - ר' חיים'ן האָבין זעך די באַקין גיקנייצט - אַזוי האָט ער אַליין געפיהלט אַז די באַקין קנייטשן זיך באַ אים ווי באַ דעם גרעסטן לאַכער - על דרך וי די חז"ל זאָגן לאַ פסיק פומא מחוכא כולוה יומא - דער מוהל האָט זעך ניט צוגימאַכט פון גילעכטער דעם גאַנצן טאַג - איז דען שייך צו זאָגן אַז זיי - די חז"ל - האָבין חלילה גילאַכט אויפֿן קול, חס ושלום מוציא זאָיין זאָש שם אויף די חז"ל, אַז די חז"ל זאָגן בפירוש אַז אסור לאדם שימלא פיו שחוק בעולם הזה, אלא ואַדען מעהר ניש וי גיקנייצט מיט די באַקין, איז אויף זיך וייס ער - ר' חיים - זיכער אַז ער [האַט] שטאַרק געקנייצט די באַקען, במילא קומט איהם אַ ודאי דער שר פון שמחה של מצוה, נאָהר אים דוכט זיך אַז ר' מרדכי האָט אויך גיקנייצט מיט די באַקען, אַ ביסול אַ ודאי - אַז ער וואַלט גיווען אויף ר' מרדכי'ס אַרט - טראַכט זיך ר' חיים - וואַלט ער זיך בשום אופן ניט פאַרלאָזן אויף דער חקירה ודרישה ואָס דער בית דין של מעלה ועט מאַכן מכח דעם שיעור פון די קנייטשן - אָבער פאַר דער סברא ואָס ער האָט אופגיטאַן "לקבל באהבה" איז פאַר דער טובת הכלל

באהבה. ועלין מיר דאך האָבין אַ דריטע מצוה, ואָס די מצוה איז אפשר נאָך גרעסער וי די צוויי מצוות יעמולט ועט זעך שייס דער קודשא בריך הוא אַליין אויך ניט קאָנען איינהאַלטן און וועט זעך אין דעם אַריינמישן און יעמולט וועט דער בית דין של מעלה חאַפֿן דעם אמת'ן קנס.

ר' מרדכי האָט גילדולדיק גיהערט וי ר' חיים רעהט, אין אָנהייב האָט ר' מרדכי ניט פאַרשטאַנען ואָס ר' חיים מיינט, אָבער באַלד האָט ער זיך גיחאַפּט ואָס פאַר אַ רעיונות פאַייניקן ר' חיים'ן, ער - ר' מרדכי - האָט זעך דערמאַהנט ואָס פאַר אַ נאַרישע רעיונות און דמיונות של שטות פלעגן אים - ר' מרדכי'ן - קריכין אין קאַפּ בשעת ער איז גיווען אַ מתנגד, און די זעלביקע זאָך איז איצטער מיט ר' חיים'ן, איז הגם פון די נאַרישע פלודעראַיי ואָס ר' חיים האָט אים גישפּאַרט די זייטן אַז ער זאָל זיך צו לאַכין, אָבער דער רחמנות ואָס באַ אים איז גיוואָרן אויף ר' חיים'ן מיט זאָיין קטנות הדעת און העדר הידיעה אין דעם ענין פון געטלעכקייט האָט ער זעך שטאַרק אָפּגיזפּטן.

לו בלבד. העולם-הבא עבור תורה לשמה מגיע, אמנם, לו ולרבי מרדכי חלק כחלק, העולם-הבא עבור שמחה של מצוה ממה שלמדו תורה לשמה, הרי לו - לרבי חיים - מגיע בוודאי, אמנם גם לרבי מרדכי מגיע אבל לא מנה כזו כמו שמגיע לו, שכן הוא, רבי חיים, ה"ש שמח באמת, הוא הרגיש שלחיו מתקמטים מרוב שמחה, כמו שחז"ל אומרים (ברכות ט, ב) "לא פסיק חוכא מפומי' כולא יומא" (=לא פסק חיוך מפיו כל היום), והרי אי אפשר לומר שהם התכוונו על צחוק, חלילה להוציא שם רע כזה על חז"ל, שכן הם עצמם הרי אומרים (ברכות לא, א) ש"אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה", אלא הם התכוונו לקמיטת הלחיים, ועל עצמו יודע רבי חיים בניירור שקימט את לחייו בחזקה, במילא מגיע לו בודאי השכר עבור שמחה של מצוה, אלא שנדמה לו שגם לרבי מרדכי נקמטו הלחיים במקצת, ואם כי לוא ה' הוא במקומו של רבי מרדכי לא ה' סומך על חוות הדעת של בית הדין של מעלה על מדת קמיטת הלחיים... אך, עבור הסברא שחידש, "לקבל באהבה" - הרי שבשביל טובת הכלל שתצא מזה

באהבה. דבר זה לכשעצמו יש בו משום מצוה גדולה, שאולי חשיבותה רבה יותר מאשר שתי המצוות האמורות. ואם אכן כך נעשה, נהי' שרויים בשמחה ונקבל זאת באהבה - גם הקב"ה לא יוכל להתאפק יותר, יתערב בעניננו, ואז יקבל בית דין של מעלה את ה"פסק" האמיתי המגיע להם...

רבי מרדכי הקשיב בסבלנות לדברי השתפכותו של רבי חיים, בתחילה לא הבין על מה הוא מדבר, אלא שמיד הבין אילו רעיונות מרחפים במחשבתו של רבי חיים. רבי מרדכי נזכר על הרעיונות והדמיונות של שטות שהוא עצמו ה' לקוי בהם בשעתו, לפני בואו אל הבעש"ט, אותם רעיונות עדיין מקוננים במוחו של רבי חיים. דבריו הטפשיים של רבי חיים אמנם דחפו את רבי מרדכי להתפרץ בצחוק, אלא שמתוך רחמנותו על רבי חיים, על קטנות הדעת שלו והעדר ידיעתו באלקות - נזהר שלא לצחוק, אלא נאנח מעומק לבו.

ואילו רבי חיים ה' מאושר ומלא שמחה מרעיונות החקירה העמוקים ששטח לפני רבי מרדכי. לאמיתו של דבר ה' רבי חיים בשמחה מדבר עמוק יותר, שבגללו - חשב - מגיע חלק אחר לגמרי מהעולם הבא, וזה מגיע רק

עמוד סג

ואם דערפון וועט זיין, איז דער עולם הבא קומט איהם אליין.

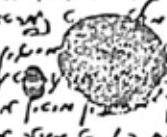
ר' חיים האָט איינגיטענע'ט מיט ר' מרדכי'ן אַז דער עיוות הדין פון בית דין של מעלה איז אַ נעילת דלת, מילא זיי - ר' מרדכי און ר' חיים - זאיינען אין דער מדרגה פון צדיקים ואָס אָפילו אַז דער בית דין של מעלה איז זיי מקפח דעם שכר פון תורה לשמה און שמחה של מצוה, פונדעסטוועגען וועלן זיי ברוך השם ואַייטער לערנען תורה לשמה און וַאייטער האָבן שמחה של מצוה, אמת טאַקע אַז דאָס איז אַ עיוות הדין פון דעם בית דין של מעלה אָבער זיי שוואַייגן, אַז דער קודשא בריך הוא מיישט זעך ניט אַראַיין אין דעם, הגם דאָס איז עפעס שווערליך צו פאַרשטיין פאַרוואָס נאָהר זיי זאיינען צדיקים איז וואָס דער קודשא בריך הוא וועט זיי ניט אָפטאָן ועהלין זיי ניט מהרהר זיין, אָבער דאָס איז דאָך אַ נעילת דלת.

אַט אַזוי האָט ר' חיים גיהאַלטן אין איין טענה'ן מיט ר' מרדכי'ן, אָבער פאַר זיך האָט ער נאָך טיפער גיטראַכט, אַז מיט דער המצאה פון "לקבל באהבה" וועט דאָס דעם קודשא בריך הוא אַזויפיל געפעהלין ווערן אַז ער וועהט זעך אָנהייבן רייצענוועך מיט דעם בית דין של מעלה, און וועט זיי זאָגן, איהר האָט מקפח גיווען דעם שכר פון די צוויי גרייסע מצוות לשמה און שמחה של מצוה, איז מיינ ר' חיים ניט נתפעל גיוואַרן פון דעם קיפוח השכר, און איז מקבל באהבה וואָס דער פאַר קומט אים נאָך אַ גרעסערין שכר, וועט דאָך דער בית דין של מעלה וועלן זיך אויסטענה'ן מיט דעם קודשא בריך הוא און וועהלין געפיינען אַ פגם אין דעם תורה לשמה אָדער אין שמחה של מצוה, וועט דאָך דער קודשא בריך הוא ניט לאָזן, אמת טאַקע אַזוי איז ניט דער דרך פון דעם קודשא בריך הוא אויף אַראַיינמישען זעך, אָבער אַז דער בית דין של מעלה וועט פאַרטשעפען דעם קודשא בריך הוא, וועט דער קודשא בריך הוא ניט שוואַייגן, במילא וועט זאָיין צוויי זאַכין וואָס ער - ר' חיים - איז גורם דורך דעם לקבל באהבה די ערשטע זאַך ער איז מוסיף כח דעם כביכול אַז ער זאָהל זעך אַריין מיישן אין די זאַכין וואָס דער כביכול האָט אָפגיגעבן דעם בית דין של מעלה, און צווייטענס וועט טאַקע וַאייטער דער בית דין של מעלה ניט מקפח זיין דעם שכר פון עושי מצוה, און דער עולם הבא פון די צוויי גרייסע אופטוועכץ קומט נאָהר אים אליין.

אַז ר' מרדכי האָט זעך אַביסיל איבערלייגט האָט ער אָנגעהויבן געבין צו פאַרשטיין ר' חיים'ן אַז ער - ר' חיים - האָט גאַר קיין שום הבנה ניט וואָס קודשא בריך הוא איז, און וואָס בית דין של מעלה איז, און וואָס הייסט תורה לשמה און וואָס מען רופט שמחה של מצוה.

בתחלה האָט ר' חיים גאַר ניט גיוואַלט הערין און האָט געמיינט אַז ר' מרדכי רעהדט אַזוי מצד דער מדה פון ענוה, אָבער אַז ר' מרדכי האָט איהם געזאָגט דעם גאַנצן אמת אין

ואם דערפון וועט זיין... חיים האָט איינגיטענע'ט מיט ר' מרדכי'ן אַז דער עיוות הדין פון בית דין של מעלה איז אַ נעילת דלת, מילא זיי - ר' מרדכי און ר' חיים - זאיינען אין דער מדרגה פון צדיקים ואָס אָפילו אַז דער בית דין של מעלה איז זיי מקפח דעם שכר פון תורה לשמה און שמחה של מצוה, פונדעסטוועגען וועלן זיי ברוך השם ואַייטער לערנען תורה לשמה און וַאייטער האָבן שמחה של מצוה, אמת טאַקע אַז דאָס איז אַ עיוות הדין פון דעם בית דין של מעלה אָבער זיי שוואַייגן, אַז דער קודשא בריך הוא מיישט זעך ניט אַראַיין אין דעם, הגם דאָס איז עפעס שווערליך צו פאַרשטיין פאַרוואָס נאָהר זיי זאיינען צדיקים איז וואָס דער קודשא בריך הוא וועט זיי ניט אָפטאָן ועהלין זיי ניט מהרהר זיין, אָבער דאָס איז דאָך אַ נעילת דלת.

מגיע העולם-הבא רק לו בלבד...

רבי חיים טען בפני רבי מרדכי שעיוות הדין של בית דין של מעלה יש בו משום נעילת דלת. מילא שניהם - רבי מרדכי ורבי חיים - הם במדרגת צדיק, כך שלמרות קיפוח השכר של תורה לשמה ושמחה של מצוה מצדו של בית הדין של מעלה, ימישכו איה"ה ללמוד תורה לשמה וישמחו בשמחה של מצוה, אמנם בית הדין של מעלה עיוות את הדין - הנה גם יעברו על כך בשתיקה, ואף שקצת קשה הדבר להבין, מדוע אין הקב"ה מתערב בוה, - הרי הם צדיקים, וכל מה שהקב"ה לא יעשה להם - לא יהיה אחריו, אבל עצם הענין הרי יש בו משום נעילת דלת...

כך המשיך רבי חיים לטעון בפני רבי מרדכי, ואילו לעצמו חשב מוחשבה עמוקה יותר, שה'המצאה' של 'לקבל בשמחה' תימצא כל כך חן בעיני הקב"ה, שיתגרה בבית דין של מעלה ויאמר להם: קיפחתם שכון של שתי מצוות גדולות, תורה לשמה ושמחה של מצוה, בכל זאת רבי חיים "שלי" לא התפעל מכך וקיבל הכל באהבה, ומשום כך מגיע לו שכר עוד יותר גדול. בית דין

עמוד סד

גאָר האַרבע ווערטער, אָו באמת איז דאָס דברי מינות ואפיקורסות, נאָהר באַ איהם - ר' חיים'ן - איז דאָס רעיונות און דמיונות של שטות וָאָס עס ווערט פון דער מתנגד'שער הגשמה - גראַבקיט - אָו ר' חיים האָט דער הערט אָועלכע ווערטער איז ער געוואָרין צוטומלט און בתחלה האָט ער דאָס גאָר ניט געקאָנט צונעמען נאָהר אָו ר' מרדכי האָט אין עטליכע שמועסין גיגעבין צו פאַרשטיין דעם ענין וָאָס חכמי אומות העולם זאָגין אָו עזב ד' את הארץ בידי המזלות און דער אמת איז אָו השם יתברך איז משגיח אויף אַלע נבראים בהשגחה פרטית, און די השגחה פרטית דאָס גופא איז דער חיות פון אַלע בעשעפעניש, אָט יעמולט האָט ר' חיים ערשט אָנגעהייבן צו פאַרשטיין אָו ער ליגט אין דמיונות של שטות. אָו ר' חיים האָט אָנגעהייבן לערנען קבלה און ר' מרדכי האָט אים מסביר [געווען] כמה ענינים מיט דעם רמ"ק'ס הסברים און ר' חיים האָט פיהל געלערניט אין עבודת הקודש לר"מ בן גבאי דעם תורת העולה להרמ"א יעמולט האָט ער ערשט פאַרשטאַנען דעם וואָרט וָאָס ר' מרדכי האָט אים געזאָגט בשם דעם גדול, זאת התורה אדם. איצטער אָו ר' חיים האָט געהאַט אָזאָ גוטין ימים נוראים בכלל, און דאָס וָאָס ער האָט גיהערט וי ר' מרדכי האָט גידאָוונט נעילה - די אידין וָאָס ער האָט געטראָפן אין בית מדרש האָבין אים דערציילט, אָו ר' מרדכי האָט זעך אַנידערגישטעלט ערב יום כפור נאָך מנחה זאָגין על חטא איז ער אַזוי אָפּגישטאַנען איבער זאָיין - ר' מרדכי'ס - מעריב וואָס האָט געדויערט ביי בערך אַ שעה איידער עס האָט פאַרבראַכן אויף טאָג, און ערשט יעמולט האָט זעך ר' מרדכי אָ ויאַיילע צו גיזעצט זעך און געווען זייער פאַרטראַכט, נאָכדעם האָט ער זעך מכין געווען צום דאָוונען אַ שעה אויפן טאָג האָט ער זיך געשטעלט דאָוונען און האָט גידאָווענט אַלע תפלות אָהן הפסקה - מער ניט וָאָס ער האָט עולה לתורה געווען - ביז איצטער, דאָס אַלץ און דער ריקוד נאָך קידוש לבנה האָט גימאַכט אַ גרייסין רושם אויף ר' חיים'ן אָו ער איז אַראָיין צו ר' מרדכי'ן אין חדר איז הגם ער האָט עפעס גיוואָלט זאָגין אָבער אים האָט געפעלט די שטאַרקייט. ר' מרדכי האָט געזעהען אָו ר' חיים ויהל אים עפעס זאָגין נאָהר ער האָלט זעך אָפּ פון צו זאָגין, אויך ר' מרדכי האָט געוואָלט עפעס זאָגין ר' חיים'ן, ער - ר' מרדכי - האָט גערעכניט אָו האָיינט - מוצאי יום כפור - איז דער זמן המוכשר ומסוגל אָו ער זאָהל איבערגעבין די שליחות פון רבי'ן צו ר' חיים'ן, נאָר אָו ר' מרדכי האָט געזעהן אָו ר' חיים ויהל אים עפעס זאָגין, האָט ער גיוואָלט אָפּוואָרטן - בכלל איז ר' מרדכי גיווען אַ מתון און זייער האָלט געהאַט איבערלייגענויך און בעטראַכטן יעדער זאָך טיף - ביז ער וט הערין וָאָס ר' חיים

20
 גאָר האַרבע ווערטער. אָו באמת איז דאָס דברי מינות ואפיקורסות, נאָהר באַ איהם - ר' חיים'ן - איז דאָס רעיונות און דמיונות של שטות וָאָס עס ווערט פון דער מתנגד'שער הגשמה - גראַבקיט - אָו ר' חיים האָט דער הערט אָועלכע ווערטער איז ער געוואָרין צוטומלט און בתחלה האָט ער דאָס גאָר ניט געקאָנט צונעמען נאָהר אָו ר' מרדכי האָט אין עטליכע שמועסין גיגעבין צו פאַרשטיין דעם ענין וָאָס חכמי אומות העולם זאָגין אָו עזב ד' את הארץ בידי המזלות און דער אמת איז אָו השם יתברך איז משגיח אויף אַלע נבראים בהשגחה פרטית, און די השגחה פרטית דאָס גופא איז דער חיות פון אַלע בעשעפעניש, אָט יעמולט האָט ר' חיים ערשט אָנגעהייבן צו פאַרשטיין אָו ער ליגט אין דמיונות של שטות. אָו ר' חיים האָט אָנגעהייבן לערנען קבלה און ר' מרדכי האָט אים מסביר [געווען] כמה ענינים מיט דעם רמ"ק'ס הסברים און ר' חיים האָט פיהל געלערניט אין עבודת הקודש לר"מ בן גבאי דעם תורת העולה להרמ"א יעמולט האָט ער ערשט פאַרשטאַנען דעם וואָרט וָאָס ר' מרדכי האָט אים געזאָגט בשם דעם גדול, זאת התורה אדם. איצטער אָו ר' חיים האָט געהאַט אָזאָ גוטין ימים נוראים בכלל, און דאָס וָאָס ער האָט גיהערט וי ר' מרדכי האָט גידאָוונט נעילה - די אידין וָאָס ער האָט געטראָפן אין בית מדרש האָבין אים דערציילט, אָו ר' מרדכי האָט זעך אַנידערגישטעלט ערב יום כפור נאָך מנחה זאָגין על חטא איז ער אַזוי אָפּגישטאַנען איבער זאָיין - ר' מרדכי'ס - מעריב וואָס האָט געדויערט ביי בערך אַ שעה איידער עס האָט פאַרבראַכן אויף טאָג, און ערשט יעמולט האָט זעך ר' מרדכי אָ ויאַיילע צו גיזעצט זעך און געווען זייער פאַרטראַכט, נאָכדעם האָט ער זעך מכין געווען צום דאָוונען אַ שעה אויפן טאָג האָט ער זיך געשטעלט דאָוונען און האָט גידאָווענט אַלע תפלות אָהן הפסקה - מער ניט וָאָס ער האָט עולה לתורה געווען - ביז איצטער, דאָס אַלץ און דער ריקוד נאָך קידוש לבנה האָט גימאַכט אַ גרייסין רושם אויף ר' חיים'ן אָו ער איז אַראָיין צו ר' מרדכי'ן אין חדר איז הגם ער האָט עפעס גיוואָלט זאָגין אָבער אים האָט געפעלט די שטאַרקייט. ר' מרדכי האָט געזעהען אָו ר' חיים ויהל אים עפעס זאָגין נאָהר ער האָלט זעך אָפּ פון צו זאָגין, אויך ר' מרדכי האָט געוואָלט עפעס זאָגין ר' חיים'ן, ער - ר' מרדכי - האָט גערעכניט אָו האָיינט - מוצאי יום כפור - איז דער זמן המוכשר ומסוגל אָו ער זאָהל איבערגעבין די שליחות פון רבי'ן צו ר' חיים'ן, נאָר אָו ר' מרדכי האָט געזעהן אָו ר' חיים ויהל אים עפעס זאָגין, האָט ער גיוואָלט אָפּוואָרטן - בכלל איז ר' מרדכי גיווען אַ מתון און זייער האָלט געהאַט איבערלייגענויך און בעטראַכטן יעדער זאָך טיף - ביז ער וט הערין וָאָס ר' חיים

של רבי מרדכי וסיפורם של אנשי בית המדרש על התנהגותו של רבי מרדכי ביום כיפור זה, כיצד עמד לומר "על חטא" בתפילת מנחה של ערב יום הכיפורים וכך נשאר עומד עד אחר תפילת ערבית, שנסתיימה שעה לפני עלות השחר, ורק אז התיישב רבי מרדכי לשעה קלה בהיותו שקוע במחשבה עמוקה, התכונן לתפלה ועם אור הבוקר החל להתפלל ללא הפסק עד עתה (פרט למה שעלה לתורה). כל האמור וכן הריקוד אחרי קידוש לבנה, פעלו רושם חזק על רבי חיים, שהביא אותו להיכנס לחדרו של רבי מרדכי. ואף שרצה לומר משהו לרבי מרדכי, לא הי' בו העז לעשות זאת. רבי מרדכי הרגיש שרבי חיים מתאפק מלומר לו את מה שהוא רוצה. מאידך גם הוא רצה לומר משהו לרבי חיים. רבי מרדכי חשב שמוצאי יום הכיפורים הוא הזמן המוכשר ומסוגל למסור לרבי חיים את דברי השליחות שמסר לו מורו הבעש"ט עבורו, אך בראותו שרבי חיים רוצה לומר לו משהו ובהיותו מתון ומחושב היטב, החליט להמתין עד שישמע מה פני רבי חיים

בדברים ברורים שאינם משתמעים לשני פנים, שדיבוריו הם בעצם דברי מינות ואפיקורסות, אלא שאצלו - אצל רבי חיים - זה נובע מדמיונות של שטות שהוא שקוע בהם מפאת הגשמת ההשגה שבו - התבלבל רבי חיים לגמרי, ואם כי בתחילה הי' קשה לו לקבל את הדברים, אך לאור שיחותיו הממושכות עם רבי מרדכי ודברי השכנוע שלו, החלו הדברים לאט לאט להתקבל על דעתו של רבי חיים. רבי מרדכי הסביר לו שחכמי אומות העולם הם שאומרים שעזב ה' את הארץ בידי המזלות, אך באמת משגיח השי"ת על כל הנבראים בהשגחה פרטית, והשגחה פרטית זו עצמה היא היא ה"חיות" של כל הנבראים. כשהחל רבי חיים ללמוד תורת הקבלה, ורבי מרדכי הסביר לו ענינים שונים בהתאם לתורתו של הרמ"ק, ואחרי שלמד הרבה בספר "עבודת הקודש" לר"מ בן גבאי, ובספר "תורת העולה" להרמ"א - הבין רבי חיים מה שאמר לו רבי מרדכי בשם גאון גדול על "זאת תורת האדם". אחרי ימים נוראים כאלה שעברו על רבי חיים, האונתו לתפילת הנעילה

עמוד סה

וויהל אים זאָגין.

ר' חיים האָט זעך געפיהלט זייער קליין און גיפאלן באַ זיך, ער האָט שייס אָנגעהייבן פאַרשטיין ווי פאַלש זאָיין דרך איז געווען ביז איצטער און די גרייסע טובה ואָס ר' מרדכי האָט אים גיטאַן, און האָט גיפילט צו ר' מרדכי'ן דעם גרעסטן הדרת הכבוד, אַז ר' מרדכי האָט אים אַ פאַר מאָהל געבעטן ער זאָל זאָגן דאָס ואָס ער האָט גיוואָלט זאָגן, האָט ער זעך אָנגינמען מיט מוט און זאָגט, אַז ער וואָלט וועהלין הערין די שליחות ואָס ער - ר' מרדכי - האָט צו איהם פון זיין הייליקן רבי'ן דעם בעש"ט, איך זאָגט ר' חיים - האָב גיטראַכט אַז מוצאי דעם יום הקדוש איז אַ זמן מוכשר מקבל זיין אַזאָ הייליקע שליחות, און ער - ר' חיים - האָט אָפּגימאַכט באַ זיך, אַז אויב ר' מרדכי וועט מסכים זאָיין אַז אין דער צייט איז דער זמן המוכשר אויף דעם, זאָהל ער - ר' חיים - גאָר נישט ניט טועם זיין ביז ער וועט ניט מקבל זיין די הייליקע ווערטער ואָס דער הייליקער בעש"ט האָט אים געשיקט.

ר' מרדכי איז דאָס זייער געפעלין געוואָרן ואָס ר' חיים האָט בעקומען אַזאָ איידעלין גיפיהל, אַז דעם רבי'נס אַ שליחות בעדאַרפמען מקבל זיין אין אַזאָ זמן, און איידער מי איז נאָך עפעס טועם, דאָס הייסט אַז די הייליקע ווערטער פון רבי'ן בעדאַרפמען הערין בעת עס איז נאָך מאיר די הארה פון צום הקדוש.

ר' מרדכי האָט אין דעם אָנגעזעהען ניט נאָר אַ איבערבראָך אין מהותו של ר' חיים פון הגשמה - גראַבקיט - צו דקות - איידלקייט - נאָהר ער האָט אין דעם אָנגיזעהען אַ געוויסע הכשרה, אַז ר' חיים ווערט מוכשר אויף צו זאָיין אַ כלי לקבלה דעם רבי'נס דרך.

ר' מרדכי האָט זעך פאַרטראַכט, ערשט איצט האָט ער דערפילט די שווערקייט פון דער שליחות, און נאָך מעהר די גרייסע אחריות ואָס אין דעם ליגט, עס איז דאָך שלוחו של אדם כמותו, ער איז דעם רבי'נס אַ שליח, אין אַ שליחות קאָן דאָך זיין אַ מעילה - וואָס מי מאכט אַ פעלער - אויך, און זאָיענדיק אַ גרייסער למדן האָט באַ ר' מרדכי'ן אין קאָפּ אָנגעהייבן דורך לייפן אין מחשבה די אלע ערטער אין ש"ס בבלי וירושלמי וואָס דאָרט רעדט זעך וועגן די ענינים פון שליחות, די התחייבות פון אַ שליח און זאָיין אחריות, דער אונטערשייד פון אַ שליח ביז אַ עבד און האָט זעך טיף פאַר טראַכט.

דעם אידין ואָס ר' מרדכי האָט

20

SANATORIUM WESTEND
PURKERSDORF bei WIEN
Tel. (Währer Nr.) U 33-68

PURKERSDORF, am

Modernes Heilanstalt für nervöse, nervöse und

ווייל אים זאָגן. ר' חיים האָט זעך געפיהלט זייער קליין און גיפאלן באַ זיך, ער האָט שייס אָנגעהייבן פאַרשטיין ווי פאַלש זאָיין דרך איז געווען ביז איצטער און די גרייסע טובה ואָס ר' מרדכי האָט אים גיטאַן, און האָט גיפילט צו ר' מרדכי'ן דעם גרעסטן הדרת הכבוד, אַז ר' מרדכי האָט אים אַ פאַר מאָהל געבעטן ער זאָל זאָגן דאָס ואָס ער האָט גיוואָלט זאָגן, האָט ער זעך אָנגינמען מיט מוט און זאָגט, אַז ער וואָלט וועהלין הערין די שליחות ואָס ער - ר' מרדכי - האָט צו איהם פון זיין הייליקן רבי'ן דעם בעש"ט, איך זאָגט ר' חיים - האָב גיטראַכט אַז מוצאי דעם יום הקדוש איז אַ זמן מוכשר מקבל זיין אַזאָ הייליקע שליחות, און ער - ר' חיים - האָט אָפּגימאַכט באַ זיך, אַז אויב ר' מרדכי וועט מסכים זאָיין אַז אין דער צייט איז דער זמן המוכשר אויף דעם, זאָהל ער - ר' חיים - גאָר נישט ניט טועם זיין ביז ער וועט ניט מקבל זיין די הייליקע ווערטער ואָס דער הייליקער בעש"ט האָט אים געשיקט.

עמוד סו

געבעטע און ער זאל בריינגען דעם פאלין אויף הבדלה, איז געווען איינער פון די שטאטיקע בעלי בתים, ניט גאר קיין גרייסער למדן, נאָהר אַ גרייסער ירא שמים און אַ מוקיר רבן - האַלט טייער די לערנער - אַגאַנץ פאַיינער נגיד מיט אַ גרייסן הויף אין מיטן מאָרק אַ פּאַר אייגענע קראָמען פון שפּייז און שניט מיט אַ גרייסער גוט איינגיאָרדטע מחי' שטוב.

זייענדיק אַ גוטער בעל פרנסה מיט אַ אַרענטליכן נאָמען האָט אים השי"ת גיהאַלפּין נעמען איידימ'ס פּאַר זיינע שייס אויסגעגעבענע פינף טעכטער, פאַיינע לערנער און גוטע בעלי שכל און בעלי מדות טובות, אַז די שוויגער זייערע - וואָס איז געווען גירימט אין גאַנצן געגנד מיט איהר הכנסות אורחות און מקרב זאָיין יעדער צובראַכען האָרץ - פלעגט זאָגען אַז אַזעלכע איידעלע ליבע יונגע לייט בעדאַרפּמען זוכן.

צוויי פון די יונגע לייט זאָיינען געווען דעם מגיד'ס מנגדים - געגנער - און ניט איין מאָהל איז באַ די שוועגער געקומען צו גאָר גאָר אַ שאַרפּין אויסטייטש צווישן זיך איבער דעם מגיד, דראַיי יונגע לייט זאָיינען געווען פון דעם מגיד'ס מקורבים און פון יעדער דרשה האָבן זיי פיהל געלערנט וי צו פיהרן זעך און גיהאַט גרייס פאַרגעניגען, און די עלטערע צוויי שוועגער הגם זיי האָבן אויך גיהאַלטן זייער שטאַרק פון דעם מגיד'ס גאונות, און אַפּט גאָר אַפּט פלעגן זיי גיין צום מגיד ריידן אין לערנען, און פלעגן זעך נאָכדעם מפלפל זיין צווישן זיך אין דעם וואָס דער מגיד האָט זיי געאַגט, אָבער נאָכאַלעם דעם האָבן זיי דעם מגיד ניט האַלט גיהאַט, און אין טיפּין האָרצן זיינען זיי גיווען מנגדים זיי האָבן פשוט גיפילט אַ שונאה, נאָר זיי זיינען גיווען זייער גוטע איז דאָס אַלץ ניט ניכר גיווען, און אין שטוב האָט מען גיווסט אַז די צוויי עלטערע איידימס זיינען ניט אַזוי צו גיטראָגען צום מגיד וי די אינגערע דריי איידימ'ס.

אַז דער איד - שלום איואנסקער האָט ער גיהייסן - ער - ר'ש - איז געווען אַ עלטער פעטער ר' בעריל איואנסקער וואָס איז גיווען ר' זלמן לייבס פּאָטער - איז גיקומען צו זיך אַ היים נעמען די פּאָלין פּאַר ר' מרדכי אויף הבדלה, האָבן אים אַלע קינדער די טעכטער און די איידימס און אויך די ניט אויסגיגעבינע קינדער אַרומגירינגילט מיט דעם גוט יאָהר אויסרוף.

די בעל הבית'טע האָט דערציילט אַז די קינדער האָבן ניט גיוואָלט מאַכן קין הבדלה און אַפּ פּאַסטינודעך, ביז ער וועט ניט קומען, האָט זי זיי מכריח געווען אַז זיי זאָהלין אַפּ פּאַסטען זעך, איך האָב פּאַרשטאַנען מסתמא ביסטו נעבין מגיד, און ביז דער מגיד וועט זעך ניט לייגן שלאָפּין וועסטו ניט אוועקגיין, און האָט אַ נידער געשטעלט דעם זילבערנעם קידוש-

ששמעו ממנו - מכל מקום לא אהבו אותו, ובפנימיות לבבם היו מנגדים למגיד. הם חשו שנאה כלפיו, אך בהיותם בעלי לב טוב לא הי' הדבר ניכר עליהם. בבית ידעו ששני החתנים המבוגרים אינם מסורים למגיד כמו שלשת החתנים הצעירים.

כשאותו יהודי - ר' שלום איואנסקער שמו - הי' דודו-זקנו של ר' בערל איואנסקער אביו של ר' זלמן ליב - הגיע לביתו כדי לקחת ה"פאלין" להבדלה בשביל רבי מרדכי, קבלוהו בנותיו וחתניו ושאר בני הבית בקריאה של שמחה "שנה טובה".

אשתו סיפרה לו שהילדים לא רצו להבדיל ולסיים תעניתם עד לבואו, אלא שהיא הכריחה אותם לטעום משהו. הבנתי - אמרה - שאתה נמצא מן הסתם אצל המגיד, ועד שהמגיד לא ילך לישון לא תלך ממנו. היא העמידה על השולחן את כוס הכסף

יהודי שנתבקש על ידי רבי מרדכי להביא "פאלין" [?] להבדלה, היה מתושבי העיירה, לא למדן גדול, אבל ירא שמים ומוקיר רבן, יהודי נגיד בעל 'חצר' גדולה באמצע השוק שהכילה רשת של חנויות לממכר צרכי אוכל ובגדים, ואחווה גדולה ומסודרת.

בהיותו בעל פרנסה טובה וידוע כאדם נאמן, עזר לו השי"ת לקחת חתנים לחמשת בנותיו, למדנים בעלי שכל ומדות טובות. חמותם - שהיתה מפורסמת ומכובדת בכל הסביבה על הכנסת האורחים שלה וקירובה כל בעל לב נשבר - היתה אומרת שאברכים אהובים ועדינים כאלה יש לחפש.

שנים מהחתנים היו ממתנגדי המגיד, ולא אחת התבטאו בחריפות על המגיד. שאר שלושת החתנים היו ממקורבי המגיד, ומכל דרשה שלו למדו רבות כיצד להתנהג, והתענגו עונג רב. שני החתנים המבוגרים, למרות שגם הם העריכו הערכה רבה את גאונותו של המגיד, ולעתים קרובות ביותר היו הולכים אליו לדבר אתו בעניני לימוד ולאחר מכן היו מתפלפלים ביניהם במה

עמוד סז

הבדלה כוס, איינע פון די קינדער די ואיין די אנדערע הבדלה און די בשמים.

ניין, אָגט ר' שלום, איך בין געקומען נעמען הבדלה פֿאַר דעם מגיד, און פֿאַר ר' חיים פרוש, דער מגיד האָט ניט לאַייג ערשט אָפֿידאווינט נעילה, עס איז שייס איינמאָהל גיווען אַ דאווענען, און האָט אָנגעהייבן דערציילן מיט התפעלות ווי דער מגיד האָט געדאווענט נעילה, ר' חיים פרוש און נאָך היפש מענטשן - ער האָט אויסגירעכנט איינגע נעמען פון די מענטשן וואָס זאָינען גיבליבן אין בית מדרש - הערין ווי דער מגיד דאוונט, נאָכדעם דער מעריב, אָז ער - ר' שלום - האָט דערציילט ווי דער מגיד האָט מקדש גיווען די לבנה און דעם טאָגן נאָך קידוש לבנה זיינען אַלע גיבליבן זיצן און שטיין פֿאַראונדערט, נאָכדעם - דערציילט ר"ש - אָז דער מגיד האָט געזאָגט אָז עס איז שייס אַ געוויסע צייט אָז מוצאי יום הקדוש מאַכט ער הבדלה אויף פּאלין, בין איך געקומען נעמען פּאלין.

זאָג דו אַליין - זאָגט די בעל הבית'טע - אַ גיוונד אויף דיר אַ גוט יאָהר אויף אונז אַלעמען, דו האָסט גידאַרפט אַליין מטריח זיין האָסט ניט גיקאַנט ועמענס עס איז שיקין, דו פֿאַרגעסט אויף דאָיין ברוך השם כבוד, אָן עין הרע אין אַ גוטער שעה גירעהט אַ שטוב מיט צדקה ניט אויסגירעדט זאָל דאָס זאָיין אַ שטוב מיט תורה וגדולה, לויפסטו אַליין בריינגען הבדלה פֿאַר דעם מגיד, אמת טאַקע איך בין אַ אידענע אָבער ברוך השם גיזעהען גרייסע לייט, מאָיין טאַטע עליו השלום, מאָינע פעטערס די בעוואוסטע גאונים, דיר בעדאַרף איך ניט דערציילן, דו גידיינקסט גוט וואָס די מאַמע עלי' השלום האָט דערציילט בסודי סודות ווי דער טאַטע האָט זעך אופגפירט אָז דו אַליין האָסט מיר געזאָגט אָז אין דער הייליקער גמרא שטייט אָז איינער פון די גרייסע לאַייט האָט זעך אונטער גיגנב'ט זעהען ווי נאָך איינער אַ גרייסער צדיק פיהרט זעך אויף, איך האָב געזעהען אַ וועלט גרייסע מענטשן, האָב איך נאָך אָזאָ עניו - קערנדיק זעך צו די קינדער און איידימ'ס - ווי אייער טאַטע איז ניט גיזעהען.

דו ביסט דאָך - זאָגט ר"ש - די אמת'ע אשה חשובה און אשת חיל, גיב פֿאַרבייסן און הבדלה פֿאַר אַלע די וואָס זאָינען נאָך אין בית מדרש, און גיב מיהר אַ ביסל פּאלין איך האַייל זעך, עס בעדאַרף שייס זאָיין ניט פרי.

די איידימ'ס הערענדיק אָז דער שווער גייט נאָך צוריק אין בית מדרש זאָינען אויך מיט גיגאיינגען, די צוויי עלטערע איידימ'ס זאָינען געווען זייער אופגירעגט, גירעדט האָבן זיי ניט, אָבער באַיי זיך אין האַרצין זיינען זיי געווען אופגירטאָגן אויף דעם מגיד.

אָז ר"ש מיט די איידימ'ס און צוויי זיהן - בחורים - וואָס האָבן גיטראָגן די הבדלה מיט דעם אָפ פּאַסטין-זעך זיינען געקומען אין בית מדרש האָבן

וודדי הגאונים המפורסמים, לך הרי אינני צריכה לספר, אתה זוכר בודאי מה שאמי עלי' השלום היתה מספרת בסודי סודות כיצד התנהג אבי, ואתה עצמך סיפרת לי שבגמרא הקדושה כתוב על אחד הגדולים ש'התגנב' לראות איך מתנהג צדיק גדול. ראיתי הרבה אנשים גדולים, ובפנותה אל ילדי' וחתני' אמרה: אבל עניו כמו אביכם לא ראיתי.

הרי את - אמר לה ר' שלום - אשת החיל והאשה החשובה באמת, תני נא הבדלה ודברי מתיקה בשביל כל אלה שנשארו עדיין בבית המדרש וקצת "פאלין" עבור המגיד, אני ממחר, שהרי השעה בודאי כבר די מאוחרת.

החתנים בשמעם שהוא עומד לחזור לבית המדרש, הצטרפו גם הם אליו. שני החתנים המבוגרים כעסו מאד, הם אמנם שתקו, אבל הי' בלבם הרבה על המגיד.

כשר' שלום וחתניו ושני בניו הבחורים שנשארו את ההבדלה ודברי המתיקה נכנסו לבית המדרש,

של ההבדלה, אחד מהילדים הביא יין והשאר - ההבדלה והבשמים. לא - אומר ר' שלום. באתי לקחת הבדלה בשביל המגיד ורבי חיים פרוש. זה רק עתה סיים המגיד תפילת נעילה, ואכן היתה זו תפילה, והחל לספר בהתפעלות גדולה כיצד התפלל המגיד תפילת נעילה. רבי חיים ועוד הרבה אנשים - הוא פירט בשמות כמה מהם - מאזינים לתפילת המגיד. לאחר מכן תפילת מעריב. כשסיפר ר' שלום איך קידש המגיד את הלבנה והריקוד שרקד לאחר מכן - נשארו בני הבית יושבים ועומדים נדהמים. לאחר מכן - סיפר ר' שלום - כשאמר המגיד שזה לו זמן מסויים שבמוצאי יום הקדוש הוא מבדיל על "פאלין" - באתי לקחת "פאלין".

אמור נא בעצמך - אמרה בעלת הבית - שתהי' בריא לנו ושנה טובה לכולנו, האם היית צריך להטריח את עצמך, האם לא יכולת לשלוח מישהו לשם כך, אתה שוכח על כבודך ברוך השם, וכלי עין הרע בשעה טובה, בית של צדקה, בית של תורה וגדולה, ואתה רץ בעצמך להביא הבדלה למגיד. אכן, אני רק אשה אבל ראיתי ברוך השם אנשים גדולים, אבי עליו השלום

עמוד סח

זיי געטרפאָפּן אַז אַ שיינע עטליכע מנינים אידין זיצן און שטייען באַ דעם דרוש טיש און ריידן מיט אַ קאָך דערציילן איבער די סיפורים וואָס זיי האָבן גיהערט פון ר' חיים פרוש, וואָס ער האָט פריער דערציילט וואָס ער - ר' חיים - האָט גיהערט איבער דעם גרייסן פּאָדאָליער וואָהלינער צדיק דעם בעש"ט - וי רופן אים אין יענע קאנטן.

אַז ר' מרדכי האָט זיך גוט מצויר געווען - פּאַרגעשטעלט - דעם הייליגען פנים פון רבי'ן - דעם בעש"ט - און דאָייטלעך קלאָהר דערמאָהנט זעך דעם אויסזעהען און די שטימע בשעת דער רבי - דער בעש"ט - האָט אים איבערגעגעבן די שליחות ווערטער, איז ער גיוואָרן רייט אין פנים און איז אַראַיין אין אַ גרייסע התלהבות, האָט זעך גישטעלט און זאָגט, אַט דאָס איז די הייליקע ווערטער וואָס דער הייליקער רבי דער בעש"ט האָט מיר איבערגעגעבן, און איך גיב איבער אות באות וי איך האָב מקבל גיווען פון רבי'ן.

"ר' חיים'ן וועסטו זאָגן, אַז ער וועט קומען צו מיהר וועהל איך אים געבן אַ סדר אין לערנען זעהר און מדרש וועט ער האָבן פתיחת הלב".

ר' מרדכי האָבענדיק אַ חוש אין נגינה האָט זעך משתדל גיווען אַז ער זאָהל איבערזאָגן די ווערטער מיט דער זעלבער שטימע וי ער האָט גיהערט פון רבי'ן, און האָט די שליחות איבער גיזאָגט דראַי מאָהל נאָך אַ נאָנד.

אַז ר' חיים האָט גיהערט די שליחות וואָס דער הייליקער בעש"ט האָט אים געשיקט, האָט ער - ר' חיים - אין דעם אַנגיזעהען רוח הקודש ממש, אַז דער גרייסער צדיק איז אַ יודע מחשבות, און איז אַראַיין אין גרייסע התפעלות, אַ שמחה ליכט האָט אים אַרום גינעמען אַז ער האָט אינגאנצן גישטראַלט פון פרייד.

ר' מרדכי זעהענדיק די גרייסע פרייד וואָס ר' חיים האָט, האָט אויף [אים] גימאַכט אַזאָ גרייסן רושם - ער האָט גיזעהען אַז די שליחות האָט אים גילונגען - אַז ער האָט אַנגיכאַפט ר' חיים'ן פאַר'ן האַנט און איז אַוועק מיט אים אַ טאַנץ, טראַכטענדיק אַז גוים וויס דער רבי - דער בעש"ט - אַז ער האָט איבערגעגעבן ר' חיים'ן די שליחות, און דער רבי זעהט די גרייסע שמחה וואָס ר' חיים האָט פון דער שליחות.

טיפּ אַראַיינטראַכטענדיק זעך אין דעם וי דער רבי - דער בעש"ט - זעהט אַלץ און איז גוים מקבל נחת פון דעם קירוב וואָס ר' חיים ווערט נתקרב האָט ר' מרדכי אַנגייהיבן זינגען אַ פרייליכן געגועים ניגון, און התלהבות גיטאַנצט פאַרגעסענדיק אַז זיי האָבן נאָך קיין הבדלה ניט געמאַכט.

אין די האַיזער - די סעמיסטועס פון די אידין און יונגע לייט, וואָס זיינען נאָך צו זיך אין האַיזער ניט געקומען פון בית המדרש - האָט מען זיך אַנגייהיבן וואונדערן און בעאומרוהיקן פאַר וואָס די מענער זאָיינען נאָך פון בית מדרש ניט גיקומען, און אַזוי אַרום האָט זעך אין בית המדרש פאַרזאַמעלט אַ גרעסערע צוזאַמקלייב פון מענטשן און אין שטאָט אין די

כששמע רבי חיים את דברי השליחות שהבעש"ט הקדוש שלח אליו, ראה בהם רוח הקודש ממש, שהצדיק הגדול יודע מחשבות. רבי חיים שקע בהתפעלות גדולה, אור של שמחה אפף אותו והוא קרן כולו משמחה פנימית.

כשראה רבי מרדכי את שמחתו הגדולה של רבי חיים, התרשם כל כך - בראותו ששליחותו הצליחה - תפס בידיו של רבי חיים ויצא אתו בריקוד, בחשבו שבודאי יודע הרבי, הבעש"ט, שהוא מסר את השליחות לרבי חיים, והרבי רואה את שמחתו הגדולה של רבי חיים.

בהתעמקו בכך, שהרבי - הבעש"ט - רואה כל המחזה, ובודאי שואב נחת מהקירוב שרבי חיים מתקרב, החל רבי מרדכי לשיר ניגון געגועים שמח ולרקוד בהתלהבות, בשכחו שעדיין לא הבדיל.

בבתי האנשים החלו לתמוה ולדאוג על שבעליהם לא שבו עדיין מבית המדרש. וכך התאסף קהל רב בבית המדרש.

מצאו שם כמה וכמה מנינים יהודים יושבים ועומדים ליד השולחן הדרומי וחוזרים בהתלהבות על הסיפורים ששמעו זה עתה מרבי חיים פרוש. ממה שהוא שמע אודות הצדיק הגדול מפודולי-וואהלין, הבעש"ט - כפי שקוראים לו באותה סביבה.

כשצויר רבי מרדכי לעצמו פני הקודש של רבו הבעש"ט, ונוכר בהירות בדמותו וקולו של הרבי - הבעש"ט - בשעה שמסר לו דברי השליחות - אדמו והתלהטו פניו ושקע בהתלהבות גדולה. עמד מלוא קומתו ואמר - אלה הם דברי הקודש שהרבי הקדוש, הבעש"ט, מסר לי, ואני מוסר אותם אות באות כפי שקבלתי אותם מפי הרבי:

לרבי חיים תאמר: כאשר יבוא אלי אתן לו סדר בלימוד הזוהר והמדרש ותהי' לו פתיחת הלב.

רבי מרדכי שחונן בחוש הנגינה, השתדל למסור הדברים באותו קול ששמע מהרבי, וחזר על הדברים שלש פעמים בזה אחר זה.

עמוד סט

היזער וואס מי איז נאך ניט גישלאָפֿן האָט מען דער הערט און גרייסיגן בית מדרש טוהט זיך עפעס וואָס ווען האָט קיינער ניט געווסט, אַנדערע האָבן גיזאָגט אַז דער מגיד זאָגט אַ דרשה, אַנדערע האָבן געזאָגט אַז ר' חיים פרוש און נאָך לומדים זאָיינען גיקומען צו דעם מגיד פּרעגן אַ האַרבע שאלה, אַזיי אַרום איז געוואָרן אַ שטיקל גערודער אין שטאַט, אַז אין אייניגע האַיזער וואָס מי איז שייס געשלאָפֿן האָבן זיך אייניגע אופגיכאַפט.

אַז אין בית מדרש האָט מען דערהערט דעם מגיד'ס זינגען האָט מען זיך אַלאָז געטאָן אין חדר שני ואו עס איז געווען אַפּ גיצומט דעם מגיד'ס חדר'ל, און עטליכע יונגע לייט זאָיינען אַרויסגעלאָפֿן פון בית מדרש אין דער הינטער געסיל ואו עס איז געווען די פענסטער פון דעם מגיד'ס חדר'ל, און פון דאָרטן האָט מען גיזעהען וואָס באַ דעם מגיד אין חדר טוט זעך.

דער חדר שני איז געווען אַ גאַנץ גרייסער אַ שמאַלער און אַ ליינגער, אָבער דער עולם האָט זעך אַזוי געשטופּט און גישפּאַרט ביז אַז עס האָט זעך אַנגעהייבן איינבייגן די הילצערנע דינע ווענטיל פון דעם מגיד'ס חדר'ל, און די טיערעל איז אַרויס געפּאַלן.

ר' מרדכי און ר' חיים האָבן אַזיי טיף, התלהבות'דיק גיטאַנצט אַז זיי האָבן גאָר ניט גיפּילט וואָס דאָ איז פּאַרגיקומען און אַ טייל פון דעם עולם האָט זעך אַראַיינגישפּאַרט צו דעם מגיד אין חדר'ל.

פון רגע צו רגע איז אַלץ גיוואָרן די איינגשאַפט מעהרער אונד מעהרער די אַלע וואָס האָבן גיזעהען די אומגעוויינלעכע טיף התלהבות'דיקע און מתינות'דיקע טענץ, דעם אויסגאַנג פּרייליכן ניגון מיט די טיף פּאַרטראַכטע פּנימ'ער, איז שטייענדיק אויף די ערטער זיינען זיי מיט גיצויגען געוואָרן אין זייערע גידאַיינקען און גיפּהלין מיט די וואָס טאַנצען, און וועהן ניט דער גרייסער וילד גישריי פון דעם שמש אינגעל וואָס איז געשלאָפֿן אין חדר שני אין אַ וינקעל אויף דער באַנק וואָס עס איז גישטאַנען געבין דעם מגיד'ס ווענטיל, און מי האָט אים שטאַרק גיקוועטשט, וואָלט מען נאָך ניט אופגיהערט צו טאַנצן.

אין דעם האָט ר' שלום איונסקער אויסגישריגען אַז ער האָט געבראַכט די הבדלה, און ר' מרדכי און ר' חיים זיינען אַוועק אין בית מדרש מאַכן הבדלה, און די אַלע וואָס האָבן נאָך ניט גימאַכט קיין הבדלה האָבן זעך גינעמען פּאַר די הבדלה און צו באַייסן וואָס הירשל שלומ'ס האָט געבראַכט.

אַ געוואָלדיקן איינדרוק האָט גימאַכט אויף דעם עולם ר' חיים פרוש'ס שינוי, אַלע וייסן גוט ר' חיים'ס הנהגה

מרגע לרגע גבר הלחץ, כל אלה שראו ריקודי המתניות וההתלהבות העמוקים, ניגון הגעגועים השמח ופניהם המשולהבות של הרוקדים, נמשכו במחשבותיהם וברגשותיהם אל הרוקדים, ולולא צעקתו של בן השמש שישן על ספסל בחדר השני ליד המחיצה של חדר המגיד וכמעט רמסוהו – לא היו מפסיקים לרקוד.

בתוך כך הכריז ר' שלום איונסקער שהביא את ההבדלה. רבי מרדכי ורבי חיים נכנסו לבית המדרש, הבדילו וכל אלה ששמעו או את ההבדלה סעדו את לבם במטעמים שהביא הירשל בנו של שלום.

השינוי שחל ברבי חיים פרוש עשה רושם חזק על כל הקהל. כולם ידעו היטב הנהגתו של רבי חיים,

בבתי העיירה שעדיין לא הלכו בהם לישון נשמע הקול שמשוהו "הולך" בבית המדרש הגדול. מה בדיוק – לא ידע אף אחד, יש שאמרו שהמגיד נושא דרשה, אחרים אמרו שרבי חיים פרוש ולומדים מסוימים באו לשאול מהמגיד שאלה חמורה. וכך נתהווה רעש גדול בעיר.

כששמעו בבית המדרש את ניגונו של המגיד, רצו כולם אל החדר שני בו קבעו חדרו של המגיד וכמה אברכים יצאו אל מחוץ לבית המדרש כדי להסתכל בחדרו של המגיד דרך החלונות.

החדר השני הי' די גדול, צר וארוך, אך הקהל נדחף כל כך שמחיצת העץ הדקה בחדרו של המגיד התעקמה והדלת יצאה מצירי'.

רבי מרדכי ורבי חיים רקדו בהתלהבות כזו שלא הרגישו בנעשה סביבם, וחלק מהקהל פרץ אל תוך חדר המגיד.

עמוד ע

וואס ער איז געווען אלע מאהל א פארזעכדיקער, קיין מאהל ניט גירעהט מיט מענטשין, נאָהר מעהר ניט אז מי האָט גירעהט אָדער גיפרעקט אין לערנען, קיין מאהל האָט מען ניט גיזעהען אויף זאָיין פנים קיין פרייליכע מינע, אָפילו שמחת תורה פלעגט ער דעם פנים איינהילין אין א מענטשעלע פון א ספר תורה, און מיט א מפה פלעגט מען אים אַרום זיקלען צוזאַמען מיט דער ספר תורה וואָס מי פלעגט אים געבן צו הקפות, שמיני עצרת באַ דער נאכט און ר' חיים שטייענדיק אַנגיטאַן מיט דער מענטשעלע פון א ספר תורה אויפן קאַפ און פנים – בכדי ער זאָהל ניט קוקין חלילה אויף מענטשין חוץ מד' אמות – און מיט דער מפה צוזאַמען גיבונדין מיט דער תורה – צו בעצייכענען וי די גמרא זאָגט – קיים זה מה שכתוב בזה – דער – דאָס הייסט ר' חיים – טוט אַלץ וואָס שטייט גישריבן אין דער הייליקער תורה – פלעגט ער – ר' חיים – געבין זעך דראַיי פיהר מאָהל אַ ויג, שטייענדיק אויף איין אָרט און דאָס האָט געהייסן אז ער האָט געטאַנצט לכבוד התורה ולכבוד הרגל פון שמחת תורה, און די גבאים פלעגין אָפּבינדן די מפה נעמען די תורה אין היכל און ר' חיים פלעגט מען אָפּ פיהרן אין חדר שני און ערשט דאָרטין פלעגט ער אויסטאָן די מענטשעלע פון קאַפ און פנים און פלעגט זעך זעצין צוריק אויף זיין אָרט, אין דער פינסטער און פלעגט שווייגן, און נאָכדעם פלעגט מען אים פאַר אַ האַנט אָפּ פירן צו אים אַ היים, און איצטער איז דער זעלבליקער ר' חיים פרוש געוואָרן אַ ריידער, קוקט אויף מענטשין און גאָר געוואָרן אַ טענצער.

ר' מרדכי זייענדיק זייער אופגעלייגט האָט צוגירופן עטליכע פון די יונגע לייט און אויך אַ פאַר בחורים לעך וואָס ער האָט געווסט אז זיי האָבען פיינע שטימעס, און האָט גינעמען מיט זיי איינונגען, אַ ניגון, זאָגענדיק אז באַלד נאָך יום הקדוש בעדאַרפמען זעך נעמען פאַר דער סוכה, און סוכות איז זמן שמחתנו, בעדאַרפמען דעם חג בעשיינען מיט פיינער ניגנה.

מי האָט היפשט גיונגען ביז ר' מרדכי איז אַראַיין אין אַ געוויסער התלהבות, און האָט אַנגיחויבען אַ היציקין שמוס אין דעם ענין מצוה בלי כוונה כגוף בלא נשמה, קורץ און קלאָר האָט ר' מרדכי גיגעבן צו פאַרשטיין דעם גאַנצן ענין פון ווי עס בעדאַרף זאָיין עבודה, אָהן עבודה איז די אַלע מצוות וואָס מי טוהט און די תורה וואָס מי לערנט וי טויטע גופים.

אַ גרייסן בית עלמין – זאָגט ר' מרדכי קוקנדיק אויף די יונגע לייט, די לומדים, און צווישן זיי אויך אויף ר' שלום איזאנסקער'ס איידימ'ס – אַ גרייסן בית עלמין, האָט איהר – קוקענדיק ביחוד אויף אייניגע פון די בעווסטע צווישן די יונגע לייט לומדים – אַנגימאַכט אין עולם האמת מיט אייערער טייטע בלעטער גמרא, אין קאַנדאַלין פון גאווה און גסות הרוח פיהרט איהר אַרום די אַלע תנאים ואמוראים, יעדערער פון אייך ויהל נאָר אז ער זאָהל בלייבן גירעכט, ער זאָל בלייבן דער

וואס ער איז געווען אלע מאהל א פארזעכדיקער. קיין מאהל ניט גירעהט מיט מענטשין, נאָהר מעהר ניט אז מי האָט גירעהט אָדער גיפרעקט אין לערנען, קיין מאהל האָט מען ניט גיזעהען אויף זאָיין פנים קיין פרייליכע מינע, אָפילו שמחת תורה פלעגט ער דעם פנים איינהילין אין א מענטשעלע פון א ספר תורה, און מיט א מפה פלעגט מען אים אַרום זיקלען צוזאַמען מיט דער ספר תורה וואָס מי פלעגט אים געבן צו הקפות, שמיני עצרת באַ דער נאכט און ר' חיים שטייענדיק אַנגיטאַן מיט דער מענטשעלע פון א ספר תורה אויפן קאַפ און פנים – בכדי ער זאָהל ניט קוקין חלילה אויף מענטשין חוץ מד' אמות – און מיט דער מפה צוזאַמען גיבונדין מיט דער תורה – צו בעצייכענען וי די גמרא זאָגט – קיים זה מה שכתוב בזה – דער – דאָס הייסט ר' חיים – טוט אַלץ וואָס שטייט גישריבן אין דער הייליקער תורה – פלעגט ער – ר' חיים – געבין זעך דראַיי פיהר מאָהל אַ ויג, שטייענדיק אויף איין אָרט און דאָס האָט געהייסן אז ער האָט געטאַנצט לכבוד התורה ולכבוד הרגל פון שמחת תורה, און די גבאים פלעגין אָפּבינדן די מפה נעמען די תורה אין היכל און ר' חיים פלעגט מען אָפּ פיהרן אין חדר שני און ערשט דאָרטין פלעגט ער אויסטאָן די מענטשעלע פון קאַפ און פנים און פלעגט זעך זעצין צוריק אויף זיין אָרט, אין דער פינסטער און פלעגט שווייגן, און נאָכדעם פלעגט מען אים פאַר אַ האַנט אָפּ פירן צו אים אַ היים, און איצטער איז דער זעלבליקער ר' חיים פרוש געוואָרן אַ ריידער, קוקט אויף מענטשין און גאָר געוואָרן אַ טענצער.

רבי מרדכי שרוחו היתה טובה עליו, קרא לכמה אברכים ובחורים שידע שיש להם קולות ערבים, ויחד אתם החל לנגן ניגון, באמרו שמיד אחרי היום הקדוש צריכים להתעסק בסוכה, סוכה היא זמן שמחתנו, ולכן יש לפאר את החג בנגינה עריבה.

ניגנו שעה ארוכה עד שרבי מרדכי נכנס להתלהבות והחל לשוחח בחום בענין מצוה בלא כוונה כגוף בלי נשמה. בבהירות ובקיצור הסביר רבי מרדכי כיצד צריכה 'עבודה' להיראות. בלי 'עבודה' דומות כל המצוות שמקיימים וכל התורה שלומדים, כגופים מתים.

בית עלמין גדול – אמר רבי מרדכי בהסתכלו על האברכים הלומדים, שביניהם היו גם חתניו של ר' שלום איזאנסקער, ובמיוחד על אחדים מהמפורסמים שבאברכים – הקמתם בעולם האמת בדפי הגמרא המתים שלכם, בשלשלאות של גאווה וגסות הרוח הקפתם את כל התנאים והאמוראים, כל אחד מכס רוצה להישאר הצודק הבלעדי,

שהי' תמיד אדם לעצמו, לא דיבר אף פעם עם איש (רק בעניני לימוד), אף פעם לא נראה חיוך על פניו.

גם בשמחת תורה הי' לובש על ראשו מעיל של ספר תורה, והיו עוטפים אותה במפה יחד עם ספר התורה על ראשו ועל פניו – כדי שלא יסתכל חלילה על אנשים מחוץ לד' אמותיו, ועטוף במפה יחד עם ספר התורה – כדי לציין מה שהגמרא אומרת (בבא קמא יז, א. סוטה יג, ב ועוד) "קיים זה מה שכתוב בזה" – הי' רבי חיים מתענע שלש-ארבע פעמים בעמדו על מקומו, וזה נקרא שרקד לכבוד התורה ולכבוד הרגל של שמחת תורה, ואז היו הגבאים מתירים את המפה, מכניסים ספר התורה להיכל ואת רבי חיים מובילים לחדר השני, והוא מסיר המעיל מעל ראשו ומתיישב חזרה דומם על מקומו הקבוע בחשכה. ולאחר מכן היו לוקחים אותו מתחת לאצילי ידיו ומחזירים אותו לביתו.

ואילו עתה – אותו רבי חיים הפך לדברן, מסתכל על אנשים ונהיה גם לרקדן.

עמוד ע"א

בעצייכענטער למדן, און דער אמת פון תורה ואָס דאָס איז דער דבר ה' אַרט ניט, ביז וואָנען ועט מען גיין מיט אַזאַ זינדיקן דרך.

יונגע לייט – רופט אויס ר' מרדכי מיט אַ וויינענדיקן קול – האָט רחמנות אויף זיך אויף אייערע נשמות ואָס זאָיינען גיקומען אין אייערע גופים מתקן זיין די וועלט, רחצו הזכו, וואָשט זעך אַרום פון אייערע גנות הרוח, ווערט ריין זווער פון אייער גאווה, למדו היטב, לערינט גוט, לערינט מיט אַ נשמה, דרשו משפט, ואָס איהר לערינט זאָהלט איהר באַיי זיך אליין פאַרשטיין ווי איז אייערע אופפיהרונגען, צי פיהרט איהר זעך אויף במדות טובות וי די תורה ואָס איהר לערינט הייסט.

ר' מרדכי האָט דערציילט וי דער רבי דער בעש"ט האָט גישיקט אַ גרייסין למדן און צדיק אַ רב פון אַ גרייסער קהלה צו אַ קצב, אַפ לערנען די מדה פון יראת שמים, און נאָך איינעם אַ גרייסין למדן וצדיק ואָס איז גיזעסין יאָהרין לאַיינג אין פרישות און התבודדות האָט ער אים געשיקט צו אַ שמש פון אַ בית מדרש אַפ לערנען די מדה פון ענווה.

דער רבי – זאָגט ר' מרדכי – האָלט זייער פון די פּראַסטע אידן מיט די תמימות'דיקען דאָונען, און תמימות'דיקער תהלים זאָגן, דער פּראַסט פשוט'ד איד – זאָגט דער רבי דער בעש"ט – איז אַ אייביק ניט אויסגעשעפטער אוצר פון אמונה ובטחון בהש"ת און בעלי מדות טובות.

די גאַנצע צייט ואָס ר' מרדכי האָט גירעהט, איז ר' חיים גיזעסין און שטיהל געוויינט, ר' מרדכי שמוס "מצוה בלא כוונה כגוף בלא נשמה" האָט אים זייער טיף געטראַפן, זייענדיק יאָהרין לאַנג אין קברנים בית המדרש און זייענדיק – ניט דאָ גידאַכט – באַ אַלע לוי'ס, איז באַ אים די פאַרשידענע טויטע פנימ'ער גיווען שטאַרק אויסגיקריצט אין קאַפּ, אַ ר' מרדכי האָט אַבגימאַלט אַז לערנען אָהן אַ חיות איז דאָס וי אַ קערפער אָהן אַ נשמה, און דעם בית עלמין פון די טייטע בלעטער גמרא ואָס מי לערינט, האָט דאָס גימאַכט אַ גוואַלדיקן רושם אויף ר' חיים'ן און באַ אים אין רעיון האָט זעך אַנגיהייבן פאַרשטעלין, דער בלעטער-גמרא בית עלמין, מיט די מלאכים – חברה קדישאַ לייט, ואָס זאָיינען זעך עוסק אין בעגראָבן די טייטע בלעטער.

ר' מרדכי רעהט און ר' חיים זיצט אַ איינגידייטער אין דראַיען, אַ צוקוועטשטער צווישן דעם עולם און וויינט, מיט יעדער ר' מרדכי'ס התעוררות זאָרט הייבט אָן ר' חיים מעהרער און מעהרער צו ווינען, און אַז ר' מרדכי האָט אַנגיהייבן זאָגן "האָט רחמנות אויף זיך אויף אייערע נשמות ואָס זינען גיקומען אין אייערע גופים מתקן זיין די וועלט, רחצו הזכו" האָט זיך ר' חיים צוכליפּעט און ביטער גיוויינט, ואָס עס האָט געמאַכט גאָר אַ גרייסין שטאַרקן רושם אויף די אַלע ואָס זינען גיווען אין בית מדרש.

די סיפורים ואָס ר' מרדכי האָט דערציילט אַז דער בעש"ט האָלט זייער פון די

בכל משך שיחתו של רבי מרדכי, ישב רבי חיים ובכה חרישית. שיחתו של רבי מרדכי על "מצוה בלא כוונה כגוף בלי נשמה" פגעה בו עמוקות. בהיותו במשך שנים ארוכות בבית המדרש של הקברנים ובהשתתפות בכל הלוויות, נחרתו בראשו פניהם של כל המתים, וכשרבי מרדכי המשיל הלימוד בלי חיות לגוף בלי נשמה, ותיאר את בית העלמין של דפי הגמרא המתים – עשו הדברים רושם חזק על רבי חיים ודימה במחשבתו את בית העלמין של דפי הגמרא והמלאכים, כבני החברה קדישא, המתעסקים בקבורת הדפים המתים.

רבי מרדכי מדבר ורבי חיים יושב מכוון ומקופל בין הקהל ובוכה. כל דבר התעוררות נוספת מפי רבי מרדכי מגבירה את בכיתו של רבי חיים. וכשרבי מרדכי אמר "רחמו על נשמותיכם שירדו לגופותיהם כדי לתקן את העולם – רחצו הזכו", פרץ רבי חיים בבכי מר ומזועזע, דבר שעשה רושם חזק על כל הנוכחים.

הסיפורים שסיפר רבי מרדכי, שהבעש"ט מאוד

הלמדן המצויין, ואמת התורה שהיא דבר ה', לא איכפת לכם כלל. עד מתי תתנהגו בדרך חטאה כזו!

אברכים – קרא רבי מרדכי בקול בוכים – רחמו על עצמכם, על נשמותיכם שירדו לגופותיכם כדי לתקן את העולם, רחצו הזכו, רחצו עצמכם מגסות הרוח שלכם, נקו עצמכם מהגאווה שלכם, לימדו היטב, לימדו עם נשמה, דרשו משפט, את אשר אתם לומדים השוו להתנהגותכם, אם אכן מתנהגים אתם במדות טובות כפי שהתורה שאתם לומדים מלמדת.

רבי מרדכי סיפר להם על שליחות ששלח הרבי הבעש"ט, את למדן גדול אחד, צדיק ורב בקהילה גדולה, אל קצב אחד ללמוד ממנו מדת יראת שמים, ולמדן וצדיק גדול אחר שישב הרבה שנים בפרישות והתבודדות שלח אל שמש באחד מבתי המדרש ללמוד ממנו מדת הענווה.

הרבי – אומר רבי מרדכי – מייקר ומעריך מאד את האנשים הפשוטים ותפילתם ואמירתם תהלים בתמימות, היהודי הכשר הפשוט – אומר הרבי הבעש"ט – הוא אוצר גנוז בלתי מוגבל של אמונה ובטחון בהש"ת ובעל מדות טובות.

עמוד עב

פראסטע אידן ביז אז ער האָט גישיקט גרויסע לומדים אָפּ לערנען זעך מדות טובות פון די פשוטע אידן, איז אַ גרייסן טייל פון די וואָס זאָיינען גיווען אין בית מדרש זייער גיפעליך.

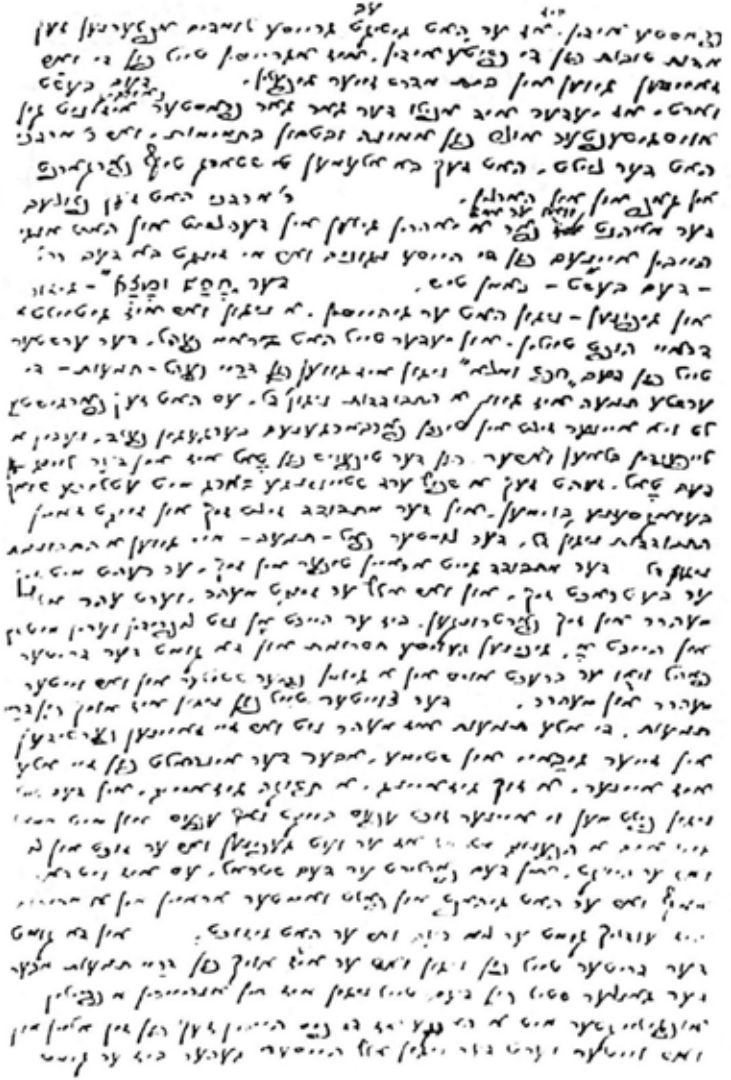
דער בעש"ט וואָרט, אז יעדער איד אָפּילו דער גאָר גאָר פראָסטער איז אייביק ניט קיין אויסגעשעפטער אוצר פון אמונה ובטחון בתמימות, וואָס ר' מרדכי האָט דערציילט, האָט זיך באַ אַלעמען שטאַרק טיף פאַרקאַרפט אין קאַפּ און אין האַרצין.

ר' מרדכי האָט זיך פּלוצים דערמאַנט וואו ער איז פאַר אַ יאָהרין גיווען אין דער צייט און האָט אַנגיהייבן איינעם פון די הייסע נגונים וואָס מי זינגט באַ דעם רבי'ן - דער בעש"ט - באַיין טיש.

דער "חפש ומצא" - גיזוכט און גיפונען - ניגון האָט ער גיהייסן, אַ ניגון וואָס איז גיטיילט אין דראַיי הויפט טיילן, און יעדער טייל האָט דריי פּעהל, דער ערשטער טייל פון דעם "חפש ומצא" ניגון איז געווען פון דריי פּעהל - תנועות - די ערשטע תנועה איז געווען אַ התבודדות ניגון'דל, עס האָט זיך פאַרגעשטעלט ווי איינער זיצט אין טיפּן פאַרבאַרגענעם בערגעגין פעלד, נעבן אַ לייפענדין בלאָען וואָסער, פון דער טיפעניש פון טאָל איז אין דער ליינג פון דער טאָל, זעהט זעך אַ שפיץ ערד שטיינינגע באַרג מיט עטליכע שוואַך בעואַקסענע בוימען, און דער מתבודד זיצט זיך און זינגט זאָיין התבודדות ניגון'דל, דער צווייטער פּאַל - תנועה - איז געווען אַ התבוננות ניגון'דל, דער מתבודד גייט אַראַיין טיפּער אין זיך ער רעהט מיט זיך, ער בעטראַכט זיך, און וואָס אַלץ ער זינגט מעהר, ווערט ער אַלץ מעהרער אין זיך פאַרטרונקען, ביז ער הייבט אָן ניט צופּרידן ווערן מיט זיך און הייבט אָן געפּינען געוויסע חסרונות און דאָ קומט דער דריטער פּאַהל וואו ער ברעכט אויס אין אַ געוויין פּריער שטילער און וואָס ווייטער מעהר און מעהר.

דער צווייטער טייל פון ניגון איז אויך פון דריי תנועות, די אַלע תנועות איז מעהר ניט וואָס זיי זאָיינען פּערשידען אין זייער גיבאַיי, און שטימע, אָבער דער אינהאַלט פון זיי אַלע איז איינער, אַ זוך גיזאָיינג, אַ תשוקה גיזאָיינג, אין דעם טייל ניגון פּיהלט מען וי איינער זוכט עפעס ביינקט נאָך עפעס און מיט אַמאָהל גיט אים אַ האַפּענונג אַ שטראַל אַז ער ועט געפּינען וואָס ער זוכט און צו וואָס ער ביינקט, אין דעם פאַרלירט ער דעם שטראַל, עס איז ניט דאָס אויף וואָס ער האָט גיחאַפט און פאַלט זאָיטער אַראַיין אין אַ מרירות ביז ענדליך קומט ער צו דעם וואָס ער האָט גיזוכט.

און דאָ קומט דער דריטער טייל פון ניגון וואָס ער איז אויך פון דריי תנועות אָבער דער גאַנצער שטיל פון דעם טייל ניגון איז אין אַנהייבן אַ פּרייליך אופּגעלייקטער מיט אַ האַפקע אַז די פּיס הייבן זעך פון זיך אַליין און וואָס ווייטער ווערט דער נגון אַלץ הייסער געכער ביז ער קומט

שהוא נכנס יותר בלהט השיר הוא שוקע יותר ויותר בתוך עצמו, עד שהוא מתחיל להרגיש חוסר נחת מעצמו בהכירו את פגמי נפשו. כאן באה ה"תנועה" השלישית שבה הוא, כאילו פורץ בכבי, תחלה בכי חרישי, אך בהמשך הניגון עולה הבכי ומתגבר יותר ויותר.

החלק השני של הניגון מורכב אף הוא משלש "תנועות". ה"תנועות" הללו שונות זו מזו אך ורק בבנינים ובתוקף הקול, אך התוכן שלהן אחד הוא: שירה של חיפוש, שאיפה ותשוקה. בחלק זה של הניגון מורגשת העובדה שהאדם מחפש אחרי משהו, ומתגעגע למשהו, כשלפתע מבזיקה בו קרן אור של תקווה שהנה עומד הוא להשיג את אשר הוא מחפש ומשתוקק אליו, אלא שמיד נגמרת התקווה, בהיווכחו שלא זה הדבר אשר חיפש, והוא נכנס שוב לרגש של מרירות, וכך חוזר חלילה, עד שבסופו של דבר הוא מצליח להגיע אל משאת נפשו ויעד חיפושיו.

וכאן בא החלק השלישי של הניגון, המורכב אף הוא משלש "תנועות". אך כל כיוונו של חלק-ניגון זה הוא שמח ומרומם מתחלתו, בקצב המביא להתרוממות הרגלים מאליהן, וככל שהניגון מתמשך הוא נעשה חם יותר ומהיר יותר, עד שהוא מגיע

מערך ומייקר האנשים הפשוטים, עד ששלה לומדים גדולים ללמוד מדות טובות מהאנשים הפשוטים - מצאו חן בעיני חלק גדול מהאנשים שנכחו אז בבית המדרש.

אימרתו של הבעש"ט שכל יהודי, גם הפשוט ביותר, הוא תמיד אוצר בלי גבולי של אמונה ובטחון בתמימות - שרבי מרדכי חזר עלי, נחרתה עמוק במוחות ולבבות כל הנוכחים.

רבי מרדכי נזכר פתאום היכן ה' בשנה שעברה בשעה זו, והחל לנגן את אחד הניגונים הלהוטים שהיו מנגנים ליד השולחן הקדוש של הרבי הבעש"ט.

"ניגון חפש ומצא" - בשם זה נקרא הניגון. ה' זה ניגון מורכב משלשה חלקים ראשיים, שכל אחד מחלקים אלה מכיל שלש "בבות" או "תנועות".

החלק הראשון של "ניגון חפש ומצא" ה' מורכב משלש ה"תנועות" הבאות: ה"תנועה" הראשונה היא ניגון של התבודדות. תנועה זו מתארת אדם היושב בחביון עמוק שדה זרוע תלים ליד נחל שבו זורמים מים תכולים. לאורך קצה העמק יש גבעה עם סלעים שעלי' צומחים מספר עצים, והמתבודד יושב ומזמר לו את ניגון ההתבודדות. ה"תנועה" השני' היא ניגון של התבוננות. המתבודד מתכנס אל תוך מעמקי נפשו, הוא מדבר אל לבו ומתבונן. ככל

עמוד עג

צו אַזאַ ברענענדיקע שטופע אָז עס פעלט אויס אָטעם, עס הערין זעך מער ניט וי איינציקע גיזאיינג פונקטין - נקודות - וָאָס רייסין זעך אַרויס פון דער טיף טיפעניש פון האַרצין, און וי זיי - די ניגון פינטעלעך - לייפין נאָך בעגלייטין די גיך געשווינדע הייס ברעננדיקע פיס טריט, און די צופלאַמטע צופרידענע פנימ'ער.

אָט דעם ניגון האָט זעך ר' מרדכי'ן גיזוואַלט אויסלערנען די עטליכע יונגע לייט און די פּאָר בחורים, וָאָס צו אַלעמענס ואונדער האָבין זיי - די יונגע לייט און בחורים - אין דריי מאָהל דעם גאַנצן ניגון איבערנומען און צום פערטן מאָהל זינגען האָבין שיים די יונגע לייט און בחורים דעם ניגון גוט גיזונגען, עס איז שיים גיווען איינצילע תנועות וָאָס אַ טייל פון דעם עולם האָט מיט גיהאַלפּין, און אַז עס איז גיקומען צו דעם דריטן טייל פון ניגון האָט ר' מרדכי גינומען ר' חיים'ן און איז אַוועק דעם אמת'ן ריקוד, בעטענדיק דעם עולם אַז זיי זאָהלין אויך מיט טאַנצין.

אַלע האָבין בעוונדערט וי ר' מרדכי און ר' חיים קאָנען אַזויפיל טאַנצען, און אַזוי געשווינד אַז קאָס קאָס וואָס די פּאַנטאַפּעל - שיך אַזעלכע - בערידין דעם, מעהר ואונדער איז געווען אויף ר' חיים פרוש וָאָס איז אינגאַנצען געווען הויט און ביינער, מי האָט בעשאַיינפערליך גיזעהען אַז אַ העכער וי קערפערליכע כח טראָגט זיי, אַלע אַפילו יונגע לייט זאָיינען צו פּאַלין וי סנאפּעס, און לויגן נאָס אויסגיוויקטע אין שווייס אָן אַ קאָפּ כח, און ר' מרדכי און ר' חיים טאַנצין נאָך, די פנימ'ער פּאַרפלאַמט די אויגין פּאַרמאָכט פון די מאַילער שפּאַרט דער הייסער אָטעם מיט דעם אומגיוויינליכען גיכין סאפּען, ביז ענדלעך ר' חיים האָט זעך אָנגיהייבן שאַקלען און אומפּאַלין, עטליכע פון דעם עולם האָבין ר' חיים'ן אונטערגעכאַפּט און אָפּגיפּירט צו אַ באַיינק אַפּרוהען, און ר' מרדכי האָט נאָך בעוויזן אַ ביסל טאַנצין, ביז ער האָט זיך וי אופּגיכאַפּט פון אַ טיפּער דביקות און אַ פּרעג געטאָן וי שפּעט עס איז, דער הערינדיק אַז עס איז שיים קרוב צו צוויי שעה נאָך האַלבע נאַכט, האָט ר' מרדכי אַ זיפּץ גיטאַן און גילאַזען זעך צו זיך אין חדר'ל, זאַגענדיק אַז עס איז שיים צייט תיקון חצות אַפּריכטיין.

נאָך מיט אַ היפּשער צייט פריער האָבין זעך אָנגיהייבן קלאַאייבן די חצות אידן אין גרייסן בית מדרש נאָר אַז זיי האָבין גיטראַפּין וי דער מגיד זינגט, איז העם באַ זיי איז דאָס

עילאי שלמעלה מהגוף נושא אותו. כל הנוכחים גם הצעירים עיפו ביותר, התיישבו על הספסל רטובים מזיעה ותשושים לגמרי, ואילו רבי מרדכי ורבי חיים ממשיכים בריקודם, פניהם להבים, עיניהם עצומות ומפיהם נושבת נשימתם הלוהטת ויחד עם כך סיבוב תנועותיהם המהירות והבלתי רגילות, עד שרבי חיים החל לאבד את שיווי משקלו וכמה מהנוכחים תפסוהו מתחת לאצילי ידיו והושיבוהו על הספסל למנוחה. בינתיים ממשיך רבי מרדכי בריקודו עד שהתעורר מדביקותו העמוקה בשאלו מה השעה. בשמעו שכבר כשעתיים אחרי חצות הלילה, נאנה רבי מרדכי והחל ללכת לחדרו באמרו שהגיע כבר הזמן לעריכת תיקון חצות.

שעה ארוכה לפני כן, כבר החל להתאסף בבית המדרש, היהודים עורכי תיקון חצות, אלא שמצאו את המגיד באמצע נגינתו וריקודו, ולמרות שהדבר היה

לדרגה של חוסר נשימה, ונשמעות רק נקודות-זמר בודדות המתפרצות מעומק-עומק הלב, הנשמעות כאילו הן רודפות ללוות את העקבות המהירים ואת הפנים הקורנות והמשולהבות.

ניגון זה רצה רבי מרדכי להקנות לאברכים ולבחורים. ולפליאת כולם נקלט בהם הניגון לאחר ששרו אותו שלש פעמים, ובנגנו את הניגון בפעם הרביעית הצטרפו אליו האברכים והבחורים ולכמה "תנועות" מהניגון הצטרף גם הקהל הרב. כשהגיעו לחלק השלישי של הניגון תפס רבי מרדכי את רבי חיים ושניהם יצאו בריקוד סוער אמיתי בבקשם את קהל הנוכחים להצטרף לריקודם.

כולם התפלאו מריקודם הממושך של רבי מרדכי ורבי חיים, ממהירות תנועותיהם, כפות רגליהם כמעט ולא נגעו בריצפה. במיוחד עורר השתאותם רבי חיים הפרוש שהי' כחוש ומעונה, עור ועצמות בלבד. ראו במוחש שכח

עמוד עד

גיוען זייער מוקשה, ואָס איז דאָס פאַר אַ שמחה, דאָך האָבן זיי ניט גיהאַט דעם מוט אָנהייבן זאָגן חצות ביז דער מגיד האָט אופגיהערט צו טאַנצן.

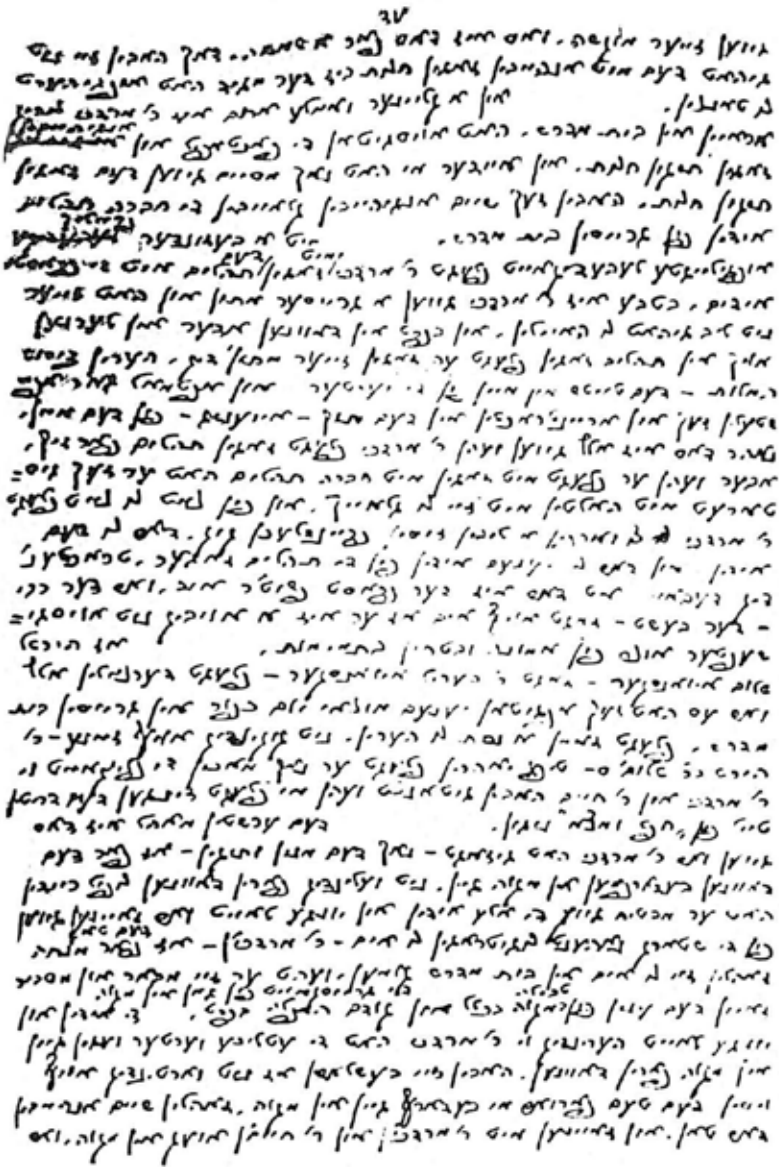
אין אַ קליינער וויילע אַרום איז ר' מרדכי צוריק אַראַיין אין בית מדרש האָט אויסגעטאַן די פּאַנטאַפּיל און אָנגיהייבן זאָגן תיקון חצות, און איידער מי האָט נאָך מסיים גיווען דעם זאָגן תיקון חצות, האָבן זעך שיים אָנגיהייבן קלאַייבן די חברה תהלים אידן פון גרייסן בית מדרש.

מיט אַ בעזונדער פּרייליך אופגלייטע לעבעדיקאָייט פּלעגט ר' מרדכי מיט זאָגן דעם תהלים מיט די פּראָסטע אידן, בטבע איז ר' מרדכי געווען אַ גרייסער מתון און האָט זייער ניט ליב גיהאַט צו האַיילן, און פּרשט אין דאַוונען אָדער אין לערנען, אויך אין תהלים זאָגן פּלעגט ער זאָגן זייער מתון דיק, הערין פירוש המלות – דעם טייטש און מיינ פון די ווערטער – און אָפּטמאָהל גאָר אָפּשטעלן זעך און אַראַיינטראַכטן אין דעם תוך – איועניג – פון דעם מיינ, נאָהר דאָס איז אַלץ געווען ועהן ר' מרדכי פּלעגט זאָגן תהלים פאַר זיך, אָבער ועהן ער פּלעגט מיט זאָגן מיט חברה תהלים האָט ער זיך גיסטאַרעט מיט האַלטען מיט זיי צו גלאַייך, און פון צייט צו צייט פּלעגט ר' מרדכי צו וואַרפֿן אַ לייבן זיסין פּריינדלעכן קוק, דאָס צו דעם אידן, און דאָס צו יענעם אידן פון די תהלים זאָגער, טאַכטענדיק דערבאָיי, האָט דאָס איז דער פּראָסט פּשוט'ר איד, ואָס דער רבי – דער בעש"ט – זאָגט אויף אים אַז ער איז אַ אייביק ניט אויסגעשעפּטער אוצר פון אמונה ובטחון בתמימות.

אַז הירשל שלום איזאנסקער – זאָגט בעריל איזאנסקער – פּלעגט דער ציילן אַלץ ואָס עס האָט זעך אָפּגיטאַן יענעם מוצאי יום כּפור אין גרייסן בית מדרש, פּלעגט זאָיין אַ נחת צו הערין, ניט קוקענדיק אויף זיינער – ר' הירש ב"ר שלום'ס – טיפע יאָהרין פּלעגט ער נאָך מאַכן די פּלינקאָייט וי ר' מרדכי און ר' חיים האָבן גיטאַנצט ועהן מי פּלעגט זינגען דעם דריטן טייל פון "חפש ומצא" ניגון.

דעם ערשטן מאָהל איז דאָס גיווען ואָס ר' מרדכי האָט געזאָגט – נאָך דעם מנין ותיקין – אַז פאַר דעם דאַוונען בעדאַרפּמען אין מקוה גיין – ניט וועלענדיק פאַרין דאַוונען צופיהל ריידן האָט ער מבטיח געווען די אַלע אידן און יונגע לייט וואָס זיינען געווען פון די שטאַרק נאָהענט צו גיטראָגען צו אים – ר' מרדכי'ן – אַז דעם טאָג פאַר מנחה זאָלן זיי צו אים אין מדרש קומען, ועהט ער זיי מבאר און מסביר זיין דעם ענין פון טבילה במקוה בכלל און די גרייסקייט פון גיין אין מקוה קודם התפלה בפרט.

די אידן און יונגע לאַייט הערענדיק וי ר' מרדכי האָט די עטליכע ווערטער וועגן גיין אין מקוה פאַרין דאַוונען, האָבן זיי בעשלאַסן אַז ניט וואַרטענדיק אויף וויסן דעם טעם פאַר ואָס מי בעדאַרף גיין אין מקוה, זאָהלין שיינ אָנהייבן דאָס טאָהן, און זאָיינען מיט ר' מרדכי'ן און ר' חיים'ן אוועק אין מקוה, ואָס

כשהירשל, בנו של ר' שלום איזאנסקער – אומר ר' בערל איזאנסקער – היה מספר על אירועי אותו מוצאי יום כיפור בבית המדרש הגדול, היה תענוג לשמוע. מבלי הבט על שנותיו הקשישות של ר' הירשל ב"ר שלום, הי' מחקה זריוות תנועותיהם של רבי מרדכי ורבי חיים בריקודם אז כששרו החלק השלישי של הניגון "חפש ומצא".

היתה זו הפעם הראשונה שרבי מרדכי אמר – אחרי המנין של ותיקין – שלפני התפלה צריכים לטבול במקוה. מבלי לרצות להאריך בדיבורים לפני התפלה, הבטיח רבי מרדכי לקהל מקושריו להתאסף באותו יום לפני תפלת מנחה בבית המדרש והוא יסביר להם ענין הטבילה במקוה בכלל, ובמיוחד גודל ענין הטבילה במקוה לפני התפלה.

היהודים והאברכים בשמעם מפי רבי מרדכי דבריו הקצרים על חשיבות הטבילה במקוה לפני התפלה, החליטו שמבלי לחכות לשמיעת טעם הדבר – יקיימו זאת בפועל ויצאו יחד עם רבי מרדכי ורבי חיים לעבר המקוה.

מוקשה להם, לשמחה מה זו עושה, לא העיוו להתחיל באמירת תיקון חצות עד שהמגיד יפסיק מריקודו.

כעבור זמן קצר נכנס רבי מרדכי שוב לבית המדרש, הסיר את נעליו והחל באמירת תיקון חצות. ובטרם סיימו באמירת תיקון חצות החלו להתאסף בבית המדרש אנשי חברת תהלים.

בשמחה מיוחדת הי' רבי מרדכי אומר תהלים עם יהודים פשוטים אלה. מטבעו הי' רבי מרדכי מתון ביותר ואהב מאד לא למהר, במיוחד בשעת התפילה או הלימוד. גם אמירתו תהלים היתה במתינות רבה, ב"שמעו" לפירוש המילות, ולעתים קרובות גם מתעכב בהתבוננות בתוכן הפנימי של פסוקי התהלים. ברם, כל זה הי' כשרבי מרדכי הי' אומר תהלים לעצמו. ואילו כשהי' אומר תהלים עם אנשי חברת תהלים אלה, השתדל לומר יחד אתם, ומזמן לזמן הי' מסתכל במבט של חיבה על אחדים מאומרי התהלים, בחשבו – אלה הם היהודים הפשוטים שהרבי הבעש"ט אומר עליהם שהם האוצר הנצחי הבלתי גבולי של אמונה ובטחון בתמימות.

עמוד עז

אין עולם האמת מיט אייערע טייטע בלעטער גמרא" און אויף יעדערין האָבן די ווערטער שטאַרק גיפונען גיטראָפּין און שטאַרק בערייט, וואָרום באמת גירעט איז דאָך ר' מרדכי זייער גירעכט, ער רעהט דאָך אופריכטיג און זאָגט די ווארהייט וי עס איז און באַ יעדערין איז גינאָרין אַ באַגער עפעס צו דעם טאַן, אַז אויף וואַייטער זאָל אַזוי נישט זיין, און אויך אויסגיפונען אַ עצה מיט וואָס מי קאַן דעם עבר פאַריכטען, באַ היפש יונגע לייט איז גיבליבן אַז זיי זאָהלין זעך אין דעם דורך ריידין מיט ר' מרדכי'ן.

די גאַנצע שטאַט קאַכט און רודערט מיט דעם וואָס האָט זעך די פּאָהריגע נאַכט אָפּגיטאַן אין גרייסן בית מדרש באַ דעם מגיד, אַלע ריידין און אַלע דערציילן, אומעדום אין גאַנץ שטאַט אין מאַרק אין די הייזער אויפן פאַקראַמיק - ואו קראַמען שטייען - אויף די גאַנקעס און זואַלינעס האַלט מען אין איין דער ציילן אַרום ריידין און געבין צו פאַרשטיין יעדערער אויף זאָיין אופן און לאוּט זיין פאַנטאַזיע, דאָס אַלץ וואָס עס האָט פאַסירט די פאַרגאַייגיגע נאַכט באַ דעם מגיד אין גרייסן בית מדרש.

עס זאָיינען אויסגיוואַקסען אַזעלכע מיני ערציילונגען וואָס האָבן געקאַנט יעדער הערער איבער רעש'ן, דער דערציילט אַז דער מגיד האָט דעם יום הקדוש אַזוי פּיל גידאַווינט ביז אַז שפעט אין דער נאַכט אַריין און דער פאַר איז צום מגיד געקומען אלי' הנביא, ר' חיים דער פּרוש האָט גיזעהען מיט רוח הקודש וי אלי' הנביא גייט צו דעם מגיד אין גרייסן בית מדרש איז ער אויך גיגאַיינגען צו ר' מרדכי'ן, און זיי האָבן אַלע זעלבע דריט, אלי' הנביא דער מגיד און ר' חיים פּרוש געטאַנצט, זיי האָבן אַזוי געטאַנצט ביז די ווענטיל פון דעם מגיד'ס חדר'ל איז איינגעפּאַלען.

איינער דערציילט אַז אין יום הקדוש בשעת דעם דאַוונען איז דער מגיד געווען אויף דעם בית עלמין אין עולם האמת דאָרטין האָט ער גיזעהען אַז אַ פּולע פון די תנאים און אמוראים זיצן אין קלעצלעך - אַמאָהל פלעגט מען אַ סטראַג אַדער קייטין רופּין קלעצלעך - דער און מלאכי חבלה בעגראַבין טייטע בלעטער גמרא, דער מגיד האָט אַזויפּיל גיזיינט אין דאַוונען און אַזוי פּיל גידאַווינט ביז גאָר גאָר שפעט אין דער נאַכט, ביז דער רבונו של עולם האָט אַרויסגעלאָזן די צדיקים פון די קלעצלעך און אויף דער

37

SANATORIUM WESTEND
PURKERSDORF bei WIEN
Tel. (Wien Net) U 33-02

PURKERSDORF, am

Modernes Heilmittel für leibliche, nervöse und

ה'ן עולם האמת אים אומער טונטץ בלעטער גמרא" און אויף יעדערין האָבן די ווערטער שטאַרק גיפונען גיטראָפּין און שטאַרק בערייט, וואָרום באמת גירעט איז דאָך ר' מרדכי זייער גירעכט, ער רעהט דאָך אופריכטיג און זאָגט די ווארהייט וי עס איז און באַ יעדערין איז גינאָרין אַ באַגער עפעס צו דעם טאַן, אַז אויף וואַייטער זאָל אַזוי נישט זיין, און אויך אויסגיפונען אַ עצה מיט וואָס מי קאַן דעם עבר פאַריכטען, באַ היפש יונגע לייט איז גיבליבן אַז זיי זאָהלין זעך אין דעם דורך ריידין מיט ר' מרדכי'ן.

די גאַנצע שטאַט קאַכט און רודערט מיט דעם וואָס האָט זעך די פּאָהריגע נאַכט אָפּגיטאַן אין גרייסן בית מדרש באַ דעם מגיד, אַלע ריידין און אַלע דערציילן, אומעדום אין גאַנץ שטאַט אין מאַרק אין די הייזער אויפן פאַקראַמיק - ואו קראַמען שטייען - אויף די גאַנקעס און זואַלינעס האַלט מען אין איין דער ציילן אַרום ריידין און געבין צו פאַרשטיין יעדערער אויף זאָיין אופן און לאוּט זיין פאַנטאַזיע, דאָס אַלץ וואָס עס האָט פאַסירט די פאַרגאַייגיגע נאַכט באַ דעם מגיד אין גרייסן בית מדרש.

עס זאָיינען אויסגיוואַקסען אַזעלכע מיני ערציילונגען וואָס האָבן געקאַנט יעדער הערער איבער רעש'ן, דער דערציילט אַז דער מגיד האָט דעם יום הקדוש אַזוי פּיל גידאַווינט ביז אַז שפעט אין דער נאַכט אַריין און דער פאַר איז צום מגיד געקומען אלי' הנביא, ר' חיים דער פּרוש האָט גיזעהען מיט רוח הקודש וי אלי' הנביא גייט צו דעם מגיד אין גרייסן בית מדרש איז ער אויך גיגאַיינגען צו ר' מרדכי'ן, און זיי האָבן אַלע זעלבע דריט, אלי' הנביא דער מגיד און ר' חיים פּרוש געטאַנצט, זיי האָבן אַזוי געטאַנצט ביז די ווענטיל פון דעם מגיד'ס חדר'ל איז איינגעפּאַלען.

בעולם האמת בדפי הגמרא המתים שלכם", והדברים השפיעו רבות על כולם. כל אחד מהם מצא עצמו נפגע ומזועזע עמוקות, שהרי לאמיתו של דבר צודק רבי מרדכי, הוא הרי מדבר בגילוי לב ומבטא את הדברים כהוויתם. כל אחד התעורר לעשות משהו שלהבא לא יהא כך ולחפש עצות במה ואיך לתקן את העבר, ורבים מהאברכים החליטו לשוחח על כך עם רבי מרדכי. העיר כמרקחה מאירועי הלילה שעבר בבית המדרש הגדול, כולם מדברים וכולם מספרים, בכל מקום, בשוק ובבתים, בחנויות ובמרפסות לא פוסקים מלשוחח, מלספר ומלהסביר את אשר אירע אצל המגיד בלילה שעבר בבית המדרש הגדול.

נתפרסמו סיפורים כאלה שהי' בהם כדי להרעיש את שומעיהם. זה מספר שהמגיד התפלל כל כך ביום הקדוש, עד מאוחר מאד בלילה, ובגלל כך בא אליהו הנביא. רבי חיים הפרוש שראה ברוח הקודש שאליהו הנביא הולך אל המגיד לבית המדרש הגדול, הלך גם הוא לשם, ושלשתם, אליהו הנביא, רבי מרדכי ורבי חיים רקדו יחד עד שכותל חדרו של המגיד נפל.

זה מספר שביום הקדוש בשעת התפלה הי' המגיד בבית העלמין שבעולם האמת, שם ראה הרבה תנאים ואמוראים אסורים ומלאכי חבלה קוברים דפי גמרא מתים. המגיד בכה והתפלל כל כך עד מאוחר מאד בלילה, עד שהרבנו של עולם שחרר את הצדיקים ממאסרם, ובגלל

עמוד עה

שמחה האט דער מגיד מיט ר' חיים פרוש גיטאנצט.

אז די בית מדרש אידין און די יונגע לאייט און בחורים ואס לערנען אין די שוהלען, זאיינען זעך צווייפגעקומען צו דעם לערנען, האט מען גירעט ועגן די טייטע בלעטער גמרא, און ועגן די גאווה און גס הרוח קאנדאלין.

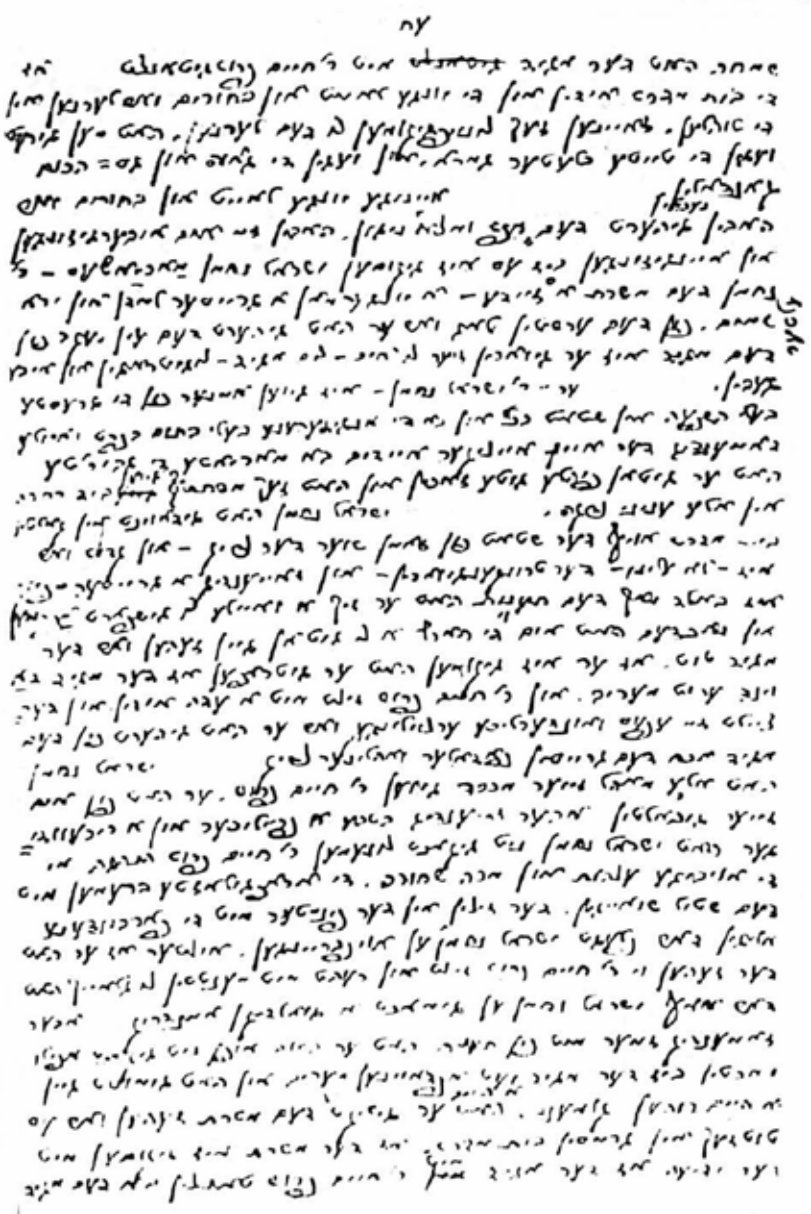
אייניגע יונגע לייט און בחורים ואס האבן נעכטין גיהערט דעם "חפש ומצא" ניגון האבן זיי אים איבער געזונגען און איינגעזונגען ביז עס איז גיקומען ישראל נחמן מאריאשעס - ר' נחמן דעם משרת א עלטער זיידע - א יונגערמאן א גרייסער למדן און ירא שמים, פון דעם ערשטין טאג ואס ער האט געהערט דעם עין יעקב פון דעם מגיד איז ער גיווארין זייער צו אים - צום מגיד - צוגיטראגען און איבערגעגעבן.

ער - ר' ישראל נחמן - איז געווען איינער פון די גרעסטע בעלי השפעה אין שטאט בכלל און בא די אגניזעהנע בעלי בתים בפרט, ואיילע זאיינענדיק דער איין איינציגער איידים בא מאריאשע די גביר'טע האט ער גיטאן פוהלע זאכין און האט זעך משתתף גיווען ביד רחבה אין אלע עניני צדקה.

ישראל נחמן האט גידאוונט אין קאלטין בית מדרש אויף דער שטאט פון זאין שווער דער צדיק - און קדוש ואס איז - לא עלינו - דערטרונקען גיווארין - און זייענדיק א גרייסער מפונק איז באלד נאך דעם תענית האט ער זיך א ואיילע צוגישפארט אפרוהען און נאכדעם האט אים וי די הארץ א צי געטאן גיין זעהען ואס דער מגיד טוהט, אז ער איז גיקומען האט ער גיטראפן אז דער מגיד דאוונט ערשט מעריב, און ר' חיים פרוש זיצט מיט א עדה אידין און דערציילט זיי עפעס ואונדערליכע ערציילונגען ואס ער האט גיהערט פון דעם מגיד מכח דעם גרייסן פאדאלער ואהלינער צדיק.

ישראל נחמן האט אלע מאהל זייער מכבד גיווען ר' חיים פרוש, ער האט פון אים זייער גיהאלטן, אבער זאיינדיק בטבע א פרייליכער און א רירעוודיגער האט ישראל נחמן ניט גיקאנט צונעמען ר' חיים פרוש'ס הנהגה מיט די אייביגע עצבות און מרה שחורה, די אראפגילאזטע ברעמען מיט דעם שטיל שואייגן, דער זיצן אין דער פינסטער מיט די פארבונדענע אויגן דאס פלעגט ישראל נחמן'ען אופבריינגען, איצטער אז ער האט דער זעהן וי ר' חיים פרוש זיצט און רעהט מיט מענטשין צו גלאייך האט דאס אויף ישראל נחמן'ען גימאכט א גוואלדיקען איינדרוק.

אבער זאיינדיק זייער מיד פון תענית האט ער בשום אופן ניט געקאנט אפילו ווארטן ביז דער מגיד וועט אפדאוונען מעריב און האט געמוסט גיין א היים רוען, קומענדיק אהיים האט ער גישיקט דעם משרת זעהען ואס עס טוהט זיך אין גרייסן בית מדרש, אז דער משרת איז געקומען מיט דער ידיעה אז דער מגיד מיט ר' חיים פרוש טאנצן בא דעם מגיד

המדרש הגדול מצא שהמגיד מתפלל עדיין תפלת מעריב ואילו רבי חיים פרוש יושב בתוך עדה של יהודים ומספר להם סיפורי פלא ששמע מהמגיד אודות דפי הגדול מפודולי-וואהלין.

ר' ישראל נחמן כיבד מאז ומתמיד את רבי חיים פרוש, הוא הוקיר אותו מאד. אך, בהיותו שמח בטבעו ובעל תנועה לא יכול הי' ישראל נחמן "לעכל" את הנהגתו של רבי חיים בעלת העצבות והמרה שחורה הנצחית. עיניו העצומות ושתיקתו של רבי חיים, ישיבתו באפילה כשעיניו קשורות במטפחת - הכעיסו את ר' ישראל נחמן ועתה כשראה את רבי חיים יושב ומדבר כאיש בין אנשים, עשה עליו הדבר רושם אדיר.

אך, בהיותו עייף מאד מהתענית לא הי' יכול אף לחכות לסיום תפלת מעריב של המגיד ונאלץ לשוב לביתו לנוח. בבואו לביתו שלח את המשרת לראות מה נעשה בבית המדרש הגדול. כששב המשרת וסיפר שהמגיד ורבי חיים רוקדים

השמחה מכך יצאו רבי מרדכי ורבי חיים בריקוד סוער.

כשהודי בית המדרש, האברכים והבחורים התאספו ללימודם, דיברו אודות דפי הגמרא המתים, הגאווה וגסות הרוח.

אחדים מהאברכים והבחורים ששמעו אמש הניגון "חפש ומצא", חזרו עליו ושיננוהו עד שהגיע ישראל נחמן מאריאשעס - אבי זקנו של ר' נחמן המשרת - אברך למדן גדול וירא שמים, שמיום הראשון ששמע "עין יעקב" מהמגיד, התמסר אליו במסירה ונתינה.

ר' ישראל נחמן הי' אחד מבעלי השפעה הגדולים ביותר בעיר בכלל ועל בעלי הבתים החשובים בפרט, שכן, בהיותו חתנה היחיד של מאריאשע הגבירה, עשה הרבה דברים טובים והשתתף ביד רחבה בכל עניני הצדקה.

ר' ישראל נחמן התפלל ב'בית המדרש הקר', במקום מושבו של חותנו הצדיק והקדוש - שטבע, ל"ע - ובהיותו מפונק גדול שכב מיד אחרי התענית לנוח. לאחר מכן משכו לבו ללכת לראות מה עושה המגיד. כשבא לבית

עמוד עט

אין חדר'ל האָט זעך ישראל נחמן בשום אופן ניש גיקאַנט צוריק האַלטן און איז אַוועק מיט דעם משרת אין גרייסן בית מדרש, ער האָט נאָך געטראָפן וי זיי טאַנצן און דער עולם שטופט זיך צום מגיד אין קאַמער, ניש קאַנענדיק פאַרטראָגן די גרייסע שטופעריי און די היטן האָט אים - ישראל נחמן'ען - אַנגהייבן וערין שטאַרק ניש גוט און ער האָט געמוסט גיין אַ היים.

גרייס צער האָט ישראל נחמן גיהאַט פון דעם וואָס ער האָט געמוסט גיין אַ היים נאָהר רועהן האָט ער ניש געקאַנט און כסדר אומגישיקט דעם משרת זעהען וואָס טוהט זיך, דער משרת איז געווען זייער אַפראָסטער מענטש, האָט ישראל נחמן ניש גיקאַנט פון אים גאָר נישט פאַרשטיין, וי עס וואָלט אים האָט זעך ישראל נחמן שטאַרק פאַרקילט עס טוהט אים ווי אין האַלדז און עס שטעכט אים אין די וואָיטן, שפעט נאָך האַלבע נאַכט האָט ער געשיקט רופין ליפא רופא מיט די רפואות.

[הערה! *] אַמאָהל איז קין אפטייגן ניש געווען, נאָר באַ דעם רופא איז געווען אַ קעסטיל מיט פערשידענע מעהלין קראַוזין און טראפין און דער רופא פלעגט אויפן אַרט מאַכן דעם ריצעפט, גייענדיק צו אַ גביר פלעגט דער רופא קומען מיט דער קעסטיל רפואות].

ליפא רופא האָט גוט באַטראַכט ישראל נחמן'ען איז הגם קין גרייסער חולה איז ער ניש, אָבער בכדי מאַכן אַז אַלץ זאָל דורכגיין גיכער, און עס איז דאָך ערב סוכות האָט ליפא רופא גינומען גאַנץ שטריינגע מיטלען.

עס איז נאָך געווען אַ היליאק הייסע וואָסער האָט ער פאַרברייט מאליניק, גימאַכט אַ איינגוס פון וואַרימע וואָסער מיט זיף, האָט אויסגעשמירט די האַלדז מיט וואַרעמען חלב און אַרום גיבנדיג מיט אַ וואַהלענער טוך, גישטעלט צוויי שפאנער פליגין צו ביידע זייטן, אויפן רוקין האָט ליפא רופא גישטעלט זעכס טרוקענע באַיינקעס און אויף דעם ציילעם - קראַייץ - דריי גיהאַקטע באַיינקעס, אויסגישמירט אונטערן ליפעלע מיט נאַסע האַרציצע צומישט מיט עסיק, און טרוקענע האַרציצע אין די זאָקן, און האָט אַנגיזאַנט אַז ישראל נחמן זאָהל אויסטרינקען דריי גלאָז מאליניק און אַלע שעה זאָהל ער שווינקען די האַלדז מיט די צווייפגמישטע פּעפּער און זאָלץ אַ לעפיל צומישכץ אויף אַ גלאָז וואָסער.

נאָך האַלבן טאָג אַז ליפא רופא איז גיקומען מבקר זיין ישראל נחמן'ען איז ער גיווען שטאַרק צופרידיג וואָס די אַלע רפואות האָבן געהאַלפן און האָט מתיר גיווען ישראל נחמן'ען גיין אין בית מדרש אויף עטליכע שעה ביז איידער די זעהן וועט פאַרגיין, אַז ישראל נחמן איז געקומען אין בית מדרש האָט געטראָפן די עטליכע יונגע לייט, איז ערשט פון זיי האָט ער גיהערט וואָס עס האָט זיך גיטאַן אין גרייסן בית מדרש, די רייד וואָס דער מגיד האָט גירעהט, מצוה בלא כונה כגוף בלא נשמה, די יונגע לייט האָבן אַלעס וואָס דער מגיד האָט גערעדט איבער דערציילט ישראל נחמן'ען, און האָבן גיוונגען דעם ניגון וואָס דער מגיד האָט נעכטין זיי אויסגילערינט, ישראל נחמן איז געווען אויסער זיך, פאַר וואָס האָט ער דאָס אַליין פון מגיד נישט געהערט און נישט גיזעהען.

דעם ניגון האָט מען גיוונגען אַ פולע מאָהל איבער גיחזר'ט און ישראל נחמן קען זעך נישט אַהנזעטיקן, עס האָט גענומען אַ שיינע פאַר שעה און מי האַלט נאָך אין איין זינגען ביז ישראל נחמן האָט שיים אַליין דעם ניגון גוט גיקאַנט.

אין קאַלטין בית מדרש זיינען פון יאָהרין לאַייג גיזעסין עשרה בטלנים וואָס פלעגן כסדר לערנען, אַ גרייסן טייל פון דער הספקה פלעגט געבן ישראל נחמן'ס שוויגער, אַז די יונגע לייט האָבן גיוונגען זאָיינען די עשרה בטלנים גיווען זייער ברוגז אויף מעשה נערוות פון די יונגע לייט מיט דעם ביטול תורה זייערין, און אויך וואָס מי איז זיי מבלבל, נאָהר זעהענדיק אַז ישראל נחמן איז אויך מיט די יונגע

ע"י
אין חדר'ל האָט זעך ישראל נחמן בשום אופן ניש גיקאַנט צוריק האַלטן און איז אַוועק מיט דעם משרת אין גרייסן בית מדרש, ער האָט נאָך געטראָפן וי זיי טאַנצן און דער עולם שטופט זיך צום מגיד אין קאַמער, ניש קאַנענדיק פאַרטראָגן די גרייסע שטופעריי און די היטן האָט אים - ישראל נחמן'ען - אַנגהייבן וערין שטאַרק ניש גוט און ער האָט געמוסט גיין אַ היים.
גרייס צער האָט ישראל נחמן גיהאַט פון דעם וואָס ער האָט געמוסט גיין אַ היים נאָהר רועהן האָט ער ניש געקאַנט און כסדר אומגישיקט דעם משרת זעהען וואָס טוהט זיך, דער משרת איז געווען זייער אַפראָסטער מענטש, האָט ישראל נחמן ניש גיקאַנט פון אים גאָר נישט פאַרשטיין, וי עס וואָלט אים האָט זעך ישראל נחמן שטאַרק פאַרקילט עס טוהט אים ווי אין האַלדז און עס שטעכט אים אין די וואָיטן, שפעט נאָך האַלבע נאַכט האָט ער געשיקט רופין ליפא רופא מיט די רפואות.
[הערה! *] אַמאָהל איז קין אפטייגן ניש געווען, נאָר באַ דעם רופא איז געווען אַ קעסטיל מיט פערשידענע מעהלין קראַוזין און טראפין און דער רופא פלעגט אויפן אַרט מאַכן דעם ריצעפט, גייענדיק צו אַ גביר פלעגט דער רופא קומען מיט דער קעסטיל רפואות].
ליפא רופא האָט גוט באַטראַכט ישראל נחמן'ען איז הגם קין גרייסער חולה איז ער ניש, אָבער בכדי מאַכן אַז אַלץ זאָל דורכגיין גיכער, און עס איז דאָך ערב סוכות האָט ליפא רופא גינומען גאַנץ שטריינגע מיטלען.
עס איז נאָך געווען אַ היליאק הייסע וואָסער האָט ער פאַרברייט מאליניק, גימאַכט אַ איינגוס פון וואַרימע וואָסער מיט זיף, האָט אויסגעשמירט די האַלדז מיט וואַרעמען חלב און אַרום גיבנדיג מיט אַ וואַהלענער טוך, גישטעלט צוויי שפאנער פליגין צו ביידע זייטן, אויפן רוקין האָט ליפא רופא גישטעלט זעכס טרוקענע באַיינקעס און אויף דעם ציילעם - קראַייץ - דריי גיהאַקטע באַיינקעס, אויסגישמירט אונטערן ליפעלע מיט נאַסע האַרציצע צומישט מיט עסיק, און טרוקענע האַרציצע אין די זאָקן, און האָט אַנגיזאַנט אַז ישראל נחמן זאָהל אויסטרינקען דריי גלאָז מאליניק און אַלע שעה זאָהל ער שווינקען די האַלדז מיט די צווייפגמישטע פּעפּער און זאָלץ אַ לעפיל צומישכץ אויף אַ גלאָז וואָסער.
נאָך האַלבן טאָג אַז ליפא רופא איז גיקומען מבקר זיין ישראל נחמן'ען איז ער גיווען שטאַרק צופרידיג וואָס די אַלע רפואות האָבן געהאַלפן און האָט מתיר גיווען ישראל נחמן'ען גיין אין בית מדרש אויף עטליכע שעה ביז איידער די זעהן וועט פאַרגיין, אַז ישראל נחמן איז געקומען אין בית מדרש האָט געטראָפן די עטליכע יונגע לייט, איז ערשט פון זיי האָט ער גיהערט וואָס עס האָט זיך גיטאַן אין גרייסן בית מדרש, די רייד וואָס דער מגיד האָט גירעהט, מצוה בלא כונה כגוף בלא נשמה, די יונגע לייט האָבן אַלעס וואָס דער מגיד האָט גערעדט איבער דערציילט ישראל נחמן'ען, און האָבן גיוונגען דעם ניגון וואָס דער מגיד האָט נעכטין זיי אויסגילערינט, ישראל נחמן איז געווען אויסער זיך, פאַר וואָס האָט ער דאָס אַליין פון מגיד נישט געהערט און נישט גיזעהען.

הרופא בתרופות חזקות. אחרי הצהרים ביקר ליפא הרופא את ישראל נחמן ובהיותו מאד רצון מפעולת הרפואות, התיר לישראל נחמן ללכת לבית המדרש לכמה שעות עד לפני שקיעת החמה.	בחדר הקטן של המגיד, לא יכול ישראל נחמן בשום אופן להתאפק והלך עם המשרת לבית המדרש הגדול. הוא עדיין מצא אותם רוקדים כשהקהל נדחה לחדר המגיד. מבלתי יכולתו לסבול את הדוחק והחמימות, חש ישראל נחמן ברע ונאלץ לשוב לביתו.
ר' ישראל נחמן מצא בבית המדרש כמה אברכים ומהם שמע מה שאירע במשך הלילה בבית המדרש הגדול, ודיבורי המגיד על מצוה בלא כונה כגוף בלי נשמה. האברכים חזרו בפני ישראל נחמן על כל דברי המגיד ושרו את הניגון שהמגיד לימד אותם. ישראל נחמן לא יכול ה' לסלוח לעצמו על שלא זכה לראות ולשמעו כל זאת בעצמו מהמגיד.	צער רב הצטער ישראל נחמן על שנאלץ לשוב לביתו, אלא שהדבר לא נתן לו מנוח וחזרו ושלו כמה פעמים את המשרת לראות מה נעשה בבית המדרש. המשרת ה' אדם פשוט מאד, וישראל נחמן לא יכול ה' להבין ממנו הרבה על הנעשה. כפי הנראה הצטנן ישראל נחמן מאד, כואב לו בגרון ודוקר לו בצדדים. מאוחר בלילה הזעיקו את ליפא הרופא עם הרפואות.
את הניגון שרו הרבה פעמים וישראל נחמן לא יכול ה' להשביע את נפשו, שרו את הניגון במשך כמה שעות עד שישראל נחמן ידע לשוררו היטב.	[הערה! *] בעבר לא היה בית מרוקחת, ורק אצל הרופא היתה קופסה עם מספר עניינים ואבקות (מעולין קראוזין און טראפין...) והרופא נהג לרשום את המרשם במקום, בהולכו לגביר היה הרופא מגיע בדרך כלל עם קופסת התרופות].
ב'בית המדרש הקר' הנה זה הרבה שנים ישבו בו עשרה בטלנים שהיו לומדים תמיד. חלק גדול מפרנסתם היתה נותנת חותנתו של ישראל נחמן. כשהאברכים ישבו ושרו את הניגון, עורר מעשה הנערות שלהם וביטול התורה שלהם את רוגזם של ה"בטלנים", ומה גם שהדבר בלבד אותם מלימודם, אך בראותם את ישראל נחמן בין האברכים -	ליפא הרופא בדק היטב את ישראל נחמן, ולמרות שהוא לא ה' חולה קשה, אך כדי שהצטננות תעבור מהר ככל האפשר, גם בגלל ימי חג הסוכות הקרבים, השתמש ליפא

עמוד פא

[המשך המילה מהעמוד הקודם] - טער דער בימה און גיזאגט תהלים.

דער אלטער שמש פון קברנים בית מדרש איז שיים גיווען א טיפער זקן א סגי נהור, זייענדיק נאך גאר יונג האָט ער גאנץ גוט גילערניט און האָט גישמ'ט פאַר אַ עילוי און האָט גישטאַייגט אין לערנען אָבער זייענדיק אַ יאָר אַכצעהן איז ער - ל"ע - שטאַרק קראַייניק געוואָרין און האָט פאַרגעסין אַלץ וואָס ער האָט גיקאַנט, און אַזוי האָט ער אָבגעקרייניקט איבער צוויי יאָהר און האָט זעך אָנגעהייבן בעסערין ביז ער איז אינגאַנצן געוונד גיוואָרין.

דער בחור איז געווען פון אַ פיינער משפחה און איז גיוואָרין זייער שיין, און מי האָט אים גירעדט די בעסטע שידוכים, אָבער אים האָט זייער געקרייניקט וואָס ער האָט פאַרגעסין דעם לערנען, איז באַ אים גיבליבן אַז ער זאָל זעך אוועקזעצן אין אַ בית מדרש זאָגן תהלים ויינען און קלאָגן ביז השי"ת ועט אויף אים רחמנות האָבן, און אומקערין אים זיין שכל און זכרון אַז ער זאָל קאָנען לערנען און גידייניקען וואָס ער לערניט, און האָט זעך בעזעצט אין קברנים בית מדרש.

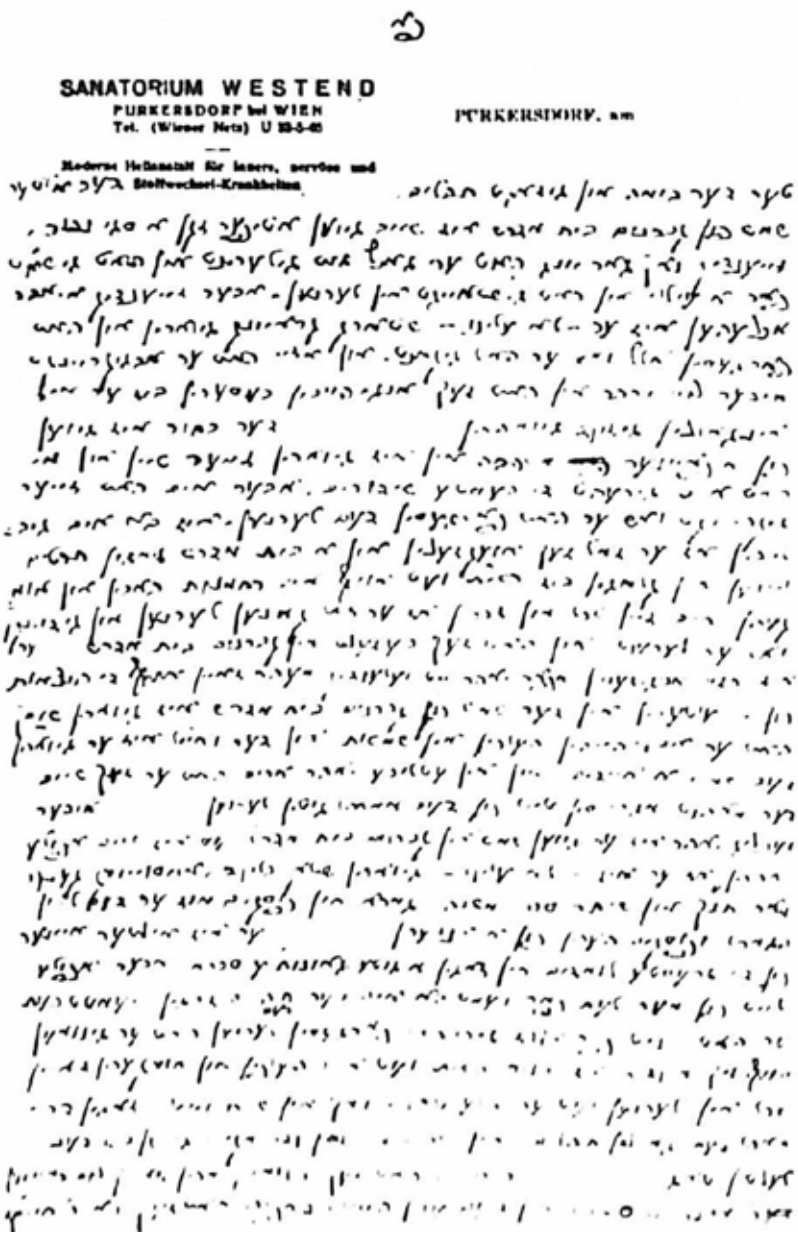
ער איז אַזוי אָבגיזעסין אַ פאַר יאָהר ניט וועלענדיק מעהר זאָיין אויף די הוצאות פון די עלטערין און דער שמש פון קברנים בית מדרש איז געוואָרין שוואַך האָט ער אָנגעהייבן העלפן אין שמשות און דער ווייל איז ער געוואָרין דעם שמש אַ איידים און אין עטליכע יאָהר אַרום האָט ער זעך שיים דער מאַנט אַ גרייסן טייל פון דעם אַמאָהל גוטין לערנען.

איבער זעכציק יאָהר איז ער גיווען שמש אין קברנים בית מדרש, עס איז שיים אַ פולע יאָהרין אַז ער איז - לאַ עלינו - גיוואָרין שטאַרק בלינד, אויסווייניק קען ער נאָך תנ"ך און ששה סדרי משנה, גמרא און פוסקים מוז ער דעם לשון הגמרא ופוסקים הערין פון אַ אַנדערין.

ער איז איצטער איינער פון די גרעסטע לומדים אין זאָגן אַ גוטן גאונות'ע סברא אָבער אַ פולע צייט פון מעת לעת פאַר נעמט באַ אים דער תהלים זאָגן.

יעמולט בעת ער האָט - ניט פאַר אונז גידאַכט - פאַרגעסין דעם לערנען האָט ער גינומען אויף זיך אַ נדר אַז אויב השי"ת וועט אים העלפן און אומקערין זאָיין שכל אין לערנען וועט ער אַלע טאָג - וואָך און שבת וי"ט - זאָגן דריי מאָהל דעם גאַנצן תהלים און ער האָט זיין נדר מקיים גיווען ביז דעם לעצטען טאָג.

ר' חיים האָט זעך גענומען מכין זאָיין צום דאָונען ר' מרדכי'ס שמוס אין דעם ענין הסולם דתפלה האָט זעך באַ ר' חיים'ן

מאחורי הבימה ואמר תהלים.

השמש הזקן מבית המדרש של הקברנים, ה' זקן מופלג וסגי נהור. עוד בצעירותו למד די טוב ושמו יצא לפניו כעילוי שעלה ונתעלה בלימודו. אך בהיותו בן שמונה עשרה חלה - לאַ עלינו - ושכח את תלמודו. כעבור שנתיים הוטב לו עד שהבריא לגמרי.

הבחור ה' ממשפחה טובה ויפה תואר והציעו לו שידוכים מכובדים ביותר. אך חרה לו מאד על ששכח את תלמודו. והחליט להתיישב בבית המדרש לומר תהלים, לבכות ולהתחנן עד שהשי"ת יחוס וירחם עליו ויחזיר לו את שכלו וכח וזכרונו, שיוכל ללמוד ולזכור את לימודו. וכך התיישב בבית המדרש של הקברנים.

כך ישב שם משך כמה שנים וכיוון שלא רצה להתפרנס על חשבון הוריו והשמש של בית המדרש של הקברנים נחלש - החל לעזור בשמשות ובינתיים

עמוד כב

גוט צוגיגומען.

ניט קוקענדיק אויף דעם ואָס צוויי נעכט האָט ר' מרדכי ניט טועם גיווען קיין טעם שינה - פון חצות ערב יום כפור ביז איצטער האָט ר' מרדכי ניט פאַרוזכט אַ דרעמל, און די דריי נעכט און די צוויי טעג שטאַרק געהאַרועט, דאָך דאוּנט ר' מרדכי מיט אַזאַ התלהבות אַז אַלץ קאַכט, עפעס איז היינטיקער דאוּונען גאָר אַנדערש וי אַלע מאָהל, און מעהרער באריכות וי אַלע מאָהל.

די יונגע לאַייט אין קאַלטין בית מדרש האָבן זעך דער מאָהנט אַז ר' מרדכי האָט גיזאַגט אַז מי זאָהל קומען צו אים אין גרייסן בית מדרש פאַהר מנחה וועט ער מבאר זיין איבער דעם ענין פון גיין אין ואסער פאַהרין דאוּונען האָבן זעך שיים אַנגהייבן קלאַייבן גיין, הגם עס איז נאָך גיווען אַ קליינע וואַיילע נאָך דער דריטער שעה.

ר' ישראל נחמן הערינדיק וי די יונגע לייט ריידין איבער דעם גיין צום מגיד הערין אַ ביאור אויף אַ הנהגה טובה וי עפ"י קבלה בעדאַרף זאָיין, קען ער זעך בשום אופן ניט בעהערשין, און איז מחליט אויך גיין, עס איז אַפילו די פאַגאדע ניט זייער גוט, אָבער אַנטאַענדיק דעם פיינעם פאַלאַטיל און די וואַרימע במחילות אין אַ פאַר וואליקלאַך - דייטישע דינע - און מיט אַפאַשטיילע דורך חאַפּין זעך אין גרייסן בית מדרש וועט ניט שאַטין, און דאָרטן וועהט ער זעהען.

אין דעם קומט אַראַיין איינער פון די יונגע לייט ואָס לערנען אין גרייסן בית מדרש - יוזיק האָט מען דעם יונגען מאַן גערופּן - (אביו של החסיד ר' מאיר ז"ל שהי' ממקושרי רבינו הזקן, ונטל חלק גדול בהמחלוקת עם המתנגדים) זייער פאַרסאַפּעט.

איך בין געקומען צולייפּן - זאָגט ר' יוזיק צו די יונגע לייט - אייך זאָגן איהר זאָלט קומען הערין און זעהען וי דער מגיד דאוּנד, אַזאַ דאוּונען האָבן מיר נאָך פאַר דער גאַנצער צייט ניט גיהערט און ניט געזעהען.

די יונגע לייט הערנדיק די ידיעה האָבן זעך גילאָזט לייפּין, די בטלנים זעהענדיק אַז יונגער מאַן איז אַראַיין גילאָפּין אַ פאַרסאַפּעט און האָט עפעס געזאַגט אַפאַר ווערטער, איז גיוואַרין אַ גערודער און עטליכע יונגע לייט זאָיינען האַסטיק אַוועק געלאָפּין, און די ואָס זיינען געבליבן זאָיינען עפעס אויך שטאַרק צוטראַגין, האָבן זיי - די זקנים - פאַרשטאַנען אַז עס איז ח"ו רחמנא ליצלן אַ שריפה און האָבן זעך אַ לאָז גיטאַן צו דעם ארון הקדש ראַטעווען די ספרי תורות מיט אַ געוויין.

ר' ישראל נחמן און ר' יוזיק האָבן דערזעהען אַז די זקנים ויינען און לייפּין צו דעם ארון הקדש איז די ערשטע עטליכע מינוט האָבן זיי גאָר נישט פאַרשטאַנען ואָס די זקנים ויהלן, אָבער אַז זיי האָבן דערזעהען אַז די זקנים עפענען דעם ארון הקדש און חאַפּין די ספרי תורות

2)

גוט געזען.
לי' מרדכי ניט טועם גיין אין טעם שינה. - ולא חלתו ערביו כל שבת
האט לי' מרדכי ניט געזען היינטיק, און די צוויי נעכט און די צוויי טעג היינטיקער
שטאַרק געהאַרועט, דאָך דאוּנט ר' מרדכי מיט אַזאַ התלהבות אַז אַלץ קאַכט, עפעס איז היינטיקער
דאוּונען גאָר אַנדערש וי אַלע מאָהל, און מעהרער באריכות וי אַלע מאָהל.
די יונגע לאַייט אין קאַלטין בית מדרש האָבן זעך דער מאָהנט אַז ר' מרדכי
האָט גיזאַגט אַז מי זאָהל קומען צו אים אין גרייסן בית מדרש פאַהר מנחה וועט
ער מבאר זיין איבער דעם ענין פון גיין אין ואסער פאַהרין דאוּונען האָבן זעך
שיים אַנגהייבן קלאַייבן גיין, הגם עס איז נאָך גיווען אַ קליינע וואַיילע נאָך
דער דריטער שעה.
ר' ישראל נחמן הערינדיק וי די יונגע לייט ריידין איבער דעם גיין צום מגיד
הערין אַ ביאור אויף אַ הנהגה טובה וי עפ"י קבלה בעדאַרף זאָיין, קען ער זעך
בשום אופן ניט בעהערשין, און איז מחליט אויך גיין, עס איז אַפילו די פאַגאדע
ניט זייער גוט, אָבער אַנטאַענדיק דעם פיינעם פאַלאַטיל און די וואַרימע במחילות
אין אַ פאַר וואליקלאַך - דייטישע דינע - און מיט אַפאַשטיילע דורך חאַפּין זעך
אין גרייסן בית מדרש וועט ניט שאַטין, און דאָרטן וועהט ער זעהען.
אין דעם קומט אַראַיין איינער פון די יונגע לייט ואָס לערנען אין גרייסן בית
מדרש - יוזיק האָט מען דעם יונגען מאַן גערופּן - (אביו של החסיד ר' מאיר
ז"ל שהי' ממקושרי רבינו הזקן, ונטל חלק גדול בהמחלוקת עם המתנגדים)
זייער פאַרסאַפּעט.
איך בין געקומען צולייפּן - זאָגט ר' יוזיק צו די יונגע לייט - אייך זאָגן
איהר זאָלט קומען הערין און זעהען וי דער מגיד דאוּנד, אַזאַ דאוּונען האָבן מיר
נאָך פאַר דער גאַנצער צייט ניט גיהערט און ניט געזעהען.
די יונגע לייט הערנדיק די ידיעה האָבן זעך גילאָזט לייפּין, די בטלנים
זעהענדיק אַז יונגער מאַן איז אַראַיין גילאָפּין אַ פאַרסאַפּעט און האָט
עפעס געזאַגט אַפאַר ווערטער, איז גיוואַרין אַ גערודער און עטליכע יונגע
לייט זאָיינען האַסטיק אַוועק געלאָפּין, און די ואָס זיינען געבליבן זאָיינען
עפעס אויך שטאַרק צוטראַגין, האָבן זיי - די זקנים - פאַרשטאַנען אַז עס איז
ח"ו רחמנא ליצלן אַ שריפה און האָבן זעך אַ לאָז גיטאַן צו דעם ארון הקדש
ראַטעווען די ספרי תורות מיט אַ געוויין.
ר' ישראל נחמן און ר' יוזיק האָבן דערזעהען אַז די זקנים ויינען און
לייפּין צו דעם ארון הקדש איז די ערשטע עטליכע מינוט האָבן זיי גאָר נישט
פאַרשטאַנען ואָס די זקנים ויהלן, אָבער אַז זיי האָבן דערזעהען אַז די זקנים
עפענען דעם ארון הקדש און חאַפּין די ספרי תורות

בתוך כך נכנס לבית המדרש של הקברנים אחד האברכים מלומדי בית המדרש הגדול - קרא לו יוזיק - (אביו של החסיד ר' מאיר ז"ל שהי' ממקושרי רבינו הזקן) והוא כולו נושם בכבודות.
באתי אליכם בריצה - אומר ר' יוזיק לאברכים - לומר לכם לבוא לשמוע ולראות כיצד המגיד מתפלל. תפלה כזו לא שמענו ולא ראינו עד עתה.
האברכים בשמעם זאת, החלו לרוץ. ה"בטלנים" הזקנים בראותם שאברך נכנס לבית המדרש כשהוא נושם בכבודות, לוחש כמה מלים המעוררות רעש והמולה וכמה אברכים ברחו במהירות מבית המדרש - ואלה שנשארו עומדים המומים, הבינו שפרצה חלילה שריפה בעיר, והתנפלו תוך בכי' על ארון הקודש להציל את ספרי התורה....
ר' ישראל נחמן ור' יוזיק ראו את הזקנים בוכים ורצים לעבר ארון הקודש, הנה ברגעים הראשונים לא הבינו מה רוצים הזקנים, אך כשראו שהם פותחים את ארון הקודש וחוטפים את ספרי התורה,

למרות שזה שני לילות שרבי מרדכי לא טעם טעם שינה - מאז חצות ערב יום כיפור עד עתה אף לא נמנם ובמשך שלשת הלילות ושני הימים האחרונים עמל קשות - אף על פי כן מתפלל רבי מרדכי בהתלהבות כזו שהכל רותח, התפלה הפעם שונה לגמרי, וביתר אריכות מאשר עד עתה.
האברכים ב'בית המדרש הקר' נזכרו על דברי רבי מרדכי לבוא אליו לבית המדרש הגדול לשעת המנחה כדי שיסביר להם ענין ההליכה למקוה לפני התפלה, והחלו להתכונן ללכת אליו למרות שהיתה זו עדיין רק בשעה השלישית.
ר' ישראל נחמן בשמעו את האברכים משוחחים אודות הליכה אל המגיד לשמוע ממנו הסבר על הנהגה טובה שעל-פי קבלה, אינו יכול לשלוט על עצמו ומחליט גם כן ללכת. מזג האוויר אמנם לא טוב, אך לבוש בגדים חמים מיוחדים בודאי לא תזיק לו ההליכה לבית המדרש הגדול, ושם יראה ויחליט אם להישאר.

עמוד פג

זיינען זיי טייט ערשראקן גיווארין.

ואָס האָט גישעהען – האָבן ר' ישראל נחמן מיט ר' יוזיק'ן אָנגהייבן שראַיען – ואָס טוהט איהר, ואָס זאָיט איהר מטלטל די ספרי תורה.

עס ברענט – שראַיען די זקנים – וויהלען מיר ראַטווען די ספרים.

ואו ברענט – פרעגן ר' ישראל און ר' יוזיק – ואו זעהעט איר דעם פייער אָדער דעם רויך.

מיר האָבן גיזעהען – זאָגן די זקנים – אז די יונגעלייט לייפן האָבן מיר געמיינט אז עס ברענט, אויב עס ברענט ניט וואָס זאָינען די יונגע לייט גילאָפן.

די זקנים האָבן זיך בערוואַגט, און ר' יוזיק האָט ווייטער דערציילט ר' ישראל נחמן'ען פון דעם מגיד'ס היינטיקן דאוונען, ר' ישראל נחמן האָט גיהערט מיט אַ אָפּענעם מויל, און פאַרגעסנדיק אַז ער איז אַ חולה איז ער מיט יוזיק'ן אַוועק אין גרייסן בית מדרש.

גייענדיק האָבן זיי ביגעגיט ר' בעריל שמש – דעם אַלטן שמש'ס פון קברנים שוהל אַ זוהן, איינעם פון דעם מגיד'ס שטאַרק נאָהנטע מענטשן – איך – זאָגט ר' בעריל שמש – בין נאָך דעם ותיקן מנין אַוועקגיגינגען אַ ביסל אין גאַס, און נאָך דעם אין גרייסן בית מדרש, גיהערט וי דער מגיד דאוונט, און האָב ביו איצטער פאַרגעסן אַז איך האָב נאָך דעם טאַטן – זאָיין פאַטער דעם בלינדן שמש – קין עסן ניט גיגעבן, ואָס זאָל איך אייך זאָגן – זאָגט ר' בעריל שמש – אַז מי הערט אַזאָ דאוונען און מי זעהעט אַזאָ פנים קאָן מען פאַרגעסן אויף אַלץ.

פון דעסטוועגין – זאָגט ר' יוזיק – איז דאָס אַ גרייסע עולה אויף זיך קאָנען פאַרגעסן אָבער ניט אויף דעם אַנדערין, און בפרט אויף אַ אַלטן בלינדען פאַטער ואָס קען זעך אַליין ניט אַ ריר טאָן.

ר' בעריל שמש האָט זעך גילאָזט גיכער גיין פאַרלאָפּן אין אַ קראָם געקייפט אַ הערינג און איז געשוונד אַוועק אַהיים גינומען די ברויט און די זויער מילך און איז אַוועק אין בית מדרש.

אַז ער איז אַראַיין אין בית מדרש האָט ער זייער פאַר ואונדערט דעם ערשטן מאָהל פאַר די אַלע יאָהרין זעהט ער אַז ר' חיים פרוש זאָהל אַזוי שפּעט דאוונען, און דאוונען אויפן קול, יע ער – ר' בעריל שמש – ווייס אַז ער איז שיים אַ לאַיינגע צייט וי ר' חיים פרוש לערינט קבלה זינט דער מגיד זאָהל גיוונד זאָיין איז געקומען איז ר' חיים פרוש געוואָרן אַ אַנדער מענטש, ער האָט זעך אָפּגילעבט, דער מגיד זאָהל גיוונד זיין האָט דאָך אין אים אַ אמת'ע מצוה געהאַט, גימאַכט פון אַ מת אַ מענטשין, אָבער אַז ר' חיים פרוש זאָהל אַזוי שפּעט דאוונען דאָס איז שיים עפעס גאָר אַ באַזונדער וואונדער.

און מיט די מחשבות איז ער צוגיגינגען אַהינטער דער בימה ואו דער אַלטער בלינדער שמש איז גיזעסן און

וואָס האָט גישעהען...
- האָבן ר' ישראל נחמן מיט ר' יוזיק'ן אָנגהייבן שראַיען - ואָס טוהט איהר, ואָס זאָיט איהר מטלטל די ספרי תורה.
- עס ברענט - שראַיען די זקנים - וויהלען מיר ראַטווען די ספרים.
- ואו ברענט - פרעגן ר' ישראל און ר' יוזיק - ואו זעהעט איר דעם פייער אָדער דעם רויך.
- מיר האָבן גיזעהען - זאָגן די זקנים - אז די יונגעלייט לייפן האָבן מיר געמיינט אז עס ברענט, אויב עס ברענט ניט וואָס זאָינען די יונגע לייט גילאָפן.
- די זקנים האָבן זיך בערוואַגט, און ר' יוזיק האָט ווייטער דערציילט ר' ישראל נחמן'ען פון דעם מגיד'ס היינטיקן דאוונען, ר' ישראל נחמן האָט גיהערט מיט אַ אָפּענעם מויל, און פאַרגעסנדיק אַז ער איז אַ חולה איז ער מיט יוזיק'ן אַוועק אין גרייסן בית מדרש.
- גייענדיק האָבן זיי ביגעגיט ר' בעריל שמש - דעם אַלטן שמש'ס פון קברנים שוהל אַ זוהן, איינעם פון דעם מגיד'ס שטאַרק נאָהנטע מענטשן - איך - זאָגט ר' בעריל שמש - בין נאָך דעם ותיקן מנין אַוועקגיגינגען אַ ביסל אין גאַס, און נאָך דעם אין גרייסן בית מדרש, גיהערט וי דער מגיד דאוונט, און האָב ביו איצטער פאַרגעסן אַז איך האָב נאָך דעם טאַטן - זאָיין פאַטער דעם בלינדן שמש - קין עסן ניט גיגעבן, ואָס זאָל איך אייך זאָגן - זאָגט ר' בעריל שמש - אַז מי הערט אַזאָ דאוונען און מי זעהעט אַזאָ פנים קאָן מען פאַרגעסן אויף אַלץ.
- פון דעסטוועגין - זאָגט ר' יוזיק - איז דאָס אַ גרייסע עולה אויף זיך קאָנען פאַרגעסן אָבער ניט אויף דעם אַנדערין, און בפרט אויף אַ אַלטן בלינדען פאַטער ואָס קען זעך אַליין ניט אַ ריר טאָן.
- ר' בעריל שמש האָט זעך גילאָזט גיכער גיין פאַרלאָפּן אין אַ קראָם געקייפט אַ הערינג און איז געשוונד אַוועק אַהיים גינומען די ברויט און די זויער מילך און איז אַוועק אין בית מדרש.
- אַז ער איז אַראַיין אין בית מדרש האָט ער זייער פאַר ואונדערט דעם ערשטן מאָהל פאַר די אַלע יאָהרין זעהט ער אַז ר' חיים פרוש זאָהל אַזוי שפּעט דאוונען, און דאוונען אויפן קול, יע ער - ר' בעריל שמש - ווייס אַז ער איז שיים אַ לאַיינגע צייט וי ר' חיים פרוש לערינט קבלה זינט דער מגיד זאָהל גיוונד זאָיין איז געקומען איז ר' חיים פרוש געוואָרן אַ אַנדער מענטש, ער האָט זעך אָפּגילעבט, דער מגיד זאָהל גיוונד זיין האָט דאָך אין אים אַ אמת'ע מצוה געהאַט, גימאַכט פון אַ מת אַ מענטשין, אָבער אַז ר' חיים פרוש זאָהל אַזוי שפּעט דאוונען דאָס איז שיים עפעס גאָר אַ באַזונדער וואונדער.

נפל עליהם פחד מות.
מה קרה? - צעקן ר' ישראל נחמן ור' יוזיק - מה אתם עושים, מדוע אתם מטלטלים את ספרי התורה?
שריפה פרצה - ענו הזקנים - ורוצים אנו להציל את ספרי התורה.
היכן בווער? - שאלו ר' ישראל נחמן ור' יוזיק - היכן אתם רואים את האש או העשן?
ראינו - ענו הזקנים - את האברכים רצים והבנו שבודאי פרצה שריפה, לולא זאת מדוע רצו האברכים בבהלה כזו.
הזקנים נרגעו ור' יוזיק ממשיך לספר לר' ישראל נחמן על תפלתו של המגיד ור' ישראל נחמן בולע הדברים בפה פתוח, ובשכחו שהוא חולה יצא עם ר' יוזיק לעבר בית המדרש הגדול.
בדרך הליכתם פגשו את ר' בעריל שמש - בנו של השמש הזקן בבית המדרש של הקברנים, ואחד מהמקורבים ביותר אל המגיד. אני - אומר להם ר' בעריל שמש - יצאתי קצת לרחוב אחרי תפלת ותיקן ולאחר מכן הלכתי לבית המדרש הגדול ושמעתי תפלתו של המגיד, ועד עתה שכחתי לגמרי

עמוד פד

עפעס שטילער הייט פאר זיך געזאגט,

טאטע, האָב קיין פאָריל ניט - הייבט אָן ר' בעריל שמש, ריידן צום פאָטער - איך האָב זעך היינט אַ ביסל פערשפעטיקט מיט דעם בריינגען דעם עסין, האָב קיין פאָרילעל ניט טאָטע און זאָי מיר מוחל.

דו האָסט פאָרשפעטיקט - זאָגט דער אַלטער שמש - און וואו איז די גמרא אין כתובות דף סז ע"ב מלמד שכל אחד ואחד נותן הקב"ה פרנסתו בעתו, איז וואָס הייסט אַז דו האָסט פאָרשפעטיקט און אַז דו וואָלסט ניט פאָרשפעטיקט וואָס וואָלט גיווען, דער עסין יעדין מענטשין קומט אין דער צייט ווען דער רצון הבורא ב"ה איז.

דער אַלטער שמש האָט זעך גיוואָשן עסין, און ר' בעריל דערציילט אים אַז אויף דער עלפטער שעה איז ער פאָרביי גיגינגען דעם גרייסין בית מדרש האָט ער זעך גירעכניט אַראָיין גיין זעהען וואָס טוט זעך, אין מאַרק האָט ער גיהערט אַז אין גרייסין בית מדרש איז מען גיווען אַ גאנצע נאָכט און, וואָס מי האָט דאָרט גיטאַן האָט ער אין מאַרק ניט גיקאַנט דערגיין, האָט ער זעך מיישב גיווען ער וועט אַראָיין אין בית מדרש וועט ער וועמען עס איז טרעפן וועט ער גיוואָרוערן ועגן דעם וואָס עס איז גיווען די פאָריקע נאָכט.

אַז איך בין גיקומען אין גרייסין בית מדרש - דערציילט ר' בעריל שמש זאָיין פאָטער - האָב איך גיטראָפּן עטליכע מענטשין, איך האָב זעך פאַנאָנדער גיפרעגט האָט מען מיר דערציילט, און ר' בעריל דערציילט אלעס דעם פאָטער און נאָכדעם בין איך - זאָגט ר' בעריל - געבליבן אַ ויילע שטיין אין הערערן ווי דער מגיד דאווענט, עס איז געווען אזוי גישמאַק צו הערין אַז איך האָב גאַרניט געפיהלט אַז די צייט גייט אַוועק און עס ווערט אזוי שפעט.

דאָ - זאָגט דער אַלטער שמש - האָב איך עפעס געהערט אַ קול פון איינעם וואָס זינגט און ויינט, באלד ווי איך האָב דעם ערשטן מאָהל דער הערט אַ גרייס גיוויין, וואָס איימיצער ויינט אין פאָלוש - חדר שני - האָב איך אַ פּרעג גיטאַן וער איז דאָרט האָט מען מיר ניט געענטפערט, האָב איך זעך מיר ווייטער גיזאָגט מיין תהלים און האָב זיך גילערניט מיין משניות, אין דעם דער הער איך ווי איינער זינגט, פּרעג איך וער זינגט דאָס האָט מען מיהר ניט געענטפערט האָב איך זעך בתחלה אַביסול איבערגעשראַקען, אַט ויינען אַט זינגען, אָבער נאָך דעם האָב איך מסיח דעת גיווען פון דעם און האָב זיך אַריינגעטאַן אין דעם משניות לערנען האָט מיך מער ניט געשראַקן.

דאָס דאווינט דאָך - זאָגט בעריל שמש - ר' חיים פרוש וואָס איז שייס אַ פולע יאהרין דאָ אין פאָלוש.

איך האָב אים קיינמאָהל ניט געזעהן - זאָגט דער אַלטער שמש - איך ווייס ניט וער דאָס

ולחש לעצמו דבר מה.

אבא, אל נא תתרעם אלי - אומר ר' בעריל לאביו - איחרתי הפעם בהבאת האוכל, מחל וסלח לי.

אתה איחרת? - אומר השמש הזקן לבנו - ומה עם הגמרא (כתובות סז, ב) מלמד שכל אחד ואחד נותן הקב"ה פרנסתו בעתו. מה פירוש שאיחרת, אילו לא איחרת מה הי'? האוכל מגיע לכל אחד בשעת רצונו של הבורא ברוך הוא.

השמש הזקן נטל את ידיו ור' בעריל מספר לו: בשעה אחת עשרה עבר ליד בית המדרש הגדול וחשב להכנס שם לראות מה נעשה, הוא שמע בשוק שבבית המדרש הגדול היו ערים כל הלילה, אולם לא הי' יכול להיוודע מה אירע שם, ולכן החליט להיכנס לבית המדרש, שם ימצא בודאי מישוהו שיספר לו מה שאירע שם בלילה שעבר.

כשנכנסתי לבית המדרש הגדול - מספר ר' בעריל לאביו - מצאתי שם כמה אנשים, שאלתי והם סיפרו לי, ור' בעריל ממשיך לספר על הכל לאביו. לאחר מכן - אומר ר' בעריל - נשארתי לרגע לשמוע לתפלתו של המגיד, הי' כל כך נעים לשמוע שלא הרגשתי כלל שהזמן עובר והשעה מתאחרת.

כאן - אומר השמש הזקן - שמעתי קולו של אדם שר ובוכה. כששמעתי בפעם הראשונה בכי גדולה מהחדר השני, שאלתי מי שם, ולא ענו לי. והמשכתי באמירת תהלים ובלמוד משניות. בתוך כך שמעתי מישוהו שר, שאלתי שוב מי שר שם, ושוב לא ענו לי. בתחילה נבהלתי, הנה בוכים, הנה שרים, אלא שהסחתי דעתי, שקעתי בלימוד משניות ולא פחדתי יותר.

הרי זה - אומר לו ר' בעריל שמש - מתפלל רבי חיים פרוש שזה לו הרבה שנים שוהה בחדר השני.

לא ראיתיך אף פעם - אומר השמש הזקן - אינני יודע מי הוא.

עמוד פה

איז.

דו האָסט אים טאַקע ניט געזעהן – זאָגט ר' בעריל שמש – נאָר איך האָב דיר עטליכע מאָהל דערציילט אַז דאָ אין פּאָלוש האַלט זיך אויף אַ פּרוש, ער רעהט ניט מיט מענטשין און קוקט ניט אויף מענטשין, אין בית מדרש גופא גייט [ער] אַרום מיט פּאַרמאַכטע אויגין, און אַז ער דאַרף במחילה פּאַרבינט ער די אויגין מיט אַ פּאַצייילקע און מי דאַרף אים פּאַר אַ האַנט פירן, ר' חיים איז זאָיגן נאָמען, ער איז אַ גרייסער גאון.

אָה – האָט זעך דער אַלטער שמש דער מאַנט – יע, יע, איך גידיינק אַז דו האָסט מיהר דערציילט ועגין דעם ר' חיים'ן דער פּרוש, נו איז וואָס איז מיט אים געוואָרין, מיט דעם ר' חיים פּרוש.

זינט דער מגיד איז געקומען – דערציילט ר' בעריל שמש דעם פּאָטער זיינעם – און זיי האָבן אָנגעהייבן לערנען אין איינעם איז דער ר' חיים פּרוש גיוואָרין אַ אַנדער מענטש, און האָט דעם פּאָטער אויספירליך דערציילט די אַלע פּרטים אין וואָס פּאַר אַ זאָכין האָט זעך ר' חיים'ס הנהגה געביטן.

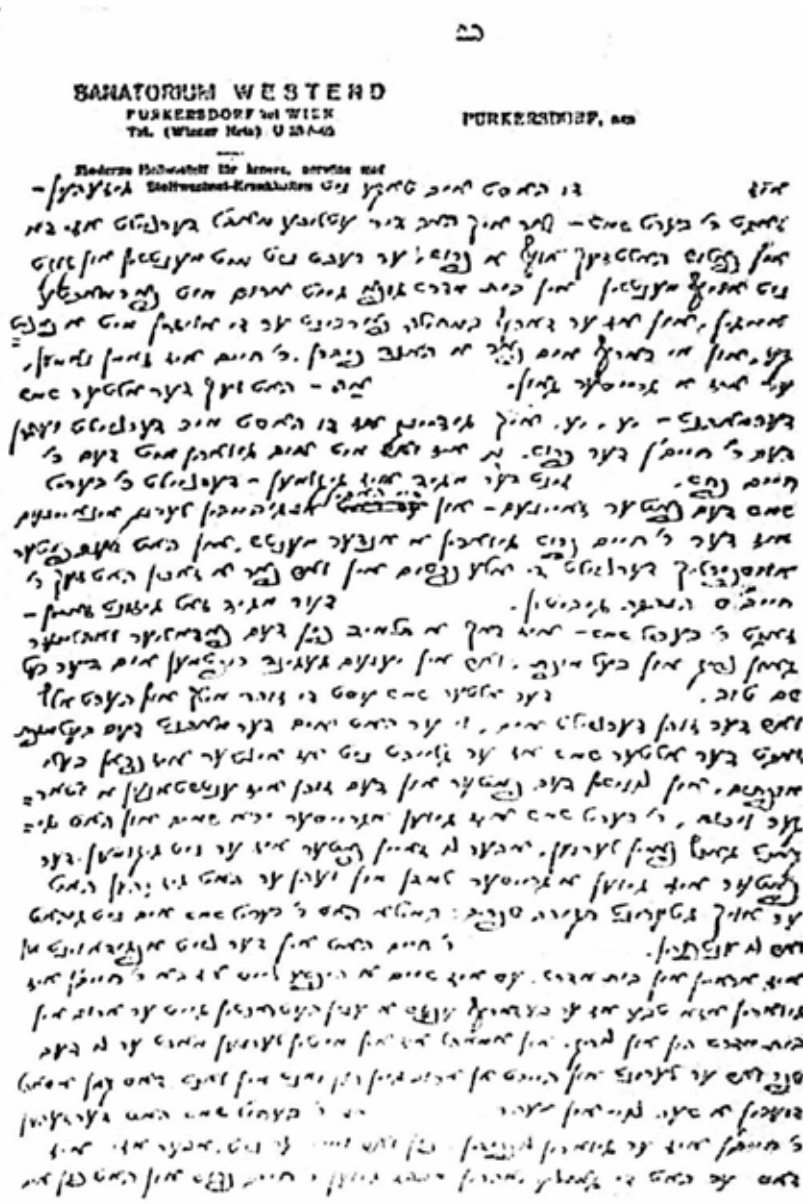
דער מגיד זאָל גיזונד זיין זאָגט ר' בעריל שמש – איז דאָך אַ תלמיד פון דעם פּאָדאָליער וואָלינער גאון צדיק און בעל מופת, וואָס אין יענעם געגינד רופט מען אים דער בעל שם טוב.

דער אַלטער שמש עסט די זוהרע מילך און הערט אַלץ וואָס דער זוהן דערציילט אים, וי ער האָט אים דערמאָנט דעם בעל מופת זאָגט דער אַלטער שמש אַז ער גלייבט ניט אַז איצטער איז פּראַן בעלי מופתים, און צווישן דעם פּאָטער און דעם זוהן איז ענטשטאַנען אַ שטאַרקער ויכוח.

ר' בעריל שמש איז געווען אַ גרייסער ירא שמים און האָט געקאָנט גאַנץ פּיין לערנען, אָבער צו זיין פּאָטער איז ער ניט געקומען, דער פּאָטער איז געווען אַ גרייסער למדן און וען ער האָט געזען האָט ער אויך גילערינט חקירה ספרים, במילא האָט ר' בעריל שמש אים ניט געהאַט וואָס צו ענטפערין.

ר' חיים האָט אין דער צייט אָפּגידאַוינט און איז אַריין אין בית מדרש, עס איז שייך אַ היפשע צייט אַז באַ ר' חיים'ן איז געוואָרין אַזאַ טבע אַז ער בעדאַרף עפעס אַ ענין בעטראַכטן גייט ער אַרום אין בית מדרש זין און צוריק, און אַמאָהל איז אין מיטן לערנען מאַכט ער צו דעם ספר וואָס ער לערינט און הייבט אָן אַרום גיין פון וואַנט אין וואַנט, דאָס קאָן אַמאָל דויערן אַ שעה צוויי און מעהר.

אַז ר' בעריל שמש האָט דערזעהען ר' חיים'ן איז ער געוואָרין צופרידין, פון וואָס ווייס ער ניט, אָבער אַזוי איז דאָס, ער האָט די גאַנצע יאָהרין מכבד גיווען ר' חיים פּרוש און האָט פון איהם

”בעל מופת” נענה ואמר שאין הוא מאמין שישנם כיום בעלי מופת. ויכוח סוער פרץ בין האב לבן.
ר' בעריל שמש הי' ירא שמים גדול וידע ללמוד די טוב, אבל לא בא לקרסולי אביו. האב הי' למדן גדול ובשנים שלא הי' עיוור גם למד ספרי חקירה, כך שלא הי' בידי ר' בעריל שמש מה לענות לאביו.
בינתיים סיים רבי חיים את תפלתו ונכנס לבית המדרש. זה זמן רב שטבע הי' רבני חיים כשהוא זקוק להתבונן בבעי' מסוימת – הוא מתהלך בבית המדרש הלךך ושוב, וקורה שבאמצע הלימוד הוא סוגר את הספר בו הוא לומד, קם ממקומו ומתחיל להתהלך הלךך ושוב וזה יכול להתארך שעה, שתיים ושלוש.
משראה ר' בעריל שמש את רבי חיים – שמח מאד, אין הוא יודע ממה הוא שמח, אך כך הי' הדבר. כל השנים כיבד את רבי חיים פרוש

אכן – ענה לו ר' בעריל שמש – לא ראית אותו, אך כמה פעמים סיפרתי לך שבחדר השני מתגורר פרוש אחד, אין הוא מדבר עם אנשים ואין הוא מסתכל עליהם, בבית המדרש עצמו הוא מתהלך בעיניים עצומות, בשעת הצורך הוא קושר את עיניו במטפחת ויש צורך להוליכו, שמו ר' חיים והוא גאון גדול.
אכן – נזכר השמש הזקן – אני נזכר שסיפרת לי אודות רבי חיים הפרוש. נו, מה אירע לרבי חיים פרוש?
מאז בוא המגיד לעירנו – מספר ר' בעריל שמש לאביו – והם התחילו ללמוד יחד, הפך רבי חיים פרוש לאדם אחר, והוא סיפר לאביו כל הפרטים בהם השתנתה הנהגתו של רבי חיים.
המגיד שיח' – אומר ר' בעריל שמש – הוא הרי תלמיד הגאון הצדיק ובעל מופת מפורסם – וואהלין, הנקרא בשם ”הבעל שם טוב”.
השמש הזקן ממשיך באכילתו ומאזין לסיפור בנו. ומשמע את בנו מזכיר

עמוד פו

שטארק גיהאלטין, נאך די פערשידענע התנהגות'ן זאיינע האָט ער ניט געקאָנט פאַרליידען אָבער זינט ר' חיים האָט משנה געווען זיינע התנהגות'ן איז ער באַ ר' בעריל שמש געוואָרן נאָך מעהר חשוב און ער האָט פאַר אים הדרת הכבוד'דיקען דרך ארץ.

אַז ר' חיים איז אַראַיין אין בית מדרש און זיך אָנגיהייבן אומגיין הין און צוריק, איז ר' בעריל שמש צו אים צוגיגינגען און דערציילט ועגין דעם ויכוח וואָס עס איז גיווען באַ אים מיט דעם פּאָטער מכח מופתים.

ר' חיים האָט גוט אויסגיהערט און האָט גיזאָגט ר' בעריל שמש אַז ער זאָל בעטין דעם מגיד אַז ער זאָל געבין זיין פּאָטער צו פאַרשטיין, איך – זאָגט ר' חיים – בעדאָרף האָבן די צייט פאַר זיך, חייך קודמים, און ר' חיים האָט זעך גיהאָילט אַוועק גיין, האָט ער אויף דער גיך אָפּגיגעטן אַ שטיקעל ברייט מיט וואָסער אָפּ געבענטשט און איז אַוועק.

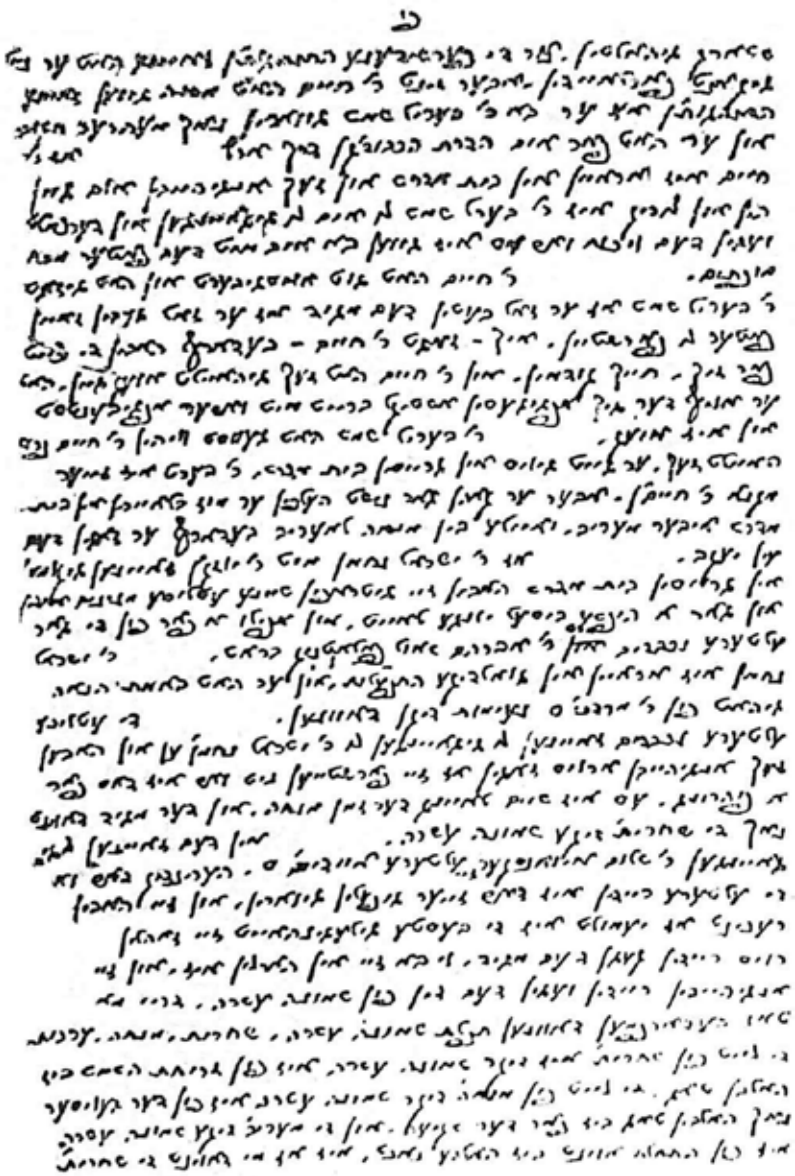
ר' בעריל שמש האָט געווסט ווייהן ר' חיים פרוש היילט זיך ער גייט געוויס אין גרייסן בית מדרש, ר' בעריל איז זייער מקנא ר' חיים'ן, אָבער ער קאָן גאָר נישט העלפין ער מוז בלייבן אין בית מדרש איבער מעריב, וואַיילע בין מנחה למעריב בעדאָרף ער זאָגן דעם עין יעקב.

אַז ר' ישראל נחמן מיט ר' יוויק'ן זיינען געקומען אין גרייסן בית מדרש האָבן זיי געטראָפּן שיינע עטליכע מנינים אידן און גאָר אַ היפשע ביסל יונגע לייט און אַפילו אַ פאַר פון די גאָר עלטערע נכבדים מיט ר' אברהם שאול פאלאטניק בראש.

ר' ישראל נחמן איז אַראַיין אין געוואלדיקע התפעלות, און ער האָט באמת הנאה געהאַט פון ר' מרדכי'ס נעימות'דיקן דאוונען.

די עטליכע עלטערע נכבדים זאיינען צוגעגאָינגען צו ר' ישראל נחמן'ען און האָבן זיך אָנגיהייבן אַרויס זאָגן אַז זיי פאַרשטייען ניט וואָס איז דאָס פאַר אַ פירונג, עס איז שוין לאַיינג דער זמן מנחה און דער מגיד דאוונעט נאָך די שחרית'דיקע שמונה עשרה.

אין דעם זאיינען צו גיגאָינגען ר' שלום איואנסקער'ס עלטערע איידימ'ס, הערענדיק דאָס וואָס די עלטערע ריידן איז דאָס זיי זייער גיפעהלין גיוואָרן, און זיי האָבן גערעכניט אַז יעמולט איז די בעסטע גילעגינהייט זיי זאָהלין זיך אַרויס ריידן קעגען דעם מגיד, ווי באַ זיי אין האַרצין איז, און זיי האָבן אָנגיהייבן ריידן וועגן דעם דין פון שמונה עשרה, דריי מאָהל אין טאָג בעדאָרף מען דאוונען תפלת שמונה עשרה, שחרית, מנחה, ערבית, די צייט פון שחרית'דיקר שמונה עשרה איז פון וריחת השמש ביז האַלבען טאָג, די צייט פון מנחה'דיקר שמונה עשרה איז פון דער געוויסער נאָך האַלבען טאָג ביז פאַר דער שקיעה, און די מעריב'דיקע שמונה עשרה איז פון התחלת אָוינט ביז האַלבע נאַכט, איז אַז מען דאווינט די שחרית'דיקע

בראשם. ר' ישראל נחמן נכנס להתפעלות עצומה, הוא נהנה באמת מתפלתו הנעימה של רבי מרדכי המגיד. אחדים מוקני הנכבדים ניגשו אל ר' ישראל נחמן ואמרו לו שאין הם מבינים הנהגה כזו, כבר מזמן הגיע זמן תפלת מנחה, והמגיד עדיין מתפלל תפלת שמונה עשרה של שחרית?! בתוך כך ניגשו שני חתניו המבוגרים של ר' שלום איואנסקער, ובשמעם דברי זקני הנכבדים, מצאו הדברים חן בעיניהם, בחשבם שזוהי ההזדמנות הטובה ביותר להם להתבטא נגד המגיד כפי שהי' בלבם, ואכן הם החלו לדבר בענין שמונה עשרה: שלש פעמים ביום צריכים להתפלל תפלת שמונה עשרה, בשחרית, במנחה ובערבית. הזמן לשמונה עשרה של שחרית הוא מזריחת החמה עד חצות היום, הזמן לשמונה עשרה של מנחה הוא מאחרי חצות היום עד לשקיעה והזמן לשמונה עשרה של מעריב הוא מהתחלת הלילה עד חצות הלילה...	והוקירו מאד, אלא שלא יכול הי' לסבול התנהגותיו המוזרות. ברם, מאז שינה רבי חיים את הנהגתו נהי' רבי חיים יותר חשוב בעיניו והוא מתיחס אליו בדרך ארץ של הדרת כבוד. כשנכנס רבי חיים לבית המדרש והחל להתהלך הלך ושוב, ניגש אליו ר' בעריל שמש וסיפר לו על הויכוח שהי' לו עם אביו אודות מופתים. רבי חיים האזין לו היטב ואמר לו לבקש את המגיד להסביר לאביו את הענין. אני – אמר לו רבי חיים – צריך את הזמן לעצמי, "חייך קודמין". ורבי חיים מיהר מאד, אכל לחם שרוי במים, ברח ועזב את המקום. ידע ר' בעריל שמש להיכן ממהר רבי חיים כל כך, הוא הולך לבית המדרש הגדול. רבי בעריל מקנא מאד ברבי חיים, אבל אין הוא יכול לעזור לעצמו, הוא מוכרח להישאר בבית המדרש של הקברנים עד אחרי מעריב, כי עליו ללמוד, בין מנחה למעריב, השיעור ב"עין יעקב". כשבאו ר' ישראל נחמן ור' יוויק לבית המדרש הגדול, מצאו שם כמה מנינים יהודים, הרבה אברכים וגם מוקני הנכבדים ור' אברהם שאול פלטיניק

המשך המכתב כפי שהודפס באגרות קודש:

אין איינעם א פלפול שיעור.

האינטימיקן מאהל קומענדיק פון די ירידים האָט נאָך ר' אברהם שאול קיין צייט ניט גיהאָט זעהען זעך מיט ר' חיים'ן און דערצייילן אים די חידושי תורה און די שאַרפע פלפולים וואָס ער האָט אויף די ירידים גיהערט.

ר' אברהם שאול איז געקומען ערשט אַ פאַר טעג פאַר ראש השנה, דעם מאָהל האָט ער גיהאָט עפעס ניט קיין גיראַטענע נסיעה, דער ערשטער יריד איז גיווען אין מינסק די ערשטע טעג אלול און דער צווייטער יריד אין בריסק אין האַלב חדש.

שבת מברכים אלול האָט ער - רא"ש - גיהערט דעם לעצטן מאָהל פאַר זאָיין אָפּ פּאַהרין די דרשה פון מגיד, וואָס איז אים זייער גיפעהלין, און אויך דער אַל-יפטר פלפול* וואָס דער מגיד האָט אים געזאָגט.

כמעט וי דאָס איז גיווען דעם ערשטן מאָהל - אַ חוץ וועהן דער בעליניצער עילוי איז גיווען - אַז ער זאָל פּאַהרין פון דער היים אויף אַ יריד מיט אַזויפיל חידושי תורה און פלפול און הלכה, און בפרט אין לשונות הרמב"ם.

פאַר די עטליכע וואָכין וואָס ער האָט גילערנט מיט'ן מגיד, האָט ער שטאַרק געשטייגט אין לערנען, יעדן טאָג אין יעדער לערנען איז אים צוגיקומען חידושים און אזעלכע טיפע פלפולים, עפעס דעם מגיד חקירות זאָינען אזעלכע קאָפּ שטיק, אַז מי בעדאַרף האָבן אויפריכטיק אַ גוטע קאָפּ אַז מי זאָל דאָס קאַנען בענעמען.

ער - רא"ש - גידיינקט גוט דעם בעליניצער עילוי - הגם ער - רא"ש - איז נאָך יעמולט גיווען אַ יונגער מאַן, ערשט דעם צווייטן מאָהל געפאַרין מיט זאָיין שווער ר' אבלי פּעפּער - ער איז געווען אַ גרייסער מתמיד און פּלעגט שלאָפּן ניט מעהר וי דריי שעה אין מעת לעת, און בכדי ער זאָהל ניט איינטשלאַפּן ווערין, פּלעגט ער צווישן די פּיס פינגער און אונטער די פּאכועס אַנשטיין טערקשן פּעפּער, האָט מען אים גירופּין ר' אבלי פּעפּער - עליו השלום, אָבער דאָך איז ער - רא"ש - גיווען אַ פּיינער למדן און אַ גוטער מחדש, ער - רא"ש - האָט שייס יעמולט גימאַכט אייגענע תורה, און האָט שייס גיחאַפּט רש"י'ן אין עטליכע טעות'ן וואָס מי האָט גוט געדאַרפט האַרוען ביז מי האָט רש"י'ן פאַרענטווערט פון זאָינע - רא"ש - קושיות אויף אים.

ער - רא"ש - דער מאַנט זעך וי נאָך דעם אַז דער בעליניצער עילוי האָט אָפּגיזאַגט פון בימה אַ דריי שעה'קן פּלפול, האָט דער שווער זאָינער - ר' אבליע פּעפּער - גיזאַגט ר' זאָוועלען פּרנס, אַז ער זאָל בטין דעם האפניקער עילוי זאל עפעס זאָגן - האַפניק איז געווען אַ דאַרף ניט וואָיט פון סמילאוויץ, און דאַרטן איז ר' אברהם שאול גיבאַרינגעוואָרין און גילערניט אַלע זאָינע יונגע יאָהרין אין סמילאוויץ באַ ר' טביל באבר, אַמאָהל אַז ר' אבליע פּעפּער איז דורכגיפאַרין סמילאוויץ איז דער האפניקער עילוי אים שטאַרק גיפּעלין האָט ער אים מיט גינעמען פאַר אַ איידיס און האָט אים גיבראַכט אין דובראַווע, ר' אבלי פּעפּער

די מעשה מיט די לומדות און וי עטליכע האָבן גיזאַגט אַז דער מגיד טוהט נגד הדין.

ר' חיים האָט גאַנץ במתניות אויסגיהערט, און האָט זייער קאַלט גיענטפּערט אַ אינגעל בעדאַרף זעך ניט מישיין צווישן עלטערע.

אַז ר' אברהם שאול פאלאטניק האָט בעמערקט ר' חיים פרוש'ן איז ער צו אים צוגעגאַיינגען, נאָך די ערשטע בעקאַנען זעך מיט אַ פּולע יאָהרן פּריער, בשעת די הרבע חליצה שאלה באַ דעם אַלטין גאון עליו השלום - דאָס איז דער אַלטער רב ר' בוניש זרח - איז ר' אברהם שאול גיוואָרין צוגיקאַכט צו ר' חיים'ן, אזא גרייסן טיפּין למדן ובעל סברא ישרה האָט ער קיין מאָהל ניט גיטראַפּין.

און וואָס אַ אמת'ער למדן איז, האָט שייס ר' אברהם שאול יע גיווסט, אַ חוץ דעם וואָס ער איז אַליין גיווען אַ איד אַ גרייסער למדן מיט גאָר אַ גוטע פלינקע און טיפע קאָפּ, און דערצו נאָך אַ גרייסער מתמיד און אַ מורא מוראים'דיקער תּפּסן און בעל זכרון, איז אַ חוץ דעם פּלעגט ער פאַרין אויף די גרויסע ירידים אין פּאַלאַצק מינסק שקלאָו און אַפּילו אין בריסק אויך, דערפאַר האָט מען אים גירופּין פאלאטניק, וואַילע ער פּלעגט אומפּאַהרין מיט זיין וואָגין און פאלאטקע אויף די גרעסטע ירידים אַלע מאָל האָט ער מיט זיך גיהאַט צווי משרתים קומענדיג אויפן יריד פּלעגן די משרתים פיהרן דעם עסק, און ר' אברהם שאול פּלעגט זיין אין בית מדרש און לערנען, אַדער פאַרבריינגען אין לערנען מיט די לומדים און גאונים וואָס זאָינען זעך צווייף גיפאַרין אויפן יריד.

אַזוי איז נאָך יעמולט גיווען דער סדר אַז אויף אַ יריד פּלעגן קומען אַ פּולע לומדים און גאונים פון פּערשידענע ערטער, ערשטין בשעת דער יריד פּלעגט זאָיין אַ פּולע דיני תּורות, יעמולט פּלעגט מען זעך טרעפּין מיט אַ גרייסן עולם מענטשן פון פּערשידענע ערטער פון דער מדינה, במילא איז יעדער תקנה וואָס די צווייגעפּאַרענע גאונים האָבן געפּונען פאַר נויטיג מתקן זאָיין, איז דאָס באַלד נתפּשט גיוואָרין אין אַלע ערטער דורך די מענטשן וואָס זינען געווען אויפן יריד.

יעדעס מאָהל וואָס ר' אברהם שאול פּלעגט קומען פון אַ יריד פּלעגט ער בריינגען פּעק מיט חידושי תורה און פּלפולים וואָס ער האָט גיהערט פון גרייסע ועלט גאונים און אויך וואָס ער האָט אַליין מחדש גיווען.

קומענדיק פון די מינסק'ער און בריסק'ער ירידים וואָס איז געווען אין חדש אלול האָט ער גיהערט אַז ר' חיים פרוש האָט עפעס משנה גיווען זאָינע התנהגות'ן און איצטער זעהט ער אַליין אַז ער איז עפעס גיוואָרין וואַכיקער וי געווען, אָבער דאָך האָט ר' אברהם שאול גיהאַט דעם גרעסטן הדרת הכבוד פאַר ר' חיים'ן און איז צוגיינגען צו אים.

ר' אברהם שאול האָט זעך אַפּילו זייער שטאַרק גיוואונדערט וי קומט ר' חיים גיין אין גרייסן בית מדרש, ביטול תורה, נאָר גלייך האָט ער זעך דערמאָהנט וואָס ער האָט גיהערט אַז דער מגיד און ר' חיים לערנען

[המשך המילה מהעמוד הקודם -] דיקע שמונה עשרה אין דער צייט פון דער מנחה'דיקער שמונה עשרה, וואָס פאַר אַ שמונה עשרה בעדאַרף מען פּריער דאווענען, צי פאַר שחרית צי פאַר מנחה.

עס האָט זעך אַנגיהייבן אַ טיפּער למדות'שר שמוס וואָרם די אַלע זיינען געווען גוטע לערנען [ר] און צווישן זיי אויך גרויסע לומדים.

ר' הירשל ר' שלום - ער איז נאָך יעמולט געווען אַ קליינער בחור'ל, אָבער ער איז געווען זייער איבער געגעבן צום מגיד, און טיף אין האַרצין האָט ער פּיינט געהאַט די עלטערע צוויי שוועגער - זעהענדיק אַז עס פאַרנעמט זעך אַזא טיפּער למדות'שער שמוס, און נאָך מעהערער האָט אים דערנומען דער ניט דרך-ארץ'דיקען טאָן וואָס זיי ריידין, איז ער אַוועק צו די אינגערע שוועגער, וואָס זיינען גישטאַנען און געהערט וי ר' מרדכי דאוונען און האָט זיי דערצייילט וואָס מי רעדט דאַרט, אָבער די שוועגער זיינען גיווען אַזוי פאַרטראַגען אין ר' מרדכי'ס דאוונען אַז זיי האָבן גאָר ניט גיהערט וואָס דער שוואַגער הירשל זאָגט זיי.

ר' הירשל קאָן ניט רוהען ער איז ווייטער צו גיינגען צו דער כּנופי' וואָס האָבן זעך גלומדעט און האָט געהערט אַז עס קאַכט, אין דעם עצם לומדות האָט ער ניט געקאַנט אַזוי גוט פאַרשטיין, אָבער נאָך די עטליכע ווערטער וואָס ער האָט גיהערט האָט ער פאַרשטאַנען אַז די גאַנצע כּנופיא האַלט אַז דאָס איז כּנגד הדין, וואָס עס האָט אים זייער דערנומען.

ר' אברהם שאול פאלאטניק איז געשטאַנען די גאַנצע צייט און האָט געשוויגען, ער - רא"ש - האָט זעך גערעכניט פון די גרויסע לומדים אַ שטאַרקער בקי און האָט גאָר אַ טיפע קאָפּ, באַלד וי דער מגיד האָט אַנגיהייבן זאָגן דעם עין יעקב אין קברנים בית מדרש, איז ר' אברהם שאול פאלאטניק געקומען הערין, און נאָך דעם עין יעקב און מעריב האָט רא"ש גיפּרעגט באַ ר' מרדכי'ן אַ האַרבע טיפע סוגיא, און איז נתפעל גיוואָרין פון ר' מרדכי'ס גאונות, און פון יעמולט אַן איז ער גיוואָרין צוגיקאַכט צו ר' מרדכי'ן און ער - רא"ש - איז גיווען דער ערשטער וואָס האָט מציע גיווען אַז מי זאָהל ר' מרדכי'ן נעמען פאַר דעם שטאַט מגיד.

אַז ר' הירשל האָט גיזעהען אַז ר' אברהם שאול פאלאטניק הערט די גאַנצע רייד און שוואַייקט, אמת טאַקע ר' אברהם שאול גיט ניט קיין חיזוק די וואָס האַלטן אַז דאָס איז כּנגד הדין, אָבער ער פאַרענטפּערט ניט אַז דער מגיד טוהט גוט, איז ער גיוואָרין אויסער זיך.

ר' מרדכי שייס דער וויילע אַפּגידיאָניט, זייענדיק באַיי זיך אין חדר'ל - הגם די ווענטיל איז נאָך גיווען צובראַכין און די טירל איז ניט גיווען, האָט ער דאָך - ניט געהערט אַז אין בית מדרש זאָל זאָיין היפש מענטשן און האָט זיך געוואַשן עפעס עסיין.

אַז ר' הירשל האָט דערזעהען אַז ר' חיים פרוש איז אַראַיין אין בית מדרש האָט ער זעך דערפרייט, ער וייס אַז ר' חיים איז מייקך כּבּוּדו פון דעם מגיד, איז ער באַלד צוגיינגען צו ר' חיים'ן און האָט אים דערצייילט

פלעגט זאין א גרייסער נזהר אין כבוד התורה, פלעגט ער רופן דעם איידים ר' אברהם שאול דער האפניקער עילוי -

א גאונישין פלפול האָט יעמולט דער בעליניצער עילוי געזאָגט, עס איז געווען פאַר וועמען צו זאָגן אַ חוץ דעם וואָס יעמולט איז אויף דובראָוונער ירידים פלעגין קומען גרייסע לומדים און גאונים איז אין דובראָוונע גופא גיווען אייגענע גאונים ר' עזריאל קלאַץ - ער איז מער וי פופציג יאהר גיזעצין אַכצעהן שעה אין מעת לעת און גילערינט ביז ער האָט מיט זאָיין זיצין אויסגרייבן אַ טיפעניש אין דעם קלאַץ, האָט מען אים גערופּין ר' עזריאל קלאַץ - ר' נחמי' סגי נהור - קיין בלינדער איז ר' נחמי' ניט געווען, אדרבה יונגער הייט האָט ער גיהאט גאָר אַ שאַרפע ראַי נאָר פון גרייס התמדה און וייניק שלאַפּין זיינען באַ אים די אויגין שוואַך געוואָרין, אָבער ער האָט גילערינט גמרא עם פרש"י ותוס' אויסווייניק - ר' אַלטער האַן, אַ מורא מוראים' דיקער גאון ער איז כמעט געווען דער עלטער זקן אין שטאָט, עס האָט נאָך יעמולט גילעבט ר' בירך קושע ברכה'ס, אָבער ר' בירך איז שיים גיווען [...]. אַז ער איז יעמולט גיבליבן לאַ עלינו אַ אלמן פון זיווג חמישי איז מען גיקומען אים זאָגן אַז ער איז דאָך אַ שרוי בלאַ ברכה בלאַ שמחה האָט ער געהייסן בריינגען אַ רעסעטע-זיפ מיט האַפּין, אַז מי האָט אים געבראַכט האָט ער - ר' בירך - גרינג אופגיהייבן די זיפ מיט די האַפּין, און האָט גיזאָגט אַז ער ווייס אַ הלכה למעשה האָט מען גיפּסק'נט אַז אויב מי האָט נאָך כח אופגיהייבן אַ זיפ מיט האַפּין, דאַרפּמען נעמען אַ בת בניים און כח הוה, פון דעם זיווג ששי האָט ער גיהאט צוויי זכרים און איין נקבה, אָבער די קאָפּ איז שיים גיווען שאַך, און ר' אַלטער האַן האָט זעך גירעכניט דער ערשטער גאון אַז ר' עזריאל קלאַץ און ר' נחמי' סגי נהור פלעגין לעקין די פינגער פון ר' אַלטער האַן'ס אַ סברא אַדער אַ וואָרט.

ר' אַלטער פלעגט יעדן טאָג באַ דער נאַכט קומען צו חצות נאָך חצות פלעגט ער זעך שטעלין באַ זאָיין שטענדער לערנען ביז דעם דאַוונען, און נאָכין דאַוונען עפעס עסין - קיין תעניתים האָט ר' אַלטער ניט גיפּאַסט - נאָך דעם עסין וואַיטער גישטעלט באַיין שטענדער און גילערינט, און וואַיילע די פּיס האַבן אים שטאַרק ווי גיטאָן פלעגט ער אַ פאַר שעה שטיין אויף דער רעכטער פּוס, נאָכדעם אַ פאַר שעה אויף דער לינקער פּוס, און נאָכדעם וואַיטער אויף דער רעכטער, אַזוי אַרום אַז אַלעמאָהל פלעגט ער שטיין אויף איין פּוס האָט מען אים אַ נאָמען גיגעבן ר' אַלטער האַן, קיין פּרוש איז ר' אַלטער ניט געווען נאָך מעריב פלעגט ער גיין אַ היים, און צו חצות פלעגט ער קומען אין בית מדרש און פאַרבריינגען ביז נאָך מעריב, און אַזוי האָט זעך ר' אַלטער מתנהג גיווען איבער פּערציג יאהר.

אַז דער בעליניצער עילוי האָט אַפּגיזאָגט דעם פלפול איז ר' עזריאל קלאַץ אַזוי נתפעל גיוואָרין אַז ער האָט צוויי מאָהל אַ פאַך געטאָן מיט די הענט פון גרייס התפעלות האָט אים ר' אַלטער אַ זאָג געטאָן ר' עזריאל שבת ספק ספיקא דמשמע קול, נאָהר נאָך מעהרר איז ר' נחמי' נתפעל גיוואָרין ער האָט זעך דריי מאָהל אַ וויג געטאָן כמו וי שמחת תורה ביז ר' אַלטער האָט אים אַ זאָג גיטאָן ר' נחמי' כבוד התורה וכבוד תלמידי חכמים, אַלע לומדים זאָינען גיווען אין גרייס התפעלות פון דעם

בעליניצער עילוי'ס פלפול.

אַ שמחה נעמט אים נאָך איצטער אַרום אַז ער דערמאָהנט זיך וי ר' זאָנוויל פּרנס האָט מכריז גיווען אַז איצט בעט מען דעם האַפּניקער עילוי זאָהל זאָגין עפעס אַ חידוש אַדער אַ פלפול, עטליכע נכבדים האַבן אַ פּרעג גיטאָן ווער איז דאָס דער האַפּניקער עילוי, נאָהר באַלד האָט מען דער הערט פון אַ פאַר ווינקלען פון בית מדרש, דאָס איז דאָך דעם גביר'ס נייער איידים - ר' אבלי פעפער איז גיווען דער קצין פון שטאָט - און וי ער איז אַרויף אויפן בימה האָט גיזאָגט אַ גרייסין פלפול און פאַרבייגייענדיק האָט ער גיפּרעגט צוויי קשיות אויף דעם בעליניצער עילוי'ס תורה, וואָס אַפּילו ר' אַלטער האָט קיין תירוץ ניט גיהאַט.

אַז ער - רא"ש - איז גיפּאַרין מיט דעם שווער - ר' אבלי פעפער - פאַרביי סמיליאַן זאָינען זיי גיווען באַ ר' טעבל'ן אַז ער האָט גיהערט די תורה וואָס דער בעליניצער האָט גיזאָגט איז ער שטאַרק נתפעל גיוואָרין און האָט גיזאָגט אַז דאָס איז גאונות, נאָכדעם אַז ער - רא"ש - האָט אים גיזאָגט דעם פלפול וואָס ער האָט גיזאָגט מיט די צוויי קשיות וואָס ער האָט גיפּרעגט איז ער נאָך מער נתפעל גיוואָרין און האָט אים - רא"ש - אַ קוש גיטאָן אין שיטערין, און האָט גיזאָגט אַז דאָס איז שיים ווילדע גאונות, קיין תירוץ אויף די קשיות האָט ער ניט, אַז זיי וועהלין פאַהרין בהצלחה צוריק זאָהלין זיי זעך וואַיטער אַפּשטעלען וועט ער - ר' טעבעלע - זאָגן אַ ישוב אויף די קשיות.

נאָר דאָס איז אַלץ פלפול דעם מגיד'ס לערנען איז הגיוון און חידוש, אַז ער - רא"ש - איז גיקומען אין מינסק אויפן יריד און האָט אַנגיהייבן איבער זאָגן דעם מגיד'ס תורה האַבן [די] אַלטע גאונים געקוועצט מיט די פליצעס, און אַלע האַבן געזאָגט אַז עס איז ווילדע גאונות, אַז ר' אברהם שאול איז גיקומען אין בריסק האָט ער זעך צורעדט מיט אַלטע בעקאנטע פון פריערשטע יאהרן גאונים, האָט ער דערציילט וי באַ זיי אין שטאָט גיפּינט זיך אַ גרייסער גאון אַ צדיק, האָט נאָך גיזאָגט פּערשידענע תורות וואָס אַלעמען איז זייער שטאַרק גיפּעלין, די קלוגע גוטע גיוונטע סברות אין יעדער סוגיא.

ר' אברהם שאול האָט דערציילט דעם גרייס כח וואָס דער גאון האָט אין לערנען אגדה און אין זאָגן אַ דרשה, ער - דער גאון - בריינגט אַלעמען צו תשובה, ער דערציילט אַז ער האָט אַ לאַייגע צייט גילערינט באַ אַ גרייסין גאון און צדיק אין מרחקים, אַז נאָר אין פּאדאליען וואָהלין, דאָרטין איז פּראַן אַ גאון וצדיק ער וואַיזט מופתים ווי אין דעם זמן הנביאים, דער בעל שם טוב רופט מען דעם גאון אין יענע קאנטען.

איינמאָהל זיינען גיזעסין אַ כּופּיאַ פון עטליכע עלטערע גאונים און עס איז געוואָרין אַ שמוס מכה דעם בעש"ט, איינער האָט דערציילט וי אַז עס האָט זעך אַנגיהייבן הערין, אַז אַ געוועזענער פּשוט'ער בעל עגלה וואָס האָט גיפּירט ליים אין שטעטיל איז פון דער העלער הויט אַנגיהייבן זאָגן תורות און וואַיזן מופתים האַבן די גאוןי בראַד אים גיאָסר'ט נאָהר וי ער האָט ניט געפּאַלגט האָט מען אויף דעם מופתים מאַכער אַרופּגעלייגט אַ רמ"ח, נאָר [ער] האָט קיין זאָך ניט גיהערט און פירט זיך וואַיטער אַזוי אויף, ער האָט אַ

פולע גרייסע גאונים, און דאָ אין אונזער גליל זאָינען אַלע גאונים מתנגדים אויף דעם בעש"ט.

דער שמוס האָט געמאַכט אַ געוואַלדיקן רושם אויף ר' אברהם שאול'ן ובפרט אַז ער האָט זעך דערווסט אַז די גאוןי ליטא האַלטין אַז דער פּאדאליער וואָהלינער בעל מופת מיט זאָינע תלמידים האַבן אַ שייכות צו אַגעוויסע כּתה, און זיי לערנען אויך קבלה, זאָינען די גאוןי ליטא חושש און חושד דעם בעש"ט מיט זאָינע תלמידים אַז זיי זיינען חלילה אַראַפּ פון דרך הישר, און גיחאַפט אין אמונה זאָכין.

מיט גאָר אַ שווערין גימיט איז ר' אברהם שאול אַוועק גיפּאַרין פון בריסקער יריד, אין וועג איז ער ביז שקלאָוו גיפּאַרין מיט אַ פאַר ליטווישע גרויסע לומדים, וואָס האַבן גיהאַלטן אין איין דערציילן פּערשידענע סיפורים פון בעש"ט און זאָינע תלמידים, און אַז זיי האַבן גיהערט פון ר' אברהם שאול מכה דעם גאון וואָס איז אין דובראָוונע גיוואָרין שטאָט מגיד, אַז ער האָט גילערינט באַ דעם בעש"ט, האַבן זיי איינגיטענה'ט מיט ר' אברהם שאול'ן אַז ער זאָל זיך גוט צוקוקן צו דעם מגיד, וואָרען וויבאַלד אַז ער האָט גילערינט אַ צייט באַ דעם בעש"ט דאַרף ער האַבן אַ שטאַרקע בדיקה.

שבת ערב סליחות איז ר' אברהם שאול גיווען אין אַרשע, דאָרט איז גיווען דער שטאָט מגיד דער מלייצער עילוי, ר' נחמן פּרוש, ער האָט גיהאַט אין גאַנצין געגינד אַ שם פאַר אַ גרייסין זאָגער, דער עיקר איז גיווען באַ אים געבן צו פאַרשטיין מיט אַ משל, און אַ משל אַזאַ וואָס אַלע קאָנען אים פאַרשטיין, אַז ר' אברהם שאול האָט גיהערט וואָס דער שטאָט מגיד זאָגט איז ער אַזוי גיוואָרין איבער רעש'ט אַז ער איז גיבליבן שטיין וי אַהן לשון, ער האָט פאַר זיך קיין אַרט ניט גיפּונען פון חרפה.

איינער ר' אברהם שאול האָט זעך בערוהיקט ערשט דער מגיד איז מכריז אַז היינט באַ נאַכט וועט מען אַנהייבן זאָגן סליחות, מי דאַרף תשובה טאָן די וואָס וועהלין תשובה טאָן וועט זיי דער בורא עולם מוחל זאָיין, און וועט זיי מיט זייערע וואַיבער און קינדער געבן אַ גוט יאהר, און די וואָס וועהלין ניט תשובה טאָן וועט זיי דער בורא עולם שטראַפּן מיט אַ שוואַרצין יאהר מיט חלאת'ן זיי און די וואַיבער און די קינדער און דער מגיד האָט זעך אַנגיהייבן שילטן מיט טייט קללות, וואָס אויף ר' אברהם שאול'ן האָט דאָס גימאַכט זייער אַ שלעכטין רושם.

די ערשטע סליחות פלעגט ר' אברהם שאול אַלע מאָהל - נאָך פון די בחור'שע יאהרין אַן - פּאַסטין, איז ער דעם טאָג גיווען אין בית מדרש פון אַנהייב סליחות זאָגן ביז אויף מאָרגן נאָך מעריב, און דעם צווייטן טאָג סליחות איז ער געפּאַרין אַ היים. באַלד קומענדיק עס איז גיווען שפּעטיגע מנחה האָט זעך ר' אברהם שאול ניט געקאַנט איינהאַלטן און איז אַוועק גיגינגען אין גרייסין בית מדרש ער האָט גיטראַפּין אַ גרייסין עולם, אים האָט דאָס אַ ביסל גיוואונדערט אין אַ גיוויינלעכן זאָכין טאָג זאָהל זיין אַזאַ גרייסער עולם, דער וואַיילע איז גיקומען דער זמן ערבית, נאָך מעריב האַבן זעך אַנגיהייבן קלייבן מענטשן פון די אַנדערע בתי מדרשים, יעמולט ערשט האָט זעך ר' אברהם שאול ערשט דערוואוסטזעך אַז דער מגיד וועט זאָגן אַ דרוש.

מאיינן שלימות אין ידיעת התורה און אין צדקות, מיר איז געווען זייער וואונדערליך פאר ואס איך האב ניט קיין גילוי אלי' און לכל הפחות א שלמא פון מתיבתא דרביע, האב איך מחליט געווען אז מי דארף אפ ריכטן גלות, און וי אין דעם גאנצן גליל האב איך גיהאט א שם מפורסם ב"ה פאר א גאון מקובל און צדיק ביו איך בין אוועק אין מרחקים.

אז איך בין געקומען אין קיעווער געגנט האב איך גיטראפן אידן לומדים זיי האבן דערציילט אז ווייטער צו בוקאויע צו איז דא א גרייסער גאון א צדיק און א בעל מופת, די ערשטע פאר וואס איך האב דאס מיר גאר ניט געארט, גייענדיק אין וועג בין איך גיקומען אין א שטעטל זאסלעוו, בין איך פארגאייגען - ווי מאיין שטייגער איז געווען - אין בית מדרש, עס איז געווען זומער צייט התחלת אב, א דינסטאג באייטאג, אריינגייענדיק אין בית מדרש האב איך דערזעהן א איד שטייט אין טלית ותפילין, האב איך גערעכנט אז געוויס איז דאס איינער פון די עשרה בטלנים, ואס לערינט א גאנצן טאג מעוטף בטלית ותפילין, איך האב אראפגעלייגט דעם זאק מאיינעם, און האב זעך צוגעזעצט אפרוהען, איך הער אז דער איד דאווענט, און האלט אין ברכת ק"ש, בא מיר איז געווען א חידוש, איך האב דאס קיינמאהל אין לעבן ניט געזעהן, אז זומער בייטאג זאל מען ערשט האלטן אין ברכת ק"ש.

אין א צייט ארום זאיינען געקומען עטליכע עלטערע אידן און עטליכע יונגע לייט מי האט זעך גיזעצט לערנען יעדער אליין פאר זיך, די אידן האבן מיר גיגעבן שלום גיפרעגט צי האב איך שיים גיגעסין, אז איך האב זעך צורעהט מיט די אידן און די יונגע לייט האב איך גיזעהן אז דאס זאיינען אידן גרייסע לומדים איך האב גיהערט פון זיי חידושי תורה און האב שטארק הנאה גיהאט, בין מנחה למעריב האט מען גילערינט אגדה.

דעם ערשטן מאהל אין לעבן - דערציילט דער מגיד - האב איך גיהערט אזא אגדה לערנען, איך האב גילערינט א פולע ספרי מוסר א פולע ספרי דרוש, און אזא לערנען אגדה האב איך קיינמאהל נאך ניט גיהערט.

דער איד וואס האט פריער גידאווינט איז נאך מעריב אוועקגינגען, מיר האט זייער פערדראסן ואס איך האב מיט אים ניט גערעדט אין לערנען.

עטליכע פון די אידן זיינען נאך מעריב אוועק גינגען, א פאר זיינען גיבליבן אין בית מדרש, זיי און איך זאיינען אראין אין פאלוש און צולייגט זיך אויף די ביינק.

צו חצות איז גיקומען א היפשער עולם, אז מי האט אבגיריכט חצות האבן זעך אנגיהיבן קלאייבן חברה תהלים פראסטע אידן קרעמער מארק הענדלער דארפס לאייט קצבים שניידער שוסטער און אנדערע מיני בעלי מלאכות און בעלי עגלות, עס איז גישמאק גיווען צו הערין וי זיי זאגן תהלים מיט א ווארעמקייט, אויך זייער דאווענען איז אנדערש וי אין אונזערע קאנטין, דראיי וואסן בין איך אפגיווען אין דער שטעטל, און איך בין אויסגיפאכט געווארן מיט די בני תורה, זיי האבן מיר געזאגט זייערע חידושי תורה, און איך האב זיי געזאגט מיינע חידושי תורה.

דארטן - אין דער שטעטל זעסלוב - האב איך

גיוויקט אויף ר' אברהם שאול'ן אז ער האט כמעט וי ארויס גירעט צו זיך אליין, אזא מענטש וי דער מגיד איז קאן ניט זאין קיין תלמיד פון אזא איינער ואס ער זאל זאין אזא וי מי האט אין בריסק און די לומדים וואס זאיינען מיט אים גיפארין ביז שקלאוו, דערציילט אויף דעם בעש"ט.

אין דעם הערט ער וי דער מגיד זאגט, און איצטער ועהל איך אייך דערציילן א מעשה ואס עס איז פארגיקומען וועהן איך בין גיווען בא דעם רבי'ן, ר' אברהם שאול האט דער זעהען, אז וי נאר דער מגיד האט ארויסגיזאגט אט די פאר ווערטער אז איצטער וועט ער דערציילן עפעס ואס עס איז פאר גיקומען בא דעם רבי'ן איז דער גאנצער בית מדרש גיווארין שטיהל, ואס עס האט ר' אברהם שאול'ן שטארק פאר וואונדערט, ער קאן די דובראוונער זייער גוט, נאהר אזא הדרת הכבוד דיקן דרך ארץ וואס מי האט פאר דעם מגיד האט ער קיינמאהל ניט גיזעהען אין דובראוונע אפילו גאר אין די אלטע צייטן מיט פופציג יאהר פריער וועהן ער איז אנגיקומען אין דובראוונע, יעמולט איז ר' בירך קושע ברכה'ס גיווען דער ראש המדברים, און דער שווער זיינער - ר' אבלי פפער - איז געווען דער קצין, האט מען פאר זיי ניט גיהאט אזא דרך ארץ, ווי מי האט איצטער פאר דעם מגיד, און דאס - טראכט זיך רא"ש - איז גיווארין אין דעם חודש צייט וואס ער איז גיווען אין וועג, פריער אין אנהייב איז אזוי ניט גיווען.

פון דעם ערשטן שבת וואס אין חדש אלול, האט דער מגיד איינגעפירט אזא מנהג אז נאך דער דרשה ואס ער זאגט שבת פאר מנחה דערציילט [ער] נאכדעם א סיפור המעשה ואס עס האט זעך גיטראפן בא זאין רבי'ן בעת ער האט דארטן גילערינט, ער - דער מגיד - דערציילט די מעשה און גיט צופארשטיין דעם מוסר השכל וואס פון דער ערציילונג קומט ארויס.

דעם ערשטן שבת האט דער מגיד דערציילט וי ער האט גילערינט אין דער ישיבה אין סמארגאן מיט נאך א פולע בחורים ישיבה לאייט, נאהר זיי דרייען, ער - מרדכי באיעווער האט מען אים אין דער ישיבה גירופן - בעריל קאבילניקער, און חיים מאזירער - דאס איז דער גאון ר' חיים רעסאסנער - נאכדעם וי ער האט חתונה גיהאט, גיהאט גוטע פרנסה, און פארוואלט זעך גיין אין גלות אפריכטין.

איך - דערציילט דער מגיד - האב גירעכנט אז לויט מאיינע לומדות און גרייסע צדקות, קומט מיר גילוי אלי', אבער אז קיין גילוי אלי' האב איך ניט געהאט האב איך גירעכנט אז די סיבה אויף דעם איז די גלות השכינה, האב איך אנגיהיבן לערנען קבלה, און האב עטליכע יאהר גילערינט און ברוך השם א פולע גישטיגען אין קבלה, איז בא מיר גיווארין דער באגער צו גילוי אלי' נאך מעהרער, און די קושיא פאר וואס האב איך ניט קיין גילוי אלי' איז גיווארין נאך שטארקער האב איך אפגיטראכט אז מי בעדארף זיין עטליכע יאהר נאכאנאנד א לא פסיק פומי מגירסא.

אין דעם משך האב איך - דערציילט דער מגיד - ברוך השם איבערגילערינט עטליכע מאהל דעם בבלי און ירושלמי גוט דורכגעקאנטען דעם רמב"ם, גילערינט א פולע קבלה, אויך ספרי מוסר האב איך פוהל גילערינט, און איך בין גיווען בא זיך זיכער מיט

א פאירדיקע תשובה דרשה האט דער מגיד געזאגט אויף דעם פסוק ונפש כי תחטא, דער גאנצער בית המדרש האט גיוויינט אין א קול, אז דער עולם הערער זאיינען שיים געווען גוט צו ווארעמט און צו ברעכין, האט דער מגיד אנגיהיבן ריידן מיט א תחנונים קול און האט גענומען טרייסטין, וי דער בורא עולם איז א שומע תפלת כל פה און איז א בוחן לבבות, וויבאלד אז מי טוהט תשובה באמת איז דער בורא ב"ה א סולח ומוחל און וועט געבן די אלע וואס האבן תשובה גיטאן א גליקלעכין גוטן יאהר, און די וואס האבן נאך ניט תשובה גיטאן, איז בזכות די וואס האבן יע תשובה גיטאן, וועט דער בורא יחיד רחמנות האבן אויף די וואס האבן נאך לעת עתה ניט תשובה גיטאן, און וועט זיי געבן א התעוררות הלב אויף תשובה טאן בכדי זיי זאהלין האבן מיט זייערע בני בית א גליקליכין גוטן יאהר.

ר' אברהם שאול איז גיווען אין גרייסע התפעלות פון דער דרשה בכלל, און פון דעם מגיד'ס אהבת ישראל בפרט, מי זעהט אז ער איז נוהר בכמה מיני זהירות אז ער [זאל] חלילה ניט ארויסהאפן זעך מיט קיין שווער ווארט אפילו איף די וואס זאיינען ניט פרום.

אך וואס פאר א חילוק עס איז - טראכט זיך ר' אברהם שאול - צווישן דעם ארשער שטאט מגיד, און צווישן דעם מגיד, דער ארשער שטאט מגיד רעהט וואס עס איז ניטא וואס צו הערין, מיט אזעלכע נארישע משלים, און שילט זעך מיט ביטערע קולות, און דער מגיד זאגט אמת'ע חידושי תורה, פנינים יקרים - טאיערע פעריל - אלע פארשטייען און גיט דאס נאך מעהר צו פארשטיין מיט זייער קלוגע משלים, און מיט אזא אהבה וחובה ער רעהט דאס, עס איז דאך א מח' צוהערין, דער מגיד איז דאך באמת מקרב לבן של ישראל לאביהן שבשמים.

אבער - טוהט ר' אברהם שאול'ן א קלאפ אין קאפ און א ברען אין די שלייפן - אבער דער מגיד איז דאך דעם בעש"ט א תלמיד, ער האט אליין דערציילט אז ער האט דארט גילערינט א פולע צייט און דער בעש"ט איז דאך וי ער האט גיהערט - אין בריסק אויף דעם יריד, אויך פון די לומדים וואס זאיינען גיפארין אין שקלאוו - ניט קיין גלאטער.

ער - ר' אברהם שאול - שרעקזעך אפילו טראכטן די ווערטער וואס ער האט גיהערט - אין בריסק און אויפן וועג קיין שקלאוו - אויף דעם בעש"ט מיט זאיינע תלמידים, און אויב דער מגיד איז אויך דעם בעש"ט'ס א תלמיד - און גיווען בא דעם בעש"ט איז ער דאך זיכער, ער האט אליין דערציילט, און טאמער איז ער טאקע א תלמיד - איז דאך זייער ביטער, נאך עס קאן זיין - טראכט זעך רא"ש - אז גילערינט האט ער בא אים אבער קיין תלמיד איז ער ניט, אבער טאמער חלילה יע, אז ער איז טאקע א תלמיד יעמולט איז דאך זייער ניט גוט.

און אזעלכע עגמת נפש פארצווייפלטע מחשבות איז ר' אברהם שאול גישטאנען און גיהערט דעם מגיד'ס דרשה און אז דער מגיד האט מסיים גיווען די ליבע יסע טרייסט ווערטער אז אויך די וואס זאיינען ניט פרום וועהלין ערוועקט וועהרין צו תשובה דורך דעם זכות פון די וואס האבן יע תשובה גיטאן, האט אזויפיל

פדיון שבויים, און אזיפיל התקרבות געבין די זוסלובער חסידים שיקן צו זיי די צוויי בעווסטע גרייסע חסידים די צדיקים ר' נחמן און ר' דוד.

די סעודה איז בעשטאנען פון שווארצע ברייט מיט א פאר הערינג און עטליכע אווערקעס מיט א פלאש קאו"ט.

זיי - די אלע חסידים - זאיינען גיווען אין אזא גרייסער שמחה, אז עס איז גאר ניט פארצושטעלין זיך די גרייסקייט פון דער שמחה, מי האָט גיוונגען זייער פרייליכע ניגונים, מי האָט געטאָנצט, אמת'ע שמחה של מצוה.

די צדיקים ר' נחמן און ר' דוד, האָבן געזאָגט דברי תורה אייגענע און האָבן אויך נאָך געזאָגט די תורה וואָס זיי האָבן געהערט פון רבי'ן - דער בעש"ט - .

די תורות זאיינען גיווען ניט קיין לאַייגע אָבער זייער טיפע און אַ פולע קבלה ווערטער, נאָך יעדער תורה הערין האָט מען אַ פולע געוונגען.

בא זיי - באַ די חסידים - איז דער זינגען אַ צייט פון חשבון הנפש, נאָך יעדער תורה אָדער נאָך יעדער סיפור - ערצילונג - זינגען זיי אַ ניגון, און בשעת דעם זינגען זאיינען זיי אינגאנצן פאַרטראָגן אין דעם רעיון פון דער תורה אָדער דעם סיפור וואָס זיי האָבן גיהערט.

אַז מי האָט שיים גיהאלטן באַ דעם סוף פון דער סעודה האָט אָנגיהייבן הצדיק ר' נחמן ריידן איבער דעם פּאָהל וואָס די וואַיבער האָבן גיוויינט און גיבעטן אַז מי זאָהל באַ זיי נעמען צו שטאַיער אויף דער נדבה וואָס דער רבי האָט מעריך גיווען די חסידים אין זוסלוב.

דער רבי - זאָגט הצדיק ר' נחמן - האָלט זייער פון פּראָסטע אידן, אַז דער פּראָסטער איד, מיט זאָיין תמימות'דיקען קאַפּיטל תהלים, מיט זאָיין תמימות'דיקען אהבת ישראל, איז נושא חן באַ מלך מלכי המלכים הקב"ה נאָך מעהר וי די צדיקים הגדולים.

אויף די צדיקים הגדולים - זאָגט הצדיק ר' נחמן בשם דעם רבי'ן דער בעש"ט - שטייט וסביביו נשערה מאוד, מלמד שהקב"ה מדקדק עם סביביו כחוט השערה, אָבער מיט די פּראָסטע אידן איז אין הקב"ה באַ בטרונאי עם בריותיו, וי ער טוהט אבי ער טוהט מיט אַ אמת, און אַ פּראָסטער איד טוהט דאָך באמת, איז דאָס דעם רבש"ע אַ קורת רוח.

מיט וואָס פאַר אַ טיפּין אמת - זאָגט דער צדיק ר' נחמן - האָבן די וואַיבער גיוויינט, זייער באַגער איז געווען אַז זייערע מענער זאָהלין אויך זאָיין אין דער געלט הערכה אויף דער גרייסער מצוה פון פדיון שבויים.

אַזי טאַיער איז באַ זיי אַ מצוה, אַזי הייליק איז באַ זיי דער רבי אַז מי האָט זייערע מענער ניט גישטעלט אין דער רשימה פון דער הערכה האָט זיי נעבעך די הערצער פאַרקוועטשט און זיי האָבן זעך צו וויינט.

ווי טייער - זאָגט דער צדיק ר' נחמן - זינגען אַזעלכע טרערין באַ דעם רבון העולמים, וי זיס און געשמאַק איז דער מלאך מיכאל מיט אלע זיינע ק"פ אלף מחנות מליצי יושר, אַזעלכע טרערין.

אַזעלכע אמת'ע האַרציקע טרערין קאָנען אַפּאָשין

צוגיין צו אַ פאַר דעם בית דין און זאָגן זיי, אַז זיי האָבן זייער שליחות אָפּגיטאַן.

אָבער אַ פאַר זאיינען גיווען כנגד זיי האָבן גיהאלטן אַז מי טאָר ניט מבלבל זיין זיי אין דאָוונען, און מי בעדאַרף וואַרטן ביז זיי וועהלין אַפּדאָוונען.

עס איז דאָך יעדער שעה טייער - טענה'ן אַט די וואָס האָלטן אַז מי בעדאַרף צו גיין און מודיע זיין אַז זיי האָבן שיים די שליחות אָפּ גיטאַן, און מי קאָן שיים אַרויס שיקין דעם שליח מיוחד - נעבעך אַ משפחה זיצט אין תפיסה, יעדער מינוט איז טייער.

שוטים איינע - זאָגן די פאַר וואָס האָלטן אַז מי בעדאַרף ניט מבלבל זיין אין מיטן דאָוונען - וי מיינט איהר דער רבי - דער בעש"ט - וייס ניט אַז די הערכה איז שיים דאָ, און ער בעדאַרף טאַקע האָבן אונזערע געלט עס איז דאָך מעהר ניט מצד אהבה איז ער - דער רבי - אונז מוזק אַז מיהר זאָהלין אויך האָבן אַ טייל אין דער גרייסער מצוה פון פדיון שבויים.

אין דעם האָט זעך דער הערט אַ געוויין אין פיהר הויז פון בית מדרש, עטליכע וואַיבער וואָס זייערע מענער זאיינען אין דער היים ניטאָ - איינער אַ שניידער אַרבעט אויף אַ ישוב, איינער גייט אום מיט אַ פּעקיל סחורה איבער די ישובים, איינער איז אַ מלמד אין אַ קרעטשים - דערהערענדיק אַז דער רבי - דער בעש"ט - האָט געשיקט שלוחים מאַכן אַ נדבה אויף אַ גרייסער [מצוה] און באַ זיי איז מען ניט געווען נעמען קיין נדבה, קיין מוזומענע געלט האָבן זיי ניט, האָבן זיי געבראַכט משכנות, ווער אַ לייכטער, ווער דעם קידוש - הבדלה - כוס, אַ געשטאַפטע פּוך קישין.

די גובים טענה'ן אַז זייער מלאכה איז גיווען גיין אופמאָהנען די מוזומענע געלט אָדער די משכנות וואָס זאיינען אין דער רשימה פון דער הערכה, וואָס דער בית דין האָט זיי איבערגעבין, אָבער די וואָס שטייען אין דער רשימה פון דער הערכה ניט, קאָנען זיי - די גובים - ניט נעמען ניט קיין געלט און ניט קיין משכנות.

אַז די וואַיבער האָבן דערהערט אַז זייערע מענער שטייען גאַר אין דער רשימה ניט, האָבן זיי אויפגיהייבן אַזאָ יללה, אַז אַפּילו די צדיקים ר' נחמן און ר' דוד האָבן דערהערט, און זאיינען גיוואָרן זייער איבער שראָקין.

די חברי הבית דין האָבן זעך דער וואוסט אַז די גובים זאיינען שיים גיקומען מיט זייערע שליחות, האָבן זיי זעך צו גיאיילט מיט דעם דאָוונען, און האָבן בהכרח - ניט ווילנדיקער הייט, וואַיילע זיי האָבן גיווסט אַז די עטליכע חסידים זאיינען גרויסע אַרימע לייט - גינומען די משכנות באַ די וואַיבער און אַ שעה פאַר האָלפּן טאָג, איז אַ שליח מיוחד - אַ לאַטוטניק, דער וואָס לייגט לאַטעס אויף שיד, קיין גאַנצע שיד קאָהן ער ניט נעמען, נאָר ער קאָהן מעהר ניט וי לייגן אַ לעטע, הייסט דאָס אַ לאַטוטניק - אַפּ גיגאיינגען אַפּטראָגין דעם רבי'ן די זעכציק גילדענע רינדלעך אויף פדיון שבויים.

אַז די צדיקים דעם בעש"ט שלוחים ר' נחמן און ר' דוד האָבן אַפּגידאָווינט האָט מען גימאַכט אַ סעודת מצוה פאַר דעם גרייסין זכות וואָס זיי האָבן זוכה געווען, אַז דער רבי - דער בעש"ט - זאָל זיי אַזי האָלט האָבן אַז ער האָט זיי מוזק גיווען מיט דער גרייסער מצוה פון

אויספירליך געהערט וועגן דעם גרויסן צדיק און און דער בעש"ט, וי איך האָב זעך דאָרט דערווסט אַז די אלע אידן די בני תורה און אַפּילו די פּראָסטע אידן זיינען זאיינע - דעם בעש"ט - תלמידים, אויף זייער לשון האָט דאָס געהייסן אַז זיי זאיינען דעם בעל שם טוב'ס חסידים.

איינמאָהל איז געוואָרן אַ גירודער אין בית מדרש, עס זאיינען געקומען צוויי שלוחים פון זייער רבי'ן דעם בעש"ט, הצדיק ר' נחמן האַראָדענקער און הצדיק ר' דוד פּורקעס, אין אַ מצוה שליחות, מיט אַ אַנזאָג פון בעש"ט אַז מי זאָהל אין איין טאָג שאַפּין זעכציק גילדענע רענדלעך וואָס מי בעדאַרף האָבן צוליב "פּדיון שבויים" און באַלד זאָל מען די זעכציק רענדלעך אַפּשיקן מיט אַ שליח מיוחד וואַיילע עס איז זייער האַייליג.

די שלוחים זאיינען געקומען ווען מי האָט ערשט מסיים געווען דעם תהלים, אַז מי האָט אויסגעהערט די שלוחים, איז באַלד אויפן אַרט האָט מען גימאַכט אַ רשימה פון אלע תושבי העיר וואָס זאיינען גיווען דעם בעש"ט חסידים, און אויסגעקליבן אַ בית דין וואָס זאָהל מאַכן די הערכה - וויפּל יעדערין בעשטייערין - און דער בית דין האָט אויסגעקליבן די גובים וואָס זאָהלין די הערכה גלאַיך גאָיין אין די האַיזער איינמאַהנען די הערכה, און די וואָס ועהלין ניט האָבן קיין מוזומן געלט, זאָהל מען נעמען משכנות ביז ער וועט ברענגען מוזומן געלט.

יענעם טאָג האָט זעך דער ותיקין מנין אין בית מדרש שטאַרק פאַרשפּעטיקט, אָבער דער פאַר האָבן זיי גידאָווינט מיט אזאָ שמחה, איך האָב גירעכניט אַז זייער שמחה איז וי די שמחה פון ר' אליעזר'ן אין בבא בתרא "יהיב פרוטה לעני והדר מצלי" - פּלעגט געבין אַ מטבע אַ אַרימאָן און נאָכדעם פּלעגט ער דאָוונען - איז מיהר גיווען קשה זיי קענען דאָך אלע טאָג געבין צדקה.

די שלוחים און נאָך אַ טייל פון די לומדים זאיינען אַוועקגיגיינגען אין מקוה טובל זאָיין זעך - אזא מנהג איז באַ זיי - חסידים רופט מען זיי - דאָרטן - און קומענדיק האָבן זיי זעך גינומען יעדער פאַר זיך עפעס לערנען און טראַכטן, און אַ היפשע צייט האָט געדויערט ביז זיי האָבן זעך גישטעלט דאָוונען.

דעם ערשטן מאָהל אין לעבין - דערצייילט דער מגיד - האָב איך גיזעהען וי מען דאָוונענט, אזא דאָוונען וי דער צדיק ר' נחמן האַראָדענקער האָט גידאָוונענט האָב איך זעך גאַר ניט געקאַנט משער זיין.

עס האָט ניט געווער קיין דריי שעה וי די גובים - די וואָס בעדאַרפּין איינמאַהנען די הערכה - גייען שיים צוריק אין בית מדרש מיט דעם סכום געלט זעכציק גילדענע רענדלעך מיט אַ חשבון באַ וועמען מי האָט גענומען די הערכה במזומן באַ וועמען מי האָט גינומען משכנות, און באַ וועמען מי האָט גיליען מוזומן אויף דעם חשבון פון די משכנות.

די גובים זאיינען גיבליבן וואַרטן אויף דעם בית דין, אָבער די אידן פון בית דין האָבן געהאלטן אין דאָוונען, און זאיינען גיווען אַזי פאַרטראָגין אין דעם דאָוונען אַז זיי האָבן ניט גיהערט און ניט גיזעהען אַז די גובים זאיינען שיים גיקומען.

באַ איינגע פון די גובים איז געוואָרן אַ טראַכט

אלע גזירות, רחמנא ליצלן, און דא האט דער צדיק ר' נחמן דערציילט א מורא מוראים'דיקע מעשה, פון ר"ל א גרייסע גזירה עס איז געווען אויף א גאנצין אידעשין ישוב, און דורך א פאר הארציקע אמת'ע ווערטער וואס א אשה האט געאגט פון טיפן הארצין מיט א גרייס גיוויין האט זי מבטל גימאכט די גאנצע גזירה.

אזעלכע טרערין וי עס האבן די נשים גיוויינט מעג מען זיך ווינטשן דעם יום צום הקדוש אזוי וויינען.

פאר די עטליכע טעג וואס די צדיקים און גאני ר' נחמן און ר' דוד זאיינען גיווען אין זוסלוב האבן זיך זעך אָנגיזעהען, וואס איך האבן אין לעבן נישט גיזעהען, און אָנגיזעהערט זעך וואס איך האבן אין לעבן נישט גיזעהערט.

דער מוסר השכל פון דער ערציילונג פון די שלוחים וואס דער בעש"ט האט געשיקט צו זאיינע חסידים אין זוסלוב מאַכן א הערכה פון זעכציג גילדענע רענדלעך אויף פדיון שבויים האט באַ דעם מגיד גיווערט אַ היפשע ביסל צייט.

צום עהרשטיגן האט ער אַרומגירעדט די גרייסקייט פון די צוויי שלוחים ר' נחמן און ר' דוד זייערע גרייסע גאונות אין נגלה ייערע גרייסע ידיעה און בקיאות אין קבלה, זייערע גרייסע צדקות, איז אַט די גרייסע גאונים און צדיקים זאיינען א זעלכע מוראים'דיקע בעלי ענוה און נאך ווייניק וואס זיי האלטן פון זיך גאר נישט, האבן די צוויי גרייסע גאונים און צדיקים גינומען א רבי'ן, זיי האבן מקיים גיווען די עצה פון דער הייליקער משנה עשה לך רב, און זאיינען מקיים וואס די משנה זאגט ומורא רבך כמורא שמים, אַט די גרייסע גאונים און צדיקים וויינען תלמידים פון דעם בעש"ט און זיי שיקט דער בעש"ט אַן א מצוה, שליחות צו זיינע - דעם בעש"ט - חסידים אין זוסלוב, אַז זי זוסלובער חסידים זאָהלין זיך משתתף זאייין און נעמען אַ טייל אין דער גרייסער מצוה פון פדיון שבויים.

מי בעדארף זעך גוט פאַרטראַכטן אין דעם גרייסקייט פון דער זאך, הערט זעך איין אין א ישוב איבער צוויי הונדערט מאַייל פון דעם אַרט, ערגעץ וואו אין אַ קרעטשיס אַ הינטער אַ דאַרף אי געווע אַ אראנדאטער וואס האט גייהאַלטן די אַרענדי באַ דעם פריץ, האט גייהאַט גוטע פרנסה גייהאַלטן אַ מלמד צו די קינדער, גיטאַן שידוכים פאַר די קינדער און מיט אַ מאָהל - לאַ עלינו - גיטראַפּין אַ אומגליק, און עס איז נישטאָ מיט וואס די ראַטע בעצאָהלין, איין ראַטע דורכגילאָזן צו דעם צווייטן מאָהל נישט צאָהלין די ראַטע, האט דער פריץ גינומען דעם בעל הבית מיט דער וואַייב און אַ פאַר קליינע קינדער, אַלעס אַ משכון פאַר די ראַטע געלט און האט זיי איינגיזעצט אין תפיסה.

צוליב אַט דעם פדיון שבויים האט דער בעש"ט גישיקט די צוויי גרייסע גאונים און צדיקים צו זאיינע זוסלובער חסידים אַז זיי זאָהלין געבין צו שטאַיער זעכציג גילדענע רענדלעך.

דער מגיד האט ברייט מבאר געווען דעם גודל ענין פון מצות צדקה בכלל און די מצוה פון פדיון שבויים בפרט, וויפיל חיבת המצוה - זאָגט דער מגיד - לידט אין דעם וואס דער בעש"ט האט געשיקט שלוחים צו זאיינע תלמידים וואס געפינען זיך אַ פאַר הונדערט מאַייל וואַייט פון דעם אַרט וואס - לאַ עלינו - האט געטראַפּין דער אומגליק מיט דעם חוכר - אַרענדאָטר

- וואס איז נעבעך אַראַיינגעפאַלין אין תפיסה.

וויפיל אהבת ישראל ליגט אין דער שליחות, אַז נישט דאָ גידאַכט, נישט פאַר קיין אידישע הויז גידאַכט, אַז עס האט גיטראַפּין אַ אומגליק מיט אַ משפחה בישראל, איז מען מודיע אַ עדה בישראל אַז זיי זאָהלין זעך משתתף זיין בערער און זאָהלין העלפּין אין דעם אויסלאַייזונג.

ברייט און קלאָהר האט דער מגיד אַרום גירעדט איבער דער זריזות אַז באלד וי די שלוחים זאיינען גיקומען, און מי האט אויסגיהערט, איז שיים גיוואָרין אַ רשימה פון מענטשן און אַ בית דין מיט גובים.

אַ בעזונדער טייל רייד האט דער מגיד אַפּגיגעבין פאַר דער מעשה מיט די חסידות'שע וואַייבער וואס האבן מיט טיף האַרציקע טרערין געבעטן זעך אַז מי זאָהל באַ זיי נעמען צו שטאַיער אויף דער גרייסער מצוה פון פדיון שבויים וואס דער רבי האט זיי מוכה גיווען.

עס איז געווען צו זעהען - זאָגט דער מגיד - די טייט איבערשראַקענע פּנימ'ער פון די וואַייבער וועהן זיי האבן זעך דערווסט פון די גובים אַז זייערע מעהנער שטייען נישט אין דער רשימה פון דער הערכה, באַ זיי - באַ די חסידים - איז יעדער רשימה פון אַ הערכה, וואס מי מאַכט אויף צדקה וואס עס קומט אַן פון רבי'ן, שיקט מען נאָכדעם אַוועק די רשימה מיט די נעמען צו רבי'ן, דער רבי זאָהל זעהען און ליינען די אַלע נעמען פון די חסידים און זייערע בני בית וואס האבן מקיים גיווען דעם רבי'נס באַפעהל.

וויפיהל אמונת חכמים - זאָגט דער מגיד - איז אין די וואַייבערשע טרערין גיווען, אַזאַ תּימיות'דיקע אמונה איז באַ דעם בורא עולם זייער טייער און עס מאַכט אַ גרייסין קורת רוח.

דער סיפור המעשה וואס דער מגיד האט דערציילט נאָך דער דרשה האט זעך באלד פאַרשפּרייט איבערן שטאַט, אַפילו די וואַייבער וואס זאיינען גיווען אין עזרת נשים האבן אויך גוט גיזעהערט די ערציילונג, און גאר די פשוט'ע אידן וואס די דרשה איז פאַר זיי צו שווער צו בענעמען האבן דעם מוסר השכל פון דער ערציילונג גוט פאַרשטאַנען.

אויף דעם צווייטן שבת איז אַ חוץ דעם וואס עס זאיינען גיקומען די פּהי הלומדים - וואס ביז איצטער פלעגן זיי נאָר זעלטן קומען צו אַ דרשה - זאיינען גיקומען גאַנץ שטאַט מענער און וואַייבער, עס איז געווען אַ איינגשאַפט אַז עס איז געווען סכנות נפשיות.

דעם צווייטן שבת האט דער מגיד דערציילט וי ער איז אַוועגגיגאַיינגען צו דעם בעש"ט, און וי די וועג איז גיווען אַלץ דורך שטעט און ישובים וואס זיינען געווען מעהרער פון דעם בעש"ט תלמידים, האט ער זיך אָנגעהערט אַ פולע וואונדערליכע ערציילונג וואס אים אַליין האט דאָס זייער איבער רעש'ט, ביז אַז ער איז גיקומען אויפן אַרט אין מעזיבוז, און איז אַפּגעווען איבער גאַנץ ימים נוראים און יום טוב סוכות, האט ער גיזעהן אַז אַלץ וואס ער האט פריער גיזעהערט איז דאָס גאַר אַ קליינער טייל פון דעם וואס ער האט אַליין גיזעהן די גרייסע מופתים פון דעם בעש"ט, און די טיפע דברי און חידושי תורה וואס ער האט פון אים גיזעהערט.

אין משך פון די דראַיי שבתים האט דער מגיד יעדן שבת נאָך דער דרשה דערציילט וי דער בעל שם טוב

האט זעך מגלה געווען, וי ער איז פריער געווען אַ צדיק נסתר געווען געקליידעט מיט פשוט'ע בגדים, און אַז באלד וי דער בעש"ט האט זעך מגלה געווען זאיינען אַ פולע גאונים אַרויס קעגן אים מיט אַ גרייס התנגדות, אַבער באלד האבן זיי אַליין דער קענט זאייין גרייסע גדלות אין לערנען, די גאונות און די צדקת זאיינע און אַ פולע פון די גאונים זאיינען גיוואָרין זאיינע תלמידים.

איצטער - זאָגט דער מגיד - איז שיים אַ מעשה מעהר פון צוואַנציג יאָהר אַז דער בעש"ט איז בעווסט אין גאַנצן געגינד ער האט שיים צעהנער טויזינטער תלמידים וואס צווישן זיי איז פּראַן הונדערטער גאונים און צדיקים וואס פאַהרין אַרום פון אַרט צו אַרט, פון שטאַט צו שטאַט אין דער שליחות פון בעש"ט אויף צו מחזק זאייין אידן אין דעם לימוד התורה און קיום המצוות מיט אַ חיות.

אהבת ישראל איז איינע פון די ערשטע עבוד'ה ס באַ דעם בעש"ט תלמידים, יעדער איינער פון די תלמידים מוז האבן אַ חבר טוב, אַפילו באַ גאַר פשוט'ע אידן האט דער בעש"ט משריש גיווען - איינגיוואַרצילט - דעם אהבת ישראל, אַז מי בעדאַרף קוקן אויף דעם צווייטן נאָך בעין טובה.

און דעם ערשט[ט]ן טאָג פון סליחות נאָך מעריב האט ער מסיים גיווען דעם סיפור המעשה איבער דעם בעש"ט מיט זאיינע תלמידים וואס ער האט אָנגייהיבן דערציילן דעם צווייטן שבת פון חודש אלול.

אין דער האַיינטיקער דרשה אויף דעם פסוק ונפש כי תחטא, האט דער מגיד מבאר גיווען דעם פסוק לאַ תּשנא את אחיך בלבבך, הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא, וי די מפרשים הראב"ע ורמב"ן, אַז דער וואס איז אַ שונא לחברו בלבבו, אַפילו פאַר דעם וואס ער איז זעך מתנהג שלא כשורה, איז עובר בלאו, און דער וואס איז אוהב את חברו איז מקיים אַ עשה.

מי טאָהר נישט - רופט אים דער מגיד אין זאייין דרשה פון דער בימה - טראַגין קין האַרץ אויף אַ אידן אַפילו וועהן דיר איז עפעס קשה אויף דעם צווייטן, וואס ער פיהרט זעך נישט גוט אוף, איז לאַ תּשנא את אחיך בלבבך איז מעהן עובר אויף אַ לאו, ואַדען הוכח תוכיח את עמיתך, זאָג אים קלאָהר דאָיטלעך וואס דו וילסט אים זאָגן, ולא תשא עליו חטא.

אין איינע פון די שטעטלעך נישט וואַייט פון מעזיבוז - הייבט אַן דער מגיד דערציילן - האבן גיוויינט דראַיי ברידער אַלע זאיינען גרייסע תלמידי חכמים, און בשפּע'דיקע בעלי פרנסה, צוויי ברידער זאיינען גיווען דעם בעל שם טוב'ס תלמידים - חסידים - און איינער איז גיווען אַ געגענער פון דעם בעש"ט - אַ מתנגד - איינמאָהל זאיינען אַלע דריי ברידער גיזעסן אין בית מדרש און גילערניגט האט איין ברודער גיפרעגט דעם צווייטן אין לערנען, דער פּרעגער איז גיווען דער מתנגד און דער ענטפער איז גיווען איינער פון די חסידים, דער ענטפער איז זייער גיפּעלין גיוואָרין און זאיינען גיווען זייער צופרידין.

אין יענעם טאָג איז דער בעש"ט געקומען אין יענער שטאַט די צוויי ברידער די חסידים זיינען גיגינגען מיט אַלע חסידים צוואַמען צו דעם בעש"ט אויף דער אכסנ'י וי זייער שטייגער איז, דער בעש"ט האט גיזאָגט תורה אַלע האבן גיזעהערט.

חברים פארשטיין וועהר דער רבי - דער בעש"ט - איז און וואָס ער קאָן.

אַז דער ברודער האָט אויסגיהערט דעם ברודער'ס רייד איז אים זייער גיפּעלין גיוואָרין, און האָט גיזאָגט דעם ברודער אַז מי האָט גידאַרפט צו גיין צו זייערען אַ פעטער - זייער פּאַטער'ס אַ ברודער - וואָס וויינט אין אַ ישוב אַ פּאַר מאַייל פון זייער שטעטיל, אַ גרייסער גאון וואָס לאַ פּסיק פּומ' מגירסא און איז אַ גרייסער מתנגד אויף דעם בעש"ט, און הערין וואָס ער וועט זאָגן אויף דער קשיא.

דער צווייטער ברודער - דער וואָס האָט גיווסט דעם תירוץ - האָט בתחלה ניט גיוואָלט הערין פון דעם, טענה'דיק אַז זינט דער פעטער האָט פּוגע בכבוד גיווען דעם רבי'ן - דעם בעש"ט - איז זאָיין פּוס מעהר באַיין פעטער ניט גיווען, אָבער באַלד האָט ער זעך באַרעכניט אַז דער ברודער איז גירעכט.

דער ברודער - דער מתנגד - האָט גיהאַלטן אין איין בעטין זעך באַ דעם ברודער ער זאָהל אויף אים רחמנות האָבן און זאָגן אים דעם אמת'ן תירוץ וואָס ער ווייס אין דער סוגיא.

אויף דעם האָט אים דער ברודער - וואָס ווייס דעם תירוץ - גיענטפערט אַז זיי זאָהלין צוגיין צום פעטער אין ישוב פּרעגין אפּשר ווייס ער אַ גוטן ישוב אויף דער קשיא.

דער ברודער - דער מתנגד - איז דער פּאַרשלאָג זייער גיפּעלין ער האָט מודיע גיווען זאָינע חברים און אויף מאַרגן אין דער פרי נאָך דעם ותיקן מנין זאָינען דער ברודער דער מתנגד מיט זאָינע חברים די גרייסע לומדים אַוועק גיאָיינגען צום פעטער אין ישוב, און די צוויי ברידער די חסידים האָבן נאָך גידאַוינט, וי דער דרך באַ דעם בעש"ט תלמידים אַז זיי זאָינען מאַרין אין דאַוונען זי דאַוונען במתינות.

אַז די ברידער האָבן אַפּגידאַוינט זאָינען זיי אויך אַוועק גיאָיינגען צום פעטער, ועהן די ברידער זאָינען גיקומען אין ישוב צום פעטער איז שיים גיווען אַ שעה נאָך האַלבן טאָג, האָבן זיי גיטראָפּין דעם ברודער מיט די חברים זאָינען זעך מפּלפל מיט דעם פעטער, און דער פעטער האָט עפּעס בתחלה יאָ אַנגיהייבן זאָגן אַ ענטפער, און האָט זייער מפּליא גיווען זאָינע אייגענע גוטע סברות וואָס ער זאָגט אין לערנען, און אַז די תורה וואָס ער מאַכט, האָט אַ רמב"ם'שע טיפּקאָייט און מהר"ם ש"ף'ס שאַרפּקאָייט, אָבער באַלד האָט ער אַליין חרטה גיהאַט אויף דעם תירוץ, וואָס ער האָט אַנגיהייבן זאָגן, דערזעהנדיק די צוויי פּלימעניקעס די חסידים, איז דער אַלטער פעטער דער מורא'דיקער מתנגד, גיוואָרין זייער אופּגבראַכט, און זאָגט איהר מאַלְקאַסאַסעט - שענקעס - זאָייט דאָך גיווען ברוגז פּאַר וואָס איך האָב פּוגע גיווען אייער מורה דרך, וואָס זאָייט איר גיקומען.

מיר - ענטפערין די פּלימעניקעס די חסידים - זאָינען גיקומען הערין טאַמער ווייס דער פעטער דעם פּשט פון דער קשיא אין דער סוגיא, און צוליב לערנען תורה זאָגט די גמרא אַז ר' עקיבא און בן עזאי גיגאַיינגען מי יודע ווהין.

לערנען תורה - זאָגט זיי דער פעטער - קאַנט

ער אַנגיהייבן צו בעווייזן די טיפּקאָייט פון דער קשיא וואָס דער ברודער - דער מתנגד - האָט גיפּרעגט, און האָט בעוויזן וי ניט ריכטיג זאָיין תירוץ איז גיווען, און האָט אַלץ ברייט אַרום גירעהט, אַז ביידע ברידער זאָינען גיווען אין גרייס התפעלות.

זיי - די ברידער - ווייסן אַז דער ברודער זייערער איז אַ פּאַיינער למדן, קאָן מאַכן אַ טיפּע תורה, אָבער אַזעלכע טיפּע גאונות'דיקע סברות מיט אַזאַ בקיאות האָבן זיי פון אים קיינמאָהל ניט גיהערט.

אַז דער ברודער - דער וואָס האָט גיהערט די סוגיא פון דעם בעש"ט - האָט די ברידער גיפּרעגט די קושיות אויף זאָיין תירוץ און בעוויזן וי דער תירוץ איז קין תירוץ ניט, במילא איז דאָך גיבליבן דעם ברודער'ס פּריערדיקע קשיא, און נאָך אין אַ שאַרפּערין אופן וי דער ברודער האָט געפּרעגט, און דער ברודער - וואָס האָט גיהערט דעם תירוץ פון בעש"ט - האָט בשום אופן ניט גיוואָלט זאָגן דעם תירוץ, טענה'דיק אַז אויף תורה בעדאַרפּמען האַרױען בעמל וביגיעה, עס איז דורכגינגען עטליכע טעג, דער ברודער דער מתנגד האָט גיהאַט עטליכע חברים גרייסע לומדים מיט עילוי'שע קעפּ, מי האָט גירעהט צווישן זיך, מי האָט זעך מפּלפל גיווען, אָבער פּאַרענטפערין די קשיא האָט מען ניט גיקאַנט, און דער ברודער וואָס זאָגט אַז ער ווייס יע אַ אמת'ן תירוץ אויף דער קשיא ויהל דעם תירוץ ניט זאָגן.

דער ברודער - דער חסיד - וואָס האָט אויך ניט גיווסט קין תירוץ אויף דער קשיא - איז גיוואָרין ברוגז אויף דעם צווייטן ברודער - דעם חסיד, וואָס האָט גיוואוסט דעם תירוץ - און האָט אים שטאַרק אויסגירעהט פּאַר וואָס ער זאָגט ניט דעם תירוץ, טענה'דיק אַז אַזאַ הנהגה איז נגד דער התנהגות וואָס דער רבי - דער בעש"ט - איז מודיך חסידים, און האָט דערמאָהנט דעם ברודער די תורה וואָס זיי האָבן גיהערט פון רבי'ן - דעם בעש"ט - אויף דער משנה אַם למדת תורה הרבה, אַל תחזיק טובה לעצמן, דער ברודער - דער וואָס האָט גיהערט די סוגיא פון בעש"ט - האָט דערציילט דעם צווייטן ברודער, די גאַנצע פּאַסירונג, אַז וען דער רבי - דער בעש"ט - איז גיווען באַ זיי - מיט אַ פּאַר וואָבן פּריער - און ער איז אַראַיין צו דעם בעש"ט פּרעגין אַ דרך אין עבודת הבורא, האָט אים דער רבי גיזאָגט אַז ער איז מגלה פנים בתורה שלא כהלכה, און האָט דעם ברודער דערציילט אויספירליך אַלעס וואָס דער רבי האָט אים גיזאָגט, ביז דעם תירוץ, דעם תירוץ האָט ער אים ניט גיזאָגט.

אַז דער ברודער האָט דער הערט אַז אַלץ האָט גיזאָגט דער רבי, איז ער גיוואָרין זייער ברוגז אויף דעם ברודער, פּאַר וואָס ער האָט ניט דערציילט די גאַנצע מעשה וי עס איז פּאַרגיקומען, אַז אַלע זאָהלין וויסן אַז דאָס איז דעם רבי'נס - דעם בעש"ט - תורה.

דער ברודער האָט אים גיענטפערט אַז פּריער וועט ער דעם ברודער - דעם מתנגד - מיט אַלע זאָינע חברים, די בעווסטע עילויים גוט אַנמאַהטערין, און אַז זיי וועהלין זעך גוט אויס מאַטערין און וועהלין ניט וויסן קין תירוץ, יעמולט וועט ער זיי זאָגן דעם תירוץ, אַז זיי וועהלין דעם תירוץ גוט פּאַרשטיין, יעמולט ערשט וועט ער זיי דערציילן די גאַנצע גישיכטע וי עס איז פּאַרגיקומען, און יעמולט וועט דער ברודער מיט זאָינע

באָ זיי - באַ די חסידים - איז דער שטייגער אַז יעדער חסיד איז דאָ אַ געוויסע צייט וועהן ער גייט אַריין צו דעם בעש"ט אַרויסריידן זעך וואָס עס פעלט אין עבודת הבורא, פּרעגין אין לערנען, בעטין אַ ברכה.

אַז איינער פון די ברידער - דער וואָס האָט גיענטפערט אויף דער קושיא פון דעם ברודער, דער מתנגד - איז אַראַיין צום בעש"ט, און האָט אַנגיהייבן בעטין אַ סדר און אַ דרך אין עבודת הבורא, האָט אים דער בעש"ט גיזאָגט אַז ער - דער חסיד - האָט אויף זיך אַ חטא פון אַ מגלה פנים בתורה שלא כהלכה, - ער האָט גיזאָגט אַ פּאַלשין פּשט אין אַ גמרא מיט תוספות - דער חסיד הערענדיק פון בעש"ט אַז ער האָט אויף זיך אַ חטא פון אַ פּאַלשין פּשט אין לערנען, איז גיוואָרין באַ זיך זייער טרויעריק, און זאָגט דעם בעש"ט אַז ער ווייס ניט אין וואָס פּאַר אַ אַרט, און וואָלט זייער בעטין דעם רבי'ן - דער בעש"ט - ער זאָל אים זאָגן דעם אַרט, וואו ער האָט אַ טעות גיהאַט אין דעם פּשט, און זאָהל אים זאָגן דעם ריכטיקן פּשט.

דער בעש"ט האָט אים גיזאָגט די גמרא מיט דעם פ' רש"י און תוספות האָט אים גיזאָגט די קושיא, וואָס דער ברודער האָט אים גיפּרעגט, און דאָס וואָס ער האָט דעם ברודער גיענטפערט, און באוויזן וי דער ענטפער איז ניט ריכטיג, און גיזאָגט אים דעם ריכטיקן ענטפער, און בהיות וי די סוגיא איז גיווען זייער אַ שווערע האָט דער בעש"ט אים איבער גיזאָגט עטליכע מאָהל, ער זאָהל גוט גידיינקען, אַז דער בעש"ט איז אַפּגיפּאַרין האָט ער - דער וואָס האָט גיהערט די סוגיא פון דעם בעש"ט - די סוגיא נאָך עטליכע מאָהל איבערגילערענט מיט מעהר רחבות הן די קושיא וואָס דער ברודער האָט אים גיפּרעגט, הן דעם תירוץ, וואָס ער האָט דעם ברודער גיענטפערט, און נאָכדעם ערשט האָט ער גוט איינגיחור'ט, דאָס וואָס דער בעש"ט האָט אים באוויזן וי זאָיין תירוץ וואָס ער האָט פּאַר ענטפערט די קושיא איז ניט ריכטיג, און האָט גוט איינגיחור'ט דאָס וואָס דער בעש"ט האָט גיזאָגט.

אַז ער האָט אַלץ גוט דורכגיטאַן און דורכגיטראַכט, איז ער אַוועק צו זאָינע ברידער, צו דעם חסיד און דעם מתנגד און זאָגט זיי, אַז ער האָט נאָך אַ מאָהל מעיין גיווען אין דער סוגיא וואו דער ברודער האָט גיפּרעגט די קושיא און ער האָט גיענטפערט דעם תירוץ, איז אים זאָיין תירוץ זייער ניט גיפּעלין און האָט אויף אים אַ פּולע קושיות, נאָהר ער ווייס ברוך השם אַ גוטן פּשט אין דער סוגיא, וואָס יעמולט איז ניטאָ קיין קושיות, על כן לייגט ער פּאַהר די ברידער אַז זיי זאָהלין אַפּ לערנען די סוגיא נאָך אַ מאָהל און יעמולט וועט ער זיי זאָגן דעם פּשט וואָס ער ווייס.

די ברידער איז דער פּאַרשלאָג זייער גיפּעלין, און אין אַ פּאַר טעג האָבן זיי די סוגיא גרונדיק דורכגילערענט, זיי האָבן נאָך אַ מאָהל דורכגירעהט די קושיא וואָס יעמולט האָט דער ברודער - דער מתנגד - גיפּרעקט, זיי האָבן גוט דורכגירעהט דעם תירוץ וואָס דער ברודער - דער חסיד - האָט גיענטפערט, און זיי איז ביידע זאָבן - אי די קשיא אי דער תירוץ - זייער גיפּעלין גיווען.

אַז דער ברודער האָט דערוואוסט אַז די ברידער האָבן שיים דעם ענין פון דער סוגיא דורכגיטאַן האָט

איהר דאך גיין צו אייער מורה דרך, ער זאָהל אייך זאָגן דעם תירוץ אויף דער האַרבער קשיא וואָס ער – אונזאַיינדיק אויפן רודער דער מתנגד – פרעגט, און האָט זעך שטאַרק צולאָכט.

אַז מיר וועהלין זעהען אַז דער פעטער ווייס ניט – זאָגן די פלימעניקעס די חסידים – וועהלין מיר טאַקע אַזוי טאַן, דאָ האָבן אַנגיהייבן דעם ברודער'ס חברים שראַיינען, ואו איז דער כבוד התורה, אַזאַ גאון וואָס פּערציג יאָהר אַז ער לערינט תורה בפּרישות – איהר האָט אַ טעות, זאָגט דער אַלטער פעטער, עס איז שייים מעהר וי דריי און פּערציג יאָהר מיט זיבן חדשים – אַ נזהר אין עסין ישן – און קיטניות זאָגט דער אַלטער פעטער – היינט דער חצות און די סיגופים – און דער גלגול שלג, זאָגט דער אַלטער פעטער – קומט איהר, די קדושה טענצער – אַזוי פּלעגן די ערשטע מתנגדי הבעש"ט גירופין די חסידי הבעש"ט און לאַכט פון דעם גאון הדור, פאַר אַזאַ זאָך קומט נידוי.

די ברידער – די חסידים – האָבן גאַר נישט גיענטפּערט, און דער ברודער – דער וואָס האָט גיהערט דעם תירוץ פון בעש"ט – האָט אַנגיהייבן איבערזאָגן די קשיא לויט וי דער בעש"ט האָט מיט אים גירעהט, וואָס עס איז גיווען נאָך אַ פּולע טיפּער וי דאָס וואָס דער ברודער האָט גיפּרעגט.

אַז דער אַלטער פעטער האָט דער הערט דעם אופן הקושיא וי דער פלימעניק – דער חסיד – זאָגט אים, איז ער זייער שטאַרק נתפּעל גיוואָרן און האָט אַנגיהייבן קוועטשן מיט די פּלייצעס זאָגן'דיק אַז דאָס איז דאָך אמת'ע וילדע גאונות.

עס האָט גאַר עפּעס אַ אַנדער טעם – האַלט אין איין זאָגן דער אַלטער פעטער – דו – זאָגט ער צו דעם פלימעניק דעם מתנגד – האַסט אויך גאונות'דיק גיפּרעגט די קשיא, וואָס אויף איהר איז ניטאָ קין ישוב, נאָהר וי ער איז מציע די קשיא איז גאַר מורא'דיק.

איך וועהל אייך זאָגן קינדערלעך, אַ דוגמא לדבר, אַ משל למה הדבר דומה, וועט איהר דאָס גרונטיג פאַרשטיין, אַז מי נעמט אַ קישקע און מי פּרעגילט זי אַפּ יעדער קישקע האָט אויף זיך אַביסל שמאַלץ, איז אַז מי פּרעגילט זי אַפּ איז דאָס זייער גישמאַק, און אַז מי נעמט זי זעלביקע קישקע און מי פּילט זיך אַן מיט מעהל, שמאַלץ, ציבעלע און עפּפער, איז טאַקע די זעלביקע קישקע קריגט גאַר אַ אַנדער טעם, די קישקע איז די זעלביקע אַבער דער טעם איז אַ אַנדערער, דער נמשל איז אַז די קשיא איז די זעלביקע, אַבער גאַר עפּעס מיט אַ אַנדער טעם, עס איז מיט זאַלץ און עפּפער.

נו – זאָגט דער אַלטער פעטער – אפשר ווייסטו עפּעס אַ תירוץ אויך.

יע – זאָגט ער פלימעניק דער חסיד – איך האָב אַ תירוץ אויף דער קשיא.

פון וואָהנען – פרעגט דער פעטער – ביסטו דאָס גיוואָרן אַזאַ טיפּער גאון, וי איך גידייניק דיך פּריער מיט אַ האַלב יאָהר, איז דאָיינע גאונות גיווען ניט מי יודע וואָס.

פריער וועהט איהר הערין דעם תירוץ – זאָגט דער פלימעניק – און נאָכדעם וועהל איך אייך זאָגן פון וועלכין גאון איך האָב דאָס גיהערט, און האָט אַנגיהייבן

זאָגן דעם תירוץ.

אַז דער ברודער – דער חסיד – האָט אַפּגיוואָגט אַ פאַר שעה צאָייט, עס איז נאָך גיווען וואָייט פון אַ האַלב, האָט אַפּילו דער אַלטער פעטער דער טיפּער גאון גימוסט מפּסיק זאָיין אויסרוהען די קאַפּ, בכדי ער זאָהל ווייטער קאָנען הערין.

אין אַ פאַר שעה נאָכין הפּסק אַז דער ברודער האָט מסיים געווען דעם גאַנצן תירוץ דאָס הייסט אַפּגילערינט די גאַנצע סוגיא, זאָיינען זיי אַלע גיווען אין דער גרעסטער התפּעלות און דער אַלטער פעטער האָט גיוואָגט אַז אַזעלכע גאונות האָט ער קיינמאָהל ניט גיהערט, און צו אַזאַ גאון וואָלט ער, וי ער איז אַ זקן וואָלט ער דריי מאָייל צופּיס גיגאַיינגען.

דאָס איז – זאָגט דער פלימעניק דער חסיד – מעהר ניט וי גיוואָגט, און אַז עס וועט קומען למעשה וועט דער פעטער גיפּינען לומדישע גאונישע סברות מיט וואָס צו בעוואָייזן אַז וואָרט וואָס ער [איז] גיוואָגט גיוואָרן אין אַ צייט פון אַ התפּעלות איז דאָס ניט קיין ערינסטער וואָרט.

ניין – זאָגט דער אַלטער – אַז דו וועסט זאָגן ווער דאָס איז דער גאון, און ואו ער געפּינט זיך וועהל איך געוויס צו אים גיין, וואָרום הערין אַזעלכע גאונות איז אַלץ וערט.

בעוונדער שטאַרק האָט זעך גיקאַכט דער ברודער – דער מתנגד – מיט זאָיינע חברים זיי האָבן זעך פּשוט גיבעטן באַ דעם וואָס האָט זיי געזאָגט די סוגיא, וי מי בעט באַיי איינעם אַ זאָך וואָס עס איז נוגע אין לעבן, וואָיילע זיי האָבן טאַקע זייער גיוואָלט וויסן וער דער גאון איז, בכדי זיי זאָהלין צו אים גיין לערנען.

אַז דער ברודער – דער וואָס האָט געזאָגט די סוגיא – האָט גיזעהען אַז אַלע מיינען זייער ערינסט, זיי ויהלן טאַקע אופּריכטיגע וויסן ווער דאָס איז האָט ער נאָך אַ וואָיילע אַפּוואָרטן גיוואָגט, דער גאון וואָס האָט מיר גיוואָגט דעם תירוץ אויף דער קשיא און ווי מי בעדאַרף לערנען די סוגיא איז דאָס אונזער מורה דרך, דער רבי דער בעש"ט, און האָט דערציילט וי ער איז אַראַיין צום רבי'ן בעטין אַ סדר אין עבודת הבורא האָט אים דער רבי געזאָגט פאַר וואָס איז ער מגלה פנים בתורה שלא כהלכה, דעם תירוץ – זאָגט אים דער בעש"ט – וואָס דו האַסט געענטפּערט דעם ברודער איז קיין תירוץ ניט, און האָט מיר – דערציילט ער וואָיטער – מבאר גיווען ווי מי בעדאַרף פּרעגן די קשיא, און האָט מיר געזאָגט דעם תירוץ מיט דעם אופן לימוד הסוגיא, וי איך האָב אייך איבערגעזאָגט.

אַז דער אַלטער פעטער מיט דעם ברודער דער מתנגד און זאָיינע חברים די עילויים האָבן דערהערט, אַז אַט די ווילד גאונות'שע חריפות האָט דאָס דער בעש"ט גיוואָגט, זאָיינען זיי גיבליבן אַהן לשון פון די גרייסע התפּעלות וואָס האָט זיי אַרום גינומען.

איך – זאָגט דער אַלטער פעטער – וועל זעך ניט לייגן שלאָפּן, איך וועל וואָרטן אויף חצות און נאָך דעם דאוונען פאַר איך אַזעק צו אים בעטין מחילה כּדין, מיט קבלת נזיפה און ווערן זייער אַ תלמיד.

די ביידע ברידער – די חסידים – זיינען געווען זייער צופּרידיק, און דער דריטער ברודער – דער מתנגד

– איז וי מעשה שטן רחמנא ליצלן – איבער געקערט געוואָרן, און האָט נאָך מערער ריידין אויף דעם בעש"ט ביז דער אַלטער פעטער מיט די חברים האָבן זעך אויף אים שטאַרק גיבייזערט, אַבער עס האָט גאַר נישט געהאַלפּן.

דער אַלטער האָט געהייסן מאכין אַ גוטע וועטשערע פאַר די אורחים און מי האָט נאָך אַמאָל איבער[ר] גערעהט די סוגיא, און מי האָט זעך אין דעם שטאַרק מפּלפל געווען, און אַלע זיינען גיווען בשמחה.

דער ברודער – דער מתנגד – האָט פאַר זיך קין אַרט ניט גיקאַנט געפּינען זינט ער האָט זיך דערווסט אַז דאָס האָט דער בעש"ט געזאָגט אַלט ער אין איין רעדן אויפן בעש"ט, אַז ער האָט דער הערט די החלטה וואָס דער אַלטער פעטער האָט מחליט גיווען פאַרין צום בעש"ט און בעטין אים מחילה בקבלת נזיפה, און זיינע חברים פאַרין אויך צו דעם בעש"ט, האָט ער דאָס ניט גיקאַנט איבער טראָגן, און ניט קוקענדיק וואָס איז שייין גיווען התחלת אַווענט, הגם ס'איז געווען זומער אַבער דאָך איז דער ישוב גיווען ווייט פון שטאַט און איז אַליין אַוועק גיגאַיינגען צוריק אין שטאַט.

דער אַלטער פעטער און די עילויים דעם ברודער'ס חברים זיינען גיוואָרן דעם בעש"ט תלמידים און דער דריטער ברודער איז גיבליבן אַ מתנגד, עס האָט ניט גיהאַלפּן קיינע רייד, וי ער פּלעגט נאָר דער הערין דעם בעש"ט נאָמען פּלעגט ער ווערין ווי אַ איבערגעקערטער, און אַז דער בעש"ט איז גיקומען אין שטאַט פּלעגט ער אַלטן אין ריידין אויפן בעש"ט.

זינט יעמולט אַז דער פעטער און די חברים זיינען גיוואָרן דעם בעש"ט חברים איז דער דריטער ברודער ברוגו גיוואָרן מיט די ברידער מיט די חברים און דעם פעטער און איז אַוועק אין אַ אַנדער בית מדרש דאוונען און לערנען, און אַזוי פּיהל איז באַיי אים געוואָרן די שנאה צו די ברידער, זייה אַבען דאָך גייענט אַלע דריי ברידער אין איין הויף אין באַזונדערע הייזער, האָט ער אַפּגעצאַמט אַ חלק הויף וואָס אַרום זיין שטוב בכדי ער זאָל זעך ניט טרעפּין מיט די ברידער אַפּילו אין הויף.

אין סליחות טעג איז פּלוצלונג געקומען דער בעש"ט אין שטעטיל איז גיוואָרן אַ שמחה רעש, וואָרום זינט דער אַלטער פעטער מיט די עילויים זיינען גיוואָרן דעם בעש"ט תלמידים איז כמעט אַז גאַנץ שטעטיל און עטליכע ישובים וואָס זאָיינען געווען ניט וואָייט פון דעם אַלטן פעטער'ס ישוב, געוואָרן דעם בעש"ט תלמידים און חסידים, איז במילא דער בעש"ט פּלוצלונדיקער קומען געמאַכט אַ שטאַרקן רושם אין שטאַט, און מי האָט גישיקט שלוחים אַנזאָגן אין די ישובים אַז דער בעש"ט וועהט פאַר בריינגען אַ פאַר טעג.

דער דריטער ברודער איז געלעגן – לא עלינו – קראַייניק אַבער אַפּילו קראַייניקער הייט איז ווי נאָר אַז ער האָט דער הערט אַז דער בעש"ט איז גיקומען און אין שטאַט איז אַ שמחה, האָט ער אַנגיהייבן ריידין ווי זיין שטייגער איז געווען ריידין אויפן בעש"ט.

דער בעש"ט האָט געזאָגט תורה, און איינע פון די תורות איז געווען אויף דעם פּסוק לא תשנא את אחיך בלבבך, דער וואָס האָט פּיינט אַ אידען אַפּילו מער ניט וי אין האַרצין ניט אַז ער חלילה טוהט אים אַ רעה מצד השנאה אַדער רעדט אויף אים, נאָר מער ניט וואָס ער

ברבים.

איידער דער בעש"ט האָט געדאַרפט אָפּ פּאַרן זאָגט דער בעש"ט צו די צוויי ברידער אַז ער ויהל זאָיין באַ זייער ברודער און זעהען אים, ענטפּערין זיי – די צוויי ברידער – אַז געוויס וואָלט דער ברודער דערזעהענדיק דעם רבי'ן באַ זיך אין שטוב וואָלט ער אַוועק פון שטוב נאָר וי אַיצטער איז – לאַ עלינו – ליגט ער קראַייניק, וועט ער ניט קענען אַנטלייפּן פון שטוב.

דער בעש"ט האָט גינעמען די צוויי ברידער און נאָך עטליכע מענטשן און איז געגאַינגען מבקר חולה זאָיין דעם דריטן ברודער – דעם מתנגד – אַריינגייענדיק אין שטוב האָט מען גיטראַפּין די בני בית יאָמערליך וויינענדיק, וויילע דער חולה ר"ל איז געלעגן מיט פּאַרמאַכטע אויגן אין גרייסע היץ און עפּיס געמאַכט מיט ליפּין וי איינער רעהט אָבער וואָס האָט מען ניט גיהערט, און האָט געמאַכט וילדע תּנועות וי איינער וואָס איז ר"ל אין אַ שווערער קרייניקייט.

אַז דער בעש"ט איז אַראָיין אין דעם חדר ואו דער חולה איז גילעגן האָט מען אים דערליינגט אַ שטול האָט ער זעך אַוועק געזעצט נעבן חולה, האָט אַרופּעלייגט די רעכטע האַנט אויף דעם חולה'ס קאָפּ און האָט אָנגיהייבן לערנען מיט אַ גמראַ ניגון.

אתמר, מחט שנמצאת בריאה, אַ ברול וואָס מען געפינט אין דער לונג ברול עם הכולל בגימט' עמלק, און עמל איז בגימט' ספק, און ספק איז בגימט' ר"מ און

האט אים פיינט אין האַרצין, איז ער עובר בלאו, וואָס איז די עצה אַז אַ איד זאָל ניט עובר זיין אויף דעם לאו פון לאַ תּשנא את אחיך בלבבך די עצה אויף דעם איז הוכח תוכיח את עמיתך, זאָלסט גין צו יענעם וואָס דו ווייסט אַז ער האָט דיך פּיינט, די שנאה האָט דאָך אַ סיבה פאר וואָס ער האָט דיך פּאַיינט און די סיבה פון דער שנאה איז דאָך געוויס אַ ענין פון יראת שמים מסתמא האָט יענער געזעהען אין דיר דרכים אַדער הנהגות וואָס ער רעכניט אַז עפ"י תורה בעדאַרפּמען זאָך אַזוי ניט פיהרן, אשר על כן איז די עצה צו דעם הוכח תוכיח זאָלסט גיין צו אים און אויסבאַוואַיזן אַז דאָיין דרך מיט דאָיינע הנהגות איז וי עס בעדאַרף זיין, ולא תשא עליו חטא, אי דו ועסט זאָגין צו וואָס ביסטו דאָס מחוייב צו טאָהן, איז דער חיוב מצד אהבת ישראל, און דאָס איז ולא תשא עליו חטא, דער אהבת ישראל בעדאַרף אויף דיר פועל'זאָיין אַז דו זאָלסט ניט לאָזן אַז ער זאָל טראַגן אויף זיך אַ חטא, אָבער מיט דעם וואָס דו וועסט אים אויסווייזן ווי דיין דרך איז גוט און דאָיין הנהגה איז וי עפ"י תוה"ק בעדאַרף זיין וועסטו פון אים אַראָפּנעמען דעם חטא פון לאַ תּשנא את אחיך בלבבך, אַז ער זאָל ניט עובר זאָיין אויף קיין לאו נאָר וויבאַלד אַז דו ווייסט אַז דו ביסט גערעכט, און דער אנדערער וואָס האָט דיך פּיינט איז אומגערעכט און טוסט אַזאָ גרייסע מצוה פון אהבת ישראל בכדי מציל זאָיין פון אַ חטא דער לאט פון לאַ תּשנא את אחיך, במילא קען דאָך זאָיין אַז דו וועסט חלילה אַרויס מיט ארבע ווערטער אויף דעם זאָגט רש"י אויף די ווערטער לאַ תּשנא עליו חטא לאַ תּלבין את פניו

ר"מ איז מ"ר, איז אַז מען געפינט אַ ברול אין די ריאה, דאָס הייסט אַ עמלק וואָס וואַרפט אַראָיין ספיקות אין אמונת ה' אין דער הייליקייט פון תורה אַז מי נעמט אָהן די תורה הקדושה מער ניט ווי כפשוטה, און דעם רמז דרוש סוד פון תורה ויהל מען ניט ויסין, און מי איז זעך מתגאה מיט דער ידיאה פון פשטות וואָס דאָס איז דער ר"מ פון עמלק'ן, איז יעמולט טאָקע באמת מר, די סיבה אויף דעם איז, מחט שנמצאת בריאה, דער חטא וואָס איז אין ראי' – דער בעש"ט האָט גיטייטשט מחט ל' חטא, ריאה ל' ראי' – אַז מי קוקט מיט אַ שלעכט אייג אויף אַ אידן, אַז מי האָט אַ קושיא אויף אַ אידן וואָס זאָיין הנהגה איז ניט גיפּעלין בעדאַרפּמען אים מוכיח זיין, ניט ח"ו קוקין בעין רעה, און זאָיין אופגעבראַכט אויף אים, און פון דעם חטא ראי' ווערט דער פעלער פון דעם עמלק וואָס ער איז מטייל ספיקות אין אמונת ד'.

ר' יוחנן ור' אלעזר ורבי חנינא מכשרי, רבי שמעון בן לקיש ורבי מני בן פטיש ורבי שמעון בן אליקים טרפי – דער בעש"ט האָט מבאר געווען אַז די דראַיי וואָס זיינען מכשרי זאָיינען מצד מדת החסד, און די דראַיי וואָס זיינען מטריף איז שרש נשמתם פון מדת הגב' און האָט גיזאָגט אַז דאָס – די שרשי הנשמות – איז מרומז אין די נעמען, דערפאַר איז אין די אַלע דראַיי נעמען וואָס זאָיינען מכשרי איז פּראַן אין יעדער נאָמען אַ רמז אויף חסד, אין נאָמען ר' יוחנן איז ' חנן אין נאָמען ר' אלעזר אל עזר, ר' חנינא ל' חנינה, און אין די דראַיי נעמען וואָס זאָיינען... [עד כאן הגיע לידנו לע"ע].

שחקיר הי' הרוס והדלת איננה – לאַ הרגיש שבבית המדרש נמצא קהל רב, ונטל ידיו לאכילה.

כשראה ר' הירשל שרבי חיים פרוש נכנס לבית המדרש – שמח מאד, הוא יודע שרבי חיים מוקיר ומייקר בכבודו של המגיד, וניגש מיד אל רבי חיים וסיפר לו מהפלפול האמור ואשר אחדים מהדוברים אמרו שהמגיד נוהג נגד הדין.

רבי חיים האזין במתינות ובקור רוח וענה לו שילד אינו צריך להתערב בין המבוגרים.

כשהבחין ר' אברהם שאול ברבי חיים פרוש, ניגש אליו. ההיכרות הראשונה שלהם לפני הרבה שנים, כשהובאה שאלת חליצה חמורה בפני הגאון הזקן עליו השלום – הרי הוא הרב הישיש רבי בוניש זרח – דבק ר' אברהם שאול ברבי חיים, למדן עמוק כמוהו ובעל סברא ישרה כשלו לא פגש אף פעם.

ומהו למדן אמיתי – כבר ידע ר' אברהם שאול. שכן, נוסף על שהוא עצמו הנהו למדן גדול בעל כשרונות עמוקים, מתמיד עצום, תפסן ובעל זכרון, הי' נוסע לירידים הגדולים בפולוצק, מינסק, שקלוב ואף לבריסק – לכן נקרא "פלטניק" כי הי' נוסע לירידים הגדולים בעגלה בעלת אהל (פלאטקע ברוסית) – לוקח אתו שני משרתים והם היו מנהלים את העסקים ואילו ר' אברהם שאול הי' יושב בבית המדרש ולומד, או משוחח עם הלמדנים והגאונים שהיו מתאספים בירידים.

כך הי' עוד הסדר באותו זמן שלירידים היו באים הרבה לומדים וגאונים ממקומות שונים, וזאת כי בשעת הירידים היו הרבה דיני תורה, וכן היו נפגשים אז עם קהל אנשים רב ממקומות שונים במדינה, וממילא כל תקנה שמצאו הגאונים לנכון לתקן, היתה מתפרסמת מיד בכל רחבי המדינה על ידי האנשים שבאו לירידים.

...כשמתפללים שמונה עשרה של שחרית בזמן של שמונה עשרה של מנחה, איזו שמונה עשרה צריכים להתפלל קודם, של שחרית או של מנחה?

התפתחה שיחה למדנית עמוקה, שכן כל הנוכחים היו לומדים טובים וביניהם גם למדנים גדולים.

ר' שלום הירשל, בנו של ר' שלום – הי' אז צעיר לימים, אך מסור למגיד בכל מאוודו, ובפנימיות לבבו שנא את שני גיסיו המבוגרים – בראותו שמתפתחת שיחה למדנית עמוקה, חרה לו גישתם הבלתי אוהדת של גיסיו אלה אל המגיד, ניגש אל גיסיו הצעירים שהאזינו לתפלתו של רבי מרדכי וסיפר להם על השיחה המתפתחת. ברם, הם היו כל כך שקועים בתפלתו של רבי מרדכי, שלא שמעו כלל מה אומר להם הירשל גיסם.

אך, ר' הירשל לא נירגע, הוא ניגש שוב לחבורת המתפללים האמורה, ושמע שהכל "רותח", את עצם ה"לומדות" לא היו יכול להבין כל כך, רק ממלים ספורות ששמע הבין שכל החבורה סוברת שזוהי התנהגות כנגד הדין, והדבר ציער אותו מאד.

ר' אברהם שאול פלטניק עמד כל הזמן ושתק. הוא נחשב לאחד הלומדים המובהקים, בקי גדול ובעל כשרונות עמוקים. מיד כשהחל המגיד בשיעור "עין יעקב" בבית המדרש של הקברנים, בא ר' אברהם שאול להאזין, ואחרי השיעור ותפלת מעריב שאל את רבי מרדכי בסוגיא חמורה ונתפעל מאד מגאונותו של רבי מרדכי. ומאז דבק ברבי מרדכי והי' הראשון שהציע למנות את רבי מרדכי למגיד העיר.

כשראה ר' הירשל שר' אברהם שאול מקשיב לשיחת הכנופיה ושותק, ואם אמנם אין הוא מחזק את אלה הסוברים שהמגיד מתנהג כנגד הדין, אך העובדה שאין הוא מתרץ התנהגותו של המגיד – חרה לו הדבר מאד.

בינתיים סיים רבי מרדכי את תפלתו. בהיותו בחדרו הקטן, הנה למרות

גאון עצום וכמעט האדם הזקן ביותר בעיר. באותם ימים חי עדיין גם רבי ירך קושא ברכה'ס, ברם הוא הי' כבר... כשנשאר אז לא עלינו אלמן מזיווגו החמישי, באו ואמרו לו שהוא הרי שרוי בלי ברכה ובלי שמחה, צוה להביא לו נפה מלאה תבואה, וכשהביאו לו זאת, הרים רבי בריך את הנפה עם התבואה בקלות, באמרו שהוא יודע הלכה למעשה שאם יש עדיין לאדם כח להרים נפה מלאה תבואה עליו לשאת אשה בת בנים, וכך הוה, מזיווגו השני נולדו לו שני בנים ובת אחת. ברם, ראשו כבר נחלש, ורבי אלטר האן נחשב לגאון הראשון. רבי עזריאל קלאץ ורבי נחמי' סגי נהור היו מלקקים אצבעותיהם מסברותיו ואימרותיו של רבי אלטר האן.

רבי אלטר הי' נוהג לבוא לבית המדרש לקראת חצות הלילה. אחרי אמירת "חצות" הי' עומד ליד ה"מעמד" שלו ולומד עד לשעת התפלה. אחרי התפלה הי' אוכל דבר מה – הוא לא הי' רגיל להתענות – ואחרי האוכל ממשיך שוב בלימודו. כיוון שרגליו כאבו מאד, הי' עומד כמה שעות על רגליו הימנית, ולאחר מכן מחליף תנוחתו ועומד ולומד כמה שעות על רגלו השמאלית וחוזר חלילה. כך שתמיד עמד על רגל אחת, ולכן קראוהו רבי אלטר האן – תרגול – הוא לא הי' פרוש ואחרי מעריב הי' הולך לביתו וחוזר שוב לבית המדרש לקראת תיקון חצות. כך נהג במשך למעלה מארבעים שנה.

כשסיים העילוי מבעליניץ את פלפולו, התפעל רבי עזריאל קלאץ כל כך שפעמיים מחא בכפיו, אמר לו רבי אלטר האן: רבי עזריאל שבת היום, ויש בכך משום ספק ספיקא של משמיע קול. ואילו רבי נחמי' סגי נהור התנועע מרוב התפלות שלש פעמים כמו בשמחת תורה, אמר לו רבי אלטר האן: רבי נחמי' כבוד התורה וכבוד תלמידי חכמים! כל הלומדים שנוכחו באותו מעמד היו מליאי התפעלות מפלפולו של העילוי מבעליניץ.

שמחה אופפת גם כיום את ר' אברהם שאול כשהוא נזכר כיצד הכריז רבי זאנוויל הפרנס, שהעילוי מהאפניק מתבקש לומר חידוש או פלפול. כמה מהנכבדים שאלו מיהו עילוי זה, אלא שמיד נשמע מכמה פינות בית המדרש, שזה חתנו החדש של הגביר – רבי אבלי פעפער שהי' קצין העיר – ובעלותו על הבימה השמיע פלפול גדול ובדרך אגב הקשה שתי קושיות על פלפולו של העילוי מבעליניץ שגם רבי אלטר האן לא יכול הי' לתרץ אותן.

כשנסע ר' אברהם שאול עם חותנו רבי אבלי פעפער דרך העיר סמיליאן, ביקרו את רבי טעביל וכששמע תורתו של העילוי מבעליניץ התפעל מאד ואמר שזוהי גאונות. לאחר מכן חזר ר' אברהם שאול בפניו על פלפולו הוא ושתי הקושיות שהקשה על תורתו של העילוי מבעליניץ, ורבי טעביל התפעל עוד יותר, נשקו על מצחו באמרו זוהי גאונות יוצאת מן הכלל, אין לו כרגע מה לתרץ את קושיותיו, אבל בקשם לבקרו שנית בשבועם מנסיעתם צלחה ואז יתרץ את הקושיות.

ברם, אלה הם דברי פלפול, ואילו לימודו של המגיד מבוסס על הגיון וחידוש. כשהוא – ר' אברהם שאול – בא ליריד במינסק וחזר על תורתו של המגיד, התפעלו הגאונים הקשישים ואמרו שזוהי גאונות נפלאה. כשבא ר' אברהם שאול לבריסק נפגש עם ידידים משכבר הימים, גאונים בני גילים שונים, וסיפר להם שבעירו ישנו גאון וצדיק גדול, חזר בפניהם על כמה מתורתיו של המגיד ובעיני כולם מצאו מאד חן הסברות הפקחיות וה"בריאות" בכל סוגיא.

ר' אברהם שאול סיפר להם על כחו הגדול של הגאון המגיד בלימוד אגדה ובאמירת דרשה, הוא – המגיד – מביא את מאזינו לתשובה. הוא – המגיד – מספר שלמד זמן רב אצל גאון וצדיק במרחקים, במחוז פודולי' – וואהלין, המראה מופתים כזמן הנביאים, ובאותן המחוזות קוראים לאותו גאון וצדיק בשם הבעל שם טוב.

פעם ישבה חבורה של כמה גאונים קשישים והתפתחה שיחה אודות כוחו

מכל יריד הי' ר' אברהם שאול מביא חבילות חידושי תורה ופלפולים ממה ששמע מגאוני העולם הגדולים וממה שחידש בעצמו.

בבואו אז בחודש אלול מהירידיים במינסק ובריסק, שמע שרבי חיים פרוש שינה התנהגותו האישית, ועתה הוא רואה בעצמו שהוא נהי' קצת יותר חולין מאשר עד אז. ואף על פי כן היתה לו לר' אברהם שאול מלוא הדרת הכבוד בפני רבי חיים, והוא ניגש אליו מיד.

ר' אברהם שאול אמנם תהה מאד על הליכתו של רבי חיים לבית המדרש הגדול, הרי יש בכך משום ביטול תורה, אלא שנוכר מיד שלמגיד ולרבי חיים יש שיעור פלפול משותף.

הפעם, מאז שובו של ר' אברהם שאול מהירידיים, לא הי' סיפק בידו להיפגש עם רבי חיים ולמסור לו חידושי התורה והפלפולים החריפים ששמע בירידתם.

ר' אברהם שאול חזר הפעם כמה ימים לפני ראש השנה. היתה לו הפעם נסיעה לא מוצלחת. היריד הראשון הי' במינסק בימי אלול הראשונים והיריד השני הי' בבריסק במחצית החודש.

בשבת מברכים אלול שמע לאחרונה, לפני נסיעתו לירידיים, דרשתו של המגיד שמאד מצאה חן בעיניו. כן שמע אז ממנו הפלפול של "אל יפטר" שהמגיד אמר לו (הגמרא) (ברכות לא, א. עירובין סד, א) אומרת "אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרהו" והיו קוראים לכך הלכה או פלפול של "אל יפטר".

היתה זו כמעט הפעם הראשונה – חוץ מהשנה שהי' שם העילוי מבעליניץ – שיסע מביתו לירידיים במטען גדול כזה של חידושי תורה בפלפול והלכה ובפרט בלשונות הרמב"ם.

במשך השבועות המעטים שלמד עם המגיד, התעלה רבות בלימוד, כל יום התווסף לו בלימוד חידושים ופלפולים עמוקים. חידושיו של המגיד הם כל כך עמוקים שזוקקים לכשרונות מיוחדים כדי לקלוט אותם.

ר' אברהם שאול זוכר היטב את העילוי מבעליניץ. למרות שהוא הי' אז אברך צעיר, וזו לו הפעם השני' שנסע עם חותנו רבי אבלי פעפער (פלפל) – הי' מתמיד עצום והי' נוהג לישון רק שלש שעות ביממה, וכדי שלא להירדם הי' מניח בין אצבעות רגליו ומתחת לבית שחיו, פלפל טורקי, ולכן קראוהו ר' אבלי פעפער – עליו השלום, הי' ר' אברהם שאול כבר אז למדן ומחדש טוב, הוא כבר חידש אז חידושי תורה בעצמו ומצא כבר כמה "טעויות" בדברי רש"י, שהיו צריכים לעמוד עמל רב כדי לתרצן.

ר' אברהם שאול נזכר כיצד אחרי שהעילוי מבעליניץ השמיע מעל הבימה פלפול בן שלש שעות, אמר חותנו רבי אבלי פעפער לר' זאנוויל הפרנס, שיבקש את העילוי מהאפניק לומר משהו.

– האפניק היתה עיירה לא רחוקה מסמילוביץ, בה נולד ר' אברהם שאול, ובכל שנותיו הצעירות למד בסמילוביץ אצל רבי טביל באברר. פעם עבר רבי אבלי פעפער דרך סמילוביץ והעילוי מהאפניק נשא מאד חן בעיניו, לקחו לחתן לבתו והביאו לדוברונא. רבי אבלי פעפער הי' זהיר מאד בכבוד התורה, ואת חתנו ר' אברהם שאול הי' קורא בשם "העילוי מהאפניק" –

העילוי מבעליניץ אמר אז פלפול גאוני. הי' לו בפני מי לומר. נוסף על הגאונים והלומדים הגדולים שבאו לירידיים בדוברונא, היו בדוברונא עצמה כמה גאונים: רבי עזריאל קלאץ – בול עץ – למעלה מחמשים שנה ישב ולמד שמונה עשרה שעות ביממה ומרוב ישיבה נשחק בול העץ עליו ישב, ולכן קראוהו רבי עזריאל קלאץ; רבי נחמיה סגי נהור – הוא לא הי' עיוור, אדרבה בצעירותו היתה לו ראי' חריפה מאד, אלא שמרוב התמדתו העצומה ומיעוט השינה, נחלשו עיניו, ולמד גמרא, רש"י ותוספות בעל פה; רבי אלטר האן,

זה מתוך אהבה וחביבה, הרי הדברים מחיים נפשות. המגיד שלנו מקרב באמת את לבם של ישראל לאביהם שבשמים.

אך – הכה במוחו והלם ברקתו של ר' אברהם שאול – הרי המגיד הוא תלמיד הבעש"ט, הוא הרי סיפר בעצמו שלמד אצלו זמן רב, וכפי ששמע ביריד בבריסק ומפי הלמדנים שנסע אתם לשקלוב, הרי הבעש"ט הוא מסכת לא 'חלקה'.

הוא – ר' אברהם שאול – פוחד להעלות על לבו מה ששמע בבריסק ובדרך נסיעתו לשלוב על הבעש"ט ותלמידיו, ואם המגיד הוא באמת תלמיד הבעש"ט – והרי רע ומר הדבר, אלא – חושב לו ר' אברהם שאול – דברים אלה פעלו על ר' אברהם שאול במדה כזו, שאמר כאילו לעצמו, אדם כזה כמו המגיד אי אפשר שיהי' תלמידו של מי שבבריסק ומפי הלמדנים שנסעו אתו לשקלוב שמע סיפורים כאלה.

בתוך כך הוא שומע את המגיד אומר: כעת אספר לכם סיפור שאירע כשהייתי אצל הבעש"ט.

ר' אברהם שאול שם לב שעם השמעת דיבורים ספורים אלה השתררה שתיקה חרישית בכל בית המדרש, דבר שהפליא אותו מאד.

הוא מכיר היטב את תושבי דוברובנא, ברם, דרך ארץ של הדרת כבוד כזו שיש להם בפני המגיד לא ראה מימיו בדוברובנא גם לא בימים שעברו.

לפני חמשים שנה, כשהוא בא לדוברובנא, אז הי' רבי בירך קושא ברכה"ס ראש המדברים, וחוננו רבי אבלי פפפער הי' הקצין, לא שררה דרך ארץ כזו כפי שיש כעת בפני המגיד, ודבר זה – מהרהר ר' אברהם שאול – התהווה במשך החודש שהוא שוהה בדרך, לפני זה לא הי' כדבר הזה.

מאז השבת הראשונה סיפר המגיד על שנות לימודו בישיבה בסמרגון עם עוד הרבה בחורי ישיבה. ביניהם היו שלשה חברים: הוא – מרדכי באיעווער, כך קראו לו בישיבה; בעריל קאבילניקער וחיים מאזירער (הוא הגאון רבי חיים רעסאסנער – הפרוש). אחרי חתונתו והסתדרותו בפרנסה טובה, החליט לערוך גלות.

אני – מספר המגיד – חשבתי שבהתאם ללומדות ולצדקות הגדולה שלי, מגיע לי גילוי אליהו, וכיוון שלא הי' לי גילוי אליהו תליתי הדבר בגלות השכינה והתחלתי ללמוד קבלה.

למדתי במשך כמה שנים וברוך השם התעליתי בקבלה, ותשוקתי לגילוי אליהו גברה ביותר, והקושיא על שעדיין אין לי גילוי אליהו התחזקה עוד יותר. והחלטתי שבמשך כמה שנים עלי להיות לא פסיק פומיא מגירסא.

במשך אותו זמן – מספר המגיד – עברתי כמה פעמים על הבבלי והירושלמי, ("איך האב גיקנאטן" את הרמב"ם), למדתי הרבה קבלה והרבה ספרי מוסר, והייתי בטוח בעצמי בשלמותי בידיעת התורה ובצדקות, ותמה תמה אני על שאין לי גילוי אליהו ולכל הפחות דרישה בשלומי ממתיתא דרקיע, והחלטתי שצריכים לערוך גלות, וכיוון שבכל הסביבה הי' לי שם מפורסם לגאון, מקובל וצדיק – יצאתי למרחקים.

כשבאתי לסביבות קייב נפגשתי עם הרבה לומדים, והם סיפרו שהרחק ליד בוקובינה ישנו גאון, צדיק ובעל מופת. בשבועות הראשונים לא הי' הדבר איכפת לי.

בדרך נסיעתי הגעתי לעיירה זעסלוב, וכדרכי פניתי לבית המדרש. הי' זה בקיץ באחד מימי שלישי בתחילת חודש אב. בהיכנסי לבית המדרש ראיתי יהודי עטוף טלית ותפילין. חשבתי שבדואי הוא אחד מעשרה הבטלנים הלומדים כל היום כשהם עטופים בטלית ותפילין. הנחתי את שקי וישבתי לנוח. והנה אני שומע שאותו יהודי מתפלל, ואומר ברכות קריאת שמע.

הפלאי הבעל שם טוב, אחד סיפר שבעל עגלה פשוט שהי' מוליך חימר בעיירה החל לפתע להשמיע תורות ולהראות מופתים, אסרו עליו גאוני ברוד לנהוג כך, וכשלא שמע בקולם – הטילו עליו רמ"ח, אלא שהוא ממשיך בדרכו והרבה גאונים גדולים נמשכו אליו. ואילו בגליל שלנו כל הגאונים מתנגדים לבעל שם טוב.

שיחה זו עשתה רושם חזק על ר' אברהם שאול, במיוחד אחרי שנודע לו שגאוני ליטא סוברים שלבעל המופתים מפודולי-וואהלין ותלמידיו שייכות לכת מסוימת, והם לומדים קבלה, וגאוני ליטא חוששים וחושדים את הבעש"ט ותלמידיו שהם סרו חלילה מהדרך הישרה ולוקים באמונתם.

במצב רוח קשה עזב ר' אברהם שאול את היריד מבריסק. בדרכו נסע עד שקלוב בחברת כמה למדנים ליטאיים גדולים, שסיפרו כל הזמן סיפורים שונים מבעש"ט ותלמידיו. כששמעו מפי ר' אברהם שאול אודות הגאון שנתמנה כמגיד העיר דוברובנא, שלמד אצל הבעש"ט, העירו את תשומת לבו של ר' אברהם שאול להשיג היטב אחרי המגיד, שכן, כיוון שלמד משך זמן אצל הבעש"ט הריהו זקוק לבדיקה חמורה.

שבת ערב סליחות שהה ר' אברהם שאול בארשע, שם כיהן כמגיד העיר, העילוי מלייצק, רבי נחמן פרוש. בכל הסביבה פורסם כנואם מחונן, העיקר הי' אצלו להסביר את דבריו במשל שכולם יוכלו להבינו. כששמע ר' אברהם שאול תוכן דברי המגיד נדהם ונשאר עומד כבלי לשון, הוא לא מצא מקום לעצמו מרוב חרפה.

בטרם התאווש ר' אברהם שאול, והנה מכריו המגיד שהלילה יתחילו באמירת סליחות, צריכים לחזור בתשובה – קרא המגיד לקהל – ואז ימחול להם בורא עולם ויעניק להם ולגשותיהם ולילדיהם שנה טובה, ואלה שלא יחזרו בתשובה יעניש בורא עולם אותם ואת נשותיהם בשנה שחורה מלאה תחלואים, והמגיד החל לקלל בקללות מות, דבר שהסעיר את ר' אברהם שאול והשאיר עליו רושם רע ביותר.

עוד בשנות בחרותו הי' ר' אברהם שאול מתענה בימי הסליחות הראשונים, ובאותו יום סליחות ראשון שהה כל היום בבית המדרש עד למחרת אחרי מעריב, וביום שני של סליחות נסע חזרה לביתו.

בבואו לביתו בשעה מאוחרת של תפלת מנחה, לא יכול הי' להתאפק והלך מיד לבית המדרש הגדול, שם מצא קהל רב, דבר שהתמי' אותו מאד, שביום חול רגיל יהיו שם כל כך הרבה אנשים. בינתיים הגיע זמן ערבית, ואחרי תפלת ערבית החלו לבוא לשם הרבה אנשים נוספים משאר בתי המדרש שבעיר. אז, נודע לר' אברהם שאול שהמגיד עומד לדרוש לפני הקהל.

דרשת תשובה נלהבת השמיע המגיד על הפסוק (ויקרא ה, יז) "ונפש כי תחטא". כל הנוכחים בכו בקול רם, וכשהקהל 'התחמם' היטב בלבבות נשברים, החל המגיד בקול תחנונים, לנחם ולעודד, שבורא עולם שומע תפלת כל פה ובוחר לבבות, וכיוון שעושים תשובה באמת, סולח הבורא ברוך הוא ומחל, ויתן לכל אלה שחזרו בתשובה שנה טובה ומאושרת, ואלה שעדיין לא חזרו בתשובה, הנה בזכות אלה שחזרו בתשובה, ירחם הבורא – יחוס עליהם ויתן להם התעוררות הלב לחזור בתשובה, כדי שתהי' להם ולבני ביתם שנה טובה ומאושרה.

ר' אברהם שאול התפעל מאד מהדרשה בכלל ומאהבת ישראל של המגיד בפרט. רואים שהוא נזהר בכמה מיני זהירות שלא להוציא מפיו מלה קשה גם לא על אלה שלא חזרו בתשובה.

אה! איזה הבדל – חושב לו ר' אברהם שאול – בין המגיד מארשע לבין מגיד העיר דוברובנא. המגיד מארשע מדבר מה שלא צריכים, בלווית משלים טפשיים ומקלל קללות נמרצות, ואילו המגיד שלנו אומר חידושי תורה אמיתיים, פנינים יקרים, ובלווית משליו המחוכמים כולם מבינים אותם וכל

חשבון המשכונות.

הגובים נשאר לחכות לבית הדין, שעמדו עדיין בתפלתם ומרוב התעמקותם בתפלתם לא הרגישו כלל בבואם של הגובים.

כמה מן הגובים רצו לגשת אל חברי בית הדין לומר להם שהם ביצעו את שליחותם. ואילו השאר סברו שאסור לבלבל אותם בתפלתם ויש לחכות עד לסיום תפלתם.

הרי כל שעה יקרה – טענו אלה שסברו שיש להודיע מיד לבית הדין על ביצוע שליחותם ואפשר כבר לשלוח שליח מיוחד למסור הכסף לתעודתו – הרי משפחה נמקה במאסר, כל רגע יקר הוא!

שוטים! אמרו אלה שסברו שלא צריכים לבלבל את בית הדין בתפלתו. מה סוברים אתם – אמרו – האם הרבי, הבעש"ט, אינו יודע שדמי ההערכה כבר נגבו? ובכלל האם הוא צריך לכסף שלנו? הרי זה רק מצד אהבה מוזכה אותנו הרבי שגם לנו יהי' חלק במצוה הגדולה של פדיון שבויים.

לפתע נשמע קול בכי מחדר הכניסה של בית המדרש, כמה נשים שבעליהן אינם נמצאים בבית – אחד מהם חייט במקצועו עובד ביישוב אחר, אחד רוכל בסחורות ביישובים השונים, אחד משמש מלמד בפונדקים שעל אם הדרך – בשמען שהרבי הבעש"ט שלח שלוחים לקבץ כספים לצורך מצוה גדולה, ובביתן לא באו לקחת השתתפותן, ואם אמנם כסף במזומן אין להן, הנה הביאו משכונות – פמוט, כוס של קידוש והבדלה, כרית פוך וכדומה.

הגובים טענו שמלאכתם היתה לאסוף כסף במזומן או על ידי משכון מאלה שהופיעו ברשימת ההערכה שסידר בית הדין, ואין הם יכולים לקחת לא מזומנים ולא משכונות ממי שלא מופיע ברשימה.

בשמוע הנשים ששמות בעליהן אף אינם מופיעים ברשימה – הרימו קול ללה, שגם הצדיקים רבי נחמן ורבי דוד שמעו ונחרדו.

לחברי בית הדין נודע שהגובים ביצעו שליחותם, מיהרו בתפלתם, ומתוך הכרח – שלא ברצונם, כי ידעו שמדובר בכמה חסידים חסרי כל – לקחו מהנשים את המשכונות שהביאו.

שעה אחת לפני חצות היום, יצא שליח מיוחד – אדם פשוט מטליא נעלים, "לאטוטניק" שנעלים שלמות לא יכול היה להתקין – להביא את ששים דינרי הזהב לרבי, הבעש"ט, לפדיון שבויים.

כשסיימו שלוחי הבעש"ט רבי נחמן ורבי דוד את תפלתם, נערכה בבית המדרש סעודת מצוה, לרגל הזכות הגדולה שזכו אנשי העיירה, שהרבי הבעש"ט אוהב אותם וזיכה אותם במצוה הגדולה של פדיון שבויים, ובגלל הקירוב הגדול שהוא מראה לחסידי זעסלוב בשלחו אליהם שני החסידים והצדיקים הגדולים והמפורסמים רבי נחמן ורבי דוד.

הסעודה כללה לחם שחור, דגים מלוחים, כמה מלפפונים ובקבוק משקה. החסידים שמחו שמחה גדולה כזו שאי אפשר לתארה ולשערה, שרו ניגונים שמחים, רקדו – שמחה של מצוה אמיתית.

הצדיקים רבי נחמן ורבי דוד השמיעו דברי תורה משלהם וכן ממה ששמעו מהרבי הבעש"ט.

התורות היו קצרות אך עמוקות ביותר שלובות רעיונות של קבלה. לאחר כל תורה שרו הרבה.

הנגינה אצל החסידים היא שעה של חשבון הנפש. אחרי כל תורה או סיפור הם מנגנים ניגון, ובשעת הנגינה הם מתבוננים ברעיון התורה או הסיפור ששמעו.

הדבר הי' חידוש בעיני, אף פעם בחיי לא ראיתי שביום קיץ בשעות הצהריים יתפללו עדיין ברכות קריאת שמע!

כעבור זמן מה הגיעו כמה יהודים מבוגרים וכמה אברכים, ישבו כל אחד לעצמו ולמדו. היהודים נתנו לי שלום ושאלו אם אכלתי כבר. כשנכנסתי בשיחה עם יהודים אלה ראיתי שהם לומדים גדולים, שמעתי מהם חידושי תורה ונהגיית רבות. בין מנחה למעריב למדו אגדה.

היתה זו הפעם הראשונה בחיי – מספר המגיד – ששמעתי לימוד אגדה כזה. למדתי הרבה ספרי מוסר, הרבה ספרי דרוש, אך לימוד אגדה בצורה כזו לא שמעתי מימי.

היהודי שעמד לפני כן והתפלל עזב את בית המדרש אחרי מעריב, וחרה לי מאד על שלא שוחחתי אתו בלימוד.

אחדים מהנוכחים עזבו את בית המדרש אחרי מעריב, והשאר נשאר שם. הם ואני יצאנו לחדר השני של בית המדרש לחטוף תנומה על הספסלים.

לקראת חצות בא לבית המדרש קהל רב. אחרי עריכת תיקון חצות, החלו להתאסף "חברה תהלים", יהודים פשוטים, סוחרים, אנשי כפר, קצבים, חייטים, סנדלרים ושאר בעלי מלאכה ובעלי עגלות. הי' נעים לשמוע אותם אומרים תהלים בחמימות. גם תפלתם שונה היתה מהתפלה במקומותינו.

בשלושת השבועות שהייתי באותה עיירה והתערבתי בין בני התורה, הם השמיעו בפני חידושי התורה שלהם ואני השמעתי בפניהם חידושי התורה שלי.

שם – בעיירה זעסלוב – שמעתי בפרוטרוט אודות הגאון והצדיק הגדול, הבעש"ט, ושכל היהודים בני התורה וגם האנשים הפשוטים הם תלמידי הבעש"ט, בלשונם נקרא הדבר שהם חסידי הבעל שם טוב.

פעם אחת נתעורר רעש בבית המדרש, באו לשם שני שלוחים מרובם הבעש"ט, הצדיק רבי נחמן מהורודונקא והצדיק רבי דוד פורקעס, בשליחות מצוה למסור ציווי הבעש"ט לאסוף ביום אחד ששים דינרי זהב עבור פדיון שבויים, ולשלוח אליו את הכסף מיד על ידי שליח מיוחד, כי הדבר דחוף מאד.

השלוחים הגיעו לבית המדרש כשסיימו אמירת תהלים.

כשמעו את אשר בפיהם, ערכו מיד רשימה מכל תושבי העיר שהיו חסידי הבעש"ט, בחרו בבית דין לסדר את ההערכה הכספית שתוטל על כל אחד, ובית הדין בחר בגובים שעליהם לצאת מיד לבתים השונים לגבות את דמי ההערכה, ואלה שלא יהי' להם כסף במזומן, יקחו מהן משכון עד שיביאו את הכסף במזומן.

אותו יום התאחר מאד מנין ותיקין בבית המדרש. אבל תפלתן היתה הפעם בשמחה עצומה. חשבתי ששמחתם היא כשמחת רבי אלעזר (בבא בתרא י, א) ש"היב פרוטה לעני והדר מצלי" – והוקשה לי, הרי הם יכולים כל יום לתת צדקה.

השלוחים וחלק מהלומדים יצאו לטבול במקוה, מנהג כזה יש להם – קוראים להם "חסידים" – ובבואם מהמקוה יושב כל אחד לעצמו ללמוד או להתבונן. הדבר לקח זמן רב עד שעמדו להתפלל.

היתה זו הפעם הראשונה בחיי – סיפר המגיד – שראיתי כיצד מתפללים. תפלה כתפלתו של הצדיק רבי נחמן מהורודונקא לא יכולתי אף לשער לעצמי.

לא עברו שלש שעות והגובים – שהתמנו לגבות כספי ההערכה – חזרו לבית המדרש ובידיהם הסכום של ששים דנרי זהב שגבו, עם רשימת חשבון אצל מי קבלו כסף מזומן, אצל מי קבלו משכון ואצל מי לוו כסף מזומן על

כמה חיבת המצוה – אמר המגיד – יש במה ששלח הבעש"ט את שלוחיו לתלמידיו הנמצאים במרחק מאתים מיל מהמקום בו אירע האסון של מאסר החוכר ומשפחתו;

כמה אהבת ישראל יש בשליחות זו, שאירע לא-עלינו, אסון במשפחה בישראל – מודיעים על כך לעדה בישראל כדי לשתף אותם בצערם ובפדינם משבייתם! בהרחבה ובבהירות דיבר המגיד על הזריות, שמיד בבוא השליחים ומסירת דבר שליחותם – סודרה רשימת ההערכה הכספית, הוקם בית דין ונתמנו הגובים.

דברים מיוחדים הקדיש המגיד לסיפור הנשים החסידיות, שהתחננו בדמעות שלישי לקבל את השתתפותן במצוה הגדולה של פדיון שבויים, שהרבי זיכה אותם בה.

ראינו בעליל – אמר המגיד – פניהן הנפחדות של הנשים כששמעו מפי הגובים ששמות בעליהן לא מופיעות ברשימת ההערכה! הנהוג הוא אצל החסידים שכל רשימת הערכה של צדקה הנעשית לפי הוראת הרבי, נשלחת אל הרבי כדי שהוא יקרא את שמות החסידים ובני ביתם שקיימו ציווי הרבי.

כמה אמונת חכמים – אמר המגיד – יש בדמעותיהן של אותן נשים, אמונה תמימה כזו יקרה אצל בורא העולם וגורמת לו קורת רוח רבה.

סיפורו של המגיד אחרי דרשתו, התפשט בכל העיר. גם הנשים שהתקבצו בעזרת הנשים האיזו היטב לסיפור. והאנשים הפשוטים ביותר שלא הבינו דרשתו של המגיד, קלטו והבינו היטב את מוסר ההשכל של הסיפור.

בשבת השני' – של חודש אלול – נוסף על חשובי הלומדים – שכרגיל לא היו באים לשמוע דרשות – הגיעו לבית המדרש הגדול, כל בני העיר, אנשים ונשים. הדוחק הי' רב כל כך שגבל בסכנת נפשות.

בשבת זו סיפר המגיד כיצד הגיע הוא אל הבעש"ט. בדרכו עבר ערים ועיירות שתושביהן היו ברובם מתלמידי הבעש"ט, ושמע הרבה סיפורים נפלאים מהבעש"ט, ש"הרעישו" אותו. עד שהגיע למזיבוז – עירו של הבעש"ט – ושהה שם בימים הנוראים וחג הסוכות. הוא נוכח אז לדעת שכל אשר שמע עד אז מהווה חלק קטן לגבי מה שהוא ראה בעצמו מופתים גדולים מהבעש"ט, ומה ששמע ממנו דברי וחידישי תורה עמוקים.

במשך שלש שבתות סיפר המגיד, בסיום דרשתו, כיצד התגלה הבעש"ט: על היותו בתחילה צדיק נסתר, לבוש בגדים פשוטים, ומיד בהתגלותו הביעו גאונים רבים התנגדות חריפה אליו. אך, הם נוכחו מיד להכיר בגדולתו הכבירה בתורה, גאונותו בצדקות, והרבה מאותם גאונים הפכו לתלמידיו.

כיום – אמר המגיד – כבר למעלה מעשרים שנה שהבעש"ט מפורסם בכל הסביבה, תלמידיו מונים עשרות אלפים, ביניהם מאות גאונים וצדיקים הנוודים ממקום למקום ומעיר לעיר בשליחות הבעש"ט כדי לחזק את בני ישראל בלימוד התורה ובקיום המצוות מתוך חיות.

אהבת ישראל היא אחת העבודות הראשונות אצל תלמידי הבעש"ט, כל אחד מהתלמידים מן ההכרח שיהי' לו חבר טוב. גם ביהודים הפשוטים ביותר השריש הבעש"ט מדת אהבת ישראל, שיש להסתכל על הזולת בעין טובה בלבד.

בדרשתו באותה שבת על הפסוק "ונפש כי תחטא", הסביר המגיד רבי מרדכי את הפסוק "לא תשנא את אחיך בלבבך, הוכיח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא", כפי שמסבירים האבן-עזרא והרמב"ן, שמי ששונא לחברו בלבבו, גם אם זה בגלל שהוא מתנהג שלא כשורה – הוא עובר בלאו, והאוהב את חברו מקיים עשה.

אסור – מכריז המגיד בדרשתו מעל הבימה – שיהי' בלבו של יהודי על

לפני סיום הסעודה החל הצדיק רבי נחמן לדבר אודות הנשים שבכו והתחננו לקחת גם מהן השתתפותן במצוות פדיון שבויים שהרבי העריך בה את חסידי זעסלוב.

הרבי – אמר הצדיק רבי נחמן – מעריך מאד אנשים פשוטים, ואומר שיהודי פשוט באמירתו התמימה פרק תהלים, באהבת ישראל התמימה שלו, נושא חן בעיני מלך מלכי המלכים הקב"ה יותר מאשר הצדיקים הגדולים.

על הצדיקים הגדולים נאמר – אמר הצדיק רבי נחמן בשם הרבי הבעש"ט – "וסביבו נשערה מאד" (תהלים נ, ג) – "מלמד שהקב"ה מדקדק עם סביבו אפילו כחוט השערה" (בבא קמא נ, א). ואילו ביחס לאנשים פשוטים – "אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו" (עבודה זרה ג, א), איך שהוא עושה ובלבד שהוא עושה מתוך אמת. ויהודי פשוט אכן עושה כל דבר מתוך אמת, הרי זה גורם קורת רוח להקב"ה.

מתוך איזו אמת עמוקה – ממשך הצדיק רבי נחמן – בכו אותן נשים, חפצן הי' שגם לבעליהן יהי' חלק בכסף ההערכה למצוה הגדולה של פדיון שבויים.

כל כך יקרה להן מצוה, כל כך קדוש הרבי בעיניהן, שאי הכללת בעליהן ברשימת ההערכה הכספית, גרם התכווצות בלבותיהן ופרצו בבכי וביללה.

מה יקרות – אמר הצדיק רבי נחמן – דמעות כאלו אצל ריבון העולמים, מה נעימות ומתוקות דמעות כאלו אצל מלאך מיכאל וק"פ אלף מחנות מליצי היושר שלו!

דמעות לבביות ואמיתיות כאלו יש בכוחן לבטל כל הגזירות רחמנא ליצלן. כאן סיפר הצדיק רבי נחמן סיפור נורא בגזירה נוראה ר"ל שנגזרה על ישוב יהודי שלם, ועל ידי כמה מלים לבביות ואמיתיות שנאמרו על ידי אשה אחת בעומק לבבה ומתוך כבי – ביטלה את כל הגזירה.

דמעות אלה כפי שהזילו הנשים היום, יכול אדם לאחל לעצמו ביום הקדוש.

במשך הימים המעטים – אמר המגיד רבי מרדכי – בהם שהו הצדיקים הגאונים רבי נחמן ורבי דוד בזעסלוב, ראיתי מה שלא ראיתי במשך כל ימי חיי ושמעתי מה שלא שמעתי בחיי.

לימוד מוסר ההשכל מסיפור השלוחים ששלח הבעש"ט לחסידיו בזעסלוב לאסוף ששים דינרי זהב לפדיון שבויים, לקח אצל המגיד שעה ארוכה.

בתחילה תיאר המגיד גדלותם של שני השלוחים רבי נחמן ורבי דוד, גדלות גאונותם בנגלה, ידיעתם הגדולה ובקיאיותם בקבלה, צדקותם הגדולה, וגאונים וצדיקים גדולים אלה הם בעלי ענוה כאלה שלא זו בלבד שאין הם מחשיבים את עצמם כלל, אלא קבלו גאונים וצדיקים אלה על עצמם רבי, הם קיימו עצת המשנה הקדושה (אבות א, טז. אדר"נ כב, א) "עשה לך רב", ומקיימים דברי המשנה (אבות ד, יב. אדר"נ כז, ד) "ומורא רבך כמורא שמים". גאונים וצדיקים אלה הם מתלמידי הבעש"ט ואותם שולח הבעש"ט בשליחות מצוה לחסידיו בזעסלוב, לשתף אותם במצוה הגדולה של פדיון שבויים.

צריכים להתעמק היטב בחשיבות הדבר. הסכיתו ושמעו: בישוב הרחק מכאן מאתים מיל, אי שם באחד הפונדקים מאחורי עיירה נידחת, שכן יהודי פונדק אצל פריץ, התפרנס יפה, החזיק מלמד לילדיו, שידך את ילדיו, ולפתע פתאום – שוד ושבר, אין לו במה לשלם את דמי השכירות, ובהישנות הדבר פעם שני', תפס הפריץ את בעל הבית היהודי, את אשתו וילדיהם הקטנים, בתור משכון לכספי השכירות והושיבם במאסר.

לפדיון שבויים אלה, שלח הבעש"ט שני גאונים וצדיקים גדולים לחסידיו בזעסלוב להשתתף בסכום של ששים דינרי זהב.

המגיד הסביר בהרחבה גודל ענין מצות צדקה בכלל, ומצות פדיון שבויים בפרט.

חברים למדנים גדולים בעלי כשרונות עליונים, הם התפלפלו ביניהם בסוגיא, אך לא יכלו לתרוץ את הקושיא. ואילו האח החסיד שאומר שהוא יודע את התירוץ האמיתי – אינו רוצה לגלותו.

האח השני, החסיד, שגם כן לא ידע תירוץ על הקושיא, התרגו על אחיו שידע את התירוץ, הוכיח אותו קשות על שאינו מגלה את התירוץ, בטענה שהנהגה כזו נוגדת את דרך ההתנהגות בה מדריך הרבי הבעש"ט את החסידים, והזכיר לאחיו תורה שהם שמעו מפי הבעש"ט על המשנה (אבות ב, ח) "אם למדת תורה הרבה – אל תחזיק טובה לעצמך".

כעת סיפר לאחיו החסיד את כל האירוע, שבהיות הבעש"ט לפני כמה שבועות בעיירתם, הוא נכנס אליו לבקש דרך בעבודת הבורא, והרבי הבעש"ט אמר לו שהוא מגלה פנים בתורה שלא כהלכה, וסיפר לו בפרטיות את כל מה שאמר לו הבעש"ט עד לתירוץ הנכון אותו לא רצה לגלות לו גם עכשיו.

כשמע האח החסיד כל מה שאמר הבעש"ט, התרגו עוד יותר על אחיו, על אשר לא סיפר את כל הסיפור כפי שאירע, כדי שהכל ידעו שזוהי תורתו של הרבי הבעש"ט.

האח ענה לו, שאחרי שאחיהם המתנגד וחביריו העילונים, יתייגעו היטב ולא ידעו תירוץ, יגלה להם אז את התירוץ, ורק אחרי שיבינו היטב את התירוץ, יספר להם את כל הסיפור כפי שאירע, אז יבינו אחיהם וחביריו מי הוא ומה מדת ידיעותיו של הבעש"ט.

הדברים מצאו חן בעיני האח החסיד, והוא אמר שהיו צריכים לגשת אל דודם – אח אביהם – הגר בעיירה רחוקה כמה מילין מעיירתם, גאון עצום שלא פסיק פומי' מגירסא, והוא מתנגד גדול לבעש"ט, כדי לשמוע מה יש בפיו על הקושיא.

האח שידע את התירוץ, לא רצה בתחילה לשמוע מכך, בטענה שמאז פגע הדוד בכבוד הרבי הבעש"ט, לא דרכה כף רגלו בבית הדוד. ברם, אחרי עיון נוסף אמר שאחיו צודק.

האח המתנגד המשיך להתחנן מאחיו החסיד לרחם עליו ולגלות לו את התירוץ האמיתי הידוע לו. והאח החסיד – זה שידע את התירוץ – הציג לו לגשת אל דודם ולשאול אותו את הקושיא, אולי יש לו תירוץ טוב עלי'.

האח המתנגד קבל את ההצעה, הודיע לחביריו על כך, ולמחרת בבוקר אחרי מנין ותיקין יצאו האח המתנגד וחביריו הלמדנים הגדולים אל הדוד, ואילו שני האחים החסידים התפללו עדיין, כדרך תלמידי הבעש"ט להאריך בתפלה במתינות.

כשסיימו האחים החסידים את תפלתם, יצאו גם הם אל דודם. כשהגיעו לבית דודם הי' כבר שעה אחרי חצות היום, והם מצאו את אחיהם וחביריו מתפללים עם דודם שהחל בתחילה לומר איזה תירוץ, והפליא מאד את הסברות הטובות שהוא אומר בתורה באמרו שהתורה שהוא מחדש יש בה משום עמקות הרמב"ם וחריפות המהר"ם שיף, אלא שמיד התחרט על תירוצו. כשהבחין הדוד המתנגד באחיניו החסידים התרתח מאד באמרו, אתם שנעקעס, הרי רגותם עלי על שפגעתו בכבוד המורה דרך שלכם, לשם מה באתם כעת אלי'.

האחינים החסידים ענו לו שהם באו לשמוע אולי יודע הדוד תירוץ על הקושיא בסוגיא האמורה, ולשם לימוד תורה אומרת הגמרא הלכו רבי עקיבא ובן עזאי למרחקים.

ללמוד תורה – אמר להם הדוד – יכולים אתם הרי ללכת אל המורה דרך שלכם, שהוא יאמר לכם תירוץ על הקושיא החמורה שהוא – הצביע על האח המתנגד – מקשה, ופרץ בצחוק.

יהודי אחר. גם אם מוקשה לו עליו על שאין הוא מתנהג כראוי – "לא תשנא את אחיך בלבבך", ועוברים על לאו, אלא "הוכיח תוכיח את עמיתך", אמור לו בבהירות את אשר בלבבך עליו, ואז "ולא תשא עליו חטא".

באחת העיירות לא רחוק ממזיבז גרו שלשה אחים, תלמידי חכמים גדולים ובעלי פרנסה משופעים. שנים מהאחים היו מתלמידי-חסידי הבעש"ט, והשלישי הי' ממתנגדי הבעש"ט. פעם אחת ישבו שלשת האחים בבית המדרש ולמדו, ואחד מהם שאל את השני משהו בלימוד. השואל הי' האח המתנגד והמשיב הי' אחד מהאחים החסידים. תשובתו התקבלה בטוב והם היו שביעי רצון.

באותו יום הגיע הבעש"ט לאותה עיירה. שני האחים החסידים הלכו יחד עם שאר החסידים לאכסניתו של הבעש"ט, וכרגיל אמר הבעש"ט תורה וכולם האזינו.

נוהגים הם החסידים, שכל חסיד נכנס בזמן מסויים אל הבעש"ט, להשיח את לבו לפניו, על מה שחסר לו בעבודת הבורא, לשאול את הקשה להם בלימוד או לבקש ברכה.

כשאחד מהאחים האמורים – זה שענה על קושיתו של האח המתנגד – נכנס אל הבעש"ט בבקשו סדר ודרך בעבודת הבורא, אמר לו הבעש"ט, שהוא – החסיד – נושא עליו חטא של מגלה פנים בתורה שלא כהלכה, באמרו פירוש לא נכון בגמרא ותוספות. החסיד בשמעו דברים אלה מהבעש"ט, נעצב מאד על לבו, ואמר לבעש"ט שאין הוא יודע באיזה מקום, ומבקש את הרבי הבעש"ט לגלות לו היכן טעה בפשט ולהאיר את עיניו בפירוש הנכון.

הבעש"ט חזר על הגמרא עם פירוש רש"י ותוספות, חזר על הקושיא שהאח המתנגד שאל אותו ועל התירוץ שהוא ענה לו, והראה לו לדעת איך התירוץ אינו נכון ואמר לו את התשובה הנכונה. כיוון שהסוגיא היתה קשה מאד, חזר הבעש"ט על דבריו כמה פעמים כדי שיזכור היטב.

כשעזב הבעש"ט את העיירה חזר החסיד בהרחבה רבה על הסוגיא כמה פעמים, גם הקושיא שהקשה אחיו, גם התירוץ שהוא ענה לו ולאחר מכן חזר כמה פעמים מה שהראה לו הבעש"ט על אי נכונות תירוצו ואת תירוצו הנכון של הבעש"ט.

אחרי שעבר היטב על הכל בעיון וביסודיות, הלך אל שני אחיו, החסיד והמתנגד, ואמר להם, שעיין עוד הפעם בסוגיא והתירוץ שהוא ענה על קושיית האח אינו מוצא חן בעיניו ויש לו הרבה קושיות על התירוץ שהוא עצמו ענה, אלא – שיחד עם כך, הוא ברוך השם יודע פירוש נכון בסוגיא, כך שאין שום קושיות עליה. לכן הוא מציע לאחיו לחזור עוד הפעם על הסוגיא ואז יאמר להם את הפירוש הידוע לו.

ההצעה מצאה חן בעיני האחים, ובמשך כמה ימים עברו ביסודיות על הסוגיא, חזרו על הקושיא שהאח המתנגד שאל ועל התירוץ שהאח החסיד ענה, וגם הקושיא וגם התירוץ מצאו שוב חן בעיניהם.

כשראה האח החסיד, שאחיו עברו כבר על הסוגיא, החל הוא להראות להם את כל העומק שבקושיית האח המתנגד ואיך שהתירוץ שהוא ניסה לתרוץ אינו נכון. הוא הסביר את הדברים בהרחבה והאחים היו בהתפעלות גדולה.

שני האחים ידעו שאחיהם החסיד הוא למדן די טוב ומסוגל לחדש חידושי תורה, אבל לסברות גאוניות עמוקות ולבקיאות כזו לא הי' שייך מעולם.

לאחר שהאח החסיד (זה שמע את הסוגיא מהבעש"ט) שאל את אחיו את הקושיות על תירוצו הוא, בהוכיחו שתירוצו אין בו ממש וממילא נשארה קושייתו המקורית של האח המתנגד בתקפה ובאופן עמוק וחריף יותר. אך את התירוץ הנכון – ששמע מהבעש"ט – לא רצה בשום אופן לומר, באמרו שעל תורה צריכים לעמול ולהתייגע. עברו כמה ימים, לאח המתנגד היו כמה

כשנראה – ענו לו האחינים החסידים – שהדוד אכן אינו יודע, נעשה כך. חברי האח המתנגד החלו לצעוק: היכן כבוד התורה, גאון כזה שזה לו ארבעים שנות לימוד בפרישות – כאן הפסיקם הדוד ואמר: אתם טועים, זה כבר למעלה מארבעים ושלש שנים ושבעה חדשים – [והם המשיכו]: נזהר באכילת ישר – ובקטניות, הוסיף הדוד – [והם המשיכו]: עורך תיקון חצות ומסתגף – וגלגול שלג, הוסיף הדוד – ובאים אתם "רוקדי הקדושה" (כך קראו מתנגדי הבעש"ט הראשונים לחסידי הבעש"ט) ולועגים מגאון הדוד, עבור דבר כזה מגיע נידוי.

האחים החסידים לא ענו מאומה, והאח – זה שידע את התירוץ מהבעש"ט – החל לחזור על הקושיא כפי שהסבירה הבעש"ט, והיא היתה הרבה יותר עמוקה ממה שהקשה האח המתנגד.

בשמוע הדוד את הקושיא כפי שהאחיין החסיד הציגה, התפעל מאד, כיוון את כתפיו ואמר: זוהי הרי גאונות אמיתית מופלאה.

הרי יש לכך טעם אחר לגמרי – המשיך הדוד. אתה – פנה לאחיין המתנגד – שאלת את הקושיא בגאונות, ואכן אין לי עלי' תירוץ, אבל כפי שהוא – האחיין החסיד – מציע את הקושיא הרי זה נוראי ממש.

אומר לכם ילדים – אמר הדוד – דוגמא לדבר, משל למה הדבר דומה, ותבינו זאת ביסודיות יותר, כשלוקחים מעי ("קישקע"), מבשלים אותו, הרי לכל מעי יש קצת שומן, וזה מאד טעים. אבל כשלוקחים אותו וממלאים אותו בקמח, שומן, בצל ופלפל – הוא מקבל טעם אחר לגמרי. המעי הוא אותו מעי אבל טעמו שונה לגמרי. והנמשל – זוהי אותה קושיא, אבל טעמה הוא אחר לגמרי, נוספו בה מלח ופלפל.

נו – פנה הדוד לאחיין החסיד – אולי יש לך גם תירוץ לקושיא?

כן – ענה לו האחיין החסיד, יש לי תירוץ על הקושיא.

מהיכן נהיית לי גאון מעמיק כזה – אמר לו הדוד – כפי שאני מכיר אותך מלפני חצי שנה גאונותך איננה מי יודע מה.

בתחילה שמעו את התירוץ – ענה לו האחיין החסיד – ולאחר מכן אומר לכם מאיזה גאון שמעתי את התירוץ, והחל לומר את התירוץ.

כשהאח החסיד דיבר במשך מספר שעות הי' עדיין רחוק מהמחצית, וגם הדוד הזקן הגאון המעמיק נאלץ להפסיק למנוחה, כדי שיוכל להמשיך לשמוע המשך התירוץ.

כמה שעות אחרי ההפסקה, כשהאח החסיד סיים את כל התירוץ, כלומר למד את כל הסוגיא, נכנסו כולם להתפעלות עצומה והדוד הזקן אמר שבחיים שלו לא שמע גאונות כזו, ולגאון כזה הי' הולך ברגליו, למרות זקנותו, מרחק שלשה מיל.

נענה האחיין החסיד ואמר, זה רק מה שאתה אומר כך, כשיגיע הדבר למעשה, ימצא הדוד סברות גאוניות להוכיח שמה שנאמר בשעה של התפעלות אינו רציני.

לא! ענה הדוד, כשתגלה לנו מי הוא הגאון והיכן הוא נמצא, אלך אליך בודאי, שכן לשמוע גאונות כזו הכל כדאי.

במיוחד התלהטו האח המתנגד וחביריו, הם התחננו בפני האח החסיד כפי שמתחננים על דבר שנוגע לחיים ממש, מפני שהם רצו באמת לדעת מי הוא הגאון, כדי שיוכלו ללכת אליו ללמוד ממנו.

כשהאח החסיד ראה שכל הנוכחים מתיחסים לענין ברצינות רבה, הם רוצים באמת לדעת את זהותו של הגאון, הנה אחרי המתנה של כמה רגעים, אמר: הגאון שאמר לי התירוץ על הקושיא ואיך צריכים ללמוד את הסוגיא,

הוא המורה דרך שלנו, הרבי הבעש"ט!

וסיפר להם איך נכנס אל הרבי הבעש"ט לבקש סדר בעבודת הבורא, אמר לו הרבי הבעש"ט מדוע הוא מגלה פנים בתורה שלא כהלכה? התירוץ – אמר לו הבעש"ט – שעניית לאחיך איננו תירוץ, והתחיל להסביר לי כיצד צריכים לשאול את הקושיא, ואמר לי התירוץ ואופן לימוד הסוגיא, כפי שחזרתי בפניכם.

כשהדוד הזקן, האח המתנגד וחביריו העילוים שמעו שאת הגאונות החרפה והמופלאה אמר הבעש"ט, נשארו פוערי פה מרוב ההתפעלות שאפפה אותם.

אני – אמר הדוד הזקן – לא אלך לישון, אחכה ל"חצות" ואחרי התפלה אני נוסע אליו – אל הבעש"ט – לבקש ממנו מחילה כדין תוך קבלת נזיפה. ולהיעשות תלמיד שלו.

האחים החסידים היו מאד שבעי רצון, ואילו האח השלישי, המתנגד, כמעשה שטן רחמנא ליצלן, נהפך לגמרי והחל לדבר עוד יותר נגד הבעש"ט עד שהדוד הזקן וחביריו קפצו עליו, אך ללא הועיל.

הדוד הזקן צוה להכין סעודה לאורחים, חזרו עוד הפעם על הסוגיא והתפללו בה ושמחה גדולה אפפה את כולם.

האח המתנגד לא מצא מקום לעצמו. מאז נודע לו שהבעש"ט הוא זה שאמר את התירוץ, אינו מפסיק מלדבר סרה על הבעש"ט. כששמע על החלטתו של הדוד הזקן לנסוע אל הבעש"ט לבקש ממנו מחילה בקבלת נזיפה וגם חבריו מצטרפים אליו – לא הי' יכול לסבול יותר, ומבלי הבט שהי' כבר לילה על אף שהי' זה ביום קייצי, הרי עיירת הדוד רחוקה מעיירתו – הלך לבדו חזרה לעיירתו.

הדוד הזקן והעילוים חברי האח המתנגד, נהיו תלמידי הבעש"ט ואילו האח השלישי נשאר מתנגד. לא עזר שום דיבור, משרק שמע את שמו של הבעש"ט נהפכו מעיו בקרבו, וכשהבעש"ט הי' מבקר בעיירתו לא פסק מלהשמיע דיבורים נגדו.

מאז הדוד והחברים הפכו לחסידי הבעש"ט, נהי' האח השלישי ברוגז עם שני אחיו, עם החברים ועם הדוד, ועבר לבית מדרש אחר לתפלה וללימוד. שנאתו לשני אחיו היתה גדולה כל כך, שבביתו שהיתה בחצר אחת עם דירות האחים, הפריד חלק החצר מסביב לדירתו במחיצה מיוחדת כדי שלא ייפגש עם אחיו גם בחצר מגוריהם.

בימי הסליחות בא הבעש"ט לפתע לאותה עיירה והשמחה היתה גדולה. שכן, מאז הפכו הדוד הזקן והעילוים לתלמידי הבעש"ט, נעשו כמעט כל העיירה וכן הישובים בסביבה לתלמידי חסידי הבעש"ט, ממילא עשתה ביאתו הפתאומית של הבעש"ט לעיירה רושם חזק, ושלחו שלוחים לכל הישובים לבשר לתושביהם שהבעש"ט ישהה בעיירה כמה ימים.

האח השלישי המתנגד שכב – לא עלינו – חולה. ברם, גם מתוך חליו כשרק שמע שהבעש"ט בא לעיירה ושורר בה שמחה עצומה, המשיך כדרכו לדבר סרה נגד הבעש"ט.

הבעש"ט אמר תורה, ואחת התורות היתה על הפסוק "לא תשנא את אחיך בלבבך" – מי ששונא יהודי בלבו בלבד, גם אם אינו גורם לו שום רעה מסיבת השנאה, ואף לא מדבר עליו, הוא רק שונא אותו בלבו – הוא עובר בלאו. העצה שיהודי לא יעבור על הלאו של לא תשנא את אחיך בלבבך היא "הוכח תוכיח את עמיתך", שנאתו של הלז אליך יש לה בודאי סיבה, והיא קשורה בודאי בענין של יראת שמים. מן הסתם ראה בדרכיך או בהנהגתך משהו שהוא חושב שעל פי תורה אין לעשותו, אשר על כן העצה לכך היא "הוכיח תוכיח את עמיתך" – לך אליו והראה לו שהדרך שלך והנהגתך הן כדבעי, "ולא תשא עליו חטא". ואם תאמר מדוע אני חייב לעשות כך – הרי זה מצד

"אתמר מחט שנמצאת בריאה" – ברזל שנמצאה בריאה, ברזל בגימטריא עמלק, עמלק בגימטריא ספק, ספק בגימטריא ר"ם, ור"מ הוא מ"ר. כשמוצאים ברזל בריאה, כלומר עמלק המטיל ספיקות באמונת ה', בקדושת התורה, כשמוקבלים את התורה כפי שהיא כפשוטה בלבד, ולא רוצים לדעת מהרמוז, דרוש וסוד שבתורה, ומתגאים בידיעת הפשטות – זהו ה"ר"ם של עמלק, או באמת מר. הסיבה לכך היא: מחט שנמצאת בריאה, החטא שבריאה – הבעש"ט פירש מחט מלשון חטא, ריאה לשון ריאה – כשמתכלים על יהודי בעין רעה, כשיש לך קושיא על יהודי שהנהגתו איננה מוצאת חן בעיניך, צריכים להוכיחו, לא ח"ו להסתכל עליו בעין רעה ולהתרגז עליו, חטא הראי' גורם ל"עמלק" המטיל ספיקות באמונת ה'.

"רבי יוחנן ורבי אלעזר ורבי חנינא מכשרי, רבי שמעון בן לקיש ורבי מני בן פטיש ורבי שמעון בן אליקים טרפי" –

הבעש"ט הסביר ששלשת המכשירים הם מצד מדת החסד, ושלשת המטריפים שרש נשמתם ממדת הגבורה. ואמר ששרש נשמותיהם מרומז בשמותיהם. לכן בשמותיהם של כל אחד משלשת המכשירים יש רמז לחסד:

בשם רבי יוחנן – 'חנן; בשם רבי אלעזר – אל עזר; רבי חנינא לשון חנינה, ושלשת השמות של... [עד כאן הגיע לדינו לע"ע].

החייב של אהבת ישראל. זהו "ולא תשא עליו חטא". מדת אהבת ישראל צריכה לפעול עליך במדה כזו שלא תרצה שהוא ישא עליך חטא, כשתוכיח לו שדרכך טובה והנהגתך היא על פי תורה, תסיר ממנו את החטא של "לא תשנא את אחיך בלבבך". ברם, כיוון שאתה יודע שאתה הצודק וזה ששונא אותך אינו צודק, ומקיים אתה מצוה גדולה כזו של אהבת ישראל כדי להצילו מהחטא ומהלאו של לא תשנא את אחיך, יתכן שתדבר אתו דברים קשים, אומר רש"י על לא תשא עליו חטא – "לא תלבין את פניו ברבים".

לפני עזבו את העיירה, אמר הבעש"ט אל שני האחים שברצונו לבקר את אחיהם ולראותו. בודאי – ענו לו האחים – הי' אחיהם עוזב את ביתו בראותו את הבעש"ט שם, אלא כיוון שהוא שוכב חולה, לא יוכל לברוח מביתו.

הבעש"ט בלויית האחים ועוד מאנשי העיירה הלכו לקיים מצות ביקור חולים. בהיכנסתם לבית האח המתנגד, מצאו את בני הבית בוכים ומיללים, החולה שכב בעינים עצומות, חום גבוה, ממלמל בשפתיו דברים בלתי ברורים ותנועותיו כשל אדם חולה מאד.

כשנכנס הבעש"ט לחדרו של החולה, הגישו לו כסא והוא ישב ליד החולה, הניח ידו הימנית על ראש החולה, והחל לומד גמרא בניגון:

שער
הגדהות
רבינו

אוד חדש! - כל הגהות הרבי לפרק מ"ז עבוד 'שיעורים בספר התניא' בכתב ידו הקדוש.

לפנינו בפרסום ראשון ובכתב יד קודש כל עלי הגהות הרבי לפרק מ"ז משיעורים בספר התניא אשר עד כה לא התפרסם עדיין ובכך בשעה טובה ומוצלחת ישנן בפרסום לקהל הרחב כלל הגהות הרבי לג"ן פרקי התניא בסיעתא דשמיא!

פרק מ"ז. א.

אין פריהעדיבען פרק-פרק מ"ז--האט דער אלטער רבי אנגעפאנגען ערקלערען נאך א רוען וואס איז בלויז געגענגליך פאר יעדער איד צוזוקומען צו א גרויסע אהבה צום אויבערשטען וואס דאס איז די אהבה פון כמים הפנים, און אזוי ווי די סכע פון וואסער איז אן ווען דער מענטש באריינט זיין פנים אין וואסער שפיגלט זיך אפ אין די וואסער כלבו דער ועלכער פנים, און אזוי איז אדורך לב האדם לאדם, די הארץ פון איין מענטש צום צווייטען און כסעף איין מענטש האט אן אהבה צו א צווייטען און כפרס ווען ער ווייזט ארויס זיין אהבה-ואן ווינקס דאס און ביי מענטש ואל ערוועקט ווערען אן אהבה צו איהם, וואס דאס איז ביי יעדער מענטש אפילו ווען ביידע זיינען בלויז אין מעלה, און אודאי איז אזוי ווען א נאר גרויסע-סלך ווייזט ארויס א גרויסע אהבה צו א פראסטען און נירריגען מענטש אין קומט צו איהם אין זיין נידעריגען ארט און הויכט איהם פון דארט ארויס און ברענגט איהם אריין זיין עניינליכען מאלאז און איז זיין נאר פרייראסטען ציטער און דארט פאראייניגט ער זיך מיט איהם מיט א טארקע פאראייניגונג-וועג עס דאן זיכער ארויס רופען א נאר גרויסע אהבה ביי דעם פראסטען מענטש-צו דעם סלך ביז מיט א כלוח הנפש אן זיין נפש וועט אריסניין מיט ליעבשאפט צו דעם נפש פון דעם סלך.

און ער האט ערקלערט אז ווי די אלע פרטים פון די אהבה פון א איד גרויסען סלך צו א נאריגען מענטש, אזוי האט דער אויבערשטער געהאן צו אונז אירען, און ווען אירען זיינען געווען אין דעם נידעריגעסטען מצב זיינענדיג אין מצרים האט דער אויבערשטער אונז ארויסגערייזט און טארט ליעבשאפט און ער אליין בכבודו וכעצמו האט צראג-גענידערט אונז אריסצולייזען פון מצרים בכרי אריין צו ברענגען אירען זיין זיינע חרדים כסעף סען חרה וואס דורך חורה און מצוה ווערט א איד פאראייניגט מיט דעם אויבערשטען מיט די העכסטע טארט פאראייניגונג,

און ער האט אפגעטייטסט דעם ווארט וקדשנו וואס א איד זאגט אין די ברכה אריין מקיים זיין א מצוה, אז דאס איז פון לסען קידושין ווי די לתי-תניין וואס א טאן איז מקדש א פרוי צו זיין מיט איהם פאראייניגט מיט א פולשטענדיגע פאראייניגונג, אריין באווייזט דער ווארט קדשנו ארויף די הויכע פרייגע פון קדושה מיט וועלכע א איד ווערט געהויליקט דורך מקיים זיין א מצוה, וואס קדשנו איז קדושה פון קדש העליון, און אריין באווייזט דער ווארט קדשנו ארויף די הבולה וואס אירען ווערען אטגעטיילט פון סטייגען העכער פון אלעם דורך מקיים זיין מצוה, אזוי ווי די קדושה פון דעם אויבערשטען איז פובדל און העכער פון עולם-ה-רוח, וואס דאס איז א געזונטע קדושה איד פון לעזן הבדלה.

און און דעם פרק מ"ז וואס ס'זאגט פאנגען איצט אן לערנען וועט ער מסתיר זיין דעם ענין און ערקלערען אן פאנגען אזוי ווי די אהבה פון דעם אויבערשטען צו איבען וואס ער האט ארויסגעוועלט ביי יציאת מצרים (און סען חורה) דאן דאך אריין רופען כסות הפנים ביי א איד א נאר גרויסע אהבה צום אויבערשטען, אזוי איז דער ענין פון יציאת מצרים דאך זיין ביי א איד און איז דא כיון א איד יעצט טאג, די יציאת מצרים

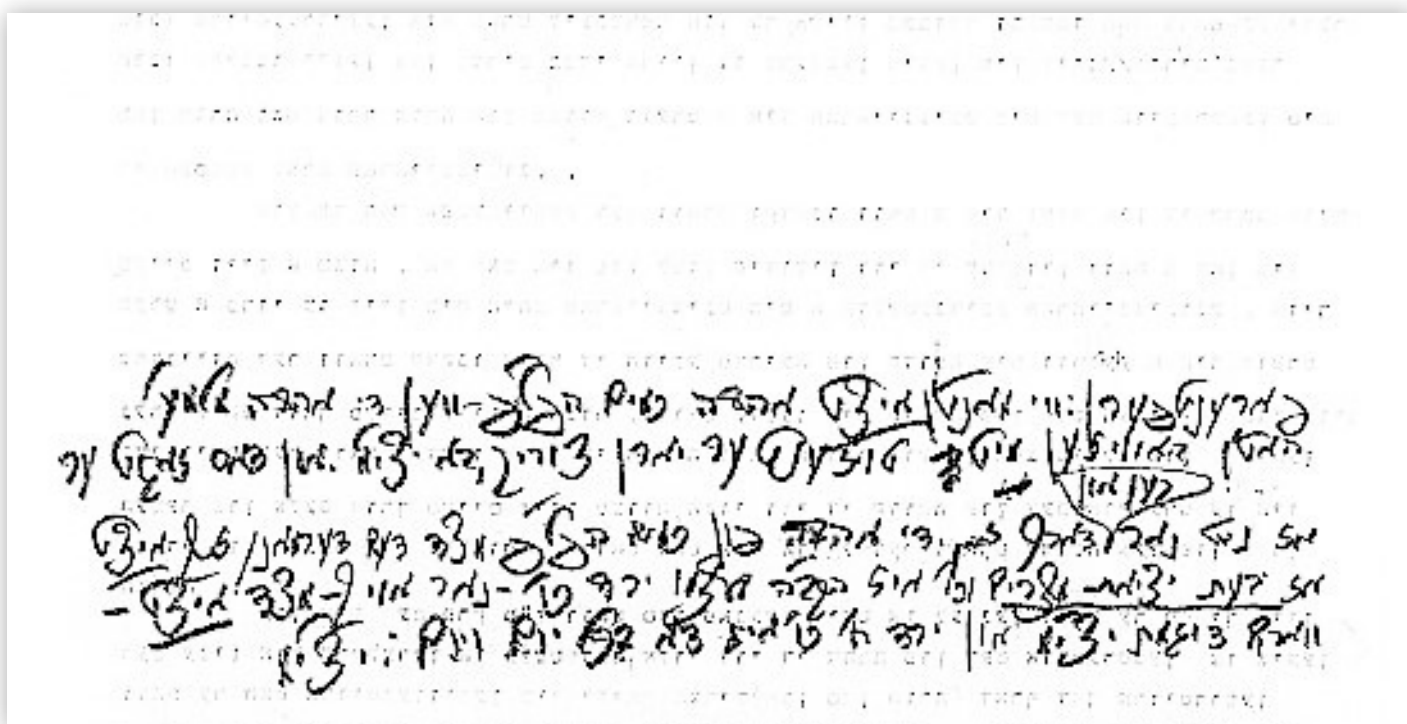
תיקן ע"י סימון להחלפת טעות הדפוס בכמה מילים בכלל בכל הפרק וכן הוסיף בהקדמה לביאור הפרק מספר מילים:

ית' [=יתברך]

אינערליכער [=פנימיים]

וואס [=אשר]

מחק 'וויל דער ווארט', 'איז' ונהפך ל'זאס דאס איז קדושה פון לשון הבדלה' [=אשר זאת 'קדושה מלשון הבדלה']
מחק קטע שלם מהפסקה האחרונה (מ'אזוי' עד 'רוחניות' אשר מעבר לדף), שינה האות 'א' שם לפני הקטע למילה
און והוסיף מעבר לדף בחץ פסקה שלימה בכתב ידו:

פארענטפערן: ווי מאנען/מאנטן איצט אהבה כמים הפל"פ [הפנים לפנים] - ווען די אהבה מלמע' [מלמעלה] האט'ן באוויזען מיט
טויזענטער יארן צוריק, בא יצי"מ [יציאת מצרים] און דאס זאגט ער אז ניט נאר קען און דארף זיין די אהבה פון כמים הפל"פ מצד דעם
דערמאנן זיך איצט אז בעת יציאת מצרים וכו' איז הקב"ה בעצמו ירד כו' - נאך אויך - מצד איצט - ווארם דוגמת יצי"מ און ירד ה' כו'
איז דא/יצי"מ (?) בכל יום ויום: יצי"מ

[תרגום ההערה מתוך 'שיעורים בספר התניא' שם:

ולתרץ: כיצד דורשים כיום את האהבה של כמים הפנים לפנים, בשעה שאת האהבה מלמעלה הראו לפני אלפי שנים, בשעת יציאת
מצרים? אלא, מסביר רבנו הזקן, שלא זו בלבד שיכולה וצריכה להיות האהבה של כמים הפנים לפנים, על ידי שנוכר כעת שבשעת
יציאת מצרים ומתן תורה, ירד הקב"ה בעצמו כו' (כלומר: הקב"ה הראה אהבה גדולה לישראל, ב"ירידתו" אליהם בכבודו ובעצמו), כי
אם גם מצד ההוה - שכן, דוגמת יציאת מצרים ו"ירד ה'" - ישנה יציאת מצרים בכל יום ויום].

פרק ט"ז . ב.
אוריסקאנכ פון דעם נפש האלקיח פון דעם גלוח מצרים פון דעם גוף און
נפש הכהנים צו ווערן פאראיינציגט מיט דעם אויבערשטען דורך לערנען הורה און פקיים
זיין מצווה . און יעצט וועלען ביר לערנען אינווייניג אנפאנג פרק פ"ו אויף דף
ט"ז עמוד ב'.
והנה גבל דור ודור וכלו יום ויום , און אין יעדער דור און יעדער טאג , פייב
אדס לראות עיניו כאלו הוא יצא היום סמצרים , דארף א פנימל וען זיך ווי ער וואלט היינט
אנגעט ארויס פון מצרים] דער לסון ככל דור ודור איז דער לסון פון די ספנות און דער
אלטער עבי ליינט צו בכל יום ויום או נישט נאר /ערער דור איז פראן דער ענין פון יציאת
מצרים נאר יעדער טאג איז אין רשנינה אין דער עבודה פון א איד דא דער ענין פון
יציאת מצרים] והיא , און דאס איז , יציאת נפש האלקיח סמאר הגוף סכא דחוי' ,
די אוריסקאנכ פון דעם נפש האלקיח פון די חפיסה פון גוף וואס אעס ווערט אנגע-רופען
סכא דחוי' - אן עור הנה - ווייל זיין חיות איז פון קליפה, איז ער דאך פאר דעם נפש האלקיח
א גלוח און חפיסה , איז פון דעם גלוח און חפיסה ביים דער נפש האלקיח ארויס] ליכלל
ביחוד אור א"ס נגלה צו ווערן נכלל דאריינענופען אין דעם יחוד - פאראיינציגונק מיט -
אור אין סוף כ"ה , ע"י עסק ההורה ומצווה בכלל , דורך דעם עוסק זיין ויך אין חורה און
מצווה אין אלגעמיין] וואס דורך דעם וואס א איד לערנט חורה און איז פקיים מצווה עפע
ביים זיין נפש האלקיח ארויס פון דעם גלוח פון גוף און ווערט פאראיינציגט מיט אור
אין סוף כ"ה , און באזונדערס איז דער ענין פון יציאת מצרים פון נפש האלקיח וואס
פירט צו די פאראיינציגונק מיט אור אין סוף כ"ה - דורך זיין סקבל זיין אויף זיך עול סלכא
ספנים ביי קריאה ספע וואס דאס זאגט ער ווייסער] ובפרם סקבלח סלכוח סמים סק"ס , און
כאונדערס אין דעם סקבל זיין סלכוח סמים ביי קריאה ספע, קבה סקבל וסמטיך עלינו יהודו
יה' ספירוס , זואס איז איר - אין קריאה ספע, איז ער סקבל און איז סמטיך אויף זיך
דעם יהוד פון דעם אויבערשטען ספירוס , כאטור ה' אלקיכו ה' אחר , זאפענדיג אהעכ
איז אלקיכו אונזער -ס און ער איז אחר , וסמט"ל כי אלקיכו הוא סמו אלקי אהעכ ,
און ווי ערקלערט אויבען (איז פריהערדיגען פרק) אז אלקיכו באדייט אזוי ווי דער
אויבערשטער ווערט אנגענופען אלקי אברהם / ווייל אברהם אבינו איז געווען אינגאנצען סמל
און אויבערשטענען אהט אויבערשטען , אזוי איז ביי יעדער איד דורך א מצוה ווערט דער
אויבערשטער אנגענופען אלקיכו ווייל סוהענדיג מצוה ווערט א איד פאראיינציגט מיט דעם
אויבערשטען און דער אויבערשטער ווערט אנגענופען אלקיכו / אהעכ

הוסיף בכתב ידו מקור ללשון המשנה (פסחים פ"י מ"ה [=פרק י' משנה ה'])
שינה טעות דפוס במילה 'האלרי' ע"י הוספת פס והאות ת' וכך תיקן שתהיה 'האלקית'
הקיף המילה 'שמים' אשר היתה לא ברורה שם.
מחק קטע מהפסקה האחרונה על ידי סימון ב-X על המילים 'וויל' עד 'איהם'

פרק מ"ז . כ.
אלקי יצחק און אוי ווייסער , לפי זה"י כאל זכאלל ביהוד אור אין סוף כ"ה , ווייל
 ער-אברהם-אין כעווען כאל און אריינגענומען אין דעם יאוד פון אור אין סוף כ"ה [וואס
 דערפאר ווערט דער אויבערשטער אנגענומען אלקי אברהם , אוי אויך וואס דער אויבערשטער
 ווערט אנגענומען אלקינע צו יעדער איד, איז דאס ווייל דורך קיינס זיין א מצוה איז
 א איד פאראיינציגט מיט דעם יחוד אור אין סוף כ"ה] ^{אוי}
 רק שאברהם זכה לזה בסעקור והילוכו בקדש סמדריגה לטריגה , נאר וואס אברהם האט
 זוכה געווען צו דעם - צו זיין פאראיינציגט מיט אור אין סוף כ"ה דורך זיינע פעסטים און
 זיין הילוף בקדש וואס ער איז ^{אוי} געבאנען פון סמדריגה צו סמדריגה [כיו ער האט זיך
 דערהויבען צו די הויכעסמדריגה פון זיין כאל און פאראיינציגט מיט אור אין סוף כ"ה]
 כ"ה , ווי עס שטייט ויסע אכרס הלוך ונסוע וגו' ^{אוי} אכרס איז געבאנען פון סמדריגה
 צו סמדריגה [כיו ער איז צובעקומען צו הנוכה וואס באייזט די העכסטע סמדריגה אין אהבה
 צום אויבערשטן דאס וואס געווען כיו איהם דורך זיין אייגענע עבודה]
 אכל אהנוו , אפעד פיר אירען [די קינדער פון אברהם] ירוסה וסמחה היא לנו
 און עס צו אונז א ירוסה און א בהנה , שנחן לנו אח חורח , וואס דער אויבערשטער האט אונז
 אפגעגעבען זיין חרה , והלכיס בה רבנו וחכמחו יח' , און האט אנגעטאן אין איר-אין
 די חרה- זיין חכמה און זיין רצון , המינהדים במהותו לעצמותו יח' בהכליח היחוד ,
 וואס ווינען פאראיינציגט מיט זיין כהנה און עצמות יח' מיט די העכסטע סארט פאראיינציגט,
 [אוי, או זיין חכמה און זיין רצון זיינען איין זאך מיט איהם יח' והרי זה , אין דאך
 דאס, כאלו נחן לנו אח עצמו כביכול , ווי ער האט אונז אפגעגעבען זיך אליין כביכול . [אז
 דורך דעם וואס א איד לערנט חרה און איז מקיים מצוה און ער געטען איהם יח' און זיין
 פאראיינציגט מיט איהם יח' . כ"ה בזה"ק ע"פ תקוה לי חרוסה , ווי ער וואגט און
 והר' אויף דעם פסוק ויקחו לקריתיה . [דלי כלומר אורי , אז דער נואם לי מיינט פון
 זינקט לי-איר זאלט נעמען פון דעם אויבערשטן - ווייל אין זה/ מיט'ס ער דעם ווארט
 חרוסה אז דאס מיינט אויף חורה , וואס געטען חרוסה סאכט חולה ס' די חורה וואס איז
 געגעבען געווארען צו פערציג טעג , און זאגט דאס אז דורך חרוסה-דורך חורה איז ויקחו
 לי איר וועט נעמען פון אליין דעם אויבערשטן אליין] והליל זהרופה , און ער האט דאך
 געדארפט זאגען וחרופה , מיט א ווא , וויכאמך אז לי מיינט אויף דעם אויבערשטן און
 חרוסה אויף חורה האט ער דאך געדארפט זאגען ויקחו לי מזל נעמען איהם יח' און דורך
 נואם וחרופה דורך חורה ? -אלא שמוס זכולא חר , נאר ווייל עס איז אינגאנצען איין זאך
 דער אויבערשטער און חורה איז דאס אינגאנצען איין זאך . [דערפאר שטייט נייטס וחרופה

הקיה בעיגול המילים 'אלוקי יצחק' להמשך מחיקתן (כשאר כל הקטע הקודם).

תיקן שם המילה טעות דפוס באות ל' למילה 'ווייל'

הוסיף המילים דאס וכן איז דאס בתוספת מספר סימונים לתיקון אותיות הפוכות

הוסיף בכתב ידו מקור ללשון הזוהר: ח"ב [=חלק ב] קא, ב (קכו, א?)

הוסיף מקור נוסף ללשון נוספת מהזוהר: (במק"מ [=במקדש מלך] ? זח"ג [=זוהר חלק ג] קעט, א)

הרבי העיר שם בכתב ידו על תוכן הסוגריים המרובעות (פירוש המילה 'תרומה' ע"י הזוהר הקדוש בהקשר של עניין קבלת התורה ומ' הימים באים ניתנה): לברר הנמצא שם פי' [=פירוש] זה ג"כ [=גם כן] (כלומר בזוהר שם)

פרק ס"ז
 או לי איז איין זאך, און חרומה וואס דאס איז חורה איז נאך א זאך, נאר עס איז איין זאך [ע"ש חיסב ; מואל גוט איינקוקען איז זער וועט מען פארשטיין דעם ענין .

רו"ט/וחון לנו ה' אלקינו כאחבה כו', און רו האסט אונז בעגעבען ה' אלקינו מיט ליעבשאפט דאס טיינט או פזד ויין ליעבשאפט צו אידען האט ער אונז בעגעבען אז עס זאל ויין ה' אלקינו אונזער נש"ט או סיר זאלען זיין פאראיינציגט מיט איהם יח' , בי כאור פניך נחה לנו ה' אלקינו כו' , מיט דעם ליכט פון דיין פנים האסטו אונז בעגעבען א סנהא אז עס זאל-זיין ה' אלקינו , ולזה , און דערפאר , [וויבאלד אז דאס איז גייסט אן ענין וואס א איד קומט צו דעם צו דורך זיינע איבערע עבודה , וואס דאן קען מען דאך זאגען אז גייסט יעדער קען האלפען ביי וועלכדיגה פון-אברהם-אבינו צו ויין פאראיינציגט מיט דעם אויבערשטען ביז אז דער אויבערשטער זאל ויך אברופען זיין אלקה , אבער וויבאלד דאס איז גייסט דורך די אייבערע עבודה נאר עס איז א אלקה א ירושה און סנהא , וואס א ירושה איז דאך גייסט נובע אלקה דער ירוש איז אויב נאר ער איז א ירוש ירשנס ער עס, און אויב אויך א סנהא איז דאך גייסט לויט דעם ערך פון די עבודה פון דעם סקבל/עס נאר מען גיט איהם אן ענין כסנהא , איז דערפאר קען דאך יעדער איד עס דאס האבען וואס דאס זאגט ער [ולזה , און דערפאר , אין טוגע לנו , איז גייסט קיין אפהאלט פאר אונז סובייקטע הגשם ביחודו ואורו יח' , פאר די דביקה פון דעם נפש אין ויין יחוד און אפן ליכט יח' , אז דער נפש פון א איד זאל זיין דבוק אין דעם אויבערשטענס יחוד און אין אור אין טור ב"ה , איז גייסט קיין אפהאלט [אלא הרצון , נאר כלויו דער ווילען , סאס אין האדס רוצה כלל ה"ו לדבקה בו קו' , אז אויב דער מענט וויל ה"ו כלל גייסט ווערען באהאפטען אין איהם יח' [וואס דאן איז גייסטא ביי איהם דער יחוד] . אכל סיד סרוצה , אבער כאלר ווי ער וויל , ומקבל ומסטיך עליו אלפחו יח' , און ער נעמט און איז מסטיך אויף ויך ויין ג-ט' ליכקייט יח' , ואומר ה' אלקינו ה' אחד , און זאגט אז דער אויבערשטער איז אלקינו אונזער ג-ט' און אז ער איז אחד , הרי כטילא נכללה נפשו ביחודו יח' , איז דאך כטילא ווערט נכלל/עס נפש אין דעם יחוד פון דעם אויבערשטען , דרוח איהם רוח ואמשיך רוח , וויל דער רוח און העקוררוח הרצון פון דעם מענט כרעננס א רוח און העקוררוח פלסעלה און איז כמסיר א רוח שפעטער בילם ארם ער זאל זיך ציהען און זיין דבוק אין דעם אויבערשטען .

והיא כחנ' וצואה סגרים , און דאס איז -אין נפש- די כחינה פון יציאה סגרים [דער

- כמה מההערות בעמוד ספציפי זה אינן מהרבי ופה כתבנו כמובן רק את הערות הרבי בלבד -
 שינה המילה 'די' למילה דער וכן כתב המילה נייטיגער [=נחוצה] וסימן קו למחיקת המילים 'פון אברהם אבינו'

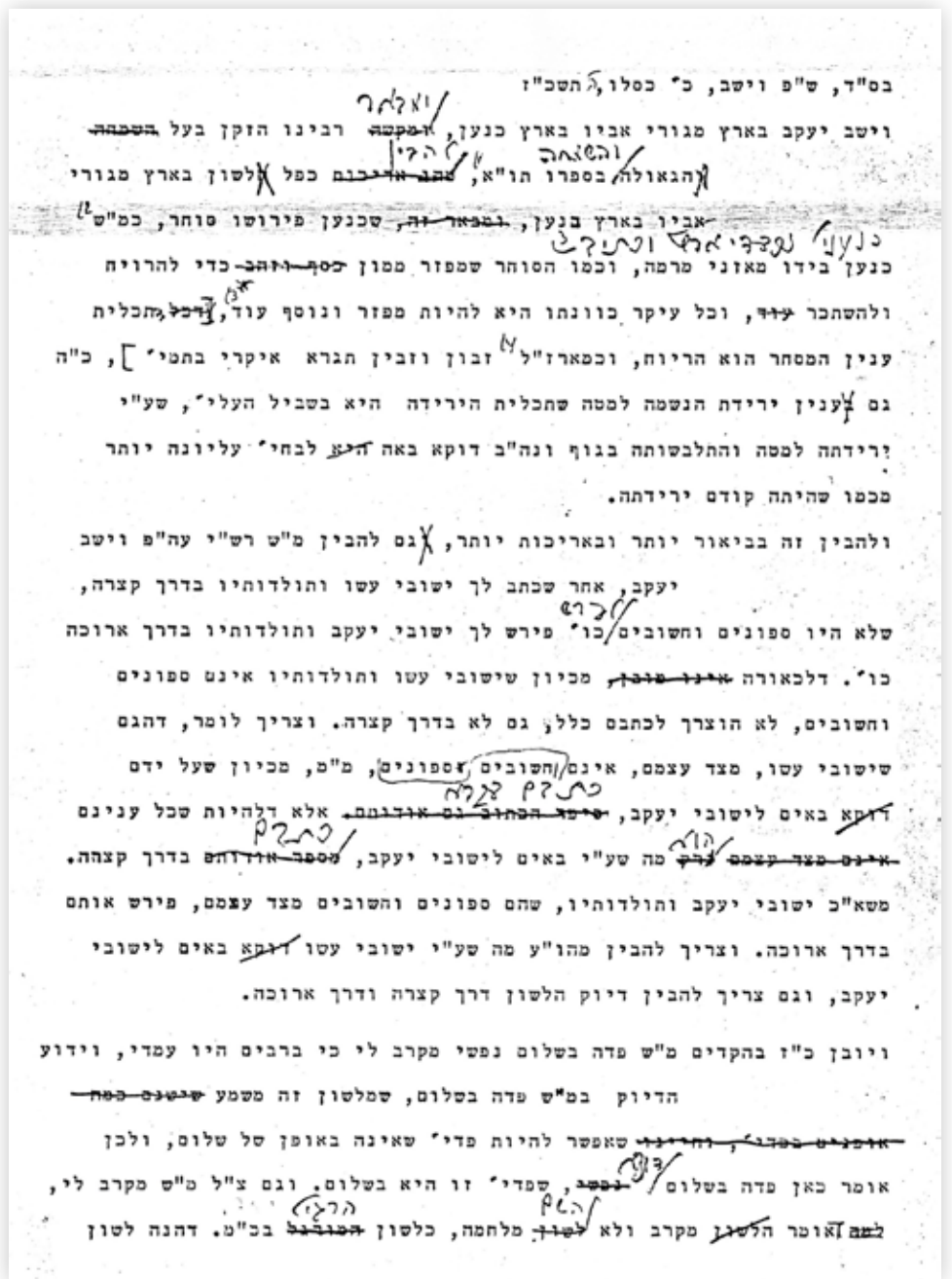
פרק ס"ו. ה.
ענין פון מקבל זיין מלכות סמים אין קריאה שמע און אויסדרוקען דעם רצון צו זיין דבר
אין (זיין יחוד) דעם יתוד פון דעם אויבערשטען, - דאס איז דער ענין פון יציאה מצרים,
וואס דער נפש כייס ארויס פון דעם גלות פון גוף צו זיין כאהאפטען מיט דעם אויבערשטען
ולכן חקנו פ' יציאה מצרים בשעה קריאה שמע דוקא, און דעפאר האבען די חכמים מחשן ~~על~~
בערען צו זאגען די פרשה פון יציאה בשם מצרים דוקא אין די צייט פון קריאה שמע
צוזאמען מיט קריאה שמע. אף שהיא מצוה בפני עצמה ולא ממזגה ~~עמה~~ קריאה שמע,
כאטש [דער בערענען און זאגען ברבור דעם ענין פון יציאה מצרים] איז א מצוה פאר זיך,
קריאה שמע, ווי געברענגט אין במדבר און אין פוסקים או בערענען יציאה מצרים
פארענען און נישט פון די מצוה פון קריאה שמע, איז פארוואס האבען די חכמים זיין
צוזאמענברענגען? אלא טפני שהן דבר אחד סמך, נאר ווייל זיי זיינען איין זאך סמך,
דער מקבל זיין מלכות סמים וואס אין קריאה שמע, און דער ענין פון יציאה מצרים איז דאס
איין זאך סמך, ווייל מיט דעם מקבל זיין מלכות סמים אויף זיך ביי קריאה שמע גייט דער
דער נפש האלקיה ארויס פון ~~על~~ מצרים פון דעם גוף
וכן בסוף פ' יציאה מצרים, און אזוי אויך אין די ענדע פון די פרשה פון
יציאה מצרים, סתים ג"כ אני ה' אלקיכם, פירט ער אויך אויס אני ה' אלקיכם, והיינו
ג"כ כסנו"ל, און דאס איז אויך ווי ערקלערט אויבען [אז דורך יציאה מצרים ווערט
אני ה' אלקיכם אלקה שלכם, או א איז ווערט פאראיינציגט מיט דעם אויבערשטען] סמך
עכ"פ קומט זאך אויס או יעדער טאג איז דא ביי א איז דער ענין פון יציאה מצרים, איז
פונקט ווי גערעדט מריהער אז די אהבה וואס דער אויבערשטער האט ארויסגעוויזען אידען ביי
יציאה מצרים דארף ווירקען כמים הפנים ביי א איז א גרויסע אהבה צום אויבערשטען, אזוי
דארף ער ווירקען די יציאה מצרים פון יעדער טאג, וואס אויך אין דעם קומט צום אויס-
דרוק די גרויסע אהבה פון דעם אויבערשטען צו אידען.]

תיקן ממש אך ורק תיקונים בודדים להיפוך ושינוי אותיות בלבד.

צילום הגהות הרבי בכת"ק למאמר ד"ה 'וישב יעקב' מהתוועדות ש"פ וישב תשכ"ז - פרסום ראשון:

*מאמר זה הינו כאחד מהמאמרים שאמר הרבי לאורך השנים כאשר חזר על מאמר א' מרבתינו נשיאנו שי"ל בסמיכות לאותם הימים ומאוחר יותר הגיה את התחלת וסיום המאמר (אשר אמרם בלשונו הק'), המאמר פה הינו בעצם מהרבי הרש"ב נ"ע, ד"ה פדה בשלום עזרת, אשר י"ל בקונטרס בפני עצמו אז, ערב חנוכה ה'תשכ"ז (ולאחרי כך בספר המאמרים עזרת ע' פח ואילך, שם ע' רמד ואילך) ובפתח דבר שם: "כ"ק אדמו"ר שליט"א הואיל לומר מאמר זה בהתוועדות חג הגאולה י"ט כסלו שנה זו (עם הוספות ושינויים). ובהתוועדות דש"ק כ' כסלו (ש"פ וישב) אמר מאמר זה עוה"פ ובאריכות יותר, בהוספת התחלה וסיום". המאמר כולו נמצא בהוספות לספר המאמרים מלוקט חודש כסלו (עמ' ת"נ) בעריכתו הסופית. כאן פענחנו (ככל האפשר) את ההגהות ופענחנו בדרך אפשר את משמעותן, ראשי תיבות וכיו"ב.

מחק 'ומקשה', שינה וכתב בכתב ידו ל'ומבאר'.
מחק 'השמחה והגאולה', הוסיף בכתב ידו אחר המילה 'הגאולה' המילה 'השמחה' וכך הפך סדר המילים.
מחק המילים מהי אריכות וכתב 'להבין'.
מחק האות ה' מהמילים 'כפל הלשון' וכן המילים 'זמבאר זה'.
הוסיף סימון המספר (2) וכתב בכתב ידו 'כנעני' נכבדי ארץ, וכתב 'וכן מספר להערת מראה המקום'.
מחק המילים 'כסף וזהב' והמילה 'עוד'.
הוסיף כוכבית (*) להערת מ"מ 3 להופכה למ"מ נוסף אחרי הוספת מ"מ מס' 2.
מחק מתחילת הסוגריים המרובעות המילים 'דכל' וכתב שם האות ד' לפני המילה 'תכלית' ויצא 'תכלית'.
מחק האות ב' במילה 'בענין' ומחק המילה 'היא'.
מחק האות וא"ו במילה 'וגם'.
הוסיף בכתב ידו המילה 'לפרש'.
מחק המילים 'אינו מובן'.
סימן בקו להיפוך המילים 'חשובים וספונים' ומחק האות וא"ו והוסיפה בכתב ידו לפני המילה 'חשובים' כך שיצא 'ספונים וחשובים'.
מחק המילים 'דוקא' וכן 'סיפר הכתוב גם אודותם' וכתב בכתב ידו שם המילים 'כתבם בקרא'.
מחק המילים 'אינם מצד עצמה' וכן 'זרק' וכתב בכתב ידו שם המילה 'הוא'.
מחק המילים 'מספר אודותם' וכתב בכתב ידו שם המילה 'כתבם' וכן מחק בהמשך המילה 'דוקא'.
מחק המשפט 'שישנם כמה אופנים בפדי', והיינו וכן בהמשך המילה 'נפשי' וכתב שם בכתב ידו המילה 'דוקא'.
מחק המילה 'למה', הוסיף האות וא"ו (כך שיצא 'אומר') וכן מחק המילים 'הלשון' וכן 'לשון' והחליף וכתב בכתב ידו המילה 'השם' ובהמשך מחק גם המילה 'המורגל' והחליף וכתב בכתב ידו המילה 'הרגיל'.

- ב -

הקודש אינה לשון הסכמי הי"ע כ"א הוא הלשון שבו נברא הקב"ה אה העולם, ויהי לנו שמו של כל דבר מורה על הוכנו וענינו הפנימי של הדבר, ויחירה

מזו, אשר השם מורה ~~אף~~ על החיות אלקי של הדבר הנקרא בשם זה כמ"ש רבינו הזקן בעל השמחה והגאולה בשעהיוה"א. דמזה מובן בענין שמוח הנרדפים סבלה"ק, אשר עם היות שכל השמות מורים, בכללות, לאותו הדבר, מ"מ כל שם ושם, מורה און בריינגט ארויס חוכן אחר. דמסוגל הבג גם בהשמות קרב ומלחמה, שעם היות אשר גם קרב פירושו מלחמה, מ"מ הנה בהכרח לומר, אשר חיבת קרב מורה על אופן מיוחד במלחמה, טמלחמה כזו דוקא נקראת בשם קרב. וצ"ל מ"ש כאן מקרב דוקא. וביותר אינו מובן עפ"י מ"ש ~~ההפסד שפדה בשלום נפשי~~ מקרב לי קאי על מלחמת אבטלוס, ~~ערי מלחמה זו נקראת בתנ"ך בשם מלחמה, ולמה קורא אותה כאן בשם קרב דוקא. והנה במ"ש מקרב לי, ישנם שני פירושים. פירוש א' הוא, דכאשר דוד הי' במצב של קרב, הנה אז, פדה בשלום נפשי. ופירוש הב' הוא, שפדה והוציא אותו מהקרב. דזהו מ"ש מקרב במ"ס, שחוציא אותו מהקרב (וכמו פדיחנו ממצרים), שפירושו הוא, הפדי' והיציאה ממצרים). דענין הפדי' היא היציאה לא רק מהמצב דמלחמה כ"א גם מהמצב דקרב. וצ"ל מהו"ע ב' פירושים אלו. והנה בסיום הכתוב אומר, כי ברבים היו עמדי. וגדנע שכי משמש בד' לשונות. דמזה קטן מובן שבפני ברבובם הנו עמדי, ישנם שני פירושים. פירוש א' הוא שכי הוא נתינת טעם מלשון דחא, בהטעם עלמה שפדה בשלום גו' הוא לפי סברבים היו עמדי, וחיניד שע"י אשר ברבים היו עמדי, וכמ"ש בירושלמי שגם אנשי אבטלוס התפללו עבור דוד, עי"ז פדה בשלום נפשי. ופירוש הב' הוא שכי (א) הוא מלשון אשר. והיינו אשר ברבים היו עמדי הוא הפירוש פדה בשלום נפשי גו', שענין הפדי' בשלום הוא זה אשר ברבים היו עמדי, וממוצא דבר (משני פירושים אלו) מובן בפירוש כי ברבים היו עמדי, שע"י אשר ברבים היו עמדי, הנה עי"ז נעשה הפדי' בשלום גו' וסברבים היו עמדי. ולהבין זה, צריך להקדים מ"ש ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל..... כנ"ל בפנים עד גמירא.~~

השם מורה על החיות אלקי של הדבר הנקרא בשם זה כמ"ש רבינו הזקן בעל השמחה והגאולה בשעהיוה"א. דמזה מובן בענין שמוח הנרדפים סבלה"ק, אשר עם היות שכל השמות מורים, בכללות, לאותו הדבר, מ"מ כל שם ושם, מורה און בריינגט ארויס חוכן אחר. דמסוגל הבג גם בהשמות קרב ומלחמה, שעם היות אשר גם קרב פירושו מלחמה, מ"מ הנה בהכרח לומר, אשר חיבת קרב מורה על אופן מיוחד במלחמה, טמלחמה כזו דוקא נקראת בשם קרב. וצ"ל מ"ש כאן מקרב דוקא. וביותר אינו מובן עפ"י מ"ש ~~ההפסד שפדה בשלום נפשי~~ מקרב לי קאי על מלחמת אבטלוס, ~~ערי מלחמה זו נקראת בתנ"ך בשם מלחמה, ולמה קורא אותה כאן בשם קרב דוקא. והנה במ"ש מקרב לי, ישנם שני פירושים. פירוש א' הוא, דכאשר דוד הי' במצב של קרב, הנה אז, פדה בשלום נפשי. ופירוש הב' הוא, שפדה והוציא אותו מהקרב. דזהו מ"ש מקרב במ"ס, שחוציא אותו מהקרב (וכמו פדיחנו ממצרים), שפירושו הוא, הפדי' והיציאה ממצרים). דענין הפדי' היא היציאה לא רק מהמצב דמלחמה כ"א גם מהמצב דקרב. וצ"ל מהו"ע ב' פירושים אלו. והנה בסיום הכתוב אומר, כי ברבים היו עמדי. וגדנע שכי משמש בד' לשונות. דמזה קטן מובן שבפני ברבובם הנו עמדי, ישנם שני פירושים. פירוש א' הוא שכי הוא נתינת טעם מלשון דחא, בהטעם עלמה שפדה בשלום גו' הוא לפי סברבים היו עמדי, וחיניד שע"י אשר ברבים היו עמדי, וכמ"ש בירושלמי שגם אנשי אבטלוס התפללו עבור דוד, עי"ז פדה בשלום נפשי. ופירוש הב' הוא שכי (א) הוא מלשון אשר. והיינו אשר ברבים היו עמדי הוא הפירוש פדה בשלום נפשי גו', שענין הפדי' בשלום הוא זה אשר ברבים היו עמדי, וממוצא דבר (משני פירושים אלו) מובן בפירוש כי ברבים היו עמדי, שע"י אשר ברבים היו עמדי, הנה עי"ז נעשה הפדי' בשלום גו' וסברבים היו עמדי. ולהבין זה, צריך להקדים מ"ש ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל..... כנ"ל בפנים עד גמירא.~~

מחק ראשי התיבות 'ח"ו'.

הוסיף האות נו"ן למילה 'ברא' ויצא 'נברא', הקיף המילה 'הקב"ה' למחיקה וסימן למחוק המילה 'את'.

הוסיף בכתב ידו המילים 'שזו היא חכמתו של אדה"ר [=אדם הראשון]'.

מחק המילה 'גם' וסימן בקו וחץ להיפוך המילים 'השמחה והגאולה' ומחק האות וא"ו והוסיפה בכתב ידו לפני המילה 'השמחה' כך שיצא 'הגאולה והשמחה'.

[מחק המילים 'דמשום הכי' וכתב 'דכן הוא'].

מחק המילים 'המפרשים' וכתב בכתב ידו 'בירושלמי' וסימן כוכבית (*) לצד העמוד לפתיחת הערה חדשה (מס' 10 בהו"ל) ובה כתב: (*) סוטה פ"ק [=פרק קמא] סוף ה"ה

[=הלכה ח']. וגם לפרש"י [=לפירושו רש"י] בתהלים שמביא ע"ז [=על זה] הכתוב וכל ישראל ויהודא גו' (שמואל א-א יח, טז) – הרי מסיים שם (יח, יז): והלחם מלחמות ה'.

מחק האות ש' במילה 'שהרה' וכתב האות וא"ו ויצא 'והרה'.

מחק המילים 'שהוציא אותו מהקרב'.

סימן בקו להיפוך המילים 'פדיתנו ממצרים' שיצא 'ממצרים פדיתנו'.

מחק המשפט 'דענין הפדיה היא היציאה לא רק מהמצב דמלחמה כ"א גם מהמצב דקרב'.

מחק המילה 'הכתוב' וכתב בכתב ידו במקום המילה 'הענין'.

מחק המשפטים 'ידוע דכי משמש בד' לשונות. דמזה (כאן כתב לתחילת המשפט החדש המילה 'דהיינו' אך למעשה גם מחק אותה וכפי שיצוין בהמשך כיצד הגיה זאת למסקנה)

מובן שבכי רבים היו עמדי, ישנם שני פירושים. פירוש א' הוא 'וכן האות ש' שבמילה הבאה 'שכ' וכתב האות ד' ויצא 'דכי'.

מחק בהמשך שם המילים 'מלשון דהא, שהטעם על' וכתב שם האות ד' ויצא 'דמה' ועוד מחק בהמשך שם האות ב' במילה 'שברבים' ויצא 'שרבים'.

שינה האות יו"ד במילה 'עמדי' לאות וא"ו ויצא 'עמדו', המשיך למחוק שם המילים 'דהיינו שע"י אשר ברבים היו עמדי' ומחק המספר 8 שם להערה (היות והשתנו מספרי המ"מ

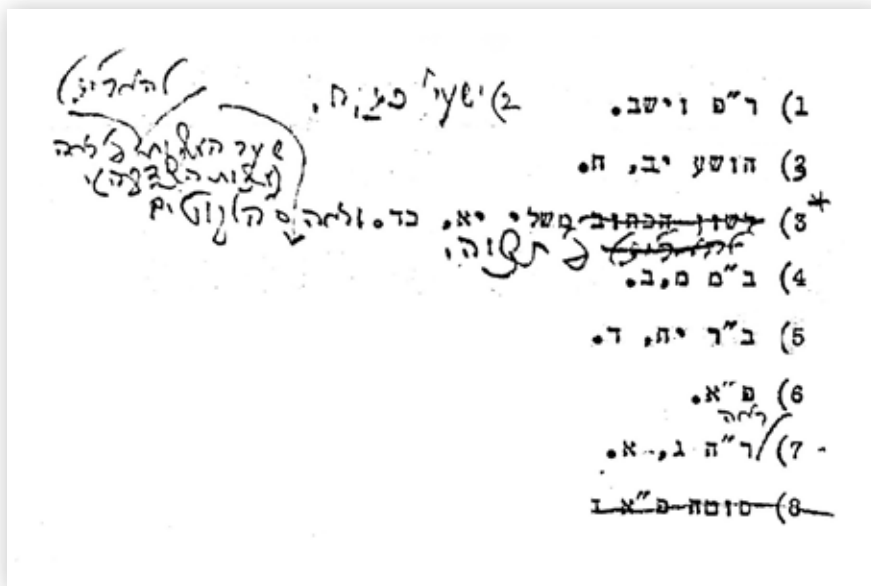
וכו').

מחק המילים 'ופירוש הב' הוא' וכתב במקום זאת 'ועוד יש לפרש' (וכן כתב בכתב ידו סוגריים ובתוכן המילה 'כאן' אך מחק זאת בסש"ד והמשמעות נשארה כפי שהיתה) וכן לפי

זאת סימן לשנות הנקודה בסיום המשפט שם לפסיק.

מחק המילה 'אשר' וכתב האות ש' לפני המילה ברבים כך שיצא 'שברבים' וכן מחק האות ב' במילה 'בפדה' ושינה לאות ד' ויצא 'דפדה'.

סימן כוכבית (*) לפני המילה 'ולהבין' לפתיחת סעיף חדש, הוסיף אחריה בכתב ידו את המילה 'כל' (וכן יצא 'ולהבין כל זה') וכן מחק המילה 'צריך' ושינה בכתב ידו למילה 'יש'.

הוסיף מראה מקום בכתב ידו - 2) ישעי' כג, ח.

שינה המספר 2 בכתב ידו למספר 3.

הוסיף כוכבית (*) למספר מראה מקום 3 לסמנו בנוסף עקב הוספת מ"מ מס' 2, מחק המילים 'לשון הכתוב', הוסיף המילים 'וראה (נראה שהמשיך לכתוב אז המשך המילים 'ס'

הלקוטים' וכן המילה 'להאריז"ל', אך מחק מילה זו והמשיך כדלהלן עם סימן בחץ להכנסת עוד מילים) שער המצות (כאן סימן שוב והוסיף עוד) להאריז"ל פ' [=פרשת] וארא

(מצות הצדקה), (וראה) ס' [=ספר] הלקוטים פ' [=פרשת] תצוה.

הוסיף בתחילת מראה מקום 7 המילה 'ראה'.

מחק כל מראה מקום מספר 8 (ובפועל הוסיפו כהערה 10 עם עוד תוספת עניינים וראה לעיל בהגהת הדף השני).

הגהות הרבי על סדר הסליחות בצום גדליה למנהג חב"ד:

בשנים הראשונות לנשיאות הגיה הרבי רבים מן מנהגי חב"ד וכן סדרי התפילות והסליחות, לפנינו פרסום ראשון של הגהות הרבי על סדר הסליחות לצום גדליה, ומכתב מהמוזכרות כפי שהודפס אח"כ גם בהמחזור ובו ניתן לראות את ההגהות הסופיות שהוספו על פי הוראת הרבי (המכתב נשלח בדואר מהיר לאה"ק על מנת להדפיסו בבטאון חב"ד שי"ל או (ח"י אלול תשט"ו, גיליון יב), אך ככל הנראה לא הספיקו להדפיסו אז). הפענוח וההרחבות הינם בדרך אפשר בלבד.

הטיוטה הראשונית:

סליחות לצום גדליה (וכן אה"ק האלקים האלוהים הזקוקים לה' דתתנה דספרות חנוכה)

לא שמעתי הוראה בסדר סליחות ליום זה ויט ללמוד בסדר הסליחות דכפר חב"ד ובה"ב (כיוון שאכירת סליחות כצ"ג הוא - לאלו שאינן אומרים סליחות בשאר עשי"ה - ספני היחוד ח"ב), ובאיוה פרטים - גם בסדר הסליחות דקודם ר"ה: ~~מספר-סגנון-נוהג~~ - אומרים ג"פ א-ל סלך. (ב) המסוקים כרחם, סלח, וחסה - אומרים: בח"ב ובבה"ב (ו) בערבית דיוחכ"פ ונעילה) רק אחרי (א"ם) הראשון. מוסיף עליהם בסליחות שקודם ר"ה, אטר פסוקי כרחם אומרים בכל פעם שאומרים א"ם. (ג) אחרי כל פזמון אומרים א"ם. (ד) כזכור רחמיך ואילך - אין מסתיקין בפיוטים (מלבד בסליחות ער"ה (סוכב"ק) יה"ד לסמע קולנו). (ה) סודק בסליחות שלפני ר"ה הוא ע"ת, סנהג, לימא רייסיין זממים" (בסינרים קלים), ולכן גם בסליחות דצום גדליה יש לנהוג כן.

וע"ם כל הנ"ל, יהי' הסדר:

אמנת אל	הסה אלקי	אשרי
אורך ואמת	אח"ה' בהמבאו	קדיש (ח"ב)
הסוב ונכחתי	א"ם-אל אלך	לך גדליה-גו
אם אפס	דרשו ה' ויוצו	סומע תלך
קודמת-בורית פני תפילה	כרחם, ב"ה, ה"ה	סלח לנו
י"ם-אלך	סלת	אז סרם
כרחם אלך	הסב	כל על רחמיך
אל הזכר לך בפנינו (חב"ד) מלכ	אבלה נפסי	אלך אה"ה
- (אמרך) פני תפילה	הי"ם (אלך אלך)	דרשו ה' ויוצו
	דרשו ה' ויוצו	כרחם אלך
	כרחם אלך	סלח

והנה סדר זה הוא כשאומרים הסליחות שלא בסדר התפלה, אבל אלך הנוהגין לאו לאחר שכו"ע ונפ"א (וזהו חזון-התפלה) כשחל ביום ב' רה"ה יש להקדים: אשרי (1), ח"ה' הזדקה, סומע תפלה, סלח לנו (2), א-ל אך אפים (1), אטמנו (5).

1) לבר אמרן בסדר התפלה.
 2) נחננו כנגד פסוד"ו (לבוס. מנהגים) - והרי אמר פסוד"ו.
 3) כיון שכבר אמרו מעם אחת ואין פחודין, אלא פ"א (פע"ח סדר הסליחות ספ"ח) **הערה:** ג"ל, אשר כשאומרים הסליחות בסדר התפלה אין לומר גם הפיוט או סרנ כו' - כיון שהוא פתיחה ואין לזה ענין באמצע התפלה, אבל לא מלאני לבי לחורות ב עד שאכפא רה"י לזה.
 והוא הדין לאמירח ויאמר דוד אל גד גו' רחום וחנון גו' - סני"ל סאיין לאוכו לאחר נפ"א שאמר סדר דר"ה.

רחום וחנון הטאהי (אין נוסלפם ע"ס)
 מהי זמסי
 מבנימי רחסים
 סרן דבסמיא כו' כבר שביא
 סרן דבסמיא כו' כעברא
 שומר ישראל
 שומר גוי אחר
 שומר גוי קרוש
 מתרצה ברחסים
 אבינו מלכנו (תארגוב)
 זאנחנו לא נרע, ק"ס.

פסוק אחר פסוק, חנון וקהל, עז און
 תעצבנו וואו עז ק"ס.

זכור למו בריה אבוח
 זכור לנו בריה דאטונים
 שמע קולנו
 אלקינו - הבא למניך חסלחינו
 אשמנו, בגרנו
 סרנו סחצוחיך
 אשמנו מכל עם
 ועדין לא שבנו מועותינו
 לקינינו עסקו קסלינו לאין אוסרים
 הרסנו וספענו
 מסיח צדקך
 דניאל איט חסודות
 עזרא הסופר
 א"ל רחום שמך
 עננו ה' עננו
 מי שקנה לאברהם

והנה סדר זה הוא כסאזמרים הסליחות שלא בסדר החמלה, אבל אלו חנוחגין
 לאוסרם לאחר שמו"ע ונס"א (כשחל ביום ב' ות"קודם שומר ישראל) יש להסמיט
 אשרי (1); ח"ק, לך ח' הצדקה, שוסע חסלה, סלח לנו (2), א"ל ארך אפים (1),
 אשמנו (3).

(1) כיון שכבר אמרו בסדר החמלה. (2) נתקנו כנגד פסוק (לבוס. מנחגים) -
 זהרי אסר ססוד"י. (3) כיון שכבר אמרו פעם אחת ואין ססודי; באוה חסלה
 גלא פ"א (סע"ח סער חסליחות ס"ח). חסלה נ"ל, אשר כסאזמרים הסליחות סדר
 החמלה אין לומר גם הפיוט אז מרס כו'. כיון שחוא פתיחת ואין לזה ענין
 באסע חסלה, אבל לא מלאסי לבי להורות כן ער שאמצא עוד ראי' לזה. לזה
 והוא הדין לאסירח ויאמר דוד אל גר גו' רחום וחנון גו' - אשר נ"ל שאין

סליחות לצום גדלי'

לא שמעתי הוראה בסדר סליחות ליום זה (וכן-אם לאמרם באשמורת הבוקר, או בתפלה בסדר התחנון). ויש ללמדו הסדר מסדר הסליחות דשאר ת"צ ובה"ב (כיון שאמירת הסליחות בצ"ג הוא – לאלו שאין אומרים סליחות בשאר עשי"ת – מפני היותו ת"צ). ובאיזה פרטים – גם מסדר הסליחות דקודם ר"ה: כמו שאנו נוהגין בהחג: א) בת"צ, בה"ב (וכן גם ביום א' דסליחות דקודם ר"ה, בערבית יוהכ"פ ובנעילה) – אומרים ג"פ א-ל מלך. ב) הפסוקים כרחם, סלח, הטה – אומרים: בת"צ ובבה"ב (וכן בערבית דיוהכ"פ ונעילה) רק אחרי (א"מ) א-ל מלך הראשון. מוסיף עליהם בסליחות שקודם ר"ה, אשר פסוקי כרחם אומרים בכל פעם שאומרים א-ל מלך. ג) אחרי כל פזמון אומרים א-ל מלך. ד) מזכור רחמיך ואילך – אין מפסיקים בפיוטים (מלבד בסליחות ער"ה שמוסיפין ושסומכין יה"ר לשמע קולנו). ה) סדרנו שאנו נוהגין בו בסליחות-שלפני ר"ה הוא ע"פ "מנהג ליטא רייסין זאמיט" (בשינויים קלים), ולכן גם בסליחות דצום גדלי' יש לנהוג כן. וע"פ כל הנ"ל יהי' הסדר:

אשרי	הטה אלקי	אמנת מאז
חצי קדיש	את ה' בהמצאו	אורך ואמתך
לך גד' ולנו ה' הצדקה	א"מ א-ל מלך	תשוב תרחמנו
שומע תפילה	דרשו ה' ועוזו	אם אפס
סלח לנו	כרחם, סלח, הטה	קורות הורית דרך תשובה
אז טרם	סלח	א"מ א-ל מלך
כל כי על רחמיך	הטה	כרחם אב
קא"א א-ל ארך אפים	אבלה נפשי	אל תזכר לנו כו' גמירי (אבינו
דרשו ה' בהמצאו	א"מ א-ל מלך	מלכנו הארוך) <u>לפרט כמוש"נ בסי</u>
כרחם אב	דרשו ה' בהמצאו	(בסידור)?
סלח נא	כרחם אב	

והנה סדר זה הוא כשאומרים הסליחות שלא כסדר התפילה, אבל אלו הנוהגין לאומרם לאחר שמו"ע ונפ"א (וגם והוא רחום - כשחל ביום ב' וה' - קודם שומר ישראל) יש להשמיט: אשרי⁽¹⁾, ח"ק, לך ה' הצדקה, שומע תפילה, סלח לנו⁽²⁾, א-ל ארך אפים⁽¹⁾, אשמנו⁽³⁾.

(1) כיון שכבר אמרהו בסדר התפלה.

(2) נתקנו כנגד פסוד"ז (לבוש. מנהגים) – והרי אמר פסוד"ז.

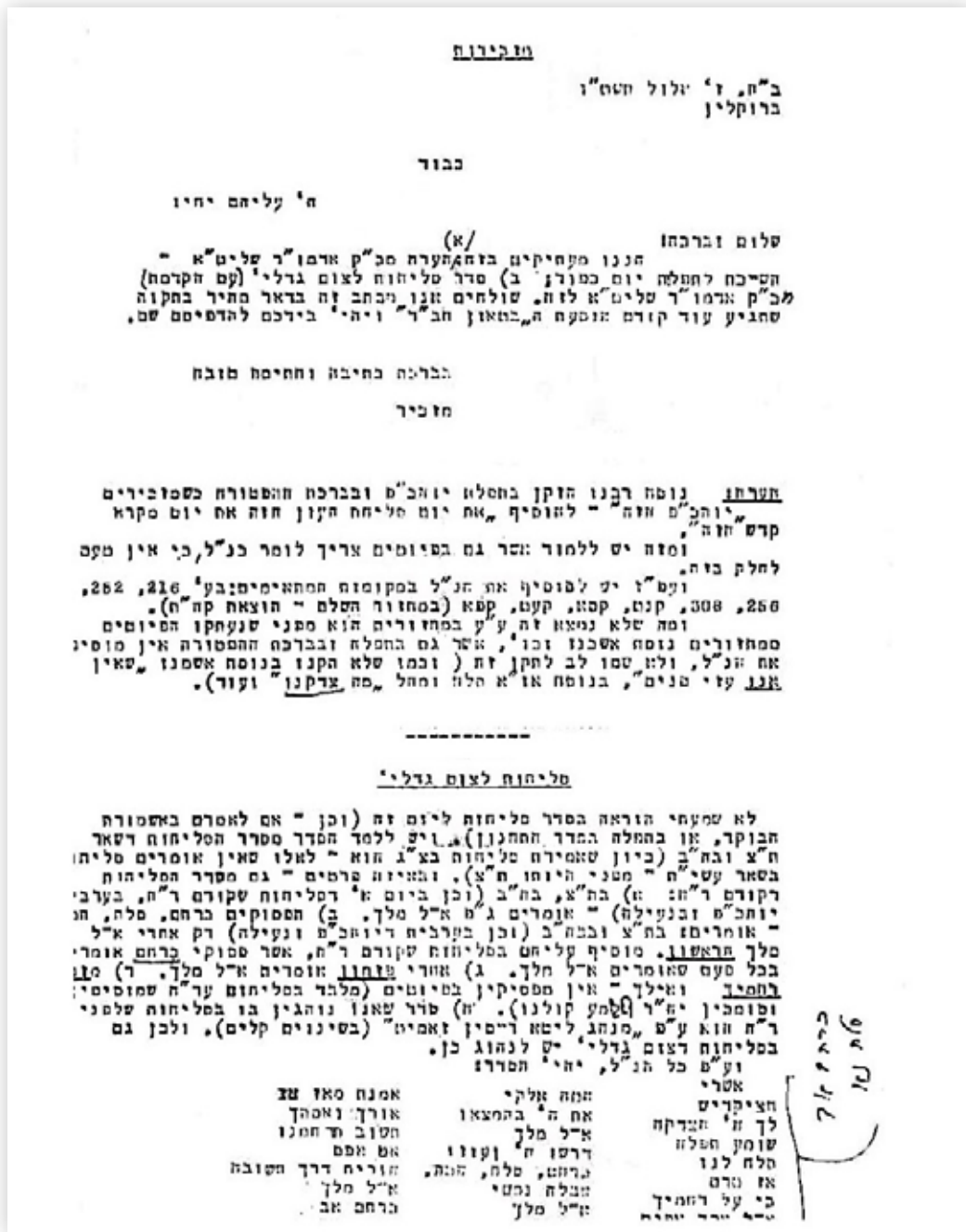
(3) (כיון שכבר אמרו פעם אחת ואין מתודין באותה תפלה אלא פ"א (פע"ח שער הסליחות ספ"ח).

הערה: נ"ל, אשר כשאומרים הסליחות בסדר התפלה אין לומר גם הפיוט אז טרם כו' – כיון שהוא פתיחה ואין לזה ענין באמצע התפילה, אבל לא מלאני לבי להורות כן עד שאמצא עוד ראי' לזה. והוא הדין לאמירת ויאמר דוד אל גד גו' רחום וחנן גו'- אשר שנ"ל שאין לאומרם לאחר נפ"א שאמר כבר. בתפלתו.

הטיוטה הסופית והמכתב כפי שהודפס אחרי כן:

- הקטעים המודגשים הוספו ע"פ הוראת הרבי -

מזכירות

ב"ה, ז' אלול תשט"ו.
ברוקלין.
כבוד... ה' עליהם יחיו
שלום וברכה!

הננו מעתיקים בזה... (ב) סדר שליחות לצום גדלי' (עם הקדמה) מכ"ק אדמו"ר שליט"א לזה. שולחים אננו מכתב זה בדאר מהיר בתקוה שתגיע עוד קודם הופעת ה"בטאון חב"ד" ויהי' בידכם להדפיסם שם.
בברכה כתיבה וחתימה טובה
מזכיר

סליחות לצום גדלי'

לא שמעתי הוראה בסדר סליחות ליום זה (וכן-אם לאמרם באשמורת הבוקר, או בתפלה בסדר התחנון). ויש ללמד הסדר מסדר הסליחות דשאר ת"צ ובה"ב (כיון שאמירת הסליחות בצ"ג הוא – לאלו שאין אומרים סליחות בשאר עשי"ת – מפני היותו ת"צ). ובאיזה פרטים – גם מסדר הסליחות דקודם ר"ה: א) בת"צ, בה"ב (וכן גם ביום א' דסליחות דקודם ר"ה, בערבית יוהכ"פ ובנעילה) – אומרים ג"פ א-ל-ל מלך. ב) הפסוקים כרחם, סלח, הטה – אומרים: בת"צ ובבה"ב (וכן בערבית דיוהכ"פ ונעילה) רק אחרי א-ל-ל מלך הראשון. מוסיף עליהם בסליחות שקודם ר"ה, אשר פסוקי כרחם אומרים בכל פעם שאומרים א-ל-ל מלך. ג) אחרי פזמון אומרים א-ל-ל מלך. ד) מזכור רחמיך ואילך – אין מפסיקים בפיוטים (מלבד בסליחות ער"ה שמוסיפין וסומכין יה"ר (היה כתוב 'שלמע' והרבי תיקן, וכדלהלן) לשמע קולנו). ה) סדר שאנו נוהגין בו בסליחות שלפני ר"ה הוא ע"פ "מנהג ליטא רייסין זאמיט" (בשינויים קלים), ולכן גם בסליחות דצום גדלי' יש לנהוג כן.

וע"פ כל הנ"ל יהי' הסדר:

אשרי	אורך ואמתך	דניאל איש חמודות
חצי קדיש	תשוב תרחמנו	עזרא הסופר
לך ה' הצדקה	אם אפס	א-ל רחום שמך
שומע תפילה	הורית דרך תשובה	עננו ה' עננו
סלח לנו	א-ל מלך	מי שענה לאברהם
אז טרם	כרחם אב	ויאמר דוד אל גד
כי על רחמיך	אל תזכר	רחום וחנון חטאתי (ואין נופלים על פניהם)
א-ל ארך אפים	זכור רחמיך	מחי ומסי
דרשו ה' בהמצאו	אל נא תשת	מכניסי רחמים
כרחם אב	חטאנו צורנו	מרן דבשמיא כו' כבר שביא
סלח נא	זכור לנו ברית אבות	מרן דבשמיא כו' כעבדא
הטה אלקי	זכור לנו ברית ראשונים	שומר ישראל
את ה' בהמצאו	שמע קולנו *	שומר גוי אחד
א-ל מלך	אלקיני – תבוא לפניך תפלתינו	שומר גוי קדוש
דרשו ה' ועוזו	אשמנו, בגדנו	מתרצה ברחמים
כרחם, סלח, הטה	סרנו ממצותיך	אבינו מלכנו (הארוך)
אבלה נפשי	אשמנו מכל עם	ואנחנו לא נדע, ק"ש.
א-ל מלך	ועדיין לא שבנו מטעותינו	*פסוק אחר פסוק, חזן וקהל, עד אל
דרשו ה' בהמצאו	לעינינו עשקו עמלינו (אין אומרים הרשענו	תעזבנו ולא עד בכלל.
כרחם אב	ופשענו)	
אמנת מאז	משיח צדקך	

והנה סדר זה הוא כשאומרים הסליחות שלא כסדר התפילה, אבל אלו הנוהגין לאומרים לאחר שמו"ע ונפ"א (כשחל ביום ב' וה'–קודם שומר ישראל) יש להשמיט: אשרי¹, ח"ק, לך ה' הצדקה, שומע תפילה, סלח לנו², א-ל ארך אפים¹, אשמנו³. (ואומרים: אבינו מלכנו הארוך⁴), ובסופם חצי קדיש, ולא ק"ש, כמובן)*.

* (תוכן הסוגרים האחרונים הינו מהוספת קה"ת, ודרוש המקור (האם הוא ע"פ הוראת רבינו), כיון שאינו לא בהגהתו הראשונה של כ"ק אדמו"ר, וכן לא בהגהתו השנייה. כמו כן, בהוצאת קה"ת שינו ברישום לעיל אצל "אבינו מלכנו הארוך" ורשמו במקומו "אבינו מלכנו אבינו אבינו אתה כו", ויל"ע. בנוסף, בענין א"מ' שרבינו משנה בכל מקום לא-ל מלך' יש לבאר בדרך אפשר, אשר זהו בכדי שלא יטעו בכוונתו ויסברו שפתיחת הר"ת הינה אבינו מלכנו, וק"ל. הערת המו"ל).

1) כיון שכבר אמרו בסדר התפלה.

2) נתקנו כנגד פסוד"ז (לבוש. מנהגים) – והרי אמר פסוד"ז.

3) כיון שכבר אמרו פעם אחת ואין מתודין באותה תפלה אלא פ"א (פע"ח שער הסליחות ספ"ח).

4) כמו בכל עשי"ת (טוש"ע או"ח סתר"ב ס"א). (בנוגע להערה זו, מס' 4, כן הוא כמובא למעלה בהערת העורך).

הערה: נ"ל, אשר כשאומרים הסליחות בסדר התפלה אין לומר גם הפיוט אז טרם כו' – כיון שהוא פתיחה ואין לזה ענין באמצע התפילה, אבל לא מלאני לבי להורות כן עד שאמצא עוד רא"י לזה.

והוא הדין לאמירת דוד אל גד גו' רחום וחנון גו' – אשר נ"ל שאין לאומרים לאחר נפ"א שאמר בתפלתו.

הגהות הנחת התועדות שבת פרשת מברכים החודש שבת ה'תנש"א בפרסום ראשון.

מצו"ב ב' עלים מהגהות הרבי לשיחת ש"פ מבה"ח שבת ה'תנש"א כעת פה לראשונה, רוב סעיפים ח', ט' וי' בהנחה באידיש [נמצאת בספר השיחות תנש"א ח"א בעמ' 256 והילך ובתרגום ללה"ק בתורת מנחם התועדות תנש"א ח"ב עמ' 163 והילך], הוספנו למטה את ההגהות עם פענוח בדרך אפשר (מלבד ציון תיקוני פיסוק אשר הושמטו):

ו'ל עוד: דער כח צו אויפטאן אז די מדידה והגבלה פון וועלט, "לזמן" (וואס נעמט זיך פון שם שדי) זאל ווערן א חלק פון תורה (הוי"), איז דורך דעם וואס אין תורה עצמה זיינען פאראן ע"ד די צוויי ענינים פון "שניאור" (נוסף צו דער חילוק צווישן תורה און מצוות, כנ"ל ס"ד) - נגלה דתורה, וואס איז פארבונדן מיט א מרה (נאר) ארוכה מארץ מדינה⁸⁵, און פארבונדן מיט גרדי העולם, "אילנא רטוב ורע"⁸⁶, און פנימיות התורה, שלמעלה ממדינה⁸⁷, און "אילנא רחיי, דלית תמן לא קשי" כו"⁸⁸. און דורך דעם וואס דער אלטער רבי האט מחבר געווען ביידע חלקי התורה (שניאור), ווערט דערפון אויך געמט דער כח צו מחבר זיין אלקות שלמעלה מהבריאה (הוי") מיט אלקות בערך הבריאה (שדי), ביז מיט דעם גבול פון עולם.

ולהוסיף, אז כשם וי בא יעקב איז געווען "ויבא יעקב שלם עיר שכם", אזוי איז אויך געווען בא דעם אלטן רבי'ן, אז הגם וואס ער איז געווען אין מאסר - איז ער דערפון נגאל געווארן, ובאופן פון "פרה בשלום נפשי"⁸⁹, ואדרבה - דורך דעם איז צוגעקומען אין גילוי החסידות, באופן פון "פרצו מעינותיך תוצה"⁹⁰, ובאופן פון מסיף והלך ואור - בענין פון "ויבא שלם", הן ברוחניות והן בגשמיות⁹¹ - דורך רבותינו נשיאינו ממלאי מקומו.

און פון יעקב אבינו, ועד"ז פון דעם אלטן רבי'ן און רבותינו נשיאינו ווערט געמט דער כח צו די "בנים", אידן בכל הדורות - אז בא זיי זאל זיין "ופרצת" (נחלה בלי מצרים) אין דעם "ימה וקדמה וצפונה ונגבה"⁹² פון וועלט, ביז צו דער שלימות דערפון - גילוי פנימיות התורה בגאולה האמיתית והשלימה, לאחרי סיום הגלות (ברוגמא ווי מתן תורה וואס איז געקומען לאחרי גלות וגאולת מצרים און די הכנה פון עבודת האבות).

ס. ע"פ הג"ל האט מען אויך א לימוד בנוגע צו דעם יחס און דעם אופן ווי דער איבערשטער קוקט אויף א אידן, און במילא - ווי איין איד דארף קוקן אויף אנדערע אידן:

א איד איז א בן אברהם יצחק ויעקב, און ירש"ט די ענינים פון די אבות⁹³, כולל ובמיוחד פון יעקב אבינו, וכמפורש בקרא⁹⁴: אויף יעדער איד שטייט "כי חלק הוי' עמו יעקב חבל נחלתו", און יעדער איד ווערט אנגערופן בשם ישראל, שמו של יעקב אבינו, ע"ש⁹⁵ "כי שרית עם אלקים ואנשים ותוכל"⁹⁶.

דערפון איז פארשטאנדיק, אז מצד דעם עצם מציאות פון א איד, איז אין וועלכן מעמד ומצב ער זאל נאר זיין, אפילו אין עולם הזה הגשמי, אפילו אין תושך הגלות, כנחיי אחריים דשכם, און אפילו אויב א שר ומלאך האט (בחיצוניות) מלחמה געהאט מיט אים און האט פוגע געווען (ח"ו) אין דעם גיד פון א אידן - איז א דבר ברור אז "שרית עם אלקים ואנשים ותוכל", און "ויבא יעקב שלם (אפילו אין) עיר שכם", ווארום אויף יעדער איד שטייט "יעקב חבל נחלתו", און נאכמער - "יעקב אבינו לא מת, מה זרע בחיים אף הוא בחיים"⁹⁷, מ'איז מדיע אז "זרעו בחיים" (ביז אז חיי יעקב איז תלוי אין חיי זרעו, כנ"ל בארוכה⁹⁸!)

סעיף ח':

בסוגריים 'נאר' - ארוכה מארץ מידה' הוסיף אחרי המילה 'נאר' את המילים 'זי איז' ויצא 'נאר זי איז' =אלא שהיא] - ארוכה מארץ מידה'.

הוסיף בסוגריים 'שניאור' המילים 'שם אחד' - ויצא 'שם אחד' - שניאור'.

סימן בקו להדגיש המילה בשלום.

דאס איז אפילו בנוגע צו דעם עצם מציאות פון א אידן, עאכט"כ מצד דער שייכות פון יעדער איד צו תורה, כמ"ש⁹³ "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב": וויבאלד אז יעדער איד איז פון "קהלת יעקב", אין א דבר ברור אז "תורה צוה לנו משה", און ער איז יורש כל התורה כולה, וואס ירושה איז אומאפהענגיק און יעדער הנהגה פון דעם יורש; און מצד דעם וואס יעדער איד האט א שייכות מיט תורה (כל התורה), ביז דאס איז די מציאות פון א אידן וישראל ר"ת יש ששים ריבוא אותיות לתורה"⁹⁴, יעדער איד האט אן אות אין תורה, ביז אז ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד⁹⁵, איז מוכן אז בכל מקום ומצב וואו א איד געפינט זיך, אפילו אין א מצב וואס מעצונות געפינט ער זיך אין "שכס", איז מצד דעם וואס מציאותו איז תורה - הערס זיך און נאר דער ענין חובי אין יעדער ענין, די מעלות וואס יעדער איד האט. און אויב מ'זעט ניס די מעלות בגלוי - איז א ראי' אז ער האט ניס גענוג געזוכט, און אפשר זעט ער ניס די מעלות צוליב דעם חושך הגלות, אדער - ער זעט די אייגענע חסיונות אין דעם צווייטן, אזוי ווי איינער וואס קוקט אין א שפיגל ווי גערערט פריער⁹⁶.

י. אין דעם קומט צו נאכמער הרגשה לויט די ביאורים און הוראות פון די אבות החסידות, סיי דער בעש"ט און מגיד, און סיי דער אלטער רבי - כידוע אז איינער פון די יסודות עיקריים פון תורת הבעש"ט והמגיד איז אין דעם גודל הענין פון אהבת ישראל, ליבשאפט צו יעדער איד, מצד דעם עצם ענין וואס ער איז א איד, בנו היקר פון דעם אייבערשטן, כמבואר בארוכה בריבוי מקומות בתורת הבעש"ט והמגיד⁹⁷.

און אין דעם גופא קומט צו נאכמער הרגשה און ביאור (באופן פון חב"ד) בתורת אדה"ז, אנהייבנדיק פון ספר התניא שלו, וואו ער ווערט א גאנצן פרק -פרק לב - פאר דעם ענין פון אהבת ישראל. [ולדוסיף א לימוד מיוחד בזה: אין דער מהדורא קמא פון ספר התניא⁹⁸ (כנראה פון די שינויים אין דער כת"י וכו') איז ניסא דער פרק לב (בביאור ענין אהבת ישראל), נאר פון פרק לא גייט גלייך אבער בהמשך אחר צו פרק לג. אבער אין דער מהדורא בתרא פון תניא - דער ספר התניא שלפנינו - האט דער אלטער רבי מוסיף געווען דעם פרק לב/בביאור ענין אהבת ישראל וויבאלד אז יעדער זאך איז בהשגחה פרטית⁹⁹, און דער השתלשלות הדברים איז אנגעקומען צו אינו - איז זיכער פאראן אין דעם א לימוד והוראה, בגודל ההרגשה בתורת החסידות בענין אהבת ישראל: סאמער איינער וועט מיינען אז ס'איז דא א קס"ד אז דער ענין פון אהבת ישראל דארף ניס זיין בהרגשה בכל מקום ומקום, והראי' אז אין דער מהדור'ק פון תניא איז דאס לכתחילה ניס אריינגעשטעלט געווארן און מ'האט געקענט לערנען דעם תניא אן דעם פרק - האט מען דעם לימוד דערפון וואס אין דער מהדורא בתרא האט דער אלטער רבי דאס צוגעגעבן, - און "הכל הלך אחר החיתום"¹⁰⁰, לויט די דברי הכהן והשופט "אשר יהי' בימים ההם"¹⁰⁰ - אז איצטער איז ניסא קיין ארץ און קיין קס"ד כלל וכלל באופן אחר. וארובה - ע"ד דברי המשנה¹⁰¹ או "למה מוכרין דברי היחיד בין המרובין לבטלה, שאם יאמר אדם

סעיף ט':

הוסיף סימני מרכאות למילים קוקט וכן קוקן.

סימן בקו להדגיש המילים ותוכל, נחלתו וכן יורש.

מחק המילה 'אין' ושינה למילה 'פון'.

מחק המילה 'כל' ושינה למילה 'וכל'.

הדגיש המילה הערט.

הוסיף המילים 'און נאכמער - זעהט זיך' [=ויתירה מזה, נראה].

סעיף י':

מחק המילה 'ווידמעט' [=מקדיש] וכתב (עם מרכאות) "מאכט" [=עושה], הוסיף האות ו' למילה פרק ויצא 'פרק', הדגיש המילה לב, מחק שם 'צו דעם ענין' כך שהכל יצא 'פרק ל"ב - פון אהבת ישראל' [=דאהבת ישראל].

מחק המילה 'פון' ושינה למילה 'אין' וכן מחק המילים 'שינויים אין די' ככה שהכל יצא

'כנראה אין די כת"י' [=כנראה בכת"י].

מחק האות ו' מהמילה 'וביאור' ויצא 'ביאור' וכן מחק המילה 'איבער'.

סימן לשנות סדר המילים 'בביאור ענין אהבת ישראל' להקדים קודם המילים 'ענין אהבת ישראל' והוסיף האות ו' למילה בביאור ככה שהכל יצא 'ענין אהבת ישראל ובביאור'.

מחק המילה דער ושינה למילה 'די'.

סימן לשנות סדר המילים 'לכתחילה ניס אריינגעשטעלט געווארן' להקדים קודם המילים 'ניס אריינגעשטעלט געווארן' ככה שהכל יצא 'ניס אריינגעשטעלט געווארן לכתחילה'.

סימן וכתב בין המילים 'מהדורא בתרא' המילים 'שלאח'ז [שלאחרי זה] ובפרט - ככה שיצא הכל 'מהדורא שלאח'ז ובפרט - בתרא'.

הוסיף האות 'ן' (כנראה טעות הדפוס) ויצא 'און'.

הדגיש המילה ההם.

שער

אגרות
ומענות
קודש

מכתב הרבי לא' משלוחי הרבי אודות חשיבות הכתיבה בתכיפות ובפרט בחודש תשרי.

אגרת קודש זו מתפרסמת פה לראשונה, ותוכנה אודות החשיבות והזכות שהינה חובה בעדכון ושליחת מכתבים לנשיא דורנו, הנחת הנגרות מדיווח בשורות טובות ובפרט בתקופת חודש תשרי. המכתב נשלח לא' משלוחי רבינו בשנת תשט"ו. כאן הושמטו מספר פרטים אישיים בהמכתב. תיקוני הרבי הודגשו במקומם.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

הרה"ח הו"ח אי"א נו"נ עוסק
בצ"צ מוהר"י שי'

ב"ה. ט"ז מ"ח תשט"ו
ברוקלין

שלום וברכה!
לפלא שמפסיק בזמן ארוך כ"כ ממכתב אחד להבירו, וגם כשכותב מקצר
בזה, והרי לא ימלט שבמשך כמה שבועות ובפרט בחדש תשרי והחגים ומועדים ~~אם~~
לא היו בשו"ט לבשר בעניני יהדות בכלל ואפילו בחסידות ועניני' בפרט, והרי
נאמר אל תמנע טוב מבעליו, דקאי ג"כ על הודעת בשו"ט, כיון שגורמים עי"ז נחת רוח.

כיון שאינו מזכיר דבר ע"ד הבריאות ומצב הפרנסה בטח הענינים
מסודרים. בברכת הצלחה בכל הנ"ל-המחכה לבשו"ט

ב"ה. ט"ז מ"ח תשט"ו.
ברוקלין.

הרה"ח הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוהר"י שי'

שלום וברכה!

ללא שמפסיק בזמן ארוך כ"כ ממכתב אחד להבירו, גם כשכותב מקצר בזה, והרי לא ימלט
שבמשך כמה שבועות ובפרט בחדש תשרי והחגים ומועדים לא היו בשו"ט לבשר בעניני
יהדות בכלל ואפילו בחסידות ועניני' בפרט. והרי נאמר על תמנע טוב מבעליו, דקאי ג"כ על
הודעת בשו"ט, כיון שגורמים עי"ז נחת רוח.

כיון שאינו מזכיר דבר ע"ד הבריאות ומצב הפרנסה בטח הענינים מסודרים.

בברכת הצלחה בכל הנ"ל-המחכה לבשו"ט

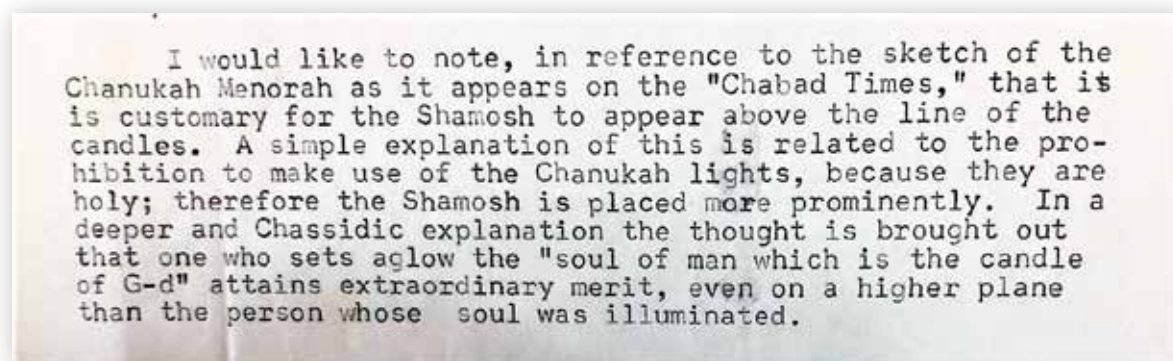
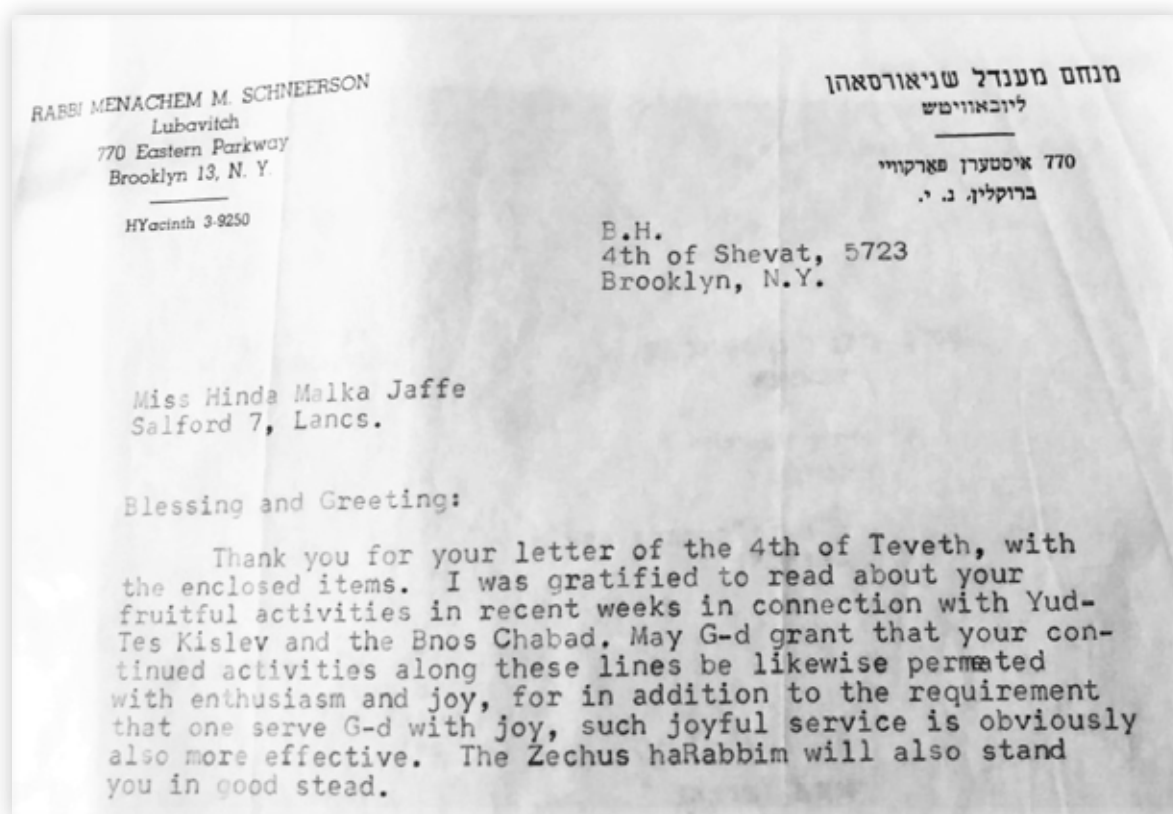
חי"ק

מכתב מיוחד באנגלית בפרסום ראשון - ד' שבט ה'תשכ"ג - לרבנית הינדא מלכא לו תח':

לפנינו מכתב מיוחד באנגלית (חלקו הושמט) מהרבי לנערה מרת הינדא מלכה יפה (כיום לו) ממנצ'סטר, אשר בהמשך אותה שנה (תשכ"ג) נישאה לשליח הרבי ללונדון הרב שמואל לו שי' וזכו להיות הזוג האחרון להם סידר הרבי חופה וקידושין וזאת אחר הפצרות אביה, ר' זלמן יפה ע"ה, אשר התקרב לרבי בשנים שקדמו לכך כידוע. הרבנית לו זכתה לפעול כבר באותן השנים בחינוך ובהפצת רוח חב"ד בין בנות הקהילה היראות לדבר ה' ופעלה רבות בכנות חב"ד וכן בעריכת עלון מיוחד באנגלית לילדים ולנוער כאשר הרבי הגיב תמיד לכל ההו"ל והעדכונים מפעולותיה.

לפנינו מכתב מהרבי ובו הרבי מתייחס לעבודתה הרבה בביטוי מיוחד וכן מוסיף נקודה אודות חשיבות ביצוע כל העניינים מתוך שמחה, כמו כן בסיום המכתב הרבי מתייחס לאחד מהאיורים בחוברת האחרונה שהוציאה אז לאור ושלחה לרבי ובה איור חנוכיה. הרבי מלמד מסר חסידי עמוק ושונה מעט מכל המצויין בתורת רבינו אודות מעלתו של השמש בקשר למיקומו האישי של הפועל למען הזולת וההארה שזוכה הוא בעקבות מאמציו אלו לקירוב היהודים.

הוספנו תרגום חופשי וללא אחריות ללשון הקודש וכן הערות עזר. תודתנו העמוקה לשליח הרבי הרב שמואל לו שי' על נתינת המכתב לפרסום לראשונה וכן על עזרתו בפענוח ובתרגום, וזכות הרבים תלויה בו:

B.H.

4th of Shevat, 5723

Miss Hinda Malka Jaffe
Salford 7, Lancs

Blessing and Greeting:

Thank you for your letter of the 4th of Teveth, with the enclosed items. I was gratified to read about your fruitful activities in recent weeks in connection with Yud-Tes Kislev and the Bnos Chabad. May G-d grant that your continued activities along these lines by likewise permeated with enthusiasm and joy, for in addition to the requirement that one serve G-d with joy, such joyful service is obviously also more effective. The Zechus haRabbim will also stand you in good stead...

I would like to note, in reference to the sketch of the Chanukah Menorah as it appears on the "Chabad Times", that it is customary for the Shamosh to appear above the line of the candles. A simple explanation of this is related to the prohibition to make use of the Chanukah lights, because they are holy; therefore the Shamosh is placed more prominently. In a deeper and Chassidic explanation the thought is brought out that one who sets aglow the "soul of men which is the candle of G-d" attains extraordinary merit, even on a higher plane than the person whose soul was illuminated.

תרגום חופשי ללה"ק:

ב"ה.

ד' שבט ה'תשכ"ג.

מרת הינדא מלכה יפה

סלפורד 7, לנקשייר.

ברכה ושלום!

תודה לך על מכתבך מד' טבת עם הפריטים המצורפים. הייתי מרוצה לקרוא על הפעולות נושאות הפירות שלך בשבועות האחרונים בקשר עם י"ט כסליו ובנות חב"ד. יה"ר שיתן ה' אשר המשך פעולותייך בקווים אלו יחלחלו באותה המידה בהתלהבות ובשמחה, אשר בנוסף לכך שזוהי לציווי לאדם לעבוד את ה' בשמחה, הרי שעבודה שמחה כזו הינה כמובן גם יעילה יותר. זכות הרבים גם תעמיד אותך במצב נעלה...

ברצוני לציין, בהתייחס לאיור 'מנורת החנוכה' כפי שהוא מופיע ב'חב"ד טיימס', אשר מקובל שהשמש מופיע מעל קו הנרות. הסבר פשוט לכך קשור לאיסור לעשות שימוש באורות החנוכה, מכיוון שהם קדושים, לכן השמש ממוקם בצורה בולטת יותר. בהסבר עמוק וחסדי מוצגת המחשבה שמי שמעמיד את "נר ה' נשמת אדם" זוכה לזכות יוצאת דופן, אפילו במישור גבוה יותר מאשר האדם שנשמתו הוארה.

יפה - כיום לו, משלוחי הרבי בלונדון.

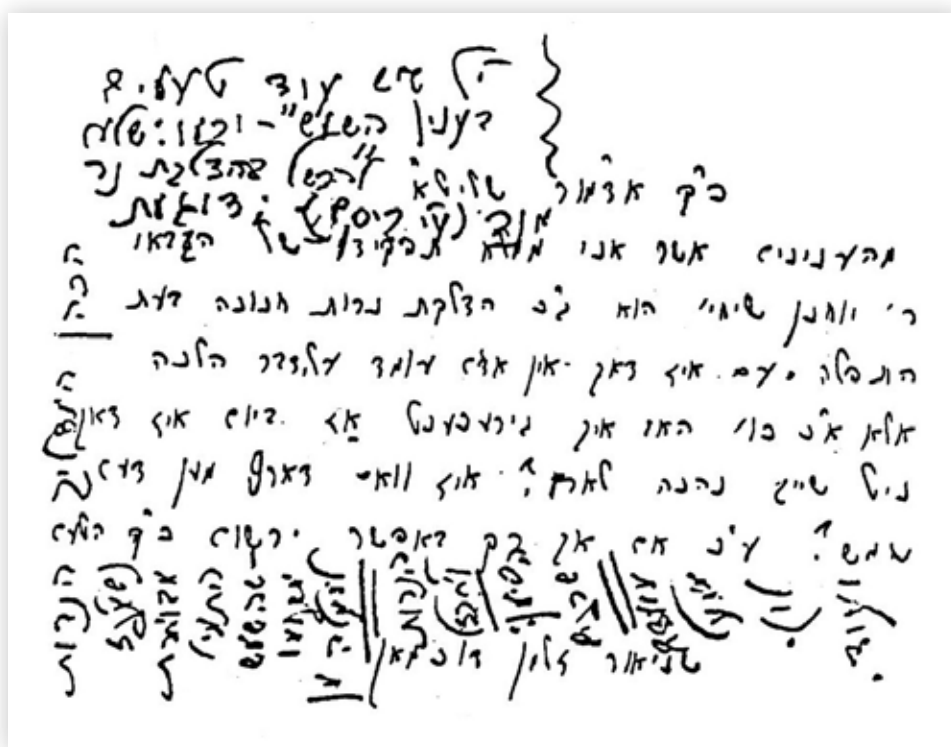
לנקשייר - מחוז בצפון-מערב אנגליה.

'חב"ד טיימס' - 'זמני חב"ד', עלון לנערות אשר גברת לו הוציאה לאור מדי תקופה באנגלית באנגליה.

'נר ה' נשמת אדם' - זהו הביטוי בלה"ק, באנגלית אמנם מתורגם כך: 'נשמת האדם שהיא נר ה'.

נ.ב. להשלמת העניין, מובא כאן התייחסות מעניינת נוספת של הרבי כחודש לפני כן [ופורסם בזמנו בלקו"ש ח"י עמ' 315 ומאוחר יותר עם צילום כתב היד בקובץ 'אילנא דחיי', ג' תמוז תשס"ג] ובה נקודה דומה אבל שונה, וכאן מוצגת עם כלל הפרטים לראשונה וכן בפענוח מחודש והגהה מכתב ידו הקדוש, לתועלת הקוראים והמעיינים שי':

הרב יהודה לייב שי' שפירא, ראש ישיבת תורת"ל במיאמי שבפלורידה, מספר בזיכרונותיו אשר בחג החנוכה בשנת ה'תשכ"ג הרבי נכנס לבית הכנסת לתפילת שחרית וראה את נרות המנורה דולקים, אבל מיד שם לב שלא הדליקו את ה'שמש'. הרבי שאל מדוע לא הדליקו אותו וכמובן שה'שמש' של בית הכנסת (אז ר' שניאור זלמן ע"ה דוכמאן) הזדרז מיד להדליק את ה'שמש'. לאחר מכן שאל את הרבי במכתב מדוע הרבי הורה להדליק את השמש, הרי מטרת השמש הוא כדי שלא ייהנו באורן של נרות חנוכה שהם מצוה, אבל כל זה מדובר בערב שאז יש את החובה להדליק, אבל נרות בית הכנסת שמדליקים ביום אינם אלא מנהג, ובאם כן מדוע זקוקים לשמש?

כ"ק אדמו"ר שליט"א.

מהעניינים אשר אני ממלא תפקידו של הגבאי ר' יוחנן שיחי [גורדון] הוא ג"כ הדלקת נרות חנוכה בעת התפילה.

עם איז דאך אין אדם עומד על דבר הלכה אלא אם כן כו' [גיטין מז, א], האב איך גירעכעט אז ביום איז דאך ניט שייך נהנה לאורם? און וואס דארף מען דעם שמש? ע"כ אם אך רק באפשר ירשום כ"ק הטעם.

שניאור זלמן
דוכמאן.

הרבי ענה לו על כך (בו' טבת תשכ"ג) בכתב ידו הקדוש על מכתבו כך:

י"ל שיש עוד טעמים בענין ה'שמש' - וכמו: שלא להכשל בהדלקת נר מנר (ע"י קיסם); דוגמת הכהן המדליק הנרות (שעפ"ז מבוארת התמי' שהשמש מקומו למעלה מן הנרות וארז"ל הסימן: שרפים עומדים ממעל לו). ועוד.

כלומר, ישנו עוד טעם מדוע מדליקים את ה'שמש', והוא רלוונטי גם כשמדליקים את הנרות ביום: השמש מסמל את הכהן שהיה זה שמדליק את המנורה בבית המקדש ולכן נכון להדליק את השמש גם ביום. הרבי גם מוסיף ואומר שבכדי לוודא שלא יטעו לחשוב שהשמש הינו אחד מנרות המנורה, לכן אנו נוהגים להבדיל בינו לבין שאר הנרות.

ישנן חנוכיות שהשמש ממוקם למטה משאר הנרות, אבל ברוב החנוכיות, מקומו של השמש הוא למעלה מן הנרות, היות וה'שמש' מסמל את הכהן שמדליק את הנרות, והמסר שמתחבר מהמכתב לעיל משלים המסר המיוחד של הדברים בעבודת ה' ושליחות רבינו, ויהי רצון שנזכה להדלקת הנרות כפשוטה ע"י מלכנו נשיאנו בקרוב ממש!

מספר מכתבים לתלמידי ישיבת מנצ'סטר לקראת השנה החדשה - שנת ה'תשכ"ז.

לפנינו מכתב מהרבי בפרסום ראשון, מימי הסליחות ה'תשכ"ו. מכתב זה נשלח לתלמידי ישיבה במנצ'סטר לקראת השנה החדשה ובו ניתן להבחין במעט מביטויי החיבה הרבים והמיוחדים של הרבי לבניו תלמידי התמימים.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYadnth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ימי הסליחות ה'תשכ"ז
ברוקלין

חלמידי הישיבה דמנססחר

עזריאל שלום בן רבקה
אברהם בן אסתר
יצחק אייזיק בן רבקה
יהושע בן שרה פרידל
יהיאל מיכאל בן הינדה
דוב בן סויבע גיטל
אליעזר/זכור
משה בצלאל בן אסתר רבקה
יעקב יהודה בן שרה
שלמה בן סויבע
יצחק בן חוה
ראובן יצחק בן סירעל
אליעזר בן גיטל
שלמה בן פסע
אליעזר בן ציון בן פרידא
יצחק בן טובא
דוב בן רחל
שלום ישראל בן אסתר
שלמה יעקב בן הינדה
יצחק רב זאב בן שפרה
מרדכי צבי בן הינדע

משה בן שבע מלכה
צבי בן רוזא
אשר בן אסתר
יודא בן לאנע
אברהם בן מינדל
יהיאל מיכל בן רבקה
יהושע עוזר בן מלכה
שמשון אפרים בן מלכה
סרדכיבונם בן גיטל
צבי בן הנח
אברהם בן חוה
יוסף מנחם פנדל בן רחל
יוסף ישראל בן סירידא יענטא
יוסף יהודה לייב בן דבורה
עזריאל הערצקא בן חוה
צבי בן גיטל
נפחלי בן עידיל
משה מרדכי בן מלכה
אליעזר בן לאח
מרדכי יעקב בן אסתר
שמאי בן אגא ברינדל
דוד בן הינדע
יעקב בן סויבע
יהיאל משה בן שרה
דוד צבי שרגא בן ריזעל גיטעל

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מכתבם פ"נ בנועם קבלתי.

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועי' כל ישראל
לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי להם ברכה כחיבה ורחמיסה
טובה לשנה טובה ומחוקה שנה הצלחה בלימוד חורחנו הק' בשקידה
וקיום מצוהי' מחוך בריאות הנכונה.

בברכה לחלמידי חוה ברהא
שמים

ב"ה, ימי הסליחות ה'תשכ"ו
ברוקלין

תלמידי הישיבה דמנשסתר...

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מכתבם-פ"נ בנועם קבלתי.

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי להם ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה שנת הצלחה בלימוד תורתנו הק' בשקידה וקיום מצותי' מתוך בריאות הנכונה.

בברכה לתלמוד תורה ביראת שמים

חי"ק

• • •

לפנינו אגרת נוספת בפרסום ראשון מתקופת בין המצרים ה'תשכ"ז, מכתב אשר נשלח גם כן לתלמידי ישיבה במנצ'סטר ובו לשון ברכה מיוחדת בכת"ק הנמצא לפני חתימת הרבי. הושמטה רשימת המקורות (אשר נמצאת במכתב הכללי לימי המצרים בשנת תשכ"ז) ופוענחה ההוספה בכתב ידו של הרבי בסיום המכתב.

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מחנה מענרל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, בין המצרים, ה'תשכ"ז
ברוקלין, נ.י.

אל תלמידי ישיבת מנשסתר

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתבם-פ"נ שיקרא בעת רצון על הציון הק'.
ובימי בין המצרים אלה, הרי כאו"א, בחור כאחב"י שי', מן מיצר
(הגלות) יקרא ה' לקרב קץ גלותינו ולקרב משיחי',
אשר מחכים לו בכל יום שיבוא,

ויהי רצון שיענה במרחב ה', כי יחיש היעוד והפכתי אבלם לששון, כי
בעגלא דידן

יעמוד מלך מבית דוד הוגה בחורה ועוסק במצות כדוד אביו, כפי תושב"כ
ושבעל פה, ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה וילחם מלחמות ה' ויצליח
ויבנה מקדש במקומו ויקבץ נדתי ישראל,

ויהפכו ימים אלה לששון ולשמחה ולמועדים טובים.

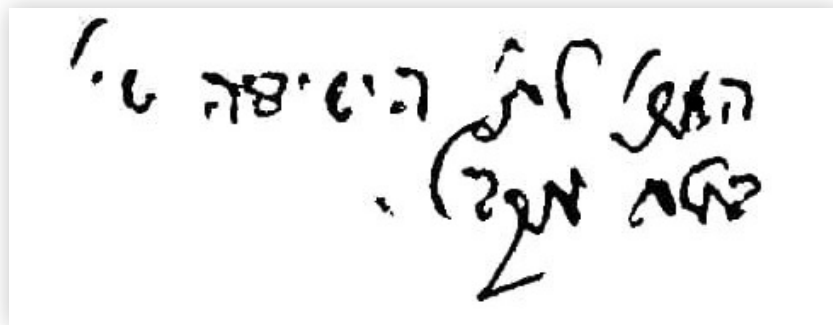
בין המצרים... מן מיצר: ראה רשימות הצ"צ לאיכה ע"ו-ז. מיצר (הגלות): להעיר
מדרז"ל שכל המלכיות נקראו ע"ש מצרים ע"ש שהם מצירות לישראל (ב"ר פט"ג, ד.).
לנ... שיבוא: נוסח "אני מאמין". ובפיה"מ להרמב"ם ר"פ חלק היסוד הי"ב "להאמין
ולאמת שיבוא ולא יחשוב שיחאחר". היעוד: ירמי' לא, יב. וראה יל"ש ירמי'

בכבוד ובברכת הצלחה בת"ת ביר"ש (=בתלמוד תורה ביראת שמים), לימוד המביא לידי מעשה, מעשים מרובין, המקיימין את החכמה

חי"ק

...

כחודש לערך לאחר שליחת המכתב הקודם שלח הרבי מכתב לרב יצחק דובוב ע"ה מכתב ובקצהו כתב בכת"ק על עניין המכתב הנ"ל, מצו"ב גם כן בפרסום ראשון קטע זה מן המכתב.

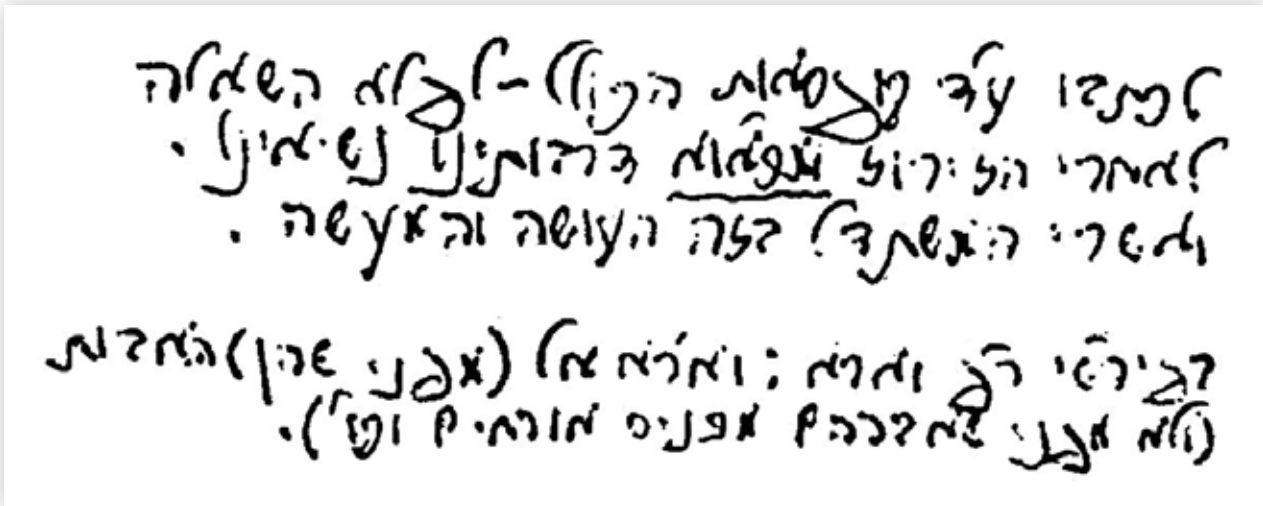
האש' לית' הוי' יס' ט' ב'טח נתקבל'

המכ' [=המכתב] לת' [=לתלמידי] הישיבה שי' בטח נתקבל.

מענה כפול בכתב יד קודש אודות קופות צדקה לכולל חב"ד ופירוש ברש"י בפרשת וארא:

מענה מהרבי לאחד שהתעסק בענייני כולל חב"ד לצדקת רבי מאיר בעל הנס ועניי ארץ ישראל ושאל אצל הרבי על הוצאת קופות צדקה והפצתן והרבי מעוררו על העניין בתמיהה על עצם השאלה וכן קטע ההמשך במענה הרבי (הקשור בהשגחה הפרטית לשבוע ימי שבע הברכות של החתונה - פרשת וארא), אשר אמנם לא הגיע לידינו לע"ע שאלת הכותב אך נראה בדרך אפשר אשר כוונת הרבי בתשובתו היא שהתגלות ה' אל האבות היתה מצד עצם מהותם ולא מצד פעולתיהם, ולא כפי שכתב הכותב ויל"ע [וראו שיחת שבת פרשת וירא תשכ"ה בה עסק הרבי בד"ה הנ"ל בהרחבה, ואולי יתבאר משם]. מוגשים כאן ב' המענות בגוף כתי"ק (ללא תאריך) ובפרסום ראשון:

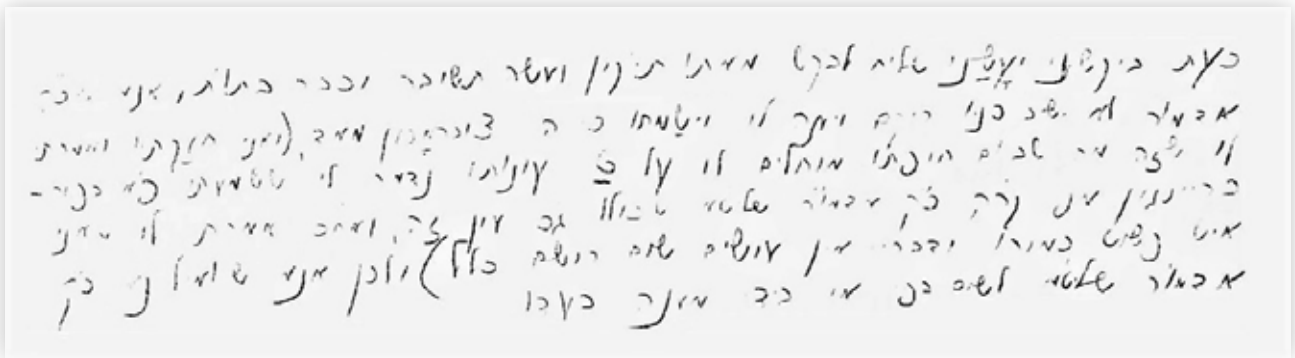
לכתבו ע"ד [=על דבר] קופסאות הכולל - לפלא השאלה לאחרי הזירוז מכאו"א
 [=מכל אחד ואחד] דרבותינו נשיאנו. ואשרי המשתדל בזה, העושה והמעשה.
 בפירוש"י ר"פ [=בפירוש רש"י ראש פרשת] וארא: וארא אל (מפני שהן) האבות
 (ולא מפני שאברהם מכניס אורחים וכו').

שער
מדינת
ארגנטינה

הרה"ח ר' דובער בוימגערטאן ע"ה הידוע בכינויו ר' בערל נשלח באמצע שנות היו"דים ע"י הרבי למדינת ארגנטינה ופעל שם רבות ונצורות, וכידוע מענות הרבי המיוחדים עבורו במהלך השנים. להלן שני מסמכים מארכיון המשפחה (ותודתנו הרבה נתונה להם על נתינת הרשות לפרסמם) אשר מתפרסמים בו לראשונה ויכולים לתת הצצה לאותם ימים ולמשמעויות הנוספות של שליחות הרבי במאמצי השלוחים אז. למען נוחות הקריאה הוספנו הסברים קצרים ופענוח כללי בדרך אפשר. לפנינו קטע מדו"ח (ממהלך שנת תשל"ג) אותו כתב לרבי ובו מזכיר נקודה שנגעה לאחד מתלמידיו, אודות תיקון לח"נ ובתוך זאת זיכרון של ר' בערל מדברי הרבי בהתוועדויות בשנים הראשונות גם בקשר לעניין הנ"ל. ניתן היטב לשים לב לדאגתו העצומה כמחנך נפשות שאותו תלמיד יקבל מענה מהרבי על בעיותיו בעבודת השם.

"כעת ביקשני ועשני [בחור פלוני] שליח לבקש מאתו [מכ"ק אדמו"ר שליט"א] תיקון ועשה תשובה וכבר [הבחור לומד] בתו"ת [=בתומכי תמימים], אנא שכ"ק אדמו"ר לא ישיב פניו ריקם ויענה לו וישמחו כי הי' צובר אכעז [=שבור] מאד (ואני חזקתי ואמרתי לו שזה מה שביום חופתו מוחלים לו על כל עוונותיו נדמה לי ששמעתי פ"א [=פעם אחת] בפאר-ברינגין [=בהתוועדות] מפי קה"ק [=קודש הקודשים] כ"ק אדמו"ר שליט"א שכולל ג"כ [=גם כן] עון זה, ואח"כ [=ואחר כך] אמרתי לו שאני איש פשוט כמוהו ודברי אין עושים שום רושם כלל) ולכן אנא שיואל נא כ"ק אדמו"ר שליט"א לשים בפי או בידי מענה בעדו".

[בהמשך לנושא יסודי זה, מצורף קטע ממכתב הרבי [אגרת ט'רנח, כרך כד, עמ' רסט והילך] לחתן ובו מענה מורחב בקשר לפתגם רז"ל 'מוחלין לו כל עוונותיו' אשר צויין בדו"ח שלפנינו:

"...במענה לשאלותיו:

(א) ידוע פס"ד רז"ל שחתן מוחלין לו כל עוונותיו וכן כלה.

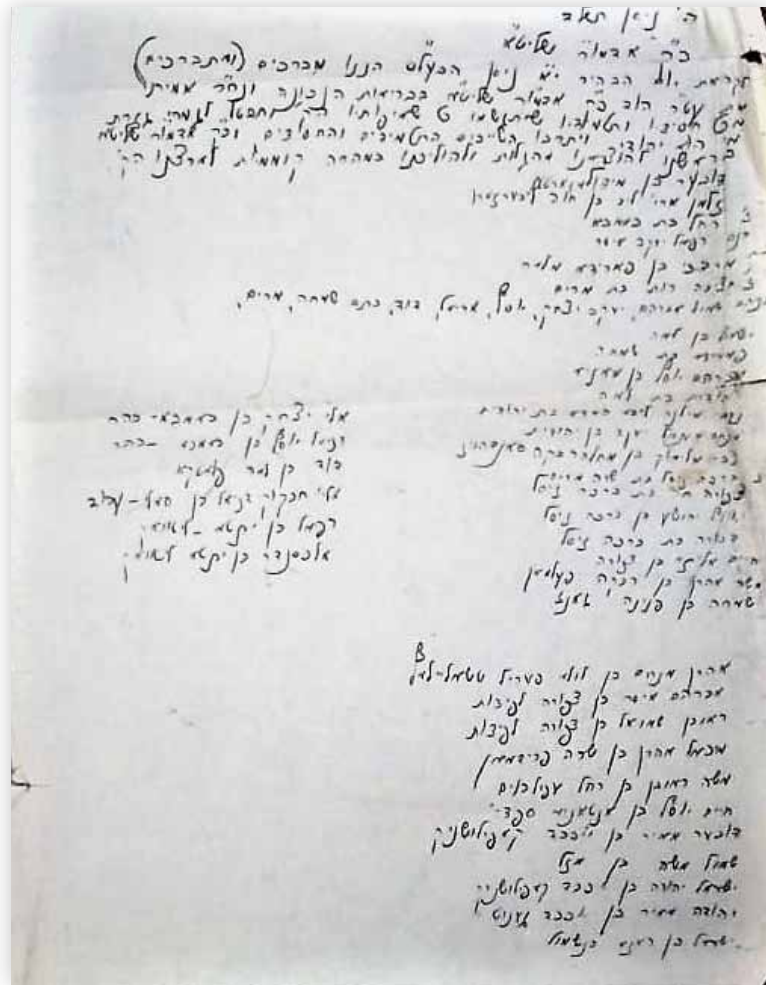
(ב) ידוע שעצבות נשללת בתכלית בדא"ח (ועאכו"כ יאוש - ובפרט כשאין לזה כל יסוד). ובמיוחד כשרואים במוחש שזה גורע בהחיות בקיום התומ"צ.

(ג) מזה מובן אשר הלעו"ז, שאומן הוא במלאכתו - משתמש בהנ"ל לראש ולראשונה ובעקשנות וכו'. והאומנם צריך הסברה שאין לשמוע ל"זקן וכסיל"!?)

(ד) העצה היעוצה למצב רוח בלתי מתאים - הרי הוא בנדו"ד - לימוד נגלה וחסידות בחיות ובשופי, בעצמו ועם הזולת. והרי עליו, בלאה"כ - ה"תפקיד" ווערן א למדן, כפשוטו וכמשמעו.

(ה) סגולה מיוחדת להגדלת הסייעתא דשמיא בכהנ"ל - צדקת הפצת המעינות חוצה. וק"ל".

לפנינו מעין מכתב ברכה עם שמות הקהילה, אנ"ש והמושפעים באותם ימי בראשית של הקהילה אז (וכיום ראשי משפחות חסידיות, רבנים ושלוחים ברחבי העולם כולו) לקראת י"א ניסן תשל"ד ובו גם ניתן לשים לב להתייחסות מיוחדת בקשר גזירת 'מיהו יהודי', אודותה דיבר הרבי ונלחם בעניין רבות באותן השנים ודאגת השלוחים לכך.

ה' ניסן תשל"ד

כ"ק אדמו"ר שליט"א

לקראת יום הבהיר י"א ניסן הבעל"ט [=הבא עלינו לטובה] הננו מברכים (ומתברכים) את עט"ר [=עטרת ראשנו] הוד כ"ק אדמו"ר שליט"א בבריאות הנכונה ונח"ר [=ונחת רוח] אמיתי מכל חסידיו ותלמידיו שיתגשמו כל שאיפותיו הק' [=הקדושות] ות[ת] בטל לגמרי גזרת מי הוא יהודי ויתרבו השייכים, התלמידים והחסידים וכ"ק אדמו"ר שליט"א בראשנו להוציאנו מהגלות ולהוליכנו במהרה קוממויות לארצנו הק' [=הקדושה].

דובער בן מירל בוימגרטען	מנחם מענדל יעקב בן יהודית [פוליצ'נקו]	משה ראובן בן רחל עפילבוים
ר' זלמן ארי' ליב בן חוה ליבערזאהן	צבי אלימלך בן מחלה רבקה סאנדהויז	חיים יוסף בן אנטאניא ספדי'
רחל בת פאמביא [ליבערזאהן]	ברכה זיסל בת שרה מרים [סאנדהויז]	דובער מאיר בן יוכבד קאפילושניק
בנה רפאל יעקב איסר [ליבערזאהן]	צפורה ח' בת ברכה זיסל [סאנדהויז]	שאול משה בן מזל [אליטוב]
מרדכי בן פארידא מלכה [שרוגו]	ישראל יהושע בן ברכה זיסל [סאנדהויז]	ישראל יהודה בן יוכבד קאפילושניק
ז'בצניה רות בת מרים [שרוגו]	דבורה בת ברכה זיסל [סאנדהויז]	יהודה מאיר בן יוכבד גענוט
בניהם שאול אברהם, יעקב יצחק, יוסף, אריאל, דוד,	חיים אליעזר בן ציפורה [לפידות]	ישראל בן הענא בנשימול
בתם שמחה, מרים [שרוגו]	משה אהרן בן רבקה פעלמאן	אלי' יצחק בן פאמביא - בהר
ישראל בן לאה [?]	שמחה בן פנינה גאנז	דניאל יוסף בן פאמביא - בהר
פארידא בת שמחה [?]	אהרן מנחם בן לולי פעריל טשאל-לעף	דוד בן לאה פלאטקא
אברהם יוסף בן מאניע [פוליצ'נקו]	אברהם איסר בן צפורה לפידות	אלי' חבקוק דניאל בן סאלי - עבוד
יהודית בת לאה [פוליצ'נקו]	ראובן שמואל בן צפורה לפידות	רפאל בן יענטא - ליטוואק
נעמי אלנה ליבא האדא בת יהודית [פוליצ'נקו]	מיכאל אהרן בן שרה פרידמאן	אלכסנדר בן יענטא ליטוואק

אחרי פטירתו בטרם עת של השליח הרה"ח ר' בער'ל בוימגערטאן ע"ה שלח הרבי להמשך השליחות במדינת ארגנטינה את הרה"ח ר' צבי שי' גרונבלאט אשר פתח מאוצרותיו ושיתפנו בכמה עניינים מהמשך הליווי וההדרכה הצמודה של הרבי בפיתוח המוסדות והקהילה ביבשת הדרומית, ותודתו העצומה נתונה לו, זכות הרבים תלויה בו ויה"ר ששליחות הרבי תמשיך בהצלחה רבה ומופלגה בכל העניינים בגו"ר שם!

באותם השנים, אחרי מעבר הישיבה הגדולה (בשמה דאז 'ישיבה דבואנוס איירס', קודם שליחת התלמידים השלוחים ע"י רבינו לישיבה שם והמהפיכה הגדולה שהחלה אז) אל רחוב אגוארו, עדיין שהו בבניין ברחוב אגוארו 1172 עד סיום הבניה והכניסה לבניין מוסדות החינוך ומשרדי צא"ח ברחוב אגוארו 1164 (בשנת תש"נ, וראה בהמשך בקשר לכך) הנוכחי כיום.

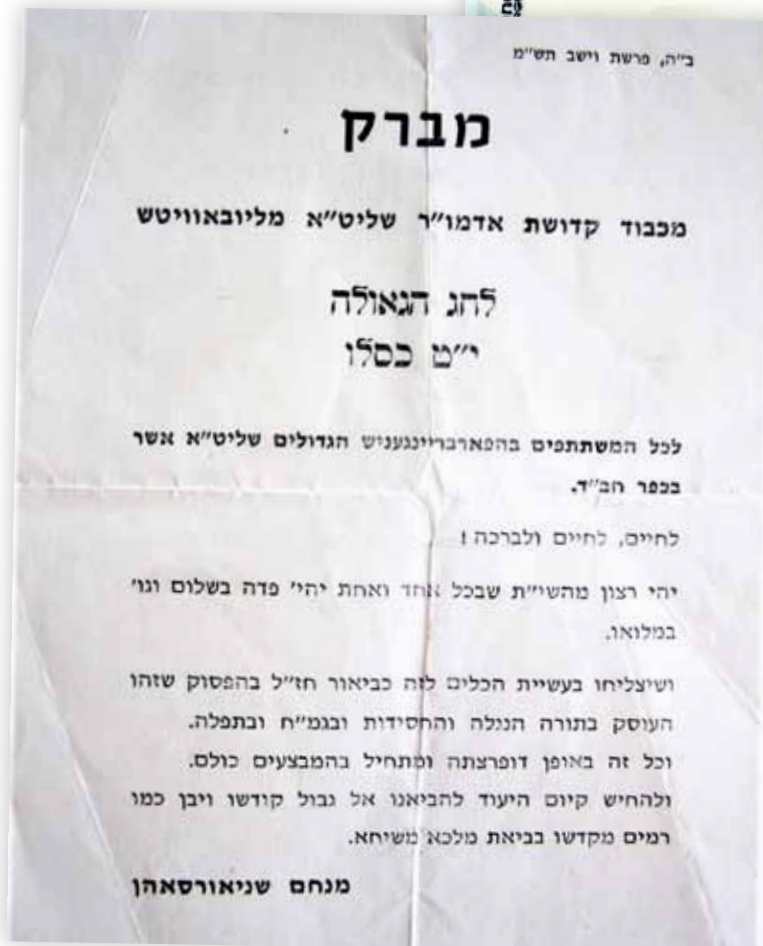
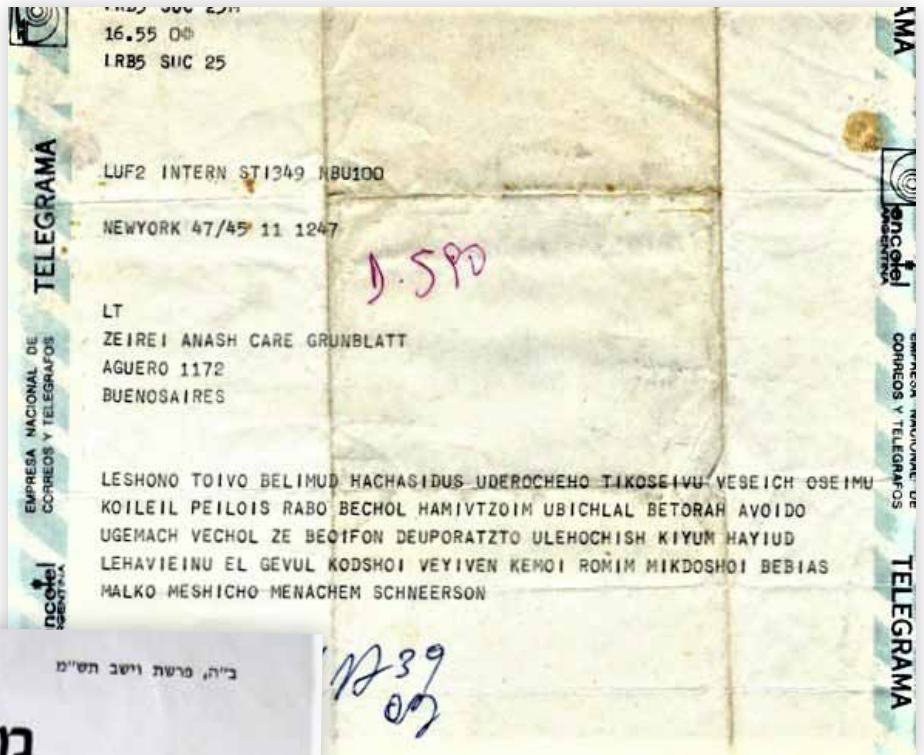
לפנינו מברק בפרסום ראשון אשר נשלח על ידי הרבי לכבוד י"ט כסליו תש"מ, באותה שנה (החל מי"א ניסן תשל"ט) פרק התהילים של הרבי היה פרק ע"ח, וכדרכו בקודש הרבי מציין ומשלב הפסוקים מפרק זה (מפסוקים ג"ד וס"ט) בתוך המברק.

ניו-יורק.

Letter Telegram

צעירי אנ"ש, (להשליח הראשי הרב צבי שי') גרונבלאט, אגוארו 1172, בואנוס-איירס.

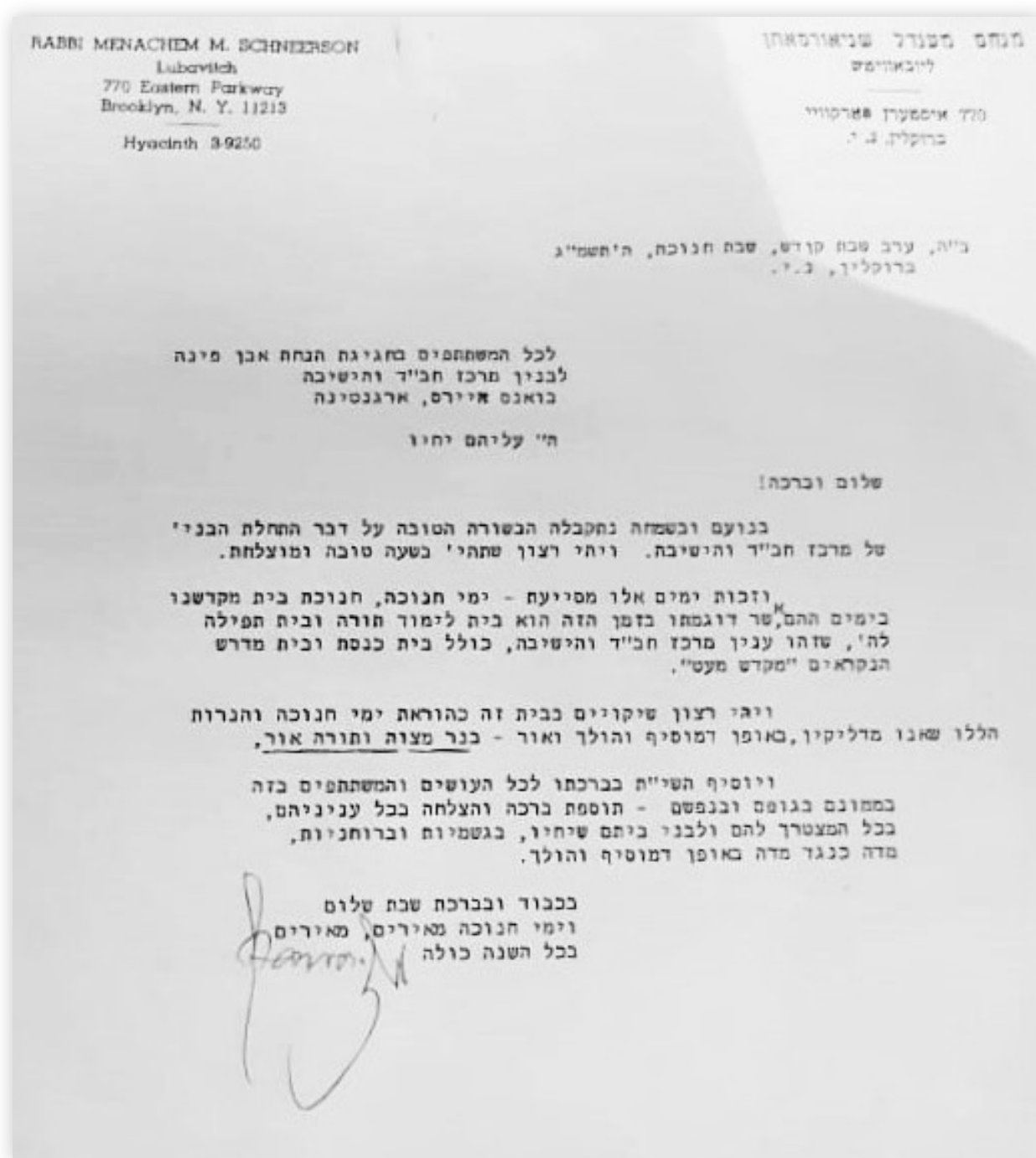
"לשנה טובה בלימוד החסידות ודרכיה תכתבו ותחתמו כולל פעילות רבה בכל המבצעים ובכלל בתורה, עבודה וגמ"ח וכל זה באופן דופרצת ולהחיש קיום היעוד להביאנו 'אל גבול קדשו', 'ויבן כמו רמים מקדשו' בביאת מלכא משיחא, מנחם שניאורסון"

לחביבותא דמילתא, מצורף כאן צילום ממברק הרבי באותה השנה (כפי שפורסם בשעתו, ולא הטלגרמה עצמה כפי שפרסמנו כאן) להתוועדות המרכזית בכפר חב"ד, בתוספת פתיחה ארוכה יותר ומספר שינויים קלים:

בקשר עם בנייני מוסדות החינוך בארגטינה, מצורף פה גם מענה שזכה לקבל אחר חנוכת הבניין הרה"ח ר' צבי גרונבלאט שי', שליחו הראשי של הרבי למדינה זו וכעת שיתף אותנו וצירף לראשונה מענה הרבי בגוף כתב יד קודש על מכתבו, הוספנו גם כן עוד פרטים שנשמעו ממנו בפאנל מיוחד שהתקיים באיסרו חג הפסח ה'תש"פ לרגל ארבעים שנה לשליחת הקבוצה הראשונה של התלמידים השלוחים ע"י הרבי לישיבה שם וכן בתוספת פענוחים בדרך אפשר:

בתחילת שנת תשמ"ג הניחו בבואנוס איירס את אבן הפינה לתחילת בניין מפואר למוסדות חינוך הבנים ברחוב אגוארו (Agüero 1164, שם שוכנים המוסדות עד היום, שכעת מתחילים בס"ד בניית קמפוס חינוך מפוארים וחדשים לבני ובנות הקהילה שי'), ואז שלח הרבי מכתב ברכה למשתתפים בחגיגה, המכתב מצו"ב בפרסום ראשון גם כן, עם חתימתו הק' של הרבי:

ב"ה. ערב שבת קודש, שבת חנוכה, ה'תשמ"ג.
ברוקלין ניו.

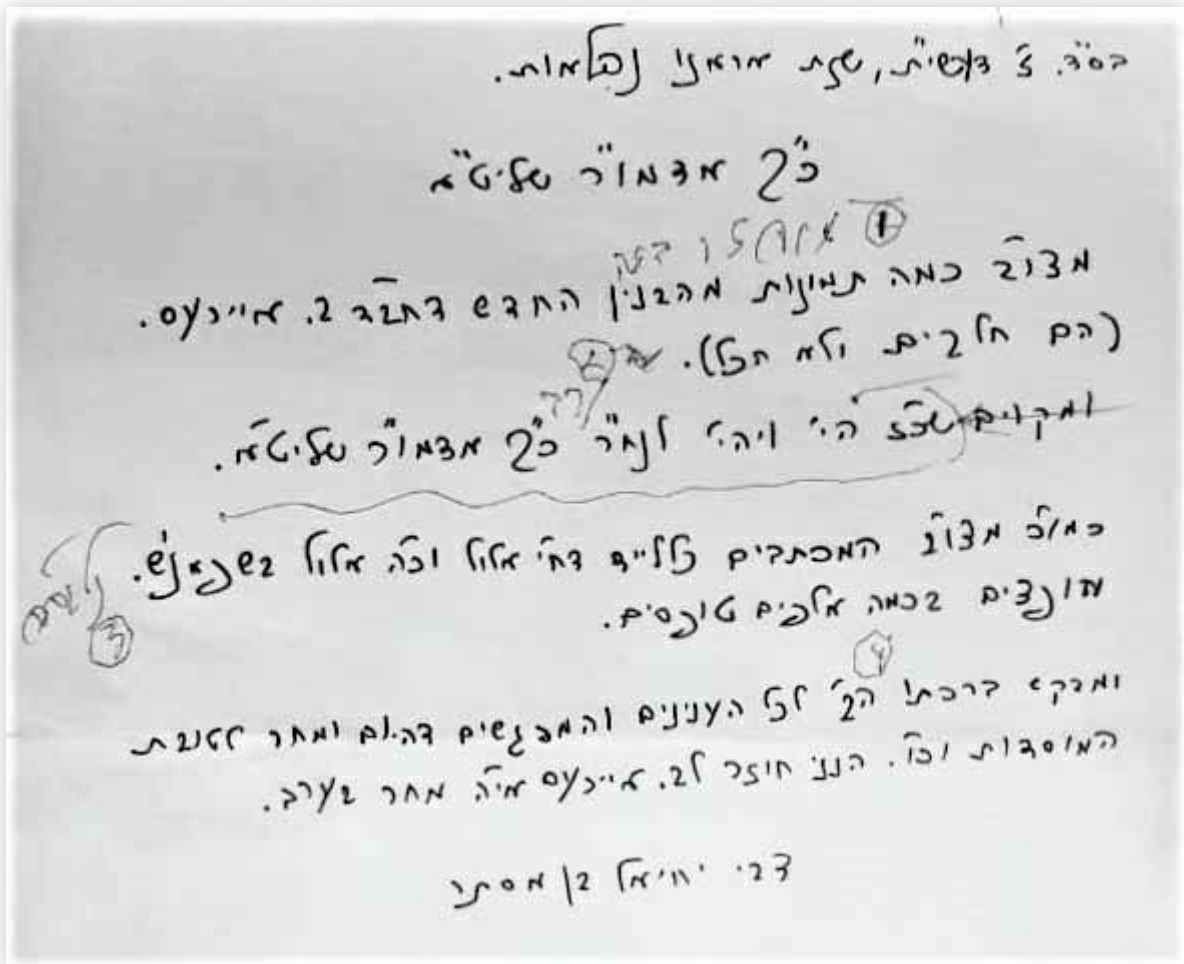
לכל המשתתפים בחגיגת הנחת אבן הפינה לבנין מרכז חב"ד והישיבה בואנוס איירס, ארגנטינה
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בנועם ובשמחה נתקבל הבשורה הטובה על דבר התחלת הבני' של מרכז חב"ד והישיבה. ויהי רצון שתהי' בשעה טובה ומוצלחת.
וזכות ימים אלו מסייעת - ימי חנוכה, חנוכת בית מקדשנו בימים ההם, אשר דוגמתו בזמן הזה הוא בית לימוד תורה ובית
תפילה לה', שזהו ענין מרכז חב"ד והישיבה, כולל בית כנסת ובית מדרש הנקראים "מקדש מעט".
ויהי רצון שיקויים בבית זה כהוראת ימי חנוכה והנרות הללו שאנו מדליקין, באופן דמוסיף והולך אור - כנר מצוה ותורה אור.
ויוסיף השי"ת בברכתו לכל העושים והמשתתפים בזה בממונם בגופם ובנפשם - תוספת ברכה והצלחה בכל עניניהם, בכל
המצטרך להם ולבני ביתם שיחיו, בגשמיות וברוחניות, מדה כנגד מדה באופן דמוסיף והולך.
בכבוד ובברכת שבת שלום וימי חנוכה מאירים, מאירים בכל השנה כולה

חתימת ידו הק'.

אחרי כ-7 וחצי שנים מאז תחילת הבניה, הסתיימה בשעה טובה ומוצלחת הבניה ונערכה חגיגה גדולה לחנוכת הבניין בי"ב אלול
תש"נ. מאוחר יותר הרב גרונבלאט הגיע לרבי לעשרת ימי תשובה והכניס כמה מתמונות מחנוכת הבית יחד עם מכתב קצר, בו כתב

בס"ד. ז' דעשי"ת, שנת אראנו נפלאות.

כ"ק אדמו"ר שליט"א.

מצו"ב כמה תמונות מהבנין החדש דחב"ד ב. איירעס. (הם חלקים ולא הכל).

ומקוים שכ"ז הי' ויהי' לנח"ר כ"ק אדמו"ר שליט"א.

כמו"כ מצו"ב המכתבים כלליים דח"י אלול וכ"ה אלול בשפאנ'ש [בספרדית]. מופצים בכמה אלפים טופסים.

ומבקש ברכתו הק' לכל הענינים והמפגשים דהיום ומחר לטובת המוסדות וכו'. הנני חוזר לב. איירעס אי"ה מחר בערב.

צבי יחיאל בן אסתר.

זכינו והרבי כתב על המילים 'מצו"ב כמה תמונות' - 1 מוחזר בזה.

מעל המשפט 'ומקוים' סימן 2, מחק המילה 'ומקוים' וסימן פס מתחת למילים 'שכ"ז... עד שליט"א' והוסיף מעל המילה לנח"ר את המילה רב [ויצא כך: 'שכל זה היה ויהיה לנחת רוח רב כ"ק אדמו"ר שליט"א'].

על יד המשפט 'כמו"כ' כתב הרבי 3 נל' ות"ח [נלקח ותשוואות חן].

הרבי סימן מעל המילים 'מבקש ברכתו הק' 4.

מעניין לציין אשר המזכיר הרב בנימין קליין ע"ה סיפר לרב גרונבלאט אשר שם לב לכך שהרבי עבר על ממש כל התמונות ואף אמר אשר זמן רב לפני כן הוא לא ראה אצל הרבי נחת רוח שכזו על הפנים רב בראיית מוסדות...

כל זה להעיר מתשובתו של הרבי לשליח הרבי הרב בערל בוימגערטאן ע"ה שכאב אצל הרבי ביחידות בשנות הלמ"דים על כך שהוא לא מצליח כמו שלוחים אחרים לבנות בניינים, והרבי פתח המגירה, הוציא דו"חות משמירת הסדרים של הבחורים שלומדים אצל הרבי, וענה לו (תוכן הדברים בלבד) אשר "הבחורים מארגנטינה שלומדים בהתמדה ושקידה עדיפים אצלי מבניינים של זכוכית!" יה"ר שנזכה לכוון תמיד לרצונו הק' של הרבי ולפעול בשליחותו הק' בהפיכת העולם במבצע תורה ושאר מבצעיו הק' עדי התגלותו תיכף ומיד ממש!

לזכות

החתן הרה"ת אל'עזר הכהן שיחי'

והכלה מרת הוד'יה תחי'

כהן

לדגל נישואיהם בשעטומ"צ

אוד לכ"ד טבת ה'תשפ"א

